

Legyen a KSH könyvtára a honismereti kutatás egyik központja!

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárát 1897 óta törvényi rendelkezés folytán, a könyvkiadási statisztika szakszerű összeállítása érdekében, köteles példány illetve meg a gépi sokszorosítás útján készült nyomdatermekből. Ezt a jogosultságot az 1929. évi törvény kiterjesztette valamennyi nyomdatermekre — az Országos Széchenyi Könyvtárhoz, mint első számú nemzeti könyvtárhoz hasonlóan. Így a KSH Könyvtár — a törvény kifejezése szerint — „a magyar szellem . . . termékeinek” gyűjtőhelyévé vált.

Ezt a teljes körű kötelepéldány-jogosultságot a Művelődési Minisztérium 1986. év végi rendelkezése erőteljesen megszorította, és 1987. januártól a Könyvtár — mint országos hatáskörű statisztikai szakkönyvtár — gyűjtőkörébe tartozó néhány szakterületre korlátozta. Ennek következtében szükségképpen módosul a jövőben a Könyvtár tevékenysége. A nagy tömegű kötelepéldány-anyag feldolgozásával járó munka mintegy harmadára csökkenésével jelentős energia szabadul fel, ami a statisztikai szakkönyvtári teendők jobb ellátására fordítható.

A Művelődési Minisztérium említett rendelkezése szerint a KSH Könyvtár az általános és szakstatisztikai művek mellett továbbra is megkapja tudományos célokra a közgazdaságtudomány és szociológia, a jog és politika, matematika és számítástechnika stb. területéről a köteles példányokat. A felsorolt további szakterületek között szerepel a *helytörténet is*. Semmiképpen nem alaptalanul! A statisztika ugyanis kezdettől — XVIII. századi indulásától, mint „államismeret”, a honismeretet szolgáló tudomány. A magyarországi leíró statisztikai irányzat képviselői, Bél Mátyás grandiózus művétől Korabinszky, Vályi, Nagy Lajos munkáin át Fényes Elekig, településenkénti részletezettségű képet adnak az ország korabeli állapotáról. *Keleti Károly*, a hivatalos statisztikai szolgálat megszervezője és negyedszázadot át irányítója, egyben a falukutatók megalapítójának és inspirátorának is tekinthető. Már akadémiai székfoglaló előadásában (1868) hangoztatta, hogy „. . .nem érhetjük be általános, országos áttekintésekkel . . .”. „A társadalom vizsgálatának a községig kell lehatolni” — írja 1871-ben megjelent főművében (*Hazánk és népe*). A falvakra vonatkozó legkülönbözőbb adatoknak községi monográfiákká való feldolgozásával remélte leküzdeni azt az idegenkedést és közönyt, ami az önkényuralom alatt gyűlöletessé vált statisztikával szemben országsszerte megnyilvánult. „A túlságzott adatfeszegetés a statisztika iránt nálunk inkább elidegenedést és undort, mint vonzódást és rokonszenvet szül” — írta Konek Sándor is 1860-ban. (*Stat. közl. 1860. I. köt. 266. old.*) Ily módon kívánt érdeklődést kelteni a közvetlen környezetet gazdasági-társadalmi életjelenségei iránt, felismerve, hogy sokakban természetes igény a szülő- és lakóhely megismerése, és szívesen közre is működnek ilyen munkában. Tudta, hogy a szülőföld megismeréséből fakad a ragaszkodás is hozzá és hagyományaihoz, s a honismeret alapja a hazaszeretetnek is.

Úgyanebben az időben a Magyar Történelmi Társulat is szorgalmazta a falusi krónikás könyvek vezetését, s a községek történetének megírását, Pesty Frigyes pedig fáradhatatlan munkával összegyűjtötte az ország minden részéből a helyneveket és rájuk vonatkozóan a nép száján élő magyarázatokat. A kiegyezés utáni évtizedek nagy gazdasági vállalkozási láza azonban nem kedvezett a sok aprólékos munkával, de annál kevesebb anyagi haszonnal járó falukutató munkának. Csak századunkban a Magyar Gazdaszövetség kezdeményezésére, majd az első világháború után a Faluszövetség módszertani útmutatásai nyomán indult meg a kezdetben inkább csak mezőgazdasági irányú, majd általánosabb jellegű községleíró monográfiák készítése. Ennek a munkának fellendítését volt hivatva szolgálni az 1924-ben életre hívott *Magyar Szociográfiai Intézet*, amely a Központi Statisztikai Hivatal épületében kapott elhelyezést — bizonyára kellően értékelve az ezzel járó előnyöket. A Krisztics Sándor politológus egyetemi tanár vezetése alatt álló intézet — széles körű társadalomtudományi bibliográfiái tevékenység mellett — páratlan aránya adatgyűjtő munkát végzett, aminek keretében regisztráltak Magyarország tájegységeire, megyéire, városaira és községeire vonatkozóan a nyomtatásban és levéltárakban föllelhető adatokat. Az 1940-es évek elejéig elkészült több mint egymillió kartonból álló gyűjtemény kiegészült a KSH községenkénti részletezésű népszámlálási, népmozgalmi, gazdasági és művelődésszisztematikai adataival 1930-ig bezárólag.

Az ország más tájait meghaladó részletességgel térképezték fel a Dunántúl 7 megyéjének adatait: Baranya,

Tolna, Fejér, Veszprém, Zala, Sopron, Somogy megye minden községét, sőt elkészítették 60 Baranya megyei község monográfiáját is, hogy azok figyelembevételével megkönnyítsék bármely más község feldolgozását.

Az Intézet helytörténeti bibliográfiája több mint 40 ezer katalóguscédulát tartalmazott, s mindezen kívül őrttek azokat a Közgazdasági Tájékoztató Lapokat (3376 db), amiket a korabeli állapotokról az igazgatási apparátus igénybevételével a Belügyminisztérium készítettet.

Kár, hogy ez a nehezen felbecsülhető értékű adatgyűjtemény nem hasznosul a társadalmi mozgalommal terebélyesedett helyismereti kutatási munkában. Az egykori Szociográfiai Intézet szorgos adatgyűjtő munkájának eredménye — ha nem semmisült meg — talán a Dunántúli Tudományos Intézet birtokában van. A statisztikának több mint két évszázados szoros kapcsolata a községenkénti részletezésű helyismereti tevékenységgel, szinte erkölcsileg kötelezi a KSH Könyvtárat ennek a fontos statisztikai és bibliográfiai adattömegnek a felkutatására és a helyismereti kutatás szolgálatába állítására. Ennek érdekében — a nemes statisztikai hagyományok folytatásaképpen — ki kellene egészíteni az adatgyűjteményt az elmúlt évtizedek publikált és publikálatlan — a különböző statisztikai főosztályokon vagy esetleg már a Statisztikai Levéltárban őrzött — adatsoraikkal. Jó segítséget nyújthat ebben a munkában éppen a KSH Könyvtár kiadásában 1979-ben megjelent *Agrárstatisztikai források és a helytörténeti kutatás* című történeti statisztikai füzet, amely az 1970-es évekig bezárólag ismereti azokat a statisztikai forrásokat, amik a mezőgazdasággal kapcsolatos községsoros adatokat tartalmaznak. Folytatni lehetne a Szociográfiai Intézet helytörténeti bibliográfiai gyűjtését is, és megszülethetne a magyarországi helyismereti irodalom lehető teljességre törekvő bibliográfiája. A Bodor Antal által az 1940-es évek elején lezárt bibliográfia és annak 1985. évi reprint kiadása — némi kiegészítésekkel — valójában csak töredéke a mind jobban gazdagodó hazai helyismereti irodalomnak.

A KSH Könyvtár kötelespéldány-jogosultságát alaposan megnyíráló művelődési minisztériumi rendelet szerint a helyismereti irodalom termékei a jövőben is a Könyvtárba kerülnek. Ez egyben azt is jelzi, hogy a művelődésügyi igazgatás is a statisztikához közel állónak tekinti a honismeretet, ami viszont ösztönzést adhat — kell is, hogy adjon! — arra, hogy a KSH Könyvtár a honismereti munkából méltó módon kivegye részét. Nemcsak a helyismereti irodalmi termékek teljességre törő gyűjtésével, rendszerezésével és feltárásával. Ez a regisztráló, inkább csak *passzív* jellegű tevékenység *aktív* közreműködéssel is kiegészülhet: helyismereti kutatásokhoz — kérésre — konkrét statisztikai adatsorok rendelkezésre bocsátásával, sőt esetleg — megrendelésre — önálló statisztikai községmonográfiák kidolgozásával. Ez megfelelő szakmai és társadalmilag hasznos munkaprogramot adhatna a KSH Könyvtár keretei között működő Történeti Statisztikai Kutatócsoport tevékenységének is. A Statisztikai Könyvtár az egész honismereti tevékenység egyik elvi-módszertani központjává válhatna, szoros kapcsolatban a mozgalmat gyakorlatilag összefogó Hazafias Népfronttal. A Magyar Történelmi Társulat Helytörténeti Szakosztályával is meg lehetne találni a megfelelő kapcsolatot, és koordinálni kellene a vidéki — megyei, városi, községi — közgyűjteményekben elszigetelten folyó honismereti munkát vagy a helyismeretet bármi más módon szolgáló tevékenységet.

Ismeretes, hogy — miként az 1850-es évekbeli abszolutizmus után — az 1950-es évek túlhaltott, „vad”, sokszor félrevezető adatgyűjtései és adatközlései következtében országszerte elég általános bizalmatlanság tapasztalható a statisztikával szemben. A vidéki honismereti kutatómunkának támogatása a KSH Könyvtár részéről adatanyaggal, módszertani útmutatással stb. talán hozzájárulhat valamelyest ennek a közhangulatnak fokozatos mérséklődéséhez, s javulhat az adatszolgáltatás minősége is, ami a statisztikai munka értéke és jövője szempontjából sem teljesen közömbös.

A vázolt adottságokat és lehetőségeket figyelembe véve és mérlegelve — úgy tűnik — minden tárgyi és személyi feltétel megvan ahhoz, hogy a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára szakkönyvtári feladatainak elmélyültebb ellátása mellett, illetve ahhoz kapcsolódva és azt közhasznúan kiteljesítve, az örvendetesen mind szélesebb körűvé, tömegessé váló — de ugyanakkor a szükséges összefogás és kellő szakmai támogatás nélküli — honismereti kutatások intézményes központjává váljék!

Kápolnai Iván

Oroszlános bronzcsüngő a buda-nyéki vadászkastély környékéről (Hornyák László rajza)

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Adalékok a Belső Ferencváros történetéhez. Szerk: *Szabó-Pap Krisztina*. Kiadja a Budapesti Városszépítő Egyesület, 1986. 509 old.

Adatok a magyarországi szénbányászatról. Discussiones Nogradensis, 2. Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága. Salgótarján, 1985. 102 old.

Szörcsek Ferenc: Az etesi bányák létrejöttének körülményei, **Zólyomi József:** A falusi élet változásvizsgálatának eredményei Etesen, **Vonsik Ilona:** Adalékok Etes politikai mozgalmához, **Kovács Anna:** A bányászok életmódja a szókincsvizsgálat tükrében, **Fűrészné Molnár Anikó:** A tatabányai bányamunkások élet- és munkakörülményei, politikai szerveztségének problémái a gazdasági világválság éveiben, **Csiffáry Gergely:** A XVIII—XIX. századi szénbányászati kezdeményezések a Bükk hegységben, **Molnár László:** A bányamunkásság kialakulásának néhány történeti sajátossága Magyarországon a XIX. század végéig, **Kovácsné Bircher Erzsébet:** Brenbergbánya munkásmozgalma 1867 és 1922 között, **Lassan József:** A műszaki fejlesztés és a bányaművelési koncentrációk alakulása a nógrádi szénmedencében, **Nagy Gyula:** A széntermelés minőségromlásának okai a Nógrádi Szénbányáknál, illetve a minőségjavítás lehetőségei és a szénrendszer összefüggései.

Állami Zeneiskola — Bányász Ifjúsági — úttörő — kisdobos Fúvószenekar, 1975—1985. Írta: **Balázs Árpád, Matajcs József, Barabás Albertné.** Szerk: **Kondor Ferenc.** Oroszlány, 1985. 23 old.
Az oroszlányi ifjúsági fúvószenekari mozgalom története.

Balassa M. Iván: Báránd (Bihar m.) települése és építkezése. A Magyar Építészeti Archivum kiadványai, 1. Kiadja a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 1985. 87 old.

Balogh István: Dobozi István debreceni főbíró levelei gr. Károlyi Sándorhoz 1703—1709. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai, 14. Szerk: **Gazdag István.** Debrecen, 1986. 80 old.

Barcy Zoltán: A szabadságharc hadserege: 1848/49 katonai szervezete, egyenruhái és fegyverzete. Előszó: **Katona Tamás**, rajz: **Somogyi Győző.** Corvina, 1986. 247 old.

Barta Boldizsár: Rövid Chronica. Bev. és sajtó alá rendezte: **Ozsváthné Krankovics Ilona.** Kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen, 1985. 55 old.

A Barta Boldizsár által 1666-ban nyomtatott mű hasonmás kiadása.

Bartha Elek: Házkultusz. A ház a magyar folklórban. Studia folkloristica et ethnographica, 14. KLTE, Debrecen, 1986. 135 old.

Bartóki József: A mezőberényi német evangélikus templom. Kiadja a nagyközségi közös tanács. Mezőberény, 1986. 119 old.

Bárdos István: Az Esztergomi Képzőművészeti Kör története. Képszerk: **Kollár György.** Kiadja a Petőfi Sándor Általános Művelődési Központ. Esztergom, 1986. 58 old. + 32 kép.

Bányászati Múzeum, Oroszlány. Összeállította: **Szili József**, fotó: **Rimár Tibor.** Kiadja az Oroszlányi Szénbányák, 1985. 40 old.

Beck Zoltán: Adatok Biharugra, Körösnagyharány és Zsadány népi hitvilágához. Kiadja a Békés Megyei Művelődési Központ, Békéscsaba, 1985. 104 old.

Beck Zoltán: A szárnyas királyfi. Kiadja a Tevan Andor Nyomdaipari Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola, Békéscsaba, 1986. 69 old.

Népmesék, mondák, anekdoták Békés megyéből.

Benke József: A Lakócsai Drávamenti Termelőszövetkezet története. Kiadja a termelőszövetkezet. Pécs, 1985. 162 old.

Beregi találkozások. Szerk: **Mező András.** Kiadta a városi könyvtár, Vásárosnamény, 1986. 215 old.

Berki János mesél cigány és magyar nyelven. **Grabócz Gábor, Kovács Ágnes, Vekerdy József** közreműködésével szerkesztette **Görög Veronika.** Cigánisztikai tanulmányok, 3. Kiadja az MTA Néprajzi Kutató Csoportja, Budapest, 1985. 300 old.

Bethlen Miklós levelei 1—2. k. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta *Jankovics József*. Akadémiai Kiadó, 1986. 1500 old.

Bitskey István: Pázmány Péter. Magyar História. Gondolat, 1986. 208 old.

A XVII. század kiemelkedő egyénisége, Pázmány Péter református erdélyi családból származott, katolizált és a jezsuita rend tagja lett. Féltelmetes vitázó hírében állott, nyelvének ereje és bőrsége századában szinte egyedülálló volt. Életműve a magyar nyelvű irodalom kiteljesedésének egyik jelentékeny állomása.

B. Kun Tibor: A víz, a föld és az ember. Heves, 1985. 79 old.

A Hanyi-Sajfoki Vizgazdálkodási Társulat története.

Borsányi György: Válságévek technikája 1929—1933. Népszerű történelem. Kossuth, 1986. 288 old.

A szerző nemcsak magáról a gazdasági válságról, de az 1920-as évek végének és az 1930-as évek elejének egész Magyarországról képet ad.

Bősze Sándor: Kanyar József 70 éves. Kiadja a Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár, 1986. 19 old.

Brassói Frigyes: 25 éves az Aranyokleveles Mérnökök Köre. Kiadja a Műszaki és Természettudományos Egyesületek Szövetsége. Bp. 1985. 21 old.

Buda visszafoglalása, 1686. A Budapest Gyűjtemény 14 korabeli metszetének másolata. Váll. és szerk. *Csomor Tibor* és *Faragó Tamás*. Kiadja a FSZEK, 1986. 14 kép + 10 old.

Bura László: A moldvai csángó nyelvjárás A-zása. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok, 28. Szerk: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp. 1986. 37 old.

Buzsák Péter: Készülünk a régi Pesten. Rajz: *Sajdik Ferenc*. Panoráma, 1986. 226 old.

Cigányok — művelődésük. Tanulmányok Hajdú-Bihar megyéből. Szerk: *Franz Vilmos*. Kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár. Debrecen, 1986. 133 old.

Czingeráber András: Képek a nyolcszáz éves Zsira (Győr-Sopron m.) történetéből. Kiadja a HNF Községi Bizottsága. Zsira, 1986. 104 old.

Cserna Anna—Koczián János: Egyed Antal összeírása és korrajz Tolna Vármegyéről. Kiadja a Tolna Megyei Levéltár, Szekszárd. 1986. 281 old.

Csernus Lászlóné: 40 éves az úttörőmozgalom. Kiadja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Bp. 1986. 18 old.

Csige Katalin: Személynevek frazeológiai egységeiben. Magyar Névtani Dolgozatok, 62. Szerk: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtudományi Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1986. 51 old.

Csoma Zsigmond: Nászéjszakák bora: a somlai Mezőgazdasági, 1986. 312 old.

Somló területileg ma is a legkisebb történelmi borvidékünk. Már a középkorban is virágzó fehérbor-kultúrája nagy hírnevet szerzett a hegyvidéknek. A Habsburg-ház királyai és főhercegei számára a nászéjszaka előtt kötelező volt egy-egy pohár somlai bor fölhajtása, hogy fiúörökös születésük.

Csorba Csaba: II. Rákóczi Ferenc és a kuruc szabadságharc. Sárospataki művelődéstörténeti füzetek. Kiadja a Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak — Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1986. 25 old.

Csorba Csaba: Módszertani levél a történelmi pályázatok készítői számára. Kiadja a TIT Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szervezete és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 1986. 8 old.

Dobosy László: Gömöriszőlős. Egy gömői falu néprajzi monográfiája. Borsodi kismonográfiák, 19. Kiadja a Herman Ottó Múzeum. Miskolc. 1984. 82 old.

Egy tiszántúli város (Kisújszállás) felszabadulása és újrakezdése. Kiadja a Magyar Történelmi Társulat. Bp. 1985. 114 old.

Szabolcs Ottó: Előszó, *Tóth András:* Köszöntő, *dr. Liptai Ervin:* Megnyitó, *dr. Korom Mihály:* Az új, a népi demokratikus magyar államiság megszületése 1944-ben, *Mohácsi Ottó:* Szolnok megye 40 éves fejlődése, *dr. Borus József:* Szolnok megye felszabadítása 1944 őszének délkelet-európai hadművelete során. *Dr. Zádor Béla:* A Magyar Kommunista Párt helyi szervezeteinek megalakulása Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében 1944—1945-ben, *dr. Kiss Kálmán:* Az új demokratikus élet szervezése és kibontakozása Kisújszálláson, *Zsoldos István:* A gazdasági élet megszervezésének kezdetei Kisújszálláson a felszabadulás után, *dr. Szabolcs Ottó:* Zárszó.

Ef-lapok. '86/5—6. Közéleti-politikai kiadvány. Kiadja a KISZ KB EFTT. Bp. 64 old.

A tartalomról: Az ifjúság politikai szocializációja, *Stumpf István:* Felelőtlenségben tartott diákból nem válik felelős felnőtt, Nemzet tudat, politológia, szociológia (az MKKE Társadalomtudományi klubjáról), Hatalom — politika — demokrácia (beszélgetés Gombár Csaba szociológussal), *Gombár Csaba:* Politikai tagoltság a magyar politikai rendszerben, *Komócsin Sándor:* A politikai hatalom és tagoltság forrásáról, Helyünk Középkelet-Európában, *Mórocz Károly—Lichtenstein József:* „Miféle erő volt képes ezt a dolgot véghezvinni?” (Vélemények a lakosságcsereéről), *Zolnay László:*

Gróf Révay Józsefről, filozófiáról és háborúról, *Filip Tamás: Az őrtálló szavai* (Benkő Samu: Órszavak c. könyvéről), Cuth János vallomása önmagáról és az anyanyelvről, *Mórcz Károly: A hűség nyelve* c. pozsonyi könyvről, Vita a cigánykérdésről.

Erdődy János: Keresztes lobogók alatt. Móra, 1986. 251 old.

Az esztergomi 307. Számú Ipari Szakmunkásképző Intézet és Gépgyártástechnológiai Szakközépiskola 100. tanévének évkönyve, 1884—1885, 1984—1985. Szerk: *Sinkó Gyula*. Kiadja az iskola, Esztergom, 1985. 180 old.

Az iskolatörténeti fejezetet *Ráczki János* írta.

Etnikum, kisebbség, szórvány. Confessio, 1986. 3. sz. 128 old.

A tartalomról: *Jóó Rudolf*: Etnikum, kisebbség, szórvány, *Tóth Kálmán*: „A maradék” az Őszövettségben, *Papp Vilmos*: Jelentés a Kerka-völgyből (Az őrségi református szórványról), *Gyökössy Endre*: Itthon és otthon (Peremkerület, mint református szórvány), *Schweitzer József*: Emancipációtól — emancipációig (A hazai zsidóság történetéből), *Gábor Éva*: A magyar őrményekről, *Dobos László Gábor*: A szomszédos államok magyarságának református egyházi életéről, *-s -a*: Borbáth Dániel: Az Erdélyi Református Egyházkerület szeretetszolgálat a XX. század első felében, *Bolyki János*: „A só kisebbsége” (Tótkés István: A bibliai hermeneutika története c. könyvéről), *Köteles Pál*: A transzilvanizmus és az erdélyi avantgarde, *Benda Kálmán*: A moldvai csángó magyarok, *Polgárdy Géza*: Megpróbáltatások könyve (Albert Gábor: Emelt fővel c. könyvéről), *Imre Samu*: Köszöntjük a 80 éves Szabó T. Attilát, *Szabó Botond*: Jakab Zsigmond farkaslaki faragóművész, *Zsigmond Gyula*: „Add vissza nekünk, Uram, a kiáltás jogát . . .!” (Sütő András: Advent a Hargitán c. színjátékáról), *Hajdú D. Dénes*: Magyar szórvány Nyugat-Csehországban, *Bába Iván*: Árnyalt töredékek (Grendel Lajos regényeinek szlovák változatáról), *Székelly András Bertalan*: Magyar reformátusok a jugoszláviai Muravidéken, *M. Takács Lajos*: A kárpát-ukrajnai magyarság irodalmi életéről, *Balla Gyula*: Sugaras utakon (A kárpáton túli magyar nyelvű irodalom antológiája 1945—1985), *Gyenge Imre*: Reformátusok Burgenlandban, *Nagy János*: Egy taxifosőr lelkipásztor a diaszporában (Kulifay Imre pártízi magyar református lelkészéről), *Pomogáts Béla*: A nyugati magyar irodalomról — három tételben, *Rácz István*: Komjáthy Aladár: A kitántorgott egyház c. könyvéről, *Új-szászy Kálmán*: A magyar egyházak tevékenysége a magyar nyelv és kultúra ápolásában, *Harsányi András*: A magyar reformátusok élete az Egyesült Államokban és a „gyökérkeresés”, *Trombitás Dezső*: Egyház és az újonnan jöttek (A Hollywoodi Magyar Református Egyház Los Angelesben), *Petővári Agnes*: A Szerb utcától a 82. Avenue-ig (Püski Sándor egykori és mai kiadói munkássága), *Medyessy László*: Magyar reformátusok között Dél-Amerikában, *Juhász Gyula*: A Magyarságkutató Csoportról.

Ezer év. Arcképek a magyar történelemből. Főszerk: *Pozsgay Imre*. A szerk. biz. elnöke: *Kállai Gyula*: Szerk: *Mód Aladárné*. Kiadja a Hazafias Népfőnt, 1985. 540 old.

Életünk. Szerk: *Homor György és Mura József*. Oroszlányi Szénbányák kiadványa. Tata, 1985. 56 old.

A tatai Rákosi Mátyás Páncélos Tiszti Iskola (1952—1955) 35 hallgatójának életútja.

A „Felelet” és más vitairatok Széchenyi István a Kelet népe című könyvére. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1986. 439 old.

Felelet gróf Széchenyi Istvánnak Kossuth Lajostól, *B. Eötvös József*: Kelet népe és Pesti Hírlap, *Fáy András*: Kelet népe nyugaton, „A Kelet népe” felnyitotta szeméit egy nyugatfinak. — Az 1841—1842-ben Landerer és Hechenast által kiadott művek reprintje.

A felvilágosodás jegyében. Tanulmányok H. Balázs Éva 70. születésnapjára. Szerk: *Klaniczay Gábor*, *Póór János*, *Ring Éva*. Kiadja az ELTE, 1985. VII, 334 old.

A tartalomról: *Sz. Jónás Ilona*: A felvilágosodás kori tolerancia előzményeihez, *Kalmár János*: Az ifjú VI. Károly portréjához, *Klaniczay Gábor*: Gerard van Swieten és a babonák elleni harc kezdetei a Habsburg monarchiában, *Pajkossy Gábor*: Törekvések a magyar rendi alkotmány korszerűsítésére az 1890-es évek első felében, *Póór János*: Színtemelés és alkotmányosság a XVIII—XIX. század fordulóján, *Rényi Zsuzsa*: A XVIII—XIX. század forduló Angliája, mint politikai és művelődési modell a magyar kortársak számára, *Szőcs Gábor*: Gróf Széchenyi Ferenc angliai utánaplójáról, *Tóth István György*: Iskolák és analfabéták a szentgotthárdi uradalom falvaiban, *Vigh Annamária*: Benczúr József és a magyar jogtudomány a XVIII. század végén, *Frank Tibor*: Antropológia és politika, kraniológia és fajelmélet, *Frank Tibor*: H. Balázs Éva irodalmi munkássága.

Ferenczy Miklós: Csokonai- és Lilla-émlékek Komárom megyében. Almásneszmélyi adattár. Kiadja a megyei tanács vb művelődési osztálya. Almásneszmély, 1986. 126 old.

Ferenczy Miklós: Csokonai Lillája. Kiadja a HNF Komárom megyei bizottsága, Almásneszmély, 1984. 164 old. (2. jav. és bőv. kiadás.)

Ficzekné Molnár Mária: Magyarlak (Vas megye) mai kereszt- és becenevei. Magyar személynévi adattár, 74. Szerk: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Név- és Munkaközössége, Bp. 1986. 57 old.

Frisnyák Sándor: A Szatmár-Beregi síkság, a Rétköz, a Nyírség és a Zempléni hegység XVIII—XIX. századi földrajza. Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Pedagógus Továbbképző Intézet. Nyíregyháza, 1985. 163 old.

Gajzágó Jolán: Szentendre. Bevezető: *Szakonyi Károly*. Pest megyei minikönyvek, 9. Kiadja a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága. Szentendre, 1985. 204 old.

Gali Sándor — Szénási Éva: Új élet a homokon. Kiadja a Béke Termelőszövetkezet vezetősége, Örkény, 1985. 308 old.

Az örkényi Béke Termelőszövetkezet története.

Dr. Gál József: Marcali 1867—1918. (2. Helytörténeti Füzetek. Marcali, 1985. 76 old., (soksz.))
Az oktató-nevelő munka újkori intézményi, közművelődés, egészségügy.

Gyergyák Krisztina: Magyarországi szarvasmarha-nevek, 1985. Magyar névtani dolgozatok, 63. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége, Bp., 1986. 91 old.

Györfly György: Az Árpád-kori Magyarország történelmi földrajza 2. kötet. Akadémiai Kiadó, 1986. 620 old.

Györfly István: A Fekete-Körös völgyi magyarság. Európa, 1986. 210 old.

A Fekete-Körös völgyi magyarság települése. A Fekete-Körös völgy története, A település földrajza, A magyar községek leírása (Belényes, Rézbánya, Vaskőh, Köröstárkány, Kisnyégerfalva, Várasfenes, Körösánosfalva, Belényessonkolyos, Belényesújlak, Magyarremete, Tenkeszplak, Gyanta, Magyarcséke, Kisháza, Belfenyér, Tenke), Építkezés, Viselet, Babonás hiedelmek és szokások, Kismesterségek, Belényesi fazekasok, Fekete-Körös völgyi tájszók. Szerkesztette, a jegyzeteket írta és a fényképeket válogatta: *Gy. Ruitz Izabella*, a bevezető tanulmányt *Györfly György* írta.

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XIII. Szerk.: *Gazdag István*. Debrecen, 1986. 227 old.

Balogh István: Két város (Szeged és Debrecen) története az új monográfiák tükrében, *Tóth Béla:* Az 1704. évi kollégiumi törvények, *Bajkó Mátyás:* A református kollégiumok történetének összehasonlító vizsgálata, *Szalay Emőke:* Debreceni fazekasok családi kapcsolatai a XVIII—XIX. században, *Antal Péter:* Végrendelkezés Debrecenben az 1820-as években, *Mervó Zoltánné:* Adalékok Debrecen város népoktatásához (1900—1918), *Bényei Miklós:* A „Margit” — Adalékok a Debreceni Munkásokonthon történetéhez, *Vaskó László:* A felsőoktatás történetének áttekintése Debrecenben 1945—1980 között, *Korompai Gáborné:* A Debreceni Ellenőr helyi vonatkozású közleményei 1874—1890, *Gazdag István:* Adalékok a „Régi Okiratok és Levelek Tára” c. folyóirat történetéhez, *Béres András:* Debrecen város fekete könyve helytörténeti forrásértéke, *Zoltai Lajos:* Debrecen ipara és kereskedelme a XVIII. század elejéig (közli: *Radics Kálmán*), *Gazdag István:* Debrecen város történeti kronológiája III. 1693—1790, *Bényei Miklós:* Hajdú-Bihar megye helytörténeti irodalma, 1985.

Hajdú Gyula: Méta iskola. A Sportpropaganda Vállalat kiadása. Bp., 1986. 64 old.

A sportszerű népi játékok ismertetése.

Hajdú Mihály: Magyar hajónevek. Magyar névtani dolgozatok, 57. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége, Bp., 1986. 53 old.

Halász Péter: Klézse (Cleja) helynevei. Magyar Névtani Dolgozatok 58. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége, Bp., 1986. 48 old.

A Bevezető tartalmazza a Szeret-menti csángó település rövid történetét.

Haramach Gusztávné: A helytörténeti ismeretek tanítási lehetőségei az általános iskola 5—8. osztályaiban Pécsen, illetve Baranya megyében. Kiadja a Baranya Megyei Pedagógiai Intézet, Pécs, 1985. 111 old.

Harmat Péter: Vásárhely kútjairól. Kiadja a Városvédő és Szépítő Egyesület, Hódmezővásárhely, 1986. 30 old.

Havassy Péter: Heves megye középkori tisztségviselői. Kiadja a Dobó István Vármúzeum, Eger, 1986. 88 old.

Helyünk Európában 1—2. kötet. Szerk. és összeállította: *Ring Éva*. Főszerk.: *Berend T. Iván*. Magvető, 1986. 1312 old.

Nézetek és koncepciók a XX. századi Magyarországon.

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXIV. *Viga Gyula* közreműködésével szerkesztette: *Szabadjalvi József*. Miskolc, 1986. 353 old.

Ujváry Zoltán: Elnöki megnyitó a Herman Ottó születése 150. évfordulóján rendezett emlékülésen, *Bökönyi Sándor:* Herman Ottó, a természettudós, *Balassa Iván:* Herman Ottó, a néprajztudós, *Fülep Ferenc:* A régész Herman Ottó, *Szabadjalvi József:* Herman Ottó közéleti tevékenysége, *Kozák Imre:* Avató beszéd Herman Ottó emléktáblájánál, *Udvari István:* Kvesztára (alamizsnagyújítás) vonatkozó XVIII. századi zempléni adatok, *Kamody Miklós:* Adatok Bártfa és Bártfa-fürdő postájának történetéhez, *Veres László:* A miskolci nyomdászat története II. (Csöglei Tóth Lajos nyomdája, 1842—1850), *Dobrossy István—Iglói Gyula:* Koronauradalmi épületek Miskolcon a XIX. század elején II., *B. Kovács István:* Erkölc és fegyelmezés a felsővályi egyházban a jobbágyfelszabadítás előtt, *Hugyecz János:* Adalékok Szemere Bertalan kormánybiztosi tevékenységéhez, *Falusy József:* Kísérlet az orosz főerő előrenyomulásának feltartóztatására 1849. júliusában, *Bakonyi Béla:* Adatok az abaújszántói csizmadiaipar múltjához, *Ij. Turi József:* A miskolci Göztéglagyár Rt. Kőedény- és kályhagyára története, *Szulovszky János:* A gömöri anyagipar állapota 1891-ben,

Farkas Péter: Kazinczy Ferenc episztolái, *Gyárfás Ágnes:* Bárány Péter, egy elfelejtett literátor a felvilágosodás korából, *Mizsér Lajos:* Cserépfalu a XVI—XVII. századi vezetéknevei, *Páll István:* Történeti adatok Taktaköz népi építkezéséhez, *Kavacsinszky Gyula:* Rátka, Herceggút és Károlyfalva népi építészete, *Balázs Géza:* Égetett szeszes italok készítése és fogyasztása a Középtisza vidéken, *Viga Gyula:* Nagy Pál Miklós faragott botja a Béres Béla gyűjteményben, *Szabadfalvi József:* A sertésenyésztés néprajzi kutatása Magyarországon, *Szikora András:* Legeltetési rend Monokon a százedelőn, *D. Varga László:* Adatok az Ung-Laborc-Latorca mellék pásztorkodásához, *B. Hellebrandt Magdolna:* Bronz tárgyak Ócsánál—Várdombról, *L. Wolf Mária — Simán Katalin:* A Herman Ottó Múzeum ásatásai és leletmentése 1984-ben.

Huley Alfréd: Gerendási (Békés megye) ragadványnevek. Magyar személynévi adattárak, 72. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége. Bp. 1986. 13 old.

Hungaro-Polonica. Tanulmányok a magyar—lengyel történelmi és irodalmi kapcsolatok köréből. Szerk.: *Kiss Gy. Csaba és Kovács István.* Kiadja az MTA Irodalomtudományi Intézete. Bp. 1986. 245 old.

A tartalomról: *Hopp Lajos:* A magyar—lengyel műtszlemélet előzményeiről, *Barta Gábor:* A XVI. századi erdélyi vallási türelem kérdéséhez, *Gömöri György:* Báthori István lengyel király alakja a korabeli költészet tükrében, *Nagy József Zsigmond:* Erdély és Lengyelország az 1683-as bécsi hadjárat után, *Petneki Aron:* Lengyel diszövek a budapesti Iparművészeti Múzeumban, *Gergely András:* A magyar liberálisok hatalomra kerülése 1848-ban (bécsi holland követjelentés a forradalomról), *Für Lajos:* Európa első nemzetiségi törvénye, *Kiss Gy. Csaba:* A Kárpát-medence múlt századi nemzetiségi konfliktusai—lengyel szemmel (jegyzetek Waclaw Felczak munkáihoz), *Borsi-Kálmán Béla:* Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogalniceanu és a magyar emigránsok 1860—1861-ben, *Heiszler Vilmos:* Magyar—cseh politikai kapcsolatok a Schmerling-provizórium idején (1861—1865), *Kovács István:* Jan Aleksander Fredro ismeretlen visszaemlékezései a magyarországi Lengyel Légio születéséről, *Rosonczy Ildikó:* A cári hadsereg tisztikarának magatartása 1849-ben Magyarországon, *Szegedi Mészák Mihály:* A nemzetjellem fogalmáról, *Deák Ernő:* A nemzetiségi kérdés európai leckéje, *Bálint Csanád:* A magyar régészet és a nacionalizmus, *Kósa László:* Gyermekecsere és nyelvtanulás, *Bojtár Endre:* A közép-kelet európai irodalom a XIX. században, *Horváth Károly:* Krasinski és Madách, *Pálfalvi Lajos:* Kalandok, Gomborowicz novelláiról, *Berkes Tamás:* Lengyel historicum Gomborowiczról Mrozekig, *Nagy Gáspár:* Széjjegyzetek Cogito úr testtartásához, *Göncz Árpád:* Jegyzetek Zbiegniew Herbert esszéketéhez, *Csoóri Sándor:* Irodalmunk rokona — Tadeusz Nowak, *Biró Zoltán:* Kapusinski két könyve a zsarnokságról.

Huszonöt éves a békécsabai AGROKER. Szerk.: *Botyánszki János.* Békécsaba, 1986. 39 old.

25 éves a tatabányai Bányász Körzeti Könyvtár: 1960—1985. Összeállította: *Budai Károlyné.* Kiadja a Tatabányai Szénbányák Vállalati Szakszervezeti Bizottsága és a Bányász Közművelődési Intézményhálózat Bányász Körzeti Könyvtára. Tatabánya, 1985. 34 old.

Az ifjúság helyzete Csongrád megyében. Szerk.: *Nikolényi István.* Csongrád megyei politikai füzetek. Kiadja a Csongrád Megyei Lapkiadó Vállalat. Szeged, 1986. 73 old.

Juhász József: Esztergom kisparának története 1871—1985-ig. Kiadja a Balassa Bálint Társaság, Esztergom, 1986. 26 old

Jung Károly: Táltosok, ördögök, garabonciások. Fórum, Újvidék — Gondolat, 1986. 161 old.

Bevezetés a népi hiedelmek, babonák világába.

Kamody Miklós: Észak-Magyarország hírközlésének története. Borsodi Kismonográfiák. Kiadja a Herman Ottó Múzeum, 1985. 153 old.

Kapros Márta: A születés szokásai és hiedelmei az Ipoly mentén. *Studia folkloristica et ethnographica*, 18. Kiadja a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke. Debrecen, 1986. 380 old.

Keller Lajos: Mindszent története, 1700—1900. Kiadja a Somogyi könyvtár. Szeged, 1985. 189 old.

Kemse. Részletek az Elsüllyedt falu a Dunántúlon c. könyvből. Szerk.: *Lipp Tamás.* Kiadja a Népművelési Intézet, Bp., 1986. 140 old.

A Kossuth Lajos Általános Iskola története. Szerk.: *Sinkó Lászlóné, Németh Ildikó.* Kiadja az iskola, Győr, 1986. 48. old.

Kottra Mihály: Nyergesújfalu a történelem tükrében. Bevezető: *Miskolczy József.* Kiadja a Nagyközségi Tanács. Nyergesújfalu, 1985. 74 old.

Kovács Sándor — Malatinszky József: 20 éves a Békécsabai Nyomdaipari Szakközépiskola. Kiadja az iskola, Békécsaba—Gyoma, 1986. 34 old.

Kristó Gyula: Az Árpád-kor háborúi. Zrinyi, 1986. 288 old.

A szerző részletesen leírja a honfoglalás, a kalandozások és az Árpád-ház háborúinak eseményeit.

Kriza János 1911—1975. Ajánló bibliográfia. Szerk.: *Róka Lászlóné.* Kiadja a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár. Győr, 1986. 7 old.

Ködöböcz József: Tanítóképzés Sárospatakon. A kollégiumi és középfokú képzés négy évszázada. Tankönyvkiadó, 1986. 377 old.

Környeiné Gaál Edit: Az első világháború emlékei a népi kéziratok forrásokban és a szájhagyományban. *Studia folkloristica et ethnographica*, 15. KLTE, Debrecen, 1985. 203 old.

Körök kora 2. Összeállította és szerkesztette: *Diczházi Bertalan és B. Kiss Tamás*. Kiadja a BME Martos Flóra Kollégium 405-ös Társadalompolitikai Kör és a MKKE Társadalomtudományi Klubja, Bp., 1986. 40 old. (Soksz.)

A 405-ös körrel és a Társadalomtudományi Klubról, Egyetemi- és ifjúsági társadalompolitikai klubok és körök, BME Társadalomtudományi Kör, Periszkóp Klub, Fiatal Szociológusok Köre, Petőfi SK Természetjáró Szakosztálya, A szak-kollégiumi-, a honismereti és a társadalompolitikai klubmozgalom jelentősebb eseményei az 1985/86-os tanévben: az 1985-ös nyári találkozói Szarvason, Honismereti klubok, körök találkozója, A Rakpart klub felfüggesztéséről, Második klub, Körök kora, A társadalompolitikai körök tevékenységével kapcsolatos kérdésekre válaszol: *Kopátsy Sándor, Sótyom László, Fellegi Tamás, Acs Zoltán, Csaba László, Bárony Jenő*.

Lackner Aladár: Gyöng, Német tájház. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 231. Bp., 1986. 16 old.

A Lencsehegyi Bányauzem építésének rövid története. Kiadja a Dorogi Szénbányák Igazgatósága, Dorog, 1985. 22 old.

Levárdy Ferenc: Szombathely, Székesegyház. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 129. Bp., 1986. 16 old.

Magyar és török végvárok, 1663—1684. Szerk.: *Bodó Sándor és Szabó Jolán*. Kiadja a Dobó Vár-múzeum, Eger, 1985. 314 old.

R. *Várkonyi Agnes:* Török—magyar végvári rendszer és Buda ostroma az oszmán hatalom visszaszorításának terveiben, *Rázsó Gyula:* A magyarországi várak szerepe a Szent Liga 1684-i haditerveiben, *Varga J. János:* A Kahlenbergtől az esztergomi Várhegyig, *Bánkuti Imre:* Buda 1684. évi ostroma, *Bóka Éva:* Francia vélemények Buda ostromáról, 1686, *Praznovszky Mihály:* Nemesi magatartásformák a török kiűzése idején, *Nagy László:* A XVII. századi végvári katonaság erkölcsi-politikai arculata, *Benczédi László:* Dunántúli végvárok XVII. század végi török háborúban, *Szántó Imre:* A szélnek eresztett végvári katonaság sorsa Zala megyében, *N. Kiss István:* A magyarországi katonaparasztság fejlődése és hatása, *Szabó Jolán:* A végvárok egészségügyi ellátottsága, *Csorba Csaba:* XVII. századi végváraink a veduták és a tervrajzok tükrében, *Palmány Béla:* Magyar és német végvárok Nógrád vármegyében, *Fodor Pál:* Néhány adat a török végvári rendszer állapotáról a XVII. század közepés harmadáról, *Agoston Gábor:* Az oszmán tüzéréség és a magyarországi várharok egy kiadatlan XVII. századi török krónika alapján, *Gaál Attila:* Török palánkvárok a buda—eszéki

út Tolna megyei szakaszán, *Fenyvesi László:* Az igali portya és a körmendi kőyavetye baláni tanulmányai, *Vass Előd:* Az egri vár török védelmi rendszere és az egri ostromzáron átjutott török levelek, *Sugár István:* A török végvárrendszer Északkelet-Magyarországon.

Magyarországi magánkönyvtárak I. 1533—1657. Sajtó alá rendezte: *Varga András*. Kiadja az MTA Könyvtára, Bp., 1986. 259 old.

Malonyay Dezső: A dunántúli magyar nép művészete: Veszprém, Zala, Somogy, Tolna. (A magyar nép művészete 4.) Hasonmás kiadás. Bp., 1986. 370 old.

Marosi Sándor — Szilárd Jenő: Szántópuszta és környéke természetföldrajza. Szántódi füzetek, 13. Panoráma, 1986. 105 old.

Márkus Zoltán: Balatonfőokajár. Kiadja az MSZMP helyi bizottsága. Balatonfőokajár, 1985. 137 old.

Mátészalka, 1945—1985. Szerk.: *Kárpáti Tibor, Farkas József*. Kiadja az MSZMP Városi Bizottsága, Mátészalka, 1985. 46 old.

Mátyás király levelei. Magyar Levelestár. Szépirodalmi, 1986. 224 old.

Mátyás király 92 levelét válogatta a kötetbe *V. Kovács Sándor*, valamennyi első ízben jelenik meg magyarul.

A mezőkövesdi I. László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola jubileumi évkönyve az iskola fennállásának 75. évében: 1911—1986. Mezőkövesd, 1986. 231 old.

Mezősi Gábor: A természeti környezet potenciáljának felmérése a Sajó—Bódva-köze példáján. Kiadja az MTA Földrajztudományi Kutató Intézete, Bp., 1986. 216 old.

Mészáros Edit: Zalacséb személynevei. Magyar személynévi adattárak, 73. Szerk.: *Hajdú Miklós*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszék-csoport Névutató Munkaközössége, Bp., 1986. 62 old.

Mochovce község népi kultúrája. Írta: dr. *Katarina Holbov*. Fotó: *K. Holbová* és *E. Kosuthova*. Ford.: *Gáspár István*. Kiadta a levicei Barsi Múzeum, 1986. 7 old. és 14 kép.

Egy atomegység építése miatt lebontásra került, Léva melletti magyar falu rövid története és hagyományai.

Mohács. Tanulmányok 1526—1976. Szerk.: *Ruzsás Lajos és Szakály Ferenc*. Akadémiai, 1986. 370 old.

A tanulmánykötet a mohácsi csatavesztés 350. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülészek kibővített, jegyzetekkel ellátott előadásait tartalmazza.

Mojzes Imre: A Kalocsai Hayneld Observatórium története. Kiadja az MTA Csillagászati Kutató Intézete. Bp., 1986. 139 old.

Mórahalmi szövetkezők. Írta: *Majoros Tibor, Szirák József.* Kiadja a Homokkultúra Szakszövetkezet. Mórahalom, 1986. 79 old.

Mura József: A Csiszár József munkásöregység története (1957—1985). Kiadja a Csiszár József munkásöregység. Tata, 1985. 86 old.

Mura József: A Sallai Imre munkásöregység története. Kiadja a Sallai Imre Munkásöregység. Oroszlány, 1986. 103 old.

Münnich Ferenc: Három forradalom hőse. Zrinyi, 1986. 208 old.

A Münnich Ferenc születésének 100. évfordulója alkalmából megjelent kötet katonai írásaiból közöl összeállítást *Hetés Tibor* válogatásában.

Nagy Géza: Fejczetek a Magyar Református Egyház XVII. századi történetéből. A Ráday Gyűjtemény Egyháztörténeti tanulmányai, 1. Kiadja a Gyűjtemény, 1986. 302 old.

Nagy Sándor: A Szatmár-Beregi tájvédelmi körzet élővilága, kultúrtörténeti értékei. Kiadja a Váci Mihály Megyei és Városi Művelődési Központ, Nyiregyháza, 1985. 43 old.

Nagyváradai Sándor — M. Szabó Miklós — Winkler László: Fejczetek a magyar katonai repülés történetéből. Műszaki Kvk., 1986. 305 old.

Nehéz esztendőkről krónikája 1949—1953. Szerk.: *Balogh Sándor.* Gondolat, 1986. 640 old.

A kötetben közölt több mint 70 dokumentum átfogó képet ad a korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális eseményeiről.

Nemcsik Pál: A magyar bányamunkásság zenei élete. Zeneműkiadó, 1986. 190 old.

40 éves a Bácsalmás és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet. Összeállította: *Szabó Ferenc.* Kiadja a szövetkezet igazgatósága, Bácsalmás, 1986. 27 old.

40 év a fogyasztási szövetkezetek történetéből. (Szerk.: *Urbán László.*) Kiadja a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsa, Bp., 1985. 130 old.

Négy évtized szövetkezetünk életéből. Szerk.: *Kovács Piroška, Német Tibor.* Kiadja a Dél-Tisza Menti ÁFÉSZ, Szeged, 1986. 80 old.

Néprajz és nyelvtudomány. Kiadja a József Attila Tudományegyetem. Szeged, 1984. 136 old.

A tartalomról: *Bratinka József:* A palaszok orrunkról esleik vala — Egy Tinódi-szólás nyomában, *Józsáné Szenáky Gyöngyi:* A tehát következtetői jelentésének kialakulása a Jókai-kódexben, *Mokány Sándor:* Néhány új nevünk eredet-

hez, *Sz. Bozóki Margit—Szabó József:* Táplálkozási hagyományok Nagykönyiban, *Czinegéné Károly Anna:* Dramatikuss játékok a csikmenasági lakodalomban, *Dienes Erzsébet:* A kunhegyesi halotti anyakönyvek néhány tanulsága, *Ferencci Imre:* Tiszaháti és felső-tiszai történeti népmondák.

Név és névkutatás. Az Inczeffi Géza halálának 10. évfordulóján rendezett emlékülés előadásai. Szerk.: *Békési Imre.* Kiadja a Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp., 1985. 240 old.

Kristó Gyula: A Kárpát-medencei helynévanyag kontinuitásának kérdéséhez, *Mező András:* A helynevek vándorlása a középkorban, *Hajdú Mihály:* A névvé válás folyamatáról, *Juhász Dezső:* A tájnevek alaktanáról, *Balogh László:* Történelmet teremtő földrajzi nevek, *Várkonyi Imre:* A somogyi helységnevek típusai, különös tekintettel a foglalkozásnévből, a templom címéből és a vásártartás napjából alakult helynevekre, *Hévízi Sándor:* Élő helyneveink és okleveles adataink egybevetése Békés megyei példák alapján, *Szabó Géza:* Földrajzi nevek nyelvjáraskutatás, *Pesti János:* A közzététel és a szerkesztés tapasztalatai a BMFN I. és II. kötete alapján, *Mészárosné Varga Mária:* A földrajzi névgyűjtemények belterületi névanyagának tanúságai, *Vörös Ottó:* A Zala völgyi Örség egyelemű helyneveink hová? kérdésre felelő helyhatározó alakjaihoz, *Cs. Nagy Lajos:* A Budapesti Tanítóképző Főiskolán folyó névtani gyűjtőmunkák, *Bachát László:* A szinkron vizsgálatú ragadványnév-kutatás mai állása, *Farkas Ferenc:* Néhány jászgái település ragadványneveinek összevetése, *Ádám Imre:* A Szabolcs megyei személynévtípusok a XVI. században, *Mizser Lajos:* Keresztnéveink néhány problémája, *Szabó József:* Keresztnévi eredeti közszavak Nagykönyi nyelvjárásában, *Varga József:* A névdívat változása és a névgyűjtés gondoljai a muravidéki magyarság körében, *Pesti János:* Tegyük többet a névkutatók nevelése érdekében, *Soltész Katalin:* Történelmevek, *Ördög Ferenc:* A magyar céhek patrónusválasztásának hagiográfiai, ikonográfiai és művelődéstörténeti indítékai, *Vitányi Borbála:* Valóság és képzelet az irodalmi névadásban, *Nagy L. János:* Bibliográfia Inczeffi Géza nyelvtudományi munkásságáról.

Nógrád megye úttörő szervezetei negyedszázados történetének kronológiája, 1946—1972. Összeáll.: *Nádházi Lajos.* Kiadja a Magyar Úttörők Szövetségének Nógrád megyei elnöksége, Tatabánya, 1986. 134 old.

Nyiregyházi szlovák („tírpák”) nyelvjárási és néprajzi emlékek II. A Jósza András Múzeum Kiadványai 19. Szerk.: *Németh Péter.* Nyiregyháza, 1981. 107 old.

Erdész Sándor: Előszó, *Páll István:* Az Észak-Tiszántúl szlovák lakossága a XVIII. század elejétől az I. világháborúig, *Németh Zoltán:* Mikor és hogyan tanult meg magyarul a tírpák? *Koma, Jan:* Etnograficky vyskum slovakov „tírpákov” na šalosoeh v okoli Nyiregyházy (Néprajzi kuta-

tások a Nyíregyháza-környéki „tirpák” bokor-
tanyákon).

**Nyíregyházi szlovák („tirpák”) nyelvjárásai és
néprajzi emlékek III.** A Jósza András Múzeum
Kiadványai, 23. Szerk.: *Németh Péter*. Nyíregy-
háza, 1986. 160 old.

Koma, Ján: Uvod — Előszó, *Németh Zoltán:*
A kétszáz éve mezővárossá lett Nyíregyháza éle-
téből (1754—1824), *Botik, Ján-Sigmundová,*
Marta: Ludovy odev tirpákov v Nyíregyháza
(A nyíregyházi tirpákok népviselete.)

Oláh Andor: „Új hold, új király”. Gondolat,
1986. 272 old.

A magyar népi orvoslás.

Ordas Iván: Tolnai tájak, tolnai emberek. Ripor-
tok, újságcikkek. Kiadja a Tolna Megyei Könyv-
tár, Szekszárd, 1986. 152 old.

Oroszlány tegnap és ma. 40 éves történelmünk
fontosabb eseményei. Szerk.: *Mura József*. Kiadja
az MSZMP Városi Bizottsága és a Városi Tanács.
Oroszlány, 1985. 75 old.

Ozorai füzet 1935—1985. Szerk.: *Vadas Ferenc*.
Kiadja a Béri Balogh Ádám Múzeum. Szekszárd,
1986. 28 old.

Palotai krónika. 1986. október. A csanádpalotai
Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja. Csanádpalota, 1986. 10 old. (Soksz.)

Kelemen László (21.), *Komoly Pál:* A király-
hegyesi uradalom kisvasútja, *Pánczél Józsefné:*
Gyermekeitékek, mondókák, *Asztalos P. Kálmán:*
Csanádpalota nevezetesebb évei, *Pánczél Józsefné:*
Jelenünk krónikája, A. P. K.: Lomtári szavak,
mondatok Palotán.

Pest megyei Honismereti Közlemények IV. Válo-
gatás az Önkéntes Néprajzi és Nyelvjárásai Gyűjtők
XI. Országos Találkozásán elhangzott előadások-
ból. Válogatta: dr. *Morvay Péter*. Szerk.: *Máté*
György. Kiadja a Pest Megyei Művelődési Központ
és Könyvtár. Szentendre, 1986. 96 old.

Dr. Morvay Péter: Ajánlás, *Juhász Antal:* Néprajzi tárgye gyűjtések dokumentálásának és gyűjtésének szempontjai, *Virt István:* A moldvai, a zaborjalji és a gymesi magyarok temetkezési szokásai, *Benedeczkai Erzsébet:* Az utolsó keclli garabonciás, *Imre Samu:* A magyar nyelvészeti kutatások — és a társadalmi nyelvjárás gyűjtések, *Sebestyén Árpád:* Új utak a földrajzinév gyűjtésben, *Andrásfalvy Bertalan:* Vitaindító (a gyűjtési feladatokról), *Fejős Zoltán:* Újjabb néprajzi gyűjtőfeladatok, *Hajdú Mihály:* A néprajzi és nyelvjárás gyűjtés mai feladatai és lehetőségei, *Morvay Péter:* A honismereti táborok jelentősége a gyűjtőmozgalomban.

Petercsák Tivadar: Népszokások Filkeházán. Studia folkloristica et ethnographica, 16. KLTE, Debrecen, 1985. 161 old.

Pécsi István: Ódon házak, hajdanvolt egriek. Panoráma, 1986. 256 old.

A helytörténetész egri tanár és újságíró a város műemlékházaihoz fűződő történeteket és a tulajdonosok életét ismerteti.

Pécsi István: Sorsfordulók Gyöngyössálymoson. Kiadja a Termelőszövetkezet, Gyöngyössálymos, 1986. 99 old.

A gyöngyössálymosi Mátra Mezőgazdasági Termelőszövetkezet története.

Péter László: Szerette város. Szépirodalmi, 1986. 529 old.

Írások Szegedről.

A polgári védelem harmincöt éve Hajdú-Bihar megyében. Szerk.: *Hegedűs Gábor*. Kiadja a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága. Debrecen, 1985. 284 old.

Polner Zoltán: Koronával koronázzák. A makói múzeum füzetei, 48. Kiadja a Városi Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya. Makó, 1985. 57 old.

Makó környéki népi imádságok és Krisztus-legendák.

Porzolt Tibor: A magyar labdajátékok könyve. Játéktörténeti tanulmányok. 1. Szerk. és a bibliográfiát összeállította: *Kriston Vizi József*. Előszó: *Istvánfi Csaba*. Kiadja a Szókraténusz. Kecskemét, 1985. 15 + VII., + 78 old.

Az 1885-ben Budapesten Aigner Lajos által kiadott mű hasonmás kiadása.

Primusz Sándor: Papíripari Vállalat Lábatlani Papírgyára története. Kiadja a Gyár. Lábatlan, 1986. 31 old.

Régészeti-történeti, műemléki értékek védelme a nagyvarosi vizlépcső feletti térségben. Összeállította: *Horváth István*. Kiadja a Balassa Bálint Múzeum. Esztergom, 1985. 24 old. (Soksz.)

Révész T. Mihály: A sajtószabadság érvényesülése Magyarországon 1867—1875. Akadémiai, 1986. 260 old.

Román internacionalisták a magyarországi Tanácsköztársaságért. Összeállította: *Kövágó László*. Kossuth, 1986. 96 old.

A Sárospataki Népfőiskola 1935—1986. Szerk.: *Varga Csaba* és *Jakab Sándor*. Kiadja az Országos Közművelődési Központ és a TIT. Bp. 1986.

A kötet bevezetőjét *Újszászy Kálmán*, a sárospataki népfőiskolai tanfolyamok egykori kezdeményezője írta, az előzményeket és a Pataki népfőiskola történetét *Harsányi István* és *Kovács Károly*, a népfőiskola máig tartó utóéletét *Jakab Sándor* dolgozta föl. A kötetben szerepelnek az egykori népfőiskola vezetőinek portréi. Egykori népfőiskolásokkal készített interjúkat *Péterffy András* filmrendező. Volt népfőiskolások, a Pataki találkozó résztvevői és közéleti személyek nyilatkoznak a Pataki

népfőiskola jelentőségéről és hatásáról, többek között: *Béres Ferenc, Czine Mihály, Fekete Gyula, Huszár István, Képes Géza, Kánti László, Lázár István, Pozsgay Imre, Vitányi Iván*. Több írás a korszerű újításteremtendő népfőiskoláról szól. A volt népfőiskolai hallgatók és tanárok név- és címjegyzéke mellett gazdag fotómelléklet egészíti ki a kötetet.

Sipos Jenőné Somodi Mária: A makói hagyaték- és szakszókincse. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 29. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp. 1986. 21 old.

A soproni liceum. Szerk.: *Győrffy Sándor és Hunyadi Zoltán*. Tankönyvkiadó, 1986. 305 old.

Fabiny Tibor: A soproni evangélikus liceum története, 1557—1900, *Győrffy Sándor:* A liceum a XX. század első harmadában. *Kozák Lajos:* A reálgimnázium-liceum tíz éve, *Baráth Zoltán:* A Berzsenyi Dániel Gimnázium (1948—1982), *Németh Sámuel:* A soproni liceum tanulóifjúsága a XVIII. században.

Sümei György—Tóth Piroska: Szülőföldünk, a Duna-Tisza köze. Tankönyvkiadó, 1986. 380 old.

Szabó Attila: Hogyan írjam meg termelészövetkeztem történetét? Szerk.: *Egei Tibor*. Kiadja a Pest Megyei Levéltár. Bp. 1985. 210 old.

Szántó Ferenc: A tizhetes tatabányai bányászsztrájk története, 1925. Kiadja a Tatabányai Szénbányák, 1985. 194 old.

Szentiváni Mihály: Gyaloglat Erdélyben. Sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta *Hubert Il-dikó*, az eredeti kézirattal egybevetette *Király László*. Európa, 1986. 249 old.

Székely Nyelvföldrajzi szótár. Összeállította: *Gálffy Mózes és Márton Gyula*. Akadémiai, 1986. 450 old.

A kolozsvári szerzők a székelyföldi regionális atlasz teljes anyagát gyűjtötték össze, s a kötet ennek szövegdrajzi részét tartalmazza. Az adatok Székelyföld mintegy 300 településéről származnak.

Szép Katalin: Magyarszerdahely (Zala megye) személynévei. Magyar Személynévi Adattárak, 68. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtudományi Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1985. 72 old.

Szilágyi Miklós: Gyűjtőműhelyek és forráskritika a néprajztudományban. Foklór és etnográfia 26. Szerk.: *Ujváry Zoltán és Bódi Erzsébet*. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszék. Debrecen, 1986. 72 old.

A visszaemlékezések gyűjtéséről. A régi fényképek helytörténeti és néprajzi forrásértéke, Vidéki hírlapok néprajzi forrásértéke. A néprajzi tárgygyűjtés — napjainkban.

Szita László: Harkány. Fürdőtörténet, 1823—1986. Kiadja a Baranya Megyei Fürdő Vállalat. Harkány, 1986. 103 old.

Szoross parancsolat eljött. Összeállította és az összekötő szöveget írta: *Soltész István*. Zrinyi, 1986. 365 old.

Népballadák a háborúkról és a katonákról.

Szögi László: A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem rövid története, 1635—1985. ELTE kiadás. Bp. 1986. 66 old.

Szülőföldem Magyarország. Vál.: *Erki Edit*. Kosuth, 1986. 382 old.

Ladányi Mihály: Ó, szülőföld, *Agh István:* A világ közepe, *Bárany Tamás:* Hosszú utazás — négy fal között, *Bárdos Pál:* A második évtized, *Benjamin László:* Gyermekkor, Lőrinc, Angyalföld, *Bertha Bulcsú:* Vizek partján, *Boldizsár Iván:* Szülőfalum, szülővárosom, *Bor Ambrus:* Helyszínek, *Császán István:* A múlt kövületei, *Cseres Tibor:* Szülőföldem? A jelen, *Csorba Győző:* „Nekem: a város mindörökké”, *Csukás István:* Feltörekvés gátlásokkal, *Dobai Péter:* Hazám a városban, *Fejes Endre:* Nem érdem, nem szégyen, *Fekete Gyula:* Bodrogszirti Athén, *Fekete Sándor:* Caesar meg én a világtörténelemben, *Fodor András:* A hazai táj igézet, *Galgóczi Erzsébet:* Ezer év, ezer ember, *Garai Gábor:* Szülőföldem: Tabán és Krisztinaváros, *Görgey Gábor:* Csendes tűzhányókon járva, *Hernádi Gyula:* Lokális korszakaim, *Illés Endre:* Szülőföldem a Gellérthegy, *Jókai Anna:* Volt egyszer egy ház, *Juhász Ferenc:* Rövid vallomás magamról, *Kardos G. György:* Sorsfordító pillanatok, *Karinthy Ferenc:* Kajakkal a Dunán, *Képes Géza:* Rigó-fütyre Hold táncolja el az életet, *Keresztury Dezső:* Két szülőföldem, *Kertész Akos:* Kövek, *Kolozsvári Grandpierre Emil:* Szerelmes földrajz, *László Gyula:* Két közösségből kiindulva, *Lázár Ervin:* Vita a szülőfölddel, *Major Ottó:* Budavári Te Hominem, *Mándy Iván:* Az ácsogó, *Mezei András:* Hol voltam gyerek?, *Módos Péter:* Elfelejtett csatatéren, *Molnár Géza:* Szerelmem: Pesterzsébet, *Nemes Nagy Ágnes:* Vér, esküvő, fekete bársony, *Orbán Ottó:* Honnan jön a költő? *Rab Zsuzsa:* A hazahívó város, *Rába György:* A remeték: a szurdok és a hegy, *Rákos Sándor:* Szerelmem (második) szülőföldem: Zebegény, *Ratkó József:* Szűkebb hazám Magyarország, *Sánta Ferenc:* Három hely, *Somlyó György:* „Tő fölött, ég alatt”, *Sötér István:* Szeged, a felhők között, *Szabó Magda:* Debrecen három arca, *Szakonyi Károly:* Régi nyarakon, *Szárász György:* Tornokok és temetők, *Szász Imre:* Sümege, régi kikötőink, *Szentkuthy Miklós:* A varázskert, *Szepesi Attila:* Fekete farsang, *Takács Gyula:* Nem játszótér, de pálya, *Takács Imre:* A szeretett haza, *Tandori Dezső:* Amerre Budapestre járok, *Tatay Sándor:* Emlékek a téli Badacsonyról, *Thiery Árpád:* Házak, hazák, világok, *Thury Zsuzsa:* Emlékeim, otthonaim, *Tóth Eszter:* Otthonaim, *Vas István:* Elveszett otthonok, *Végh Antal:* Az elveszett szülőföldről, *Vészi Endre:* Budapesti anyakönyv.

Szvicsek Ferenc: Bányászati tevékenység történetének vizsgálata az etesi bányavidéken. Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága. Salgótarján, 1986. 117 old.

Takáts Gyula: Somogyi pásztorvilág. Kiadja a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága. Kaposvár, 1986. 123 old.

Tardy Lajos: Kis magyar történetek. Kozmosz Könyvek. Bp. 1986. 297 old.

Az Itáliában kalandozó magyarok ivadékaiktól a XIII. századi magyar mamelukokig, Az első magyar Kinában, Különös „terv” a mohácsi katasztrófa megelőzésére, Rémmesék II. Lajos és „természetes” fia körül, Leánykérőben Báthory Zsigmond udvarában (1584), Bécs 1683. évi ostroma és a magyarok, Svéd szemtanú a 275 év előtti romhányi csatáról, Egy jó útra tért besúgó életrajza (1768—1813 után), A dauphin (XVI. Lajos és Mária Antoinette állítólagos utódja) kicsempészése a Temple börtönből. . . . és a magyar „Bourbonok”, A hazai vándorszínezet botrányhőse, Hogyan kerülhetett el Bölöni Farkas Sándor a börtönt?, Pest-budai svéd tükrör, A Zichy-gyémántok titkáinak rejtélyes utóélete, Idevetődött bizánci császárfiak?, Évszázados emlékek kőben, versben, szóban, Karlovy Vary és a magyarok, Afganisztáni magyar karrier — 1919-ben.

Tarján Lászlóné: Dél-Balaton és környéke. Kiadja a Somogy Megyei Tanács Környezet- és Természetvédelmi bizottsága, 1986. 96 old.

Tilkovszky Lóránd: Bajcsy-Zsilinszky irataiból. Kiadja a Békés Megyei Tanács V. B. Tudományos—Koordinációs Szakbizottsága. Békéscsaba, 1986. 38 old.

Tízéves a Kisbéri Zeneiskola 1975—1985. Bevezető: *Magdalic Gyula, Krihó Andrea.* Fotó: *Polonyi Miklós.* Kiadja a Városi Tanács. Kisbér, 1986. 15 old.

Tóth József: Vörössipkás úttörők expedíciója Pest és Komárom megye történelmi emlékhelyein. Bevezető: *Rakó József.* Kiadja az Úttörő- és Ifjúsági Ház, Tatabánya, 1985. 28 old.

A történelmi Vas megye helynevei. Összeállította: *Pethő Gyula.* Kiadja a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. Szombathely, 1986. 41 old.

Trócsányi Zolt: Wesselényi Miklós hűtlenségi pere: Abszolutizmus, vagy liberalizmus. Helikon, 1986. 109 old.

Turai Lajos: Életünk a Bakonyban. Kiadja a Gajamenti Mgtisz. Csetény, 1985. 219 old.

Urbán László: A földművelészetvezeték, fogyasztási szövetkezetek négy évtizede Szolnok megyében. Kiadja a Damjanich Múzeum. Szolnok, 1985. 435 old.

Az úttörőmozgalom 40 éve Somogyban. Dokumentumok, visszaemlékezések. Szerk.: *Paál László.* Kiadja a KISZ Somogy Megyei Bizottsága. Kaposvár, 1986. 120 old.

Az úttörőmozgalom történetének kutatási módszerei. Szerk.: *Derzi Ottó.* Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, 1986. 92 old.

Úttörőtörténet, 1946—1986. Kiadja a Tisza Antal Úttörőház. Szolnok, 1986. 101 old.

A veszprémi Lovassy László (volt Kegyeztanítórendi) Gimnázium jubileumi évkönyve, 1711—1986. Szerk.: *Dr. Kapos Károlyné.* Kiadja az iskola. Veszprém, 1986. 276 old.

Végh Antal: Kenyér és vászon. Magvető, 1986. 698 old.

Szokások, hagyományok, emlékek Szatmárból. *Kint a mezőn* (Kapálni jó; Kaszás, kasza, kaszanyél; Az aratás mint szentség; Régi cséplések), *A vászon munkája* (Jártunk kendert áztatni; Meg kell dörszólni a szőszet!; Jaj, anyám, a fonás; Csatotogott az esztováta), *Elfelejtett hagyományaink* (Szilva, rézüst lekvár; A gyümölcsaszalás; Savanyúkapszta télire; Anyám kényeret süt), *Hajdan volt mulatságok* (A disznótor; a Farsang idején; Névnepok és -esték; Vásár, vásárfia, emlék), *Az ünnepeink* (Boldaló karácsonyi ünnepeket!; Az újesztendő ünneplése; Kellemes Húsvétot!; A pünkösöd is ünnep volt), *Régi szatmári szokások* (Válás, hiedelem, babona; Vendégségben; Amikor a májusfa kivirágzott; Azok a régi bálók), *A májtsói hétköznapok* (Egy református elemi népiskola; Gyermekkorom játékai; Csöszök, kerülők, bakterek; Az erdőháti pásztorélet), *Események az életben* (Az eljegyzés; A falusi lakodalom; Régi vidám keresztelők; Koporsó, temető, fejfa). A kötetben több mint kétszáz népi étel leírását is megtaláljuk.

Vida István: Koalíció és pártharcok (1944—1948). Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 320 old.

A szerző nem simítja el a fontos évek ellentmondásait, könyve hiven tükrözi a felszabadulást követő évek politikai eseményeit.

Viga Gyula: Kőmunkák egy bükkalji faluban. KLTE Debrecen, 1985. 124 old.

Vonsik Ilona: Etes politikai-munkásmozgalmi történetéhez, 1895—1948. Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága. Salgótarján, 1986. 105 old.

Zala megye közigazgatási beosztása és a tanácsok tisztségviselői, 1950—1985. Összeállította *Gaál Antal.* Kiadja a Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1986. 146 old.

Záhonyi Ede: Emlékek, események, tények Budapest úttörőtörténetéből. Kiadja az Úttörőszövetség. Bp. 1986. 120 old.

Zákonyi Ferenc—Illés István—Horváth Ferenc:
A Balatoni üdülkörzet természeti értékei. Kiadja
az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hi-
vatal. Bp. 1985. 192 old.

A zirci arborétum élővilága. Szerk.: Tóth Sándor.
Kiadja a Bakonyi Természettudományi Múzeum.
Zirc, Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága,
Veszprém, 1985. 102 old.

Az arborétum kialakulása, története, növény- és
állatvilága.

Martosi rátéses motívum

Honismereti rejtvényverseny

1987-ben lapunk minden számában *honismereti rejtvényt* találnak olvasóink. A rejtvények „többlepcsős” megfejtésre kínálnak lehetőséget, és ezeket *nehézségi fokozatuk szerint pontozzuk és jutalmazzuk*. Rejtvényversenyünkben egyének és honismereti szakkörök egyaránt részt vehetnek.

A fordulónként 30 pontot elért megfejtők között *minden alkalommal* értékes könyveket sorolunk ki, melyeket postán küldünk el a megfejtőknek. Azok, akik mind a hat alkalommal beküldik megfejtésüket és összesített pontszámaik alapján 180 pontot érnek el, 1988 januárjában sorsoláson vesznek részt és értékes könyveket, könyvvásárlási utalványokat, tárgyereményeket és ingyenes előfizetéseket nyerhetnek.

A rejtvények helyes megfejtéseit lapunk következő számában közöljük. Így mindenki maga is számon tarthatja, hány pontot szerzett addig.

Az 1987. évi 1. számban megjelenő rejtvény megfejtését 1987. március 15-ig kérjük lehetőleg levelezőlapon beküldeni a *Lapkiadó Vállalat Népfront Lapok Főosztálya, Budapest, Naspolya u. 25. 1155* címre. Kérjük megfejtőinket, hogy a rejtvényverseny nyilvántartásának megkönynyítése céljából a címzés fölé írják oda: HONISMERETI REJTVENY.

**Az 1. számú
rejtvény
megválaszolható
kérdései:**

1. *Ki festette a képet? Pontérték: 5.*
2. *Melyik más műfajú művészeti alkotás ihlette meg a festőt? Pontérték: 10. A megfejtés az alkotó neve és művének címe.*
3. *Milyen népszokást, hiedelmet örökítenek meg a mostani rejtvényben szereplő műalkotások? Pontérték: 15. A megfejtés egy verssor is lehet. A harmadik kérdéshez kapcsolódva szívesen vennénk, ha a megfejtések mellett azt is megírnák: ismerik-e saját tapasztalatból vagy idős személyek megbízható közléséből (tehát nem a néprajzi szakirodalomból) a rejtvényünkben bemutatott jelenséget, vagy valamely változatát, esetleg más jellemző elemét. A helység megjelölésével esetleg a szokás élő voltának idejére vonatkozó utalást (évszám) szeretnénk kapni. Ha a beküldött leírás értékes új adalékot tartalmaz, úgy lapunkban közölni fogjuk.*

Összeállította: *Morvay Péter*

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Barta László—Labádi Lajos: Boros Sámuel. Kiadja a Szentés Városi Tanács V. B. művelődési osztálya és a TIT Csongrád megyei Szervezete. Szentés, 1986. 52 old.

Boros Sámuel a reformkor jeles alakja, Szentesnek először jegyzője, majd főbírója, országgyűlési követe, a szabadságharc idején a forradalmi átalakulás és a fegyveres önvédelmi harc szervezője és irányítója. Legjelesebb tette az örökváltsági szerződés előkészítése és megvalósítása volt 1836-ban, amikor vezetésével a város lakossága „kivonta magát a feudalizmus nyúgeiből és a polgári fejlődés útjára léphetett, s a török kiűzése után 150 évvel másodsor szabadult fel és a hazai fejlődés élvonalába lépett.”

Adalékok a Belső-Ferencváros történetéhez. Szerk: *Szabó-Pap Krisztina*. Kiadja a Városszépitő Egyesület, Bp. 1986. 509 old.

Anda Judit M.: Keszthely, Fő téri plébániatemplom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 225. Bp. 1986. 16 old.

Araczkai László: A népi hatalom kezdetei: Különös tekintettel Kiskörös 1944—1945-ös történetére. Kiadja a Városi Tanács, Kiskörös, 1985. 25 old.

Askerz Éva D.: Sopron, Katolikus Egyházművészeti Gyűjtemény. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 221. Bp. 1986. 16 old.

A Balaton és az Idegenforgalom. Szerk: *Gertig Béla és Lehmann Antal*. Kiadja a Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar, Pécs. 1985. 231 old.

A természeti környezet és a társadalmi-gazdasági szerkezet, valamint ezek földrajzi kapcsolatrendszere a Balaton térségében.

Balogh Géza és mások: Huszonöt éves a rakamaz „Győzelem” Termelőszövetkezet. Kiadja a Tsz. Rakamaz, 1985. 98 old.

Barcy Zoltán: Hangászok, hangszerek, hangjegyek. Trombita- és dobjegyek az osztrák—magyar hadseregben és haditengerészetnél, 1629—1918. Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez, 6. Kiadja az MTA Zenetudományi Intézete, Bp. 1985. 291 old.

Bellér Béla: Magyarok Nápolyban. Móra, 1986. 229 old.

Bernáth Béla: A szerelem titkos nyelvén. Gondolat, 1986. 336 old.

A szerző hosszú nyelvészeti és néprajzi kutató- és gyűjtőmunkával meglepő eredményre jutott. Úgy találta, hogy a népi szólásokban, népdalokban végző soron majdnem minden fogalom a nemi szervekre, a nemi aktusra vezethető vissza. Ezt a nyelvészeti és művelődéstörténeti szempontból egyaránt érdekes jelenséget taglalja könyvében.

Boros Imre: Adatok a köteleki népoktatás 250 éves történetéhez. Kiadja a Nagyközségi Közös Tanács és a Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szolnok, 1986. 82 old. és 70 kép.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye. Összeáll.: *Kövér Árpád*. Magyarország megyéi 14. Kossuth. 1986. 221 old.

Bucsay Mihály: A protestantizmus története Magyarországon, 1521—1945. Gondolat. 1986. 293 old.

„Kerek nyolcvan esztendeje jelent meg utóljára a magyarországi protestantizmus történetéről olyan összefoglaló mű, amely az érdeklődő olvasók számára készült. E hiány pótlására jelenteti meg a kiadó Bucsay Mihály nyugalmazott református teológiai professzor könyvét, melyet először német nyelven adtak ki külföldön. A neves egyháztörténész 1521-től indítja mondanivalóját, s egészen 1945-ig jut el. Részletesen elemzi azokat a társadalmi és gazdasági viszonyokat, melyek a reformáció elterjedését lehetővé tették hazánkban.”

Budavár visszavétele 1686-ban. Egy ismeretlen angol kortárs beszámolója. Szerk.: *Faragó Tamás*, jegyzetek: *Haraszti György*, utószó: *Szakály Ferenc*. Fejezetek Budapest múltjából, 4. FSZEK, 1986. 108 és XLVIII. old.

Deák Farkas 1886-ban megjelent fordításának hasonmás kiadása.

Buda visszafoglalásának emlékezete, 1686. Szöveggyűjtemény. Összeállította *Szakály Ferenc*, a képeket válogatta *Rózsa György*, a színes rajzokat készítette Somogyi Győző, Európa, 1986. 607 old.

Buschmann Ferenc: Jászberény és környéke lepkevilága. Nagylepkék. Jászvári füzetek, 16. Kiadja a Múzeumbaráti Kör, Jászberény, 1985. 72 old.

Buzinka Géza: „Kő se mutatja helyét”. A királyi-sírok pusztulása. Corvina, 1986. 120 old.

1984. június 18-án szakértő bizottság nyitotta fel a székesfehérvári Romkert kriptáját. Közel fél évszázada oda temették vissza a középkori magyar királyok meglelt maradványait. A látvány döbbenetes volt: a királyi tömegsír szennyvízben állt, összekeveredett csontokkal. Az egykori pompás uralkodói temetésektől, a gazdag és díszes síroktól, sírköveiktől tekervényes út vezetett a tömegsír-ig. A könyv nyomon követi a magyar királyok temetésétől a székesfehérvári királyi temetkezési hely és sírjai megsemmisüléséig lejátszódott bonyolult eseményeket az 1984-es kriptafeltárásig.

Cigányok, művelődésük. Tanulmányok Hajdú-Bihar megyéből. Szerk.: *Francz Vilmos.* Kiadja a Hajdú-Bihar Megye V. B. koordinációs szakbizottsága. Debrecen, 1986. 133 old.

Somlai Edűt és mások: Kik a cigányok? Francz Vilmos és mások: A cigánylakosság közművelődésének jellemzői Hajdú-Biharban. Arany Erzsébet: A cigány tanuló szocializációs fejlődését befolyásoló tevékenységformák hatása, Arany Erzsébet és mások: Tennivalóink globális vázlata, Boros Sándor: Ismeretelmélet, szociálpszichológia az előítéletes gondolkodásról.

Csizmádia Imre: Delelőtől alkonyatig. Magvető, 1986. 632 old.

Az Orosházán élő idős parasztember 1982-ben megjelent *Pirkadattól delelőig* című önéletrajzának folytatása 1924-től, házasságának évétől idezi fel a családi, a környékbeli, az országos és a világeseményeket.

Csizió. (Csillagászati tudomány.) A hirneves Királyhegyi János irataiból magyarra fordította, sok helyen kibővítette: *Heltai Gáspár.* Mezőgazdasági, 1986. 208 old.

Dániel Anna: Teréz küldetése. Kossuth, 1986. 200 old.

Brunsvik Teréz élete.

Debreceni Szemle, 1986/2. Az MSZMP Debrecen Városi Bizottságának Társadalompolitikai Kiadványa, 202 old.

A tartalomról: *Bényei Miklós:* Debrecen százhuszonöt éve, *Mocsárd Gábor:* Az a régi város... *Gazdag István:* Debrecen története 1919–1944. *Dankó Imre:* Tisztelgő gondolatok a 425 éves debreceni nyomda előtt, *Radnai Pál:* Debrecen általános rendezési tervéről, *D. Karádi Katalin:* Tiszta-e Debrecen? *Medve Ferenc:* A város levegője, *Fodor Péter:* A művelődés esélyéről, *Szekeres Melinda:* Az értelmiségivé válás útjai, *Surányi Béla:* Pallag 1906-ban akadémiai rangot kapott, *Gulyás Imre:* A Tócotól keletre és nyugatra, Debrecen mezőgazdaságáról.

Ef-lapok. Közéleti-politikai kiadvány. Kiadja a KISZ KB. 1986. 7—8. 64 old.

B. Kiss Tamás: Hogyan szolgálhatja a társadalmi fejlődést a KISZ?, *Mórocz Károly:* Demokrácia és nemzetiségi kérdés, *Juhari Zsuzsanna:* „... s ki-tántorgott Amerikába másfélmillió emberünk”, *f.t.:* A 85 éves Domokos Pál Péter portréjához, *Bágyoni Szabó István:* Moldva felé...

Ef-lapok. Közéleti-politikai kiadvány. Kiadja a KISZ KB. 1986. 9—10. 64 old.

A tartalomról: *Meleg József:* Honismereti ifjúsági klubok nyári tábora Fehérgyarmaton, *Csirkák Lili:* Életmódváltás-e a cigányság Encsen, *Filep Tamás:* „A magyar kisebbségek nem tudják a tudományosságot úgy működtetni, hogy az betölthesse a maga tudatformáló szerepkörét” — beszélgetés Für Lajos történésszel, *Für Lajos:* A magyar tudományművelés Jugoszláviában.

Egy ezredév. Magyarország rövid története. Szerk.: *Hanak Péter.* Gondolat, 1986. 416 old.

Emlékszám Pais Dezső születésének 100. évfordulójára. ELTE, Bp. 1986. 120 old.

Benkő Lóránd: Benkő Lóránd, *Rácz Endre:* A csep, a maca meg a TESZ, *Horváth Mária:* Nyelvek és nevek Batthyány I. Ádám családjában, *Kázmér Miklós:* Tájiszavak családneveinkben, *Kristó Gyula:* A Kárpát medence -grad, -grad utótagú helyneveiről, *Hajdú Mihály:* A szer helyneveinkben, *Kálmán Béla:* Átvétel, fordítás, új név, *Szabó T. Ádám:* Magyar—román—német párhuzamos helynévadás: Brassó-Brasov-Kronstadt, *Reuter Camillo:* Adatok a Temesköz helységneveire: Agyagos és Menyecs, *Juhász Dezső:* Még egyszer a Börhidről, *Soltész Katalin, J.:* Szokatlan alak szerkezetű helynevek, *Hegedűs Attila:* Módszerbeli tanulságok Pais Dezső vitái alapján, *Szabó T. Ádám:* Környezetvédelem és utcanévadás.

Encs, 1945—1985. Szerk.: *Molnár János, Magy Józsefné, Urbánné Tóth Edit.* Kiadja a Városi Tanács, Encs, 1986. 165 old.

Erdélyi István: A honfoglalás és előzményei. Kossuth, 1986. 192 old.

Erdély története I—III. Főszerk.: *Köpeczi Béla.* Szerk.: *Makkai László, Mócsy András, Szász Zoltán, Barta Gábor.* Akadémiai, 1986. 1945 old.

Előszó (Köpeczi Béla), Erdély az őskorban és az ókorban, Daciától Erdőelvéig — A népvándorlás kora Erdélyben (271—896), Erdély a középkori Magyar Királyságban, Az Erdélyi Fejedelemség első korszaka, A fejedelemség utolsó évtizedei, Új etnikai kép — új uralmi rendszer, Felvilágosodás és ferenczi reakció, Erdély a reformkorban, Erdély a forradalomban és a szabadságharcban, Az abszolutizmus kora Erdélyben, Gazdaság és társadalom a kapitalista átalakulás korában, Politikai élet és nemzetiségi kérdés a dualizmus korában, Forradalmak és nemzeti mozgalmak a monarchia összeomlása után, Erdély a kapitalista Romániában, Erdély a szocialista Romániában.

Faragó Tamás: Házasság, család és munkaszervezet: Pilis-Budakornyék, 1724—1779. A KSH Né-

pesztológiai Kutató Intézetének történeti demográfiai füzetek 2. KSH, Bp. 1985. 104 old.

További tanulmányok: *Andorka Rudolf*: Az európai nagy pestisjárványok, *Dányi Dezső*: Az első magyarországi népszámlálás.

Fenyő Miklós: Az elsodort ország. Naplójegyzetek, 1944—1945. Tények és tanúk. Magvető, 1986. 352 old.

Firon András: Kassa. Külföldi városkalauzok. Panoráma. 1986. 160 old.

Fodor András: Ezer este Fülep Lajossal I—II. Magvető, 1986. 1492 old.

Fodor András — az egykori tanítvány — pontos naplót vezetett az 1950 és 1970 között a tudós környezetében eltöltött estéről, és a meghatározó élményt jelentő beszélgetésekről.

Folklor, életrend, tudománytörténet. Tanulmányok Dömötör Tekla 70. születésnapjára. Szerk.: *Balázs Géza és Hála József*. Kiadja az MTA Néprajzi Kutató Csoportja. Bp. 1984. 272 old.

Balázs Géza: Dömötör Tekla hetven?, *Voigt Vilmos*: Dömötör Tekla életútja, *Stefány Judit*: Dömötör Tekla előadásai az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, *Bakó Ferenc*: Az állami és egyházi esküvőhöz tapadt népi szokáselemekről, *Balázs Géza*: A magyarok „vámpirizmusáról”, *Barabás Jenő*: Diószegi Vilmos és a Magyar Néprajzi Atlasz, *Barsi Hajnalka*: Jósások a Bükk alji Sályból, *Bodrogi Tibor*: Morgan és az indiánkérdés, *Farkas József*: Babonás szokások az Ecsedi-láp vidékén, *Földesné Györgyi Erzsébet*: Lakodalom és hétköznapi, *Fülemile Ágnes*: Kisértet a táncszök formái és tartalmi rendszerezésére, *Gáborján Alice*: Színek jelentése a magyar népviseletben, *Gergely Katalin*: Házasságszerzők a Kál-mecence falvaiban, *Hála József*: Vízilények néhány Ipoly menti falu hiedelemvilágában, *Katona Imre*: A pingali szobák meséjének művelődéstörténeti háttere, *Kezdi Nagy Géza*: Akkulturációs folyamat-e a „másodlagos primitívítás”? *Kiss Mária*: Családi védszentünnepek, *Kovács Ágnes*: Tál-tos mesehősök, *Kresz Mária*: A bogdándi nők életrendje, a mindennapok szokásai, *Krizsa Ildikó*: A magyar folklorisztika műhelye az Akadémián, *Lágler Péter*: Diószegi Vilmos élete és munkássága,

Földrajzi Közlemények, 1986. 1—2. A Magyar Földrajzi Társaság Tudományos Folyóirata. 204 old.

A tartalmából: *dr. Bernát Tivadar*: A Zala megye falusi települészervezete, *dr. Méri József*: A hazafias nevelés és földrajzoktatásban és a tanárképzésben, *dr. Bodnár László*: A szőlészet és a borászat fejlődése a II. rekonstrukció után Heves megyében, különös tekintettel az 1980-as években, *dr. Gáldi R. László*: A Bükk természeti adottságainak idegenforgalmi-földrajzi szempontú értékelése, *dr. Pozder Péter*: Eger komplex vonzáskörzete, *Cséfalvi Zoltán*: Közösségi élet Egerben.

Gadanez Béla: A vasutas munkásmozgalom története: A kezdetektől 1945-ig. Kiadja a MÁV ve-

zérigazgatója és a vasutasok szakszervezete. Bp. 1985. 351 old.

Galovics Géza: „Kössünk kardot a pogány ellen”. A török elleni harc és egykorú világi képzőművészetünk. Képzőművészeti, 1986. 186 old.

Gazdag István: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár története. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 21. Debrecen, 1985. 53 old.

Gáspár Simon Antal: Az én szülőföldem, Isten-segits. Akadémiai, 1986. 172 old.

Az öt bukovinai székely falu lakói majdnem kétszáz évig éltek idegen nyelvi környezetben. Hogy megőrizték magyarságukat és anyanyelvüket, feldolgozták falujuk történetét, szokásait, dalaikat, sajátos kultúrájukat. Gáspár Simon Antal könyve Istenségs történetét, irójának és családjának élet-sorsát tartalmazza, és egy kis antológiát azokból a különböző műfajú népköltészeti alkotásokból, amelyek kézírásban terjedtek és hagyományozódtak. A kötethez *Forrai Ibolya*, bukovinai székely származású folklorkutató irt kísérő tanulmányt.

Gungl Ferenc: Az Építő-, Fa- és Építőanyag-ipari Szakszervezet Mozgalom Baranyában, 1945—1985. Kiadja az ÉFÉDOSZ Baranya megyei titkársága. Pécs, 5. 283 old.

Hajdú-Bihar megye negyven éve. A VII. Munkásmozgalom-történeti hetek előadásainak szerkesztett zövege. Szerk.: *Baranyi Béla*. Kiadja az MSZMP Hajdú-Bihar megyei bizottságának oktatási igazgatósága. Debrecen, 1986. 244 old.

Onosi László: Hajdú-Bihar megye 40 éves fejlődésének főbb eredményei, jellemzői, *Bényei Béla*: Az ipar helyzete és fejlesztésének feladatai Hajdú-Bihar megyében, *Jakab Tamás*: A mezőgazdaság szerepe, fejlesztésének lehetőségei és feladatai Hajdú-Biharban, *Baranyi Béla*: A társadalmi osztályok és rétegek helye és szerepe megyénk társadalmi struktúrájában, *Farkas Dezső*: A szocialista nemzeti egység értelmezéséhez, *Molnár Tivadar*: A szocialista demokrácia fejlesztésének aktuális kérdései, *Bényei Miklós*: Debrecen ideológiai, kulturális és tudományos életéről, *Bimbó Mihály*: A felszabadulás utáni történelmünk a közgondolkodásban, *Gazdag István*: Fejezetek Hajdúszoboszló felszabadulás utáni életéből, *Dávid József*: A család és az iskola szerepe a szocialista társadalomban, *Hajdú Sándorné*: A nők társadalmi helyzetének változásai, *Pásztai Judit*: Berettyóújfalua népi demokratikus forradalom időszakában, *Szabó Irén*: A szocialista hazafiság és proletár internacionáliszmus napjainkban, *Héthy Zoltán*: A kulturális hagyományok, szocialista értékek védelme és gyarapítása Berettyóújfaluban, *Mojzesné Székely Katalin*: Az értelmiség helye és szerepe a szocialista társadalomban, *Szekerés Melinda*: Egyetemi hallgatók tevékenységorientációja, *Somsák László*: Az egyetemi ifjúság helyzete, közélet, politikai aktivitása, *Zsupos Gábor*: Hajdúböszörmény a népi demokratikus forradalomban 1944—1949., *Szitovszky Józsefné*: A párt művelődéspolitikája végrehajtásának tapasztalatai az óvónőképzésben, *Nyakas Miklós*: Az

életmód változása Hajdúböszörményben a felszabadulás után, *Mihály János*: A dolgozók munka- és életkörülményei Debrecen nagyüzemeiben, *Gazdag Istvánné*: A gazdaságirányítási változások főbb társadalompolitikai összefüggései, *Gyarmati Kálmán*: Hajdú-Bihar közművelődése, *Mojzesné Székely Katalin*: A munkásság helyzete, fejlődése hazánkban és városunkban, *Gyüre László*: A megye műszaki értelmiségének helyzete, fejlődése és tevékenysége, *Kerékgyártó Imre*: A versenyképesség és a gazdasági hatékonyság növelésének körülményei és a helyi feladatok, *Vály György*: Hajdú-Bihar megye iparának külkereskedelmi fejlődése, kapcsolattrendszerének alakulása, *Illyés László*: A népi demokratikus forradalom kezdeti Hajdúnánáson (1944—1945), *Varga József*: A termelőszövetkezeti parasztság átalakulása 1961 után Hajdú-Bihar megyében, *Gazda László*: A közgyűjtemények szerepe a hagyományörzésben.

Halmágyi Szabolcs: Régi fegyverekről. Műszaki Kvk. 1986. 200 old.

Harminc év krónikája. Írta és összeállította. *Bassa Endre*. Kossuth, 1986. 244 old.

Hegedűs Gábor: A polgári védelem harmincöt éve Hajdú-Bihar megyében. Kiadja a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága, Debrecen, 1986. 284 old.

Hegy Klára—Zimányi Vera: Az oszmán birodalom Európában. Corvina, 1986. 312 old. 140 színes és 210 fekete-fehér kép.

A két történész szerző műve a török birodalom fénykoráról szól, a XIV. századtól a XVII. század végéig. A világhatalom ezekben a századokban európai nagyhatalom is volt, s amikor feladni kényszerült magyar tartományát, ezzel első, sorsfordulót jelentő területvesztését szenvedte el. A könyv az európai hódítások ismert hadieseményeit röviden foglalja össze, hogy annál behatóbban írja le és mutassa be a török birodalom hatalmas struktúráját, társadalmának jellegzetes képviselőit, hadseregét, vallását, kultúráját, és mindennapi életét. A képek jelentős részben ismeretlenek, illetve alig hozzáférhetőek voltak mostanáig: egykorú térképek és miniatúrák, török és európai ábrázolások, képek, tárgyak és épületek találhatók a könyv lapjain.

Herk Mihály: Karád története. Kiadja a községi közös tanács. Karád, 1985. 305 old.

Hetvenöt éves a Győri Kecs- és Ostyagyár János-somorjai gyáregysége. Összeáll: *Cseresznyák István*. Kiadja a Gyáregység, Jánossomorja, 1986. 38 old.

Horthy-Magyarország részvétele a Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941—1945. Zrínyi, 1986. 416 old.

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Jugoszláv Néphadsereg Hadtörténeti Intézetének munkatársai által összeállított kötet beszámol Horthy-Magyarországnak a jugoszláv területek elleni agressziójáról, a megszállásban való részvétel-

ről és a magyar ellenforradalmi hatóságok által elkövetett háborús bűntettekről.

Horváth József: Fejezetek a pápai nyomdászat történetéből. Kiadja a Pannon Nyomda, Veszprém, 1986. 145 old.

Horváth Mihály: Polgárosodás, liberalizmus, függetlenségi harc. Válogatott írások. Vál., sajtó alá rend., és a bev. tanulmányt írta: *Pál Lajos*. Gondolat, 1986. 510 old.

Högye István: Zemplén levéltára. Szerk: *Csorba Csaba*. Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc, 1986. 39 old + 9 old. kép. (2. kiadás)

Hunfalvy János: Magyarország és Erdély eredeti képekben I—III. Hasonmás kiadás, Európa. 1986. 1288 old.

A XIX. század egyik legképzettebb magyar tudósának ez a munkája 1856 és 1864 között jelent meg három kötetben, több mint kétszáz gyönyörű acélmetszettel, melyeket a nürnbergi Ludwig Rohbočknak a helyszínen készült rajzai alapján készített. Az első kötet Budát és Pestet mutatja be, a második Magyarországot, a harmadik pedig Erdélyt.

Irinyi János Vegyipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet. Bp. Szerk: *Ujhegyi Lajos*. Kiadja az Iskola, 1986. 68 old.

Megjelent az iskola 75 éves jubileuma alkalmából.

Jerney Lajos Mihály: A portyázó avagy kishabóru sikerrel való megvívásának mestersége korunk géniusza szerint. Hága, 1759. Magyar Hirmondó. Magvető. 1986. 296 old.

A kitünő mérnöki és térképészeti ismeretekkel rendelkező Jerney Lajos Mihály pályája csúcsán császári-királyi vezérőrnagy volt. Ez az erdélyi származású, majd a század háborúiban idegen hadakban, Európa csaknem valamennyi hadszínterét megjárt katona-író jellegzetes XVIII. századi magyar sorsot képvisel: a hányattatásokat és a konzolidáció évtizedeit egyaránt példázza élete. Hivatásos katona, de a kor szelleme, a felvilágosodás eszméi sem hagyják érintetlenül, s ez emeli igazán európai léptékűvé írói teljesítményét, ez határozza meg helyét a hadelmélet Zrínyi utáni hiátusában. *Zachar József* kutatásai nyomán kétségtelen, hogy eddig ismeretlen hungarikáról van szó.

Juhász Gyula: A háború és Magyarország (1938—1945). Akadémia, 1986. 96 old.

A második világháborúval kapcsolatban az emberek tudatában sokféle eredetű valóságos vagy vélt sérelem él: az országot vagy az egyes társadalmi rétegeket érintők, a faji megkülönböztetésből és tömegmészárlásokból fakadók, a meggyőződésükért üldözöttek keserűségéből születők. E sérelmek tisztázására egyetlen lehetőség van — a háború történetének teljes feltárása.

Karácsony Sándor önálló megjelent műveinek bibliográfiája. Összeáll.: *Karacs Zsigmond*. Szerk.: *Freisinger Jenő*. Kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár, Debrecen, 1986. 38 old.

Káposztás István: Egy budapesti gépgyár története. Kiadja a Ganz Villamossági Művek Óbudai Gyára, Bp. 1985. 77 old.

A Rossemann-Kühnemann, az Epp és Fekete, a Harmatta János, a Szállítóberendezések Gyár, a Budapesti Mezőgazdasági Gépgyár, a Ganz Villamossági Művek Óbudai Gyára története, 1885—1985.

Keresztényi Nándor: A vajai nevezetesség. Krónika a II. Rákóczi Ferenc Termelőszövetkezetéről. Kiadja a Tsz, Vaja, 1985. 104 old.

Keszthelyi Erzsébet: Hermes. A szövetkezet 40 éve, 1945—1986. Kiadja a Hermes, Bp. 1986. 118 old.

Képes Krónika. Ford: *Bellus Ibolya*. Pro Memoria. Európa. 1986. 362 old.

A magyar történelem egyik legfontosabb forrásának, a Képes Krónikának most készült el új, a szövegkritika legújabb eredményeit is figyelembe vevő, az eddigieknél pontosabb fordítása. A kötet a kódex teljes szövegét és 147 miniatúráját (fekete-fehér) közli.

Képes 125 év. Történelmi montázs, 1861—1986. Írta és összeáll.: *Szavirsek Ferenc*. Kiadja a Nógrádi Szénbányák, Salgótarján, 1986. 114 old.

Kézművesipar-történeti Szimpózium, (V.), 1984. Szerk.: *Nagybáky Péter*, *Németh Gábor*. Kiadja az MTA veszprémi akadémiai bizottsága, Veszprém, 1985. 309 old.

Szakály Ferenc: A magyar kézművesség a XVI. századi hódoltság mezővárosokban, *Hegyi Klára*: Török iparosok a hódoltságban, *Heckenast Gusztáv*: A török hódítás és a felső-magyarországi vasipar, *Eperjessy Géza*: Céhesedés a török alól felszabadult területen, *Dóka Klára*: A budai kézművesség a török kiűzése után, *Gál Éva*: Kézművesség az óbudai uradalom mezővárosaiban a török hódoltság után, *Faragó Tamás*: Pilis-Budakörnyék kézművesipara a török uralom után, 1686—1730. *Róza Miklós*: A török alól felszabadult Budán megtelepedett cukrászok származási, valamint inas- és legényeik elöltésének helye, *Timaffy László*: Győr kézművesiparának újjáéledése a török megszállás után, *Csajági Réka*: A céhek megalakulása Szegeden a 18. század elején, *Nemes Lajos*: Eger város kézművesiparának újjászerveződése és fejlődése a török kiűzetésétől a XVIII. szd. közepéig, különös tekintettel a kézműipar és a szőlőtermesztés kapcsolatára, *Praznovszky Mihály*: A nógrádi céhes iparról az új kutatások tükrében, *Pálmány Béla*: Adatok a kézművesipari termékek és termények áruszerjéjének történetéhez Nógrád vármegyében a török hódoltság végén és az újrateremtés korszakában, 1593—1731. *Dávidházy István*: Adalék a Bánáti Határörkerület és Pancsova céhszabadságához, *Domonkos Ottó*: A főcéhek vonzáskörze-

tei, *Németh Gábor*: Céhek és céhfiliációk a Hegyalján a XVI—XVIII. században, *Szulovszky János*: A kisiparosok néprajzi rekonstrukciójáról, *Buric, Mirko*: Az északi mészaros céh, *Kalesny, Frantisek*: Kézművesipar és céhszervezetek az észak-szlovákiai Rajec mezővárosban a XVI—XIX. században, *Sólymos Ede*: A magyarországi halászcéhek, *Kürti Béla*: A hatvani takácscéh léteinek bizonyítékai, *Wöller István*: Vizimalmok Veszprém megyében, *Nádasdy Lajos*: A pápai molnárcéh vízmesterének szolgálati szabályzata, *Tóth Imre*: Oktató eszközök a budapesti tudományegyetemen a nagyszombati korszaktól 1870-ig, *Nagybáky Péter*: A történelmi Magyarország kézművesipar-történetének kutatottsága a VEAB szimpóziiumain.

Kétszáz éves a Borsodi Szénbányászat, 1786—1986. Írta és szerkesztette: *Bertalanfy Béla*, *Derecskei Gyula*, *Jakus Sándor*, *Kiadó*: Borsodi Szénbányák, Miskolc, 1986. 223 old.

Kisfaludy Károly Gimnázium (Mohács) Szerk.: *Gábor Péter*. Kiadja az iskola, 1986. 117 old.

A mohácsi Kisfaludy Károly Gimnázium, 1935—1985.

Klapka György: Emlékeimből. Magyar Századok. Szépirodalmi, 1986. 637 old.

Klapka György, legendás 1848-as honvéd tábornok harmadik, legteljesebb memoárját veheti kézbe az olvasó, mely 1886-ban jelent meg a Franklin Társulat gondozásában. A kiegyezés utáni időszakban meglehetősen sok önéletrajz, visszaemlékezés írás látott napvilágot a 48-as idők különféle megélőinek és résztvevőinek tollából. Igazi, százados avulást átvészelő irodalmi értékke kevésük vált. Klapka György az azonban feltétlenül. A szabadságharc hadi történéseinek tárgyilagos, eleven erejű leírása mellett közéleti Kossuthal, Görgeyvel folytatott levelezését, részletesen, megindító erővel számol be az emigrációs életről, a londoni, párizsi, svájci magyarok helyzetéről, hozzájárul a sokat vitatott Kossuth-kép és -szerep megítéléséhez. Érzékelteti mindazt a várakozást, feszültséget és hányódást, amely az emigráns magyar tiszték osztályrésze volt, miközben új forradalomra, visszatérésre várva lassan, reményekkel együtt elfogytak, elvéreztek a világ távoli csatáerein.

Kodály Zoltán Gimnázium, Pécs. Szerk.: *Péter Tibor*. Pécs, 1985. 64 old.

10 éves jubileumi évkönyv.

Koncz Pál: Pápa XVIII. századi papírmalmai. Papíripari Hagyományok Védelmét Szervező Bizottság 17. közleménye. Kiadja a MTE SZ Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület, Bp. 1986. 27 old.

Kovács Gergelyné: Bács-Kiskun megyei útkönyv. Kiadja a Pusztatourist Idegenforgalmi Hivatal, Panoráma, 1986. 159 old.

A Gyakorlati tudnivalók című fejezetet *Ikrényi Tünde* írta.

Kovács János: A Lajosmizsei Kossuth Mezőgazda-

sági Termelőszövetkezet, 1961—1986. Kiadja a Tsz. Lajosmizse, 1986. 62 old.

Kovács J. Béla: Láthatár, 1933—1944. Repertorium. Kiadja az Állami Gorkij Könyvtár és a Művelődéskutató Intézet, Bp. 1986. 210 old.

A költő felel. Illyés Gyula-interjúk. Szépirodalmi, 1986. 784 old.

Földes Anna gyűjtő- és kutatómunkájának eredménye az Illyés Gyulával készített interjúk teljeségét megközelítő gyűjteménye.

Környezet- és természetvédelem 40 éves Vas megyében. Válogatott bibliográfia. Összeáll: *Véteszi Péterné*. Kiadja a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1986. 30 old.

Kristó Gyula: Az Árpád-ház háborúi. Zrínyi, 1986. 288 old.

A szerző részletesen leírja a honfoglalás, a kalandozások és az Árpád-ház háborúinak eseményeit és megkísérli a háborúban résztvevők társadalmi jellemzését.

Lukács Imre, Sz.: Boldogulók a Bácskában és a Duna mentén. Népszava, Bp. 1986. 336 old.

Lukács Lajos: Az olaszországi magyar légió története és anyakönyvei, 1860—1867. Akadémia, 1986. 461 old.

Magángyűjtemények a királyi Magyarországon és az Erdélyi Fejedelemségben, 1533—1721. Könyvtártörténeti füzetek. Szerk: *Monok István*. Összeáll.: *Font Zuzsa* és mások. Kiadja a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára és I. sz. Irodalomtörténeti Tanszéke. Szeged, 1985. 190 old.

A magyar falu régésze: Méri István, 1911—1976. Összeáll: *Kovalovszki Júlia*. Ceglédi Füzetek, 23. Kiadja a Ceglédi Múzeum, 1986. 64 old.

László Gyula: A magyar falu régészéről, *Kovalovszki Júlia:* A kidei középkori temető: Méri István ásatása, *Méri István:* Középkori temetőink feltárásáról: Megfigyelések a kidei XII—XIX. századi temető ásatásakor, *Méri István:* A magyar nép régészeti emlékeinek kutatása, X—XVI. század, *Kovalovszki Júlia:* A Visegrád-várkerti középkori faluásatásról.

A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban 1422—1985. Összeáll. *Mezei Barna, Pomogyi László, Tauber István*. Kossuth, 1986. 368 old.

A magyarországi nemzetiségek kulturális, tudati jellemzői. Műveltségkutató Intézet, Bp. 1985. 274 old.

Gyivicsán Anna: Az anyanyelv és kultúra értékrendjének változása a kiskőrösi szlovákoknál, *Kozma Mihály:* Román nemzetiség magyar környezetben, *Györi-Nagy Sándor:* Nyelvváltozást és nemzetiségstudat Brennebergbánya németajkú lakossága körében, *Szász János András:* Nemzetiségi kultúra, sorsközösség.

A magyarországi szakszervezeti mozgalom dokumentumai 6. kötet. Talpraállás és megújulás, 1944—1945. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: *Karsai Elek*. Kiadja az MSZMP KB Párttörténeti Intézete, Bp. 1986. 612 old.

Makó negyven éve szabad. Szerk: *Korom Mihály*. Sajtó alá rend.: *Tóth Ferenc*. Várospolitikai füzetek, 6. kiadja a városi tanács, Makó, 1985. 35 old.

Mária Terézia-kori urbáriumok a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban. Összeállította: *Roman János, Tóth Endre, Judit Istvánné*. Szerk: *Roman János*. Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc, 1977. 62 old.

Mátyás király levelei. Magyar Levelestár. Szépirodalmi, 1986. 224 old.

V. Kovács Sándor Hunyadi Mátyás 92 levelét válogatta össze, valamint első ízben jelenik meg magyarul.

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 23. Miskolc, 1985. 175 old.

Sörös László: Geoelektromos mérések Szendrő-Galacson, *Feld István:* Egy gömőri falusi templom, *Udvari István:* Adalékok a szörványukránság XVIII. századi történetéhez Szabolcs megyében, *Dobrossy István:* A tapolcai apátság miskolci kúriája, *Kamody Miklós:* A hazai közlekedés múltjából, *Gyulai Éva:* Miskolci nyomtatott céhlevelek, *Seresné Szegő Anna:* Vármegyei jegyzőkönyv — mint hadizsákmány, *Kovács Zoltán:* A Miskolci Theatrom, *Tok Miklós:* A selmeci akadémiai ifjúság mozgalma II., *Dobosy László:* A Strmán-család kapcsolatai fényképek tükrében, *Bencsik János:* Tiszaladány és a táj házassági kapcsolatrendszere a feudális utolsó évszázadában (1751—1849), *Pap Miklós:* Hordósütő vasak a Hegyalján, *Gunda Béla:* Hajdúsági kántalók egy bükk faluban, *Viga Gyula:* Néhány kisgyőri katonalevél az első világháborúból, *D. Varga László:* Kendertermesztés és feldolgozás Deregyőn, *Magyar Márta:* A baromfinevelés néhány Ung vidéki faluban, *Novák László:* Temetés és sirjelölés az Ung vidékén, *Faggyas István:* A putnoki állatvásárok, *Lukács Gáspár:* Dala József István (1901—1985), *Szilágyi Dezső:* Nagybányai mesterek képei a Szilágyi-gyűjteményben, *Cseri Miklós:* A Herman Ottó Múzeum népi építészeti archívuma, *Németh Györgyi:* „Scholae Miskolciensis” — kiállítás a miskolci iskolák történetéről, *Kovács Tibor:* Tiszszögletű intarziás dohányzóasztal, *Mádai Gyula:* A Földes Ferenc Gimnázium honismereti szakköre, *Szabadfalvi József:* Megnyitott Kunt Ernő: A mulandóság szobrai című kiállításán, Szlovákiai téka.

Mozaikok Csongrád város történetéből, 1985. Kiadja a városi tanács vb művelődési, egészségügyi és sportosztálya, Csongrád, 1985. 290 old.

Hegedűs Judit: Az 1929—1933-as világgazdasági válság hatása Csongrádon, *Gál Ildikó:* Ínségkérő levelek az 1930-as évek derekától, *Erdélyi Péter:* Turi István levelei a szociáldemokrata párt

központjába, *Sebestyén István*: Tisztelességgel szolgálva a közösséget, *Ördög József*: Csongrád és környéke ár- és belvizmentesítésének története 1948-ig, a társulatok államosításáig, *Katona Imre*: A csongrádi vár topográfiájáról, Evlia Cselebi és Bél Mátyás alapján, *Béres Mária*: Beszámoló a Bokros-Kiskóhalom 1984-ben végzett leletmentéséről, *Szarvas Erzsébet*: Bokros fejlődéséről a századfordulótól napjainkig, *Laborczy Ildikó*: A csongrádi iparos olvasóköri történetéből, *Újszászi Gabriella*: A csongrádi iparosifjúsági közművelődési egyesület története, *Kolláth Klára*: A Csongrádi Gazdasági Egyesület tevékenysége, *Gál Lajos*: A csongrádi iparos tanoncképzés válogatott dokumentumai a Horthy-korszakból, *Dudás Lajos*: A csongrádi polgári fiúiskola története, *Kádár Szél László*: Az MHSZ csongrádi szervezetének története, *Berente László—Tamás Katalin*: A Tisza vidék csongrádi hetilap repertórium, 1914. *Káta Judit—Lakatos Anikó*: A Csongrádi Proletár bibliográfiája, *Dudás Lajos*: Tárgymutató a Csongrád és a Tiszavidék I. évfolyamának repertóriumához, *Katona Imre* csongrádi vonatkozású munkáinak jegyzéke, *Vincze László* fényképei: Negyven éve szabad Csongrád, *Sebestyén István*: Százszentendős a csongrádi malom — Balogh István Szilárd fényképei.

Mozaikok Sárbogárd és területe 40 éves üttörőtörténetéből. Szerk: *Magyar József és mások*. Kiadja a Sárbogárdi Városi Üttörőelnökség, 1986. 89 old.

Nagy András—D. Máray György—Szőlősi Pál: Gyula város tűzvédelmének története az 1700-as évektől napjainkig. Kiadja az Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Gyula, 1986. 87 old.

Nagy Gyula: A múzeum szolgálatában. Négy évtized Orosháza múzeumában. A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 10. Szerk: *Hévízi Sándor*. Békéscsaba, 1986. 215 old.

Negyedszázad tükrében. 25 éves a Veszprém Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat. Szerk: *Kis Dezso*. Kiadja a vállalat, Veszprém, 1985. 23 old.

Negyven év a szocialista fejlődés útján. Tudományos emlékülés. MSZMP Heves megyei bizottsága, Eger, 1985. 135 old.

Nagy József: A szocialista gazdaság és társadalom négy évtizede Heves megyében, *Asztalos Miklós*: A párt gazdaságpolitikájának megvalósulása Heves megyében a felszabadulás után, *Mentusz Károly*: Heves megye élelmiszer-gazdasága az 1970-es években, *Magda Sándor*: A humán tényező vizsgálata Heves megyei termelőszövetkezeteiben, *Bodnár László*: Heves megye szőlő- és borkultúrájának fejlődése a II. rekonstrukció után, *Jakab István*: Heves megye közigazgatásának fejlődése 1945-től, *Miklós Endre*: Heves megye népesedési helyzetének főbb jellemzői az elmúlt 40 évben, *Horváth Nándor*: Az üzemi demokrácia fejlődésének történelmi tapasztalatai Heves megyében a felszabadulástól napjainkig, *Nagy Sándor*: A párt

ifjúságpolitikájának és az ifjúsági mozgalom történetének főbb vonásai Heves megyében a felszabadulástól az ötvenes évek közepéig, *Dráviczki Imre*: Az agrárroktatás fejlődése Heves megyében 1945 után, *Csiffány Gergely*: A történelmi emlékhelyek kutatása Heves megyében, *Szeles Károly*: A tudományos élet fejlődése Heves megyében a felszabadulástól napjainkig.

Negyvenéves a Dunántúli Kőolajipari Gépgyár. Összeállította: *Gazda Zoltán és Kötél László*. Nagykanizsa, 1984. 156 old.

Emlékezők, tények, adatok, fényképek egy gyár életéről.

Nemecz József Mezőgazdasági Szakközépiskola és Hűszipari Szakmunkásképző Intézet. Gyöngyös. Szerk: *Vadász Ernő és mások*. Kiadja a Szakközépiskola Igazgatósága, Gyöngyös, 1986. 94 old. Evkönyv, 1925/1986.

Novák László: A „három város” és népe. Gondolat, 1986. 400 old.

A címben szereplő történeti és néprajzi elnevezés Kecskemétet, Nagykőröst és Ceglédet takarja. A szerző bemutatja a három mezőváros egységét, de mégsem egyforma néprajzi karakterű népének történeti és gazdasági fejlődését, etnográfiai arculatának formálódását.

Nyulásziné Straub Éva: Öt évszázad cimerei. Corvina, 1986. 304 old.

Ameddig Magyarország királyság volt, az uralkodó — kitüntetésként — címereslevéllel adott különböző kiváltságokat az alattvalóinak. A festett címerképek e korok emberének életmódját és gondolatvilágát is tükrözik. E címereslevelek jelentős történeti forrásoknak képviselnek: tudományos feldolgozásuk is megkezdődött. Ez a kötet a Magyar Országos Levéltár gazdag gyűjteményének 100 címerképét mutatja be színes képtáblákon, további 1173 darabot pedig rajzban. A könyv heraldikai — címertani — bevezetése segítséget nyújt az olvasónak a címerképfestészet szigorú szabályokra épülő művészetének megértéséhez.

Oláh Andor: „Új hold, új király”. A magyar népi orvoslás életrajza. Gondolat, 1986. 312 old.

Őrség 20. A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület tájékoztató közleményei. 1986. 36 old.

Moór János: Beszámoló, *Tölly Julianna*: Tisztújító közgyűlés Szigeten, *Szeberényi Lajos*: Találkozás Kádár Jánossal, *Szeberényi Lajos*: Nemzeti-ségi emlékünnepek Bécsben, *Sper Simone*: Elsőáldozás, *Galambos Ferenc—Radics Éva*: Szavalóversenyek, *Tanulmányi kirándulás Szegedre és környékére*, 15 éves a balatoni gyermeknyaralás, FUEV-közgyűlés Belgiumban (a kisebbségi népcsoportokról), Az együttélés kultúrája (a szomszédos országok nemzetiségeinek 10. találkozója Triesztben), *Galambos Ferenc*: Kiállítás Középpulyán, *Moór János* temetéséről, *Szeberényi Lajos* búcsúbeszéd Moór János temetésén, *Karácsonyi játékok*, *Farkas Vilmos*: Táncsoportunk nyara, *Szeberényi Lajos*: A magyar népzene ápolói az

„Alsóörsi citerások”, *Marác László Károly*: Örségi látogatás, *Stermiczky Ferenc*: A labdarúgás Felsőörsben, *Stermiczky Ferenc*: Élő hagyományaink.

Palóc konyha. Háztartási eszközök Nógrád megye losonci járásának magyar községeiben a 20. század elején. Kiadja a Losonci JB néprajzi szakbizottsága. Losonc, 1986. 29 old.

Bőszörményi István: Volt egyszer egy kemenec... (A tűz és a tüzelőberendezések a népeletben), *Duray Éva*: A háztartás használati eszközei.

Parasztkérdés. 1890—1930. Szerk: *Juhász Antal és Sipos József*. Kiadja a Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1985. 258 old.

Az MTA Agrártörténeti Bizottsága és a Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága által rendezett tudományos konferencia előadásai. *Király István*: A parasztkérdés történelmi sorsforduló 1890 és 1918 között, *Puskás Julianna*: A kivándorlás, az amerikai életsora a parasztság történetében, 1880—1914. *Varga Lajos*: Az MSZDP és az agrárkérdés a századelőn, *Romsics Ignác*: Az agrárkérdés nemzeti-nemzetiségi aspektusa, 1890—1919, *Tóth Dezső, J.*: Nagyatádi Szabó István és a munkásmozgalom, *Kávássy Sándor*: Nagyatádi Szabó István, mint népgazdasági miniszter, *Gunst Péter*: A paraszti társadalom megkezdése az 1920—1930-as években, *Mészáros Károly*: Nagyatádi Szabó István programja és programfeladása, 1919—1921. *Sipos József*: A Kisgazdapárt struktúrája és a bethleni konszolidáció kezdetei, *Nagy József*: A kisgazda csoport működése az Egységes Pártban.

Pásztor Mihály: A fehérterror néhány jelensége: Pest Megye 1919—1920. Pest megyei levéltári füzetek, 8. Bp. 1985. 361 old.

Páty. Fejezetek a község történetéből. Szerk: *Szabó Andrásné Peregovics Vilma*. Kiadja a Községi Tanács, Páty. 1986. 157 old.

Wiedermann Gábor: Páty község története a felszabadulásig, *Szabó Andrásné Peregovics Vilma és mások*: Páty története 1945—1985-ig, *Nagy Ferencné*: Páty földrajzi szemmel, *Mészáros László*: Pátyi helynevek magyarzata és rendszere, *Szabó Andrásné Peregovics Vilma és mások*: Páty lakói, szokásai.

Poór János: Hajdúböszörmény a német megszállás és az új élet hajnalán, 1944. március—október. Hajdúsági Közlemények, 14. Kiadja a Városi Tanács és a Hajdúsági Múzeum, Hajdúböszörmény, 1985. 92 old.

Radnyánszky Béla: A magyar családélet és háztartás a XVI—XVII. században. Helikon, 1986. 356 old.

A magyar művelődéstörténet kiemelkedő kutatója megleveniti elődeink otthonait bútoraival, háztartási eszközeivel, konyhaművészetével. Felidézi a régmúlt szórakozásait. Képet ad káprázatos, vagyont érő öltözeteikről, ékszerikről. A kötet gazdag képanyagot tartalmaz. Művészettörténeteszek értő tanulmányai nyújtanak eligazítást az olvasóknak.

Rábaköz. Helyismereti-helytörténeti bibliográfia. Szerk: *Gál Mária*. Kiadja a Rábaközi Napok Intéző Bizottsága, Csorna, 1986. 47 old.

Rác István: A 900 éves Bakonykoppány község múltja és jelene. Kiadja az Ugodi Körzeti Művelődési Központ, 1986. 16 old.

Siómente népfőiskola. 1984—1985. Szerk: *Varga Csaba*. Kiadja a Népművelési Intézet, Bp. 1985. 126 old.

Somogy megye múltjából. Levéltári Évkönyv, 17. Szerk: *Kanyar József*. Kaposvár, 1986. 462 old.

Guzsik Tamás: Eltűntnek hitt pálos építézet Somogy megyében, *Bándi Zsuzsanna*: A szakácsi pálos kolostor középkori oklevelei, *Komjáthy Miklós*: A somogyi konvent II. Ulászló-kori oklevelei az Országos Levéltárban 14., *Borsa Iván*: A szerényi várkastély öt leltára a XVI. századból, *Kanyar József*: Somogy megye közgyűlése a hódoltság idején és a felszabadító harcok utáni első évtizedben (1658—1718), *Tóth Péter*: Egy németalföldi utazó a visszafoglalt Budán, *Takáts Lajos*: Sertésmakkoltatás Dél-Dunántúlon a XVIII. században, *Péterffy Ida*: Horváth Ádám és Czindery Pál barátság, *Hajdú Lajos*: Népiskolai szerződések Magyarországon a felvilágosult abszolutizmus időszakában (1770—1795), *Vörös Károly*: „Jelentés Magyarország kereskedelméről” — Egy belga konzuli jelentés 1843-ból, *Kiss Géza*: A délkelet-somogyi Dráva-völgy horvát községei a feudalizmus megerősödése és válsága idején (1711—1848), *Szili Ferenc*: Somogy megye út- és közlekedési viszonyai a kései feudalizmus korában (1782—1848), *T. Mérey Klára*: Városiasodó településtípusok a századfordulón (Somogy megyében), *Bősze Sándor*: Egyesületek Somogyban a dualizmus időszakában, *Stier Miklós*: A nemzeti és a nemzetiségi kérdés a magyarországi szocialista mozgalom és ausztrómarxizmus elméletében és gyakorlatában a századfordulói, *Andrássy Antal*: Aradtól Kaposvárig (Száz éve született Latinca Sándor), *Tilkovszky Loránd*: A magyarországi németek történetének kronológiája (1919. VIII.—1938. III.), *Bognár Tibor*: A hazai nemetségre vonatkozó rendelkezések végrehajtása Szabolcs 1945-ben és 1949-ben.

Stelcer Károly: A vízrajzi szolgálat száz éve. Kiadja a Vízügyi Dokumentációs Szolgálat Leányvállalat, Bp. 1986. 126 old.

Sümei György—Tóth Piroška: Szülőföldünk, a Duna-Tisza köze. Tankönyvkiadó, 1986. 280 old.

Rövid szépirodalmi és ismeretterjesztő írások válogatásával mutatják be a szerzők e gazdag táj történelmi fordulóját, természeti szépségeit, néprajzát. Megismertetnek az e vidékről származó neves személyekkel és alkotásaikkal. A gazdagon tervezett képanyag kedvet ébreszt a 10—16 éves tanulóknak hazánk teljesebb megismeréséhez és e szép táj felkereséséhez.

Szabolcs-Szatmár megye a népi demokratikus forradalom kibontakoztatásának időszakában, 1944—1948. Szerk: *Botár József*, munkatársa Né-

meth Péterné. Megjelent a Megyei Munkásmozgalom-történeti Bizottság gondozásában, Nyiregyháza, 1985. 535 old.

Válogatott dokumentumok Szabolcs-Szatmár megye munkásmozgalmának felszabadulás utáni történetéből.

Szabó István: Szolnok megye ipartörténeti emlékei. Kiadja a Damjanich János Múzeum, Szolnok, 1986. 11 old.

Szabó Zoltán: A tardi helyzet — Cifra nyomorúság. Hasonmás kiadás. Kossuth, 1986. 564 old.

Szabóky Zsolt: Eger. *Culay István* szövegével. Fotóalbum. Kiadja az MTI, Bp. 1986. 11 old és 84 tábla.

Szabó Lajos, H.: A Kupi Egyenlőség Mgtsz története, 1959—1985. Kiadja a Tsz Kup. 1986. 121 old.

Szakály Ferenc: Hungaria Eliberata. Budavár visszavétele és Magyarország felszabadítása a török uralom alól. Corvina, 1986. 188 old.

A Buda visszavívásának 300. évfordulójára készült munka Bécs 1683-as török ostromának leírásával kezdődik, s végigtekint a 1699-es karlócai békéig lezajlott háborús eseményeket. A közép-pontban természetesen Buda visszafoglalása áll, amelynek menetét a fennmaradt számos emlékiratból szinte percről percre végig lehet követni. A szerző gazdag illusztrációs anyagot (térképek, fegyver-, hadieszköz-ábrázolások, emlékérmek, csatavázlatok, alkalmi nyomtatványok, egyenruháképek) használt fel.

A századi alapítólevél, 1067. Fordította *Toth Péter*, az alapítólevél történetét írta *Csorba Csaba*. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár és Tiszkeszi Általános Iskolájának közös kiadása, 1986. 12 old.

Szegedi könyvtári műhely. 86/1-2. Kiadja a Somogyi könyvtár. Szeged. 128 old.

Pál József: Hamvas Endre a szegedi zsidóság deportálása ellen, *Palásti László:* Franciák Szeged 1686. évi visszafoglalásában, *Lippainé Fekete Ilona:* A szabadművelődés Szegeden, *Giday Kálmán:* Szőred dohánykertészete 1837-ben, *Ruszoly József:* Utcanévadalmak, *Murádin Jenő:* Nyilasy Sándor pályakezdeése, P. L.: Szegedi újságok kormánytámogatása a századelőn, *Apró Ferenc:* Tömörkény levelezéséből, *Péter László:* A Vasváry-gyűjtemény, *Bóna Endre:* A szegedi tudományegyetem történelmi emléklapoktettje.

Székely János: Vendéglátás Veszprém megyében. Kiadja a Veszprém Megyei Vendéglátóipari Vállalat, Veszprém, 1986. 97 old.

Székely Kinga—Tardy János: Budapest, Várbarlang. Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára, 224. Bp. 1986. 16 old.

Szilágyi István: Régi boltok krónikája. A pesti kereskedelem történetéből. Közgazdasági és Jogi, 1986. 328 old.

A könyv végigviszi az érdeklődőt a múlt század közepén virágzó Belvárosban. Betekinthetünk többek között Mossmer József „A menyasszonyhoz” címzett kelengyeboltjába, magunk előtt láthatjuk az egykori Hatvani utca hölgyeit, amint Holtzer Simon fényes divatruházának kirakatait csodálják. Sok új ismeretre tehetünk szert Ráth Mór első magyar nyelvű könyvesboltjába betekintve, ahol számos esetben a „haza bölcsé”, Deák Ferenc szórakoztatja friss anekdotákkal a könyvvásárlókat.

Szobek András: Egy munkásélet emlékei. Kossuth, 1986. 176 old.

Szülőhelyünk Szabolcs-Szatmár. Életutak, vallomások a szűkebb hazáról. Szerk: *Kopka János.* Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Lapkiadó Vállalat, Nyiregyháza, 1985. 519 old.

Tanulmányok Debrecen és a megye felszabadulásának 40. évfordulója tiszteletére. A Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok közleményei, 43. Debrecen, 1986. 86 old.

Gazda László: A múzeumok 40 éve Hajdú-Bihar megyében, 1944—1984, *Módy György:* Építészettörténeti jelentőségű régészeti kutatások, Hajdú-Bihar 1944—1984. *Kürti Katalin:* Négy évtized képzőművészeti gyűjtőmunkája a Déri Múzeumban, 1945—1985, *Szathmári Ibolya, V.:* A „nép” művészetének négy évtizede Hajdú-Bihar megyében, *Bényei Miklós:* A Hajdú-Bihar megyei sajtó negyven éve, 1944—1984.

TÉKA, 1086. Táncházás Tájékoztató Füzet. Kiadja az Almási téri Szabadidőközpont. 1986. 24 old.

Domokos Pál Péter: A moldvai csángók eredete, *Virt László:* A moldvai magyarok és múlt századi apostolok (Petrás Ince János), *Halász Péter:* A moldvai magyarok művelődéstörténeti jelentősége, Interjú Petrás Ince Jánossal, *Kelemen András:* A moldvai magyarok embertani képéről, *Sebesi Kis Benjámin:* Akit a Borozda együttes kísért, Egy névtelen IRÓDIA kiadványról, A szépsiszentgyörgyi Néptánc Stúdió.

Thuróczy János: A magyarok krónikája. Helikon, 1986. 460 old.

Thuróczy János Mátyás Király ítélmestere volt. Krónikája a magyarországi reneszánsz történeti és irodalmi szempontból igen jelentős alkotása. A magyarok történetét a hun—magyar idoktól egészen a Hunyadiak koráig írja meg. Az eredeti augsburgi ösnyomtatvány pazar szépségét és jellegzetességét megőrző hasonmás kiadás végén a krónika klasszikussá vált fordítását is kézbe kapja az olvasó.

Toth József: Úttörőemlékhelyek gyűjteménye. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Bp. 1986. 51 old.

Török József: Budapest, Egyetemi templom. Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára, 230. Bp. 1986. 16 old.

Töttös Gábor: Történelmi séták Szekszárdon. Kiadja a Városi Tanács V. B. Szekszárd, 1986. 207 old.

Újváry Zoltán: Menyecske a kemenceben. Világjáró palóc adomák és huncutságok. Európa, 1986. 264 old.

Az északi palócok, a gömöri területek folklorjából gyűjtött anekdotákból válogatta ki a szerző az itt közzétett felszázat.

Úttörőkrónika, 1946—1986. Szerk: *Hegyí András.* Kiadja a KISZ Csongrád Megyei Bizottsága, 1986. 551 old.

Pletka Anna: Az úttörőmozgalom kezdetei, 1946—1948., *Hofgesang Péter és mások:* A szocialista forradalom győzelme után, 1948—1950., *Makk Ferencné:* Az úttörőmozgalom a szocialista építés kibontakozásának idején, 1950—1956., *Bakacsiné Gulyás Mária:* A szocialista társadalom megerősödésének évei, 1957—1962., *Jóó Ferenc:* Az úttörőcsapatok a mozgalom megújításáért, 1962—1972., *Leléné Erdélyi Mária:* Az úttörőmozgalom tevékenységének fellendülése 1973—1979 között., *Zeleiné Horváth Sára:* A Csongrád megyei úttörőmozgalom 1979—1983 között.

Vallási néprajz 1—2. Szerk: *Dankó Imre, Küllös Imola.* Kiadja az ELTE Folklor Tanszék, Bp. 1985. 375 és 554 old.

1. Református néphagyományok. *Gunda Béla:* A református vallási néprajz fogalma és mai feladatai, *Balogh István:* A református egyház hatása a parasztság művelődésére a XIX. században, *Molnár Ambrus:* A református teológiai doktorok kollégiuma egyházi néprajzi szekciójának tevékenysége, a gyülekezet felelőssége a hagyományok ápolásában, *Huley Alfréd:* A biblia a református és az evangélikus népi tudatban Békés megyében, *Kis Endre:* Kálvin a népi tudatban — Egy kérdőíves vizsgálat tanulságai, *Ötvös László:* A konfirmáció néprajza, *Dankó Imre:* Az új asztala, *Csiszár Árpád:* A régi nemzeti rend nyomai a felső-Tisza-vidéki templomokban és temetőikben, *Takács Béla:* A református temetők fejfeinnek népi ornamentikája, *Szalai Zsigmond:* Régi temetési szokások Tyukodon, *Szilvási János:* Egervölgyi harangok és harangozási szokások, *Gacsályi Gábor:* A látomások szerepe a mai gyülekezeti életben, *Tóth Judit:* A tiszazugi reformátusság vallásos szokásai, *Molnár Ambrus:* A húsvéti ünnepkör református népszokásai a Tiszántúlon, *Szabó Gyula:* Lakodalmi szokások a Beregben.

2. Protestáns egyházi források, kutatók: *Galuska Imre:* Adalékok a Harangod vidék református egyház történetéhez, *Nagy Géza:* Adatok Karcsa lakóinak erkölcsi és társadalmi életéhez a Karcsai Református Egyház jegyzőkönyvei alapján (1807—1825), *Szigeti Jenő:* Egy elfelejtett tudományos ismertetés 1869-ből a hődmezővársárhelyi nazarénusokról, *Molnár Ambrus:* „Szent Asszonyok” és „Szent Emberek Társasága” a Hajdúságban a XIX. században, *Dankó Imre:* Az ethnográfus Bakasy Sándor, 1832—1915, *Szentimrei Mihály:* Megemlékezés Harsányi István néprajzi munkásságáról (1874—1928), *Harsányi István:* Adalékok látomásirodalmunk történetéhez, *Molnár Ambrus:* Dr. Illyés Endre, 1897—1962, *Bojtó István:* Szabó Zoltán (1902—1965), *Küllös Imola:* Szabó Zoltán néprajzi gyűjtései az Ethnológiai Adattárban, *Szabó Zoltán:* Adalékok Noszvaj község néprajzához, *Niedermüller Péter:*

Egyházi élet, vallás és kulturális hagyomány egy amerikai magyar közösségben, *Bereznai Zsuzsa:* Hívó Mari és a bodonyi szombatisták, *Szabó László:* Ünnepségre való készülődés a Tiszazugban, *Huley Alfréd:* Ünnepek és ünneplés a Békés megyei evangélikus gyülekezetben, *Koppány János:* Harangozók és harangozási szokások Tótkomlóson, *Felhősné Csiszár Sarolta:* A közvetítők szerepe a beregi temetési szokásokban, *Benke György:* Verses sírfeliratok a sa-jóvelezi református temetőben.

Valter Ilona: Örízseintpéter, plébániatemplom. Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára, 232. Bp. 1986. 16 old.

Varga J. János: A fogyó félhold árnyékában. A török kiűzése Magyarországról. Gondolat, 1986. 278 old.

Vas megye. Magyarország megyéi. Összeáll. *Rácz János.* Kossuth. 1986. 152 old.

Válasz 1939—1938 Válogatta *Széchenyi Ágnes.* Magvető, 1986. 672 old.

Németh László „az újonnan összeszivárgó írótak az új magyar föladatak felé akarta terelni”, ezt a törekvést a magyar sorskérdések feltérképezését, megfogalmazását, társadalmi megoldásait, lehetőségeit keresték a folyóirat szerkesztői, írói, szoros kapcsolatban a felénkölő népi mozgalommal, a Márciusi Front célkitűzéseivel, a falukutató törekvésekkel.

Változó Baranya. Tanulmányok a megye történetéből, 1945—1985. Szerk.: *Antal Gyula és Sándor László.* Kiadja az MSZMP Baranya Megyei Bizottsága Oktatási Igazgatósága, Pécs, 1985. 532 old.

Ormos Mária: 40 év fejlődéstörténetének főbb jellemzői, *Bezeredy Győző:* Baranya és Pécs felszabadulása legújabb kutatások tükrében, *Győrffy Sándor:* Pécsi naplójegyzetek, 1945., *Fehér István:* Az MKP szerepe a koalíciós időszak politikai mozgalmában, *Vonyó József:* A Független Kisgazdapárt társadalmi bázisa és hatalmi pozíciói Baranyában a felszabadulástól 1945 novemberéig, *Sándor László:* A Szocialdemokrata Párt pécsi szervezetének 1947. évi várospolitikai terve, *Cseresnyés Ferenc:* A baranyai agrárnépesség bekapcsolódása a politikai küzdelembe, *Komanovics József:* A paraszti érdekképviseleti szervezetek néhány sajátos vonása Baranyában, 1945—1951., *Szita László:* Pécs város társadalmi struktúrájának alakulása a II. világháborút követő években, *Füzes Miklós:* A Baranya megyei és a Pécs városi Nemzeti Bizottság kapcsolata a közigazgatási önkormányzatokkal, *Győrpál Elemér:* A tanácsigazgatás szervezési törekvései Baranyában, *Vargha Dezső:* Az államigazgatás és a munkáspártok archontológiája Baranyában és Pécsen, 1944—1956., *Szintes Gábor:* Az ötvenes évek elején kialakult szocializmuskép a korabeli megyei pártdokumentumok tükrében, *Sikfői Tamás:* Az MSZMP-szervezetek megalkulása és harcuk a konszolidációért, *Nagy József:* A politikai viszonyok fejlődésének jellemző vonásai Baranyában, *Mérey Klára, T.:* Baranya

megye és Pécs iparának fejlődése 1945-től 1968-ig, *Varga Jenő*: A megye iparszerkezetének átalakulása az 1970-es évektől napjainkig, *Földvári János*: A megye szocialista mezőgazdaságának megszilárdulása és fejlődése, *Tóth Tibor*: A mezőgazdasági tulajdon- és földhasználati viszonyok változásai a felszabadulást követő másfél évtizedben, *Erdősi Ferenc*: Baranya tömegközlekedésének fejlődése, *Hernády Alajos*: Baranya vizgazdálkodása, *Kassai Miklós*: A Délkelet-Dunántúl ásványi nyersanyagkutatásának 40 éve, *Koncsag Károly*: Az energia-termelés helyzete Baranyában az elmúlt 40 évben, *Mérei Emil*: A mecseki szénttermelés alakulása az elmúlt 20 évben, *Fojtók János*: A szocialista kereskedelem fejlesztése Baranyában, *Enyedi György*: Gazdaságpolitikai szakaszok és a területfejlesztés, *Barakonyiné Winczai Klára*: Baranya faluhálózatának változása, *Hoóz István*: Baranya megye népességfejlődésének jellegzetességei az utóbbi 40 évben, *Novák Zoltán*: Pécs fő demográfiai jellemzőinek változásai a felszabadulástól napjainkig, *Bernics Ferenc*: A megye közoktatásának fejlődése 1950-től napjainkig, *Gáspár László*: A szentlőrinci Munkaiskola-kísérlet történetéhez, *Komlósi Sándor*: A pécsi felsőoktatási intézmények 40 éves történetének vázlata, *Hajnal József*: Az önállóvá vált Pécsi Orvostudományi Egyetem történetéből, *Ódor Imre*: Adalékok a NEKOSZ pécsi kollégiumainak történetéhez, *Koltai Dénos*: A káderképzés andragógiájának fejlődéstörténeti vázlata, *Földes Andrásné*: A pécsi pártiskola története, *Benkő László*: Az esti egyetemi képzés indulása és fejlődésének jellemző szakaszai, *Ujvári Jenő*: A művelődéspolitikai irányelvek baranyai alkalmazásának néhány kérdése, *Kanyar József*: A Nemzeti Parasztpárt kulturális munkája Baranyában, *Tüskés Tibor*: Nagy korszak nyitánya, *Tóth Zoltán*: Az építőművészet 40 éve Baranyában, *Békés Sándor*: A megye hírközlő rendszerének kiépülése, *Román Lászlóné*: A megye könyvtárhálózatának 40 éve, *Lantos József*: Nemzetiségi kultúrák együttlése Baranyában.

Várpalota (Várossá válásának 35. évfordulóján). Írta: *Bráz János*. Kiadja az MSZMP Városi Bizottsága, Várpalota, 1986. 132 old.

Vecsés története. Szerk.: *Lakatos Ernő*. Kiadja a Nagyközségi Tanács. Vecsés, 1986. 289 old.

Veres Péter: Az Alföld parasztsága. Kossuth, 1986. 108 old.

Veszprém megyei Honismereti Tanulmányok XI. Kiadja a HNF Veszprém Megyei Bizottsága, a Veszprém Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya és a TIT Veszprém Megyei Szervezete, Veszprém, 1985. 243 old.

Veress D. Csaba: Veszprém felszabadítása, *Rácz István*: Dátumok és eseményrészletek Pápa város felszabadulásának krónikájából, *Ury János*: A Hidrobenzin Rt. története (Pét), 1933—1948, *Énekes Ámbros*: A Péti Nitrogénművek története a bombázástól az újjáépítésig (1944—1949), *H. Szabó Lajos dr.*: A mezőgazdasági termelőszerkezeti mozgalom kibontakozása és fejlődése Pápán (1948—1983), *Gáncs Andrea*: A mezőgazdaság

szocialista átszervezése Veszprémben (1949—1962), *Tamás Károlyné—Sófalviné Mamás Márta*: A paraszti életmód változása Szentgálon a századfordulótól napjainkig, *Müller János*: Az Ajkai Timföldgyár és Alumíniumkohó Művelődési Ház története (1950—1975), *Pribék Istvánné*: Az önálló nőmozgalom létrejötte és tevékenysége Veszprém megyében 1945—1970 között, *dr. Dancs József*: A magyar iparpolitika és iparfejlesztés irányát befolyásoló főbb objektív tényezők 1950-től az 1960-as évek végéig, *Beszteriné dr. Blickle Ilona*: A szövetségi politika főbb jellemzői a szocializmus alapjai lerakásának időszakában (1948—1962), *Farkas Józsefné*: Az MSZMP szövetségi politikájának új vonásai, *Horváth Ottóné*: A munkakultúra fejlődésének útján, *dr. Pjüner György*: A szocializmus az emberért, *Udvari Ferenc*: Városlőd 40 éve, *dr. Tóth Dezső*: Bibliográfia a kéziratok honismereti, helytörténeti művekről IX., *dr. Tölgyesi József*: Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején.

Vida István: Koalíció és pártharcok (1944—1948). Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 300 old.

A történelmi félműltünk kérdéseivel foglalkozó monográfia sok, eddig ismeretlen tényre és elfelejtett eseményre hívja fel a figyelmet. A szerző érthetően és érdekesen ábrázolja a felszabadulást követő évek politikai eseményeit.

Vidéki Magyarország. Szerk.: *Laczkó András*. Kiadja a Művelődési Ház. Fonyód, 1986. 80 old.

Vekerdi László: Vidék és műveltség, *Vörös László*: Szükséges a rendszeres kapcsolat, *Szederkényi Ervin*: Kísérlet a közös munkára, *Csányi László*: Az értékről, *Kloss Andor*: Az együttműködés igénye, *Filadelfi Mihály*: A „vidék vidéke” vagyunk, *Hatvani Dániel*: A vidék szellemi életéről. Ebben a kötetben található a Fonyódi Helikon kisantológia is.

Vita Zsigmond: Az enyedi kohó. Magvető, 1986. 415 old.

Kéki Béla: A nagyenyedi Bethlen Kollégium könyvtára — Rendhagyó beszélgetés Vita Zsigmonddal, *Vita Zsigmond*: Bethlen Gábor szellemi arcképéhez, Tudományos és irodalmi törekvések a nagyenyedi Bethlen Kollégiumban, *Apáczai Csere János* közművelődési törekvései, *Egy erdélyi Főúr önéletrajza*, *Egy orvos a test és a lélek békéjét keresi*, *Enyed pusztulása és a nagyenyedi két fűzfa*, *Az építkező kollégium a XVIII. században*, *Bod Péter* könyvtára, a XVIII. századi Erdély képe *Hermányi Dienes József* munkáiban, *A nagyenyedi iskolai színjátszás a XVII—XVIII. században és a Próba című zsebkönyv*, *Voltaire* tanítása a Bethlen Kollégiumban, *Egy kolozsvári szerkesztő (Pethe Ferenc)* a reformkor hajnalán, *Ifjúsági és vidéki olvasótársaságok az erdélyi reformkorban*, *Szász Károly*, a műszaki értelmiség nevelője, *Ifjabb Zeyk Miklós*, a természettudós és humanista nevelő, *Hidvégi Mikó Imre* jelmondata és könyvtára, *Egy tanítóképzés élete a kollégiumban a múlt század végén*, *A munkára való nevelés kísérlete a nagyenyedi kollégiumban századunk elején*.

A volt miskolci kir. Kat. Fráter György Gimnázium, diákjai első nagy iskolatalálkozójának emlékére. Szerk.: *Mádai Lajos*. Kiadja a Földes Gimnázium, Miskolc, 1986. 48 old.

Hajdú Imre: A tiszai vándor P. Kelemen Diák, *Mádai Lajos*: Templom és gimnázium két és fél évszázada, *Papp Gábor*: „Vaj mely csodálatos volt bölcsessége”: Ötszáz éve született Fráter György, *Mádai Lajos*: A tanárok oktató-nevelő munkája, *Duray László és mások*: A tanulók számának alakulása, szociális viszonyai és kulturális élete.

Závada Pál: Kulákprés. Dokumentumok és kommentárok egy parasztgazdaság történetéhez. Művelődéskutató Intézet, Bp. 1986. 349 old.

A dokumentumgyűjtemény egy tótkomlói parasztcsalád életét igyekszik bemutatni és kommentálni az 1945 és 1956 közötti időszakban — a társadalmi és gazdasági háttér főlválásával.

A Zselic mezsgyéjén. Mindszentgodisa és társközségei. Szerk.: *Füzes Miklós*. Kiadja a Községi Tanács V. B. Mindszentgodisa, 1985. 311 old.

Lovász György: Természeti viszonyok, *Katona György Zsuzsa és mások*: Az emberi élet régészeti jelei, *Timár György*: A közép- és a török kor írásos források alapján, *Füzes Miklós*: Falvaink élete a hódoltság megszűnése után, *Márfi Attila*: Az abszolutizmus és a dualizmus kora, *Füzes Miklós*: A forradalmak helyi hatása és az ellenforradalom időszaka, *Füzes Miklós*: A népi demokratikus átalakulás, *Füzes Miklós*: A szocializmus alapjainak lerakása, *Lantosné Imre Mária*: Egy bakócai fazezercsalád.

Honismereti rejtvényverseny

Az I. sz. rejtvény helyes megfejtése:

1. Hollósy Simon
2. Arany János: Tengerihántás
3. Aki a tengerihántásnál (kukoricafosztás-

kor) piros szemű csövet talál, megcsókolhatja a neki tetsző leányt.

vagy

„Ki először piros csőt lel,
Lakodalma lesz az őssel.”

A II. sz. rejtvény megválaszolható kérdései:

1. Mi köze a képen ábrázolt településnek egy olasz városhoz? A megfejtés egy idézet.
Pontérték: 5.
2. Milyen régi katonai fogalom kapcsolható a településsel vonatkozásban álló egyik műalkotáshoz? A rejtvény megfejtése egy költő neve és művének címe.
Pontérték: 10.
3. Melyik dunántúli város vetélytársa a képen bemutatott településnek és milyen bizonyítékára szoktak ennek hivatkozni? A megfejtés egy városnév és egy, témánkkal foglalkozó, a Honismeret 1972. évfolyamában megjelent cikk címe.
Pontérték: 15.

A megfejtést május 15-ig kérjük lehetőleg levelezőlapon beküldeni a *Lapkiadó Vállalat, Népfront Lapok Főosztálya, Bp., Naspolya u. 25. 1155* címre. A címzés fölé írják oda: HONISMERETI REJTVÉNY.

Összeállította: *Morvay Péter*

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Antalóczi Lajos: Az Egri Nyomda Rt. története, 1893—1949. Tanulmányok Heves megye történetéből, 9. Kiadja a Heves Megyei Levéltár, 1986. 150 old.

Ács Tibor: Kiss Károly 1793—1866. A magyar múlt tudósai. Akadémiai, 1987. 190 old.

Kiss Károly az első hivatásos katonatiszt, akit irodalmi és tudományos munkássága alapján a Magyar Tudós Társaság 1831-ben levelező tagjává, majd 1840-ben rendes tagjává választotta. Kiss Károly egész életében a nemzeti függetlenség, a polgári átalakulás és a tudományos haladás ügyét szolgálta.

Árucseré és migráció. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Néprajzi Kiadványai XVIII. Miskolc, 1986. 237 old.

Dankó Imre: Árucseré és migráció, **Román János:** A mértékek használatának vándorlása, **Ujváry Zoltán:** Vásári szórakoztatók, vándor mulatatók és a vásárt megjelenítő népi játékok, **Barna Gábor:** A búcsúvásár, **Szabadfalvi József:** A pásztormigráció mint kulturaközvetítő, **Högye István:** A hegyaljai görögök és zsidók szerepe az árucserében (1711—1848), **Bodó Sándor:** A mesterlegény-vándorlás és a kézműves áru, **Novák László:** Mezővárosi migráció és árucseré, **Sztrinkó István:** A tanya és a város árucseré-kapcsolata: tanya—város migráció, **Juhász Antal:** Vásározási körzetek és iparos-migráció a Dél-Alföldön, **Nádai Éva:** Piac-központok és jellemzőik a Dél-Dunántúlon a századfordulótól napjainkig terjedő időszakban, **Lukács László:** Vándorkereskedelem a Mezőföldön, **Veres László:** Az üveghuták felvevőpiaca a XVIII—XIX. században, **Solyom Ede:** A dunai halászközpontok árucseréviszonyai, **Bencsik János:** A folyó elválasztó, a révek összekötő szerepe a paraszti árucserében, **Páll István:** Árucseré a Tisza két partja között, **Lackovits Emőke:** A Balaton szerepe a paraszti árucserében, **Viga Gyula:** A gyümölcs a népi árucserében, **Fügedi Márta:** Árucseré útján terjedő elemek az észak-magyarországi viseletben. **Cseri Miklós:** Az építőanyag mint az árucseré tárgya, **Petercsák Tivadar:** A fa és az erdei termékek az Északi-középhegység és az Alföld közötti népi kereskedelemben.

Badál Ede: Kastélyok, kúriák Pest, Nógrád és Heves megyében. Műszaki, 1987. 200 old.

Bajcsy-Zsilinszky Endre emlékfüzet születésének 100. évfordulójára. Szerk.: **Tóth Lajos.** Kiadja a Hazafias Népfőnt és a Városi Tanács. Szarvas. 1986. 42 old.

A tartalomból: **Tóth Lajos:** a Zsilinszky család és Szarvas, **Vigh Károly:** Bajcsy-Zsilinszky Endre.

Bakó Ferenc: Palócföldi lakodalom. Gondolat, 1987. 285 old.

Balassagyarmati Honismereti híradó, 1986. 1—2. 151 old. (Soksz.)

Tóth István: A mai szlovák irodalom, **Bába Iván:** A szlovák nemzet tudat az esszék tükrében, **dr. Kapros Márta:** A születés szokásai és hiedelmek az Ipoly menti falvakban, **dr. Antal Elemér:** A nógrádsápi Tatárdombon feltárt honfoglaláskori temető sírleletcsontjainak radiológiai záróértékelése, **dr. Petrik Imréné:** Rejtőzködő kincsek a levéltári iratok között (3.), **Kovalcsik András:** Beszámoló a Balassagyarmati Honismereti Kör 1985. évi munkájáról, **Réti Zoltán:** Búcsú Kmetty Kálmántól, **Hompó Tatjana:** Végső búcsú egy régi jóbaráttól (Vaszilij Mitrofanovics Ljubimov, Balassagyarmat és Terény díszpolgára), **Halmosi István:** Az iskolanevadó ünnepségsorozat (Kiss Árpád nevet vette fel egy balassagyarmati iskola), **dr. Praznovszky Mihály:** Réti Zoltán kiállításának megnyitója a Rózsavölgyi Galériában, **dr. Orbán Jenő:** Kövi Pál Erdélyi lakoma című könyvének magyar kiadása elé, **Kamarás József:** Jós Miklós és a „Modern Penthlon”, **Boldizsár Menyhért:** dr. Sárfy Aladár, a balassagyarmati főgimnázium első igazgatója, **Kenessey Béla:** Egy emlékirat elé: Koltai Jenő: Egy honvédtiszt visszaemlékezése, **Kovalcsik András:** Szász Lajos 90 éves, **Elekes Éva:** Veres Pálné, **Botschner István:** Emlékeim a Hollósy nyomdáról, **Czordás Ildikó—Hangodi Ágnes:** A Honismereti Híradó repertórium 1984—1985.

Ballók László: A mezőtúri tűzoltóság története, 1886—1986. Mezőtúri helytörténeti Füzetek, 8. Kiadja a Tűzoltóparancsnokság, 1986. 94 old.

Balogh István: Dobozi István debreceni főbíró levelei gr. Károlyi Sándorhoz, 1703—1709. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai, 14. Debrecen, 1986. 80 old.

Balogh István: Ecsedi István élete és munkássága. Folklor és Etnográfia, 20. Szerkeszti: *Ujváry Zoltán*. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke. Debrecen, 1985. 118 old.

A Baranya megyében élő nemzetiségiek demográfiai helyzete 1980-ban. Összeállította *Hoóz István, Kepecs József, Klinger András*. Nemzetiségek Magyarországon. Nemzetiségi dokumentáció, 3. Kiadja az Állami Gorkij Könyvtár, Bp. 1985. 443 old.

Német, román és délszláv nyelven, magyar és angol összefoglalóval.

Batsányi János, Tapolca szülötte. Városszépi Egyesület, Városi Tanács, Tapolca, 1986. 42 old.

Keresztury Dezső, György Lajos, Tóréky László tanulmányai.

Bács-Kiskun megye képekben. Szerk.: *Szabó Csaba*. Kiadja a Bács-Kiskun Megyei Tanács. 1986. 127 old.

Bálint Alajos: A mezőkovácsházi középkori település emlékei. Kiadja a Városi Tanács, Mezőkovácsháza, 1986. 23 old.

Bán Károly: 125 éves az Óbudai Szeszgyár. Kiadja a Budapesti Szeszipari Vállalat. Bp. 1986. 17 old.

Bánszki István: Így él köztünk Bessenyei György. Kiadja a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár. Nyíregyháza, 1986. 158 old.

A Bessenyei-hagyomány ápolása Szabolcs-Szatmár megyében.

Bárdos István: Az Esztergomi Képzőművész Kör története. Kiadja a Petőfi Sándor Általános Művelődési Központ. Esztergom, 1986. 58 old.

Bene János: Erődök, várak. Rajzok: *Fehérvári Béla*. Kiadja a Szabolcs-Szatmár megyei Pedagógiai Intézet. Nyíregyháza, 1986. 42 old.

Bereczki Ibolya T.: Népi táplálkozás Szolnok megyében. *Studia Folkloristica et Ethnographica*. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 159 old.

Bereg. Helytörténeti olvasókönyv Szabolcs-Szatmár megye történetéhez a honfoglalástól 1859-ig. I. Szerkesztette: *Hársfalvi Péter, Takács Péter*. Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya és a Szabolcs-Szatmár Megyei Pedagógiai Intézet. Nyíregyháza, 1986. 197 old.

Berekszászi Ilona: Iskolatörténet a kaposvári Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakközépiskola 100 éves jubileuma alkalmából. Kaposvár, 1986. 111 old.

Bertalan Ágnes: Sirató. Kiadja a Sárreti Múzeum Baráti Köre, Szeghalom, 1985. 119 old.

Visszaemlékezés.

Berzsenyi Dániel emlékezete. Kaposvári Könyvtár 4. Szerk.: *Laczkó András*. Kiadja a Városi Tanács V. B. művelődési osztálya. Kaposvár, 1986. 105 old.

Papp János: Berzsenyi Dánielt idézve, *Takáts Gyula:* Nikla avagy Tomi, *Csetri Lajos:* Berzsenyi irodalomszemlélete, *Szilágyi Ferenc:* Berzsenyi és a nyelvjárások, *Laczkó András:* Az önértékelés kétértelműségei, *Vargha Balázs:* „Az ész az isten”, *Orosz László:* Széchenyi és Berzsenyi, *Szász Ferenc:* Berzsenyi és a német irodalom.

Beszteri Béla (szerk): Négy évtized. VEAB, Veszprém, 1986. 100 old.

A felszabadulás negyvenedik évfordulója alkalmából rendezett tanácskozás előadásai.

Bethlen Miklós levelei 1—2 kötet. Összegejtötte, sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta *Jankovuch József*. Akadémia, 1987. 1492 old.

A tragikus sorsú erdélyi kancellár hétszázánál több levele és egyéb dokumentuma olvasható a kiadványban.

Bitskey István: Pázmány Péter. Magyar történelem. Gondolat, 1986. 224 old.

Bitter Anikó: Endrefalva (Nógrád m.) Keresztnevei (1734—1979). Magyar Személynévi Adattárak 71. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1986. 70 old.

Blazovich László: A Körös—Tisza—Maros köz középkori településrendje. Kiadja Békés és Csongrád Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya, Békéscsaba—Szeged, 1986. 207 old.

Bodroközi és hegyközi néphagyományok. Összeáll.: *Kováts Dániel*. Helytörténeti publikációk, 5. Kiadja a Városi Tanács, Sátoraljaújhely, 1985. 216 old.

Válogatás zempléni honismereti szakkörök gyűjtéséből.

Boros Aladár: Váci gazdászok. Gödöllő, 1986. 147 old.

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gyakorló Iskolájának története.

Borosy András: Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái, 1638—1711. (3.: 1681—1697). Kiadja a Pest Megyei Levéltár, Bp. 1985. 280 old.

Borsányi György: Válságévek krónikája, 1929—1933. Kossuth, 1986. 278 old.

Botlik József: Német és szlovák nemzetiségiek Komárom megyében, 1957—1982. Kiadja a HNF Komárom Megyei Bizottsága és a TIT Komárom Megyei Szervezete. Tatabánya, 1986. 42 old.

Bráz János: Várpalota. Kiadja a Városi Tanács. 1986. 133 old.

Confessio, '86/4. Kiadja a Magyarországi Református Egyház, Bp. 1986. 128 old.

Barcza József, Bíró Zoltán, Cseh-Szombathy László, Fűr Lajos, Gergely András, Jánosy István, Kiss Gy. Csaba, Kiss Tamás, Konczogh Ákos, Kónya István, Kurucz Gyula, Márkus Mihály, Nagy József Zsigmond, Pethő Bertalan válaszai a lap körkérdésére: „Mit jelentett a kálvinizmus a magyar nép és az egyes ember számára a történelem folyamán, és mint jelenthet ma?": **Kiss Sándor:** Lengyel reformátusok Varsóban, **Vásáry István:** A litvániai és lengyelországi tatárok, **Kiss Gy. Csaba:** Író a szórványban (Witold Gombrowicz), **Ujszászy Kálmán:** A sárospataki „Amerikai magyar református gyűjtemény”, **Kövendi Dénes:** A határon túli magyarság olvasáskultúrája, **Hajdu Demeter Dénes:** Anyanyelv és közösségi tudat a hazai nemzetiségeinknél, **Bende Kálmán:** Buda vára 1686. évi visszavívásának európai jelentősége, **Szegedy-Maszácz Mihály:** Kétszáz éve született Fáy András, **Vig Károly:** Bajcsy-Zsilinszky Endre portrévázlatához, **Medvigy Endre:** Bajcsy-Zsilinszky és a Fekete Bojtár, **Barna Gábor:** Karácsony az ungi Tiszaháton, **Kovács Bálint:** A Keresztyén Ifjúsági Egyesület népfőiskolai munkája, **Márkus Mihály:** Zsindely Endre (1929—1986), **Tóth Pál Péter:** Beszélgetés Bottyán Jánossal.

Czeglédi Imre: Gyula, Erkel Ferenc Emlékház, Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 238. Bp. 1986. 16 old.

Czeglédi Imre: Négy évtized Telekgerendáson. Telekgerendás, 1986. 144 old.

A Vörös Csillag Termelőszövetkezet és elődeinek története.

Czétény Piroska, A.: Budapest, Belvárosi ferences templom. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 234. Bp. 1986. 16 old.

Czingráber András: Képek a nyolcszáz éves Zsira történetéből. Kiadja a HNF Községi Bizottsága, Zsira, 1986. 104 old.

Csanda Sándor: Szülőföldünk régebbi irodalmi hagyományai. Madách (Bratislava) Szépirodalmi, 1987. 181 old.

Csengődi Sándor—Hemző Mária: 25 év a szocialista mezőgazdaság útján a kaskantyúi Homokgyöngye Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben. Kiadja az mgtsz, 1986. 103 old.

Cseresnyés Sándor: A nagy Somló hegyről, váráról... Veszprém, 1848. 66 old. Reprint kiadás, Megyei Könyvtár, Veszprém, 1986.

Cservenka György: Keszthely. Kiadja a Városi Tanács, Keszthely, 1985. 62 old.

Cservenka György 111 fotója **Cséby Géza** szövegével.

Csiffáry Gergely: Életutak, életsorsok. Tanulmányok Heves megye történetéből, 8. Heves Megyei Levéltár, Eger, 1985. 195 old.

Az antifasiszta fegyveres harc Heves megyei résztvevőinek életrajzgyűjteménye.

Csige Katalin: Személynevek frazeológiai egységeiben. Magyar Névtani Dolgozatok 62. Szerk.: **Hajdu Mihály.** Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1986. 51 old.

Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv. A honfoglalástól a polgári forradalom és a szabadságharc végéig. Szerk.: **Blazovich László.** Kiadja a Csongrád Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya és a Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 1985. 392 old.

Csongrád megye évszázadai történelmi olvasókönyv III. Legújabb kor, 1919—1975. Szerk.: **Nagy István.** Kiadja a TIT Csongrád Megyei Szervezete, Csongrád Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya — Csongrád Megyei Levéltár, Szeged, 1986. 336 old.

Csongrád Megyei Honismereti Híradó, 1986. Kiadja a Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja és a HNF Csongrád Megyei Bizottsága. Szeged, 1986. 206 old.

Giday Kálmán: Szegedi kalendáriumok, **Szabó Árpád:** A községgé válás feltételei Szatymazon, **Tóth István:** Csongrád megyei szlovák közösségek kulturális életének aktivistái 1920—1946., **Balázs Imre:** Fejezetek a HNF béketelepítori bizottságának történetéből (1959—1984), **Horváth Lajos:** Fejezetek a népfrontmozgalom Csongrád megyei történetéből az ellenforradalom leverése után. **Ósz Károly:** A szervezett honismereti mozgalom kialakulása, terebélyesedése, Csongrád megyei eredményei az indulás éveiben, **Varsányi Péter:** Fejezetek idős Varsányi Péter életéből, **Bozó Sándor:** A felszabadított Szentese első hónapjai, **Fenyvesi István:** Szellemi találkozások — 40 év után, **Bitó Józsefné:** Mindennapi kenyerrünk, **Debreczeny Ivánné:** Az értelmiségi csoportok helyzetének változásai Szegeden a harmincas évek derekán, **Dr. Magyarka Ferenc:** Halász Pál plébános feljegyzései Móravárosról, **Vecsernyés János:** A dohánytermelés munkafolyamatának leírása I., **Bárányi Ildikó:** A XII. Csongrád Megyei Honismereti Diáktábor, **Vecsernyés János:** Jelentősebb honismereti rendezvényeink, **Szabó Mária:** Honismereti nap Szeged váron.

Csonka Béla: Kaposvár. Előszó: **Troszt Tibor.** Corvina, 1986. 118 old.

Csupor Tibor: Mikor Csikból elindultam. Szépirodalmi, 1987. 444 old.

Az író a bukovinai székelység sorsát, történelmét és jelenlegi helyzetét foglalja össze.

Debrecen története 4. 1919—1944. Szerk.: **Tokody Gyula.** Kiadja a Városi Tanács Debrecen, 1986. 507 old.

Dokumentumok az egri II. Rákóczi Ferenc Népi Kollégium életéből. Összeállította: *Szeccsó Károly*. Kiadja a KISZ Heves Megyei Bizottsága, Eger, 1986. 56 old.

Domokos Péter—Paládi-Kovács Attila: Hunfalvy Pál 1810—1891. A múlt magyar tudósai. Akadémiai, 1987. 260 old.

Hunfalvy Pál különösen a magyar nyelvtudomány és néprajz kifejlődésében játszott meghatározó szerepet. Behatóan vizsgálta a finnugor rokonság bizonyítékait.

Dr. Dorgai László—dr. Fehér Alajos—dr. Szabó József—dr. Turnyánszki János: Cserhát. Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Termelősövetkezetek Szövetsége. Miskolc, 1986. 254 old.

A Cserhát természeti viszonyai, a Cserhát közgazdasági adottságai és a népesség változásának jellemzése, A cserhádi termelősövetkezetek gazdálkodása, A mezőgazdasági termelés és a tájfejlés kérdései.

Dóka Klára (szerk.): A baptista, görögkeleti, izraelita és unitárius egyházak fondjegyzékei. Magyarországi egyházi levéltárak fondjegyzékei. 4. UMKL, 1986. 49 old.

D. Varga László: Dereglyő (Ung-vidék) helynevei. Magyar Névtani Dolgozatok 61. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoporthoz Népkuató Munkaközössége, Bp. 1986. 45 old.

Ecsedi István születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett emlékülés előadásai (1985). A Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Közleményei 44. Szerkeszti *Gazda László*. Debrecen, 1986. 58 old.

Gazda István: Előszó, *Balassa Iván:* Ecsedi István századik születésnapján — Elnöki megnyitó, *Balogh István:* Ecsedi István emlékezete, *Szabadjalvi József:* A paraszti állattartás és pásztorkodás kutatásának eredményei Csed István munkásságában, *Varga Gyula:* Ecsedi István és a népi találkozás kutatása, *Szilágyi Miklós:* Az „Ösfoglalkozások” Ecsedi István kutatásaiban, *Ujváry Zoltán:* Az életképeket és útirajzokat író Ecsedi István, *Olsvai Imre:* Ecsedi István helye és eredményei a magyar népzene feltárázásában, *Götz Csaba:* A Hortobágy gazdasági hasznosításának eredményei, *Salamon Ferenc:* Természetvédelem és hagyományörzés a Hortobágyi Nemzeti Parkban.

Ef-lapok. Kiadja a KISZ KB, 1986. 11—12. sz. 68 old.

A tartalomról: Mi is a Fábry-kör? *Simor Árpád:* Amatőr néprajzosok? (a Hansági Honismereti Táborról), *Zsbori Ervin:* A szegénység és a mai magyar társadalomban — Beszélgetés Bokor Ágnes szociológussal. *Perecz László:* Bibó István válogatott tanulmányairól, *Petővári Ágnes:* A küldetéses kiadó — A hetvenöt éves Püski Sándor köszöntése, *Filep Tamás:* Beszélgetés Szépfalusi Istvánnal az ausztriai magyarságról, *K. Lengyel Zolt:* Regionális hangok az ötágú sipban, ... a második világ-

háborút követően alig maradt a területen magyar tollforgató... — *Filep Tamás* beszélget Balla Gyula irodalomtörténéssel a kárpát-ukrajnai magyar kulturális életről, *Mórocz Károly:* Búcsúbeszélgetés Gál Sándorral, *Zsbori Ervin:* Kettős kisebbség.

Ef-lapok. Kiadja a KISZ KB. 1987. 1. 48 old.

B. Kis Tamás: A KISZ-szervezet mint rendszer, Az ifjúságpszichológiáról, A Körök kora című honismereti társadalompolitikai klubmozgalomról szóló kiadványról, *Mórocz Károly:* A nyugati magyar irodalomról.

Eger. Bevezető: *Bodó Sándor*. Kiadja az Egeri Városszépítő Egyesület. Eger, 1985. 136 old.

Encs, 1945—1985. Szerk.: *Molnár János, Nagy Józsefné, Urbánné Tóth Edit*. Kiadja a Városi Tanács, 1986. 165 old.

Erdei Gyula: Dalárdától a kórusig. Kiadja a Városi Tanács V. B. művelődési, egészségügyi és sportosztálya, Hajdúszoboszló, 1986. 109 old.

Erdélyi István: A magyar honfoglalás előzményei. Kossuth, 1986. 173 old.

Eszes László: Feledésbe ment utcanévek Keszthelyen. Utószó: *Cséby Géza*. Kiadta a Városi Tanács V. B. művelődési osztálya, Keszthely, 1985. 44 old.

Ébner Károly—Horváth Eszter: Válogatott bibliográfia a pécsi—baranyai ifjúsági mozgalom történetéből, 1949—1985. Kiadja a KISZ Baranya Megyei Bizottsága, Pécs, 1986. 56 old.

Faragó György: Kalocsa. Fotóalbum. Bevezető: *Bánth János*. Kiadja a Városi Tanács. Kalocsa, 1986. 64 old.

Farkas József, Turai Lajos, Gáncs József: Veszprém megye mezőgazdasági termelősövetkezetei, 1948—1983. Kiadja a Veszprém Megyei Termelősövetkezetek Szövetsége, Veszprém, 1985. 247 old.

Farkas Kata: Hazai ízek, falusi ünnepek. Népszava Kiadó, Bp. 1986. 158 old.

Féjezetek a Pest megyei állami zeneoktatás 35 éves történetéből. Összeállította és szerkesztette: *Vársányi Lászlóné*. Kiadja a Pest Megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztály, Bp. 1986. 140 old.

Fereczi Tibor: Az ipari szövetkezeti mozgalom 40 éve, 1945—1985. Kiadja az Ipari Szövetkezeti Szervező- és Ruházati Laboratórium Szövetkezeti Vállalat, Bp. 1986. 74 old.

Fényes Elek (1807—1876) műveinek válogatott bibliográfiája. Összeállította *Körmendi Gábor*. Kiadja a KSH Könyvtár és Dokumentáció Szolgálat, Bp. 1986. 11 old.

Fónay Tibor: Egy tanító vallomása. Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, 1986. 148 old.

Földes Ferenc: Munkásság és parasztság kulturális helyzete Magyarországon. Az utószót írta *Kornidesz Mihály*. A bibliográfiát összeállította *Pozsár István*. Kiadja az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Bp. 1985. 115 old.

Az 1941-ben megjelent mű hasonmás kiadása.

Fügedi Erik: „könyörülj, bánom, könyörülj...” Labirintus. Helikon, 1987. 148 old.

A szerző a Nagy Lajos halálától Zsigmond trónralépéséig lezajlott eseményeket ábrázolja.

Galavics Géza: Kössünk kardot az pogány ellen. Képzőművészeti, 1986. 180 old.

A török háborúk a képzőművészetben.

Gál József: Marcali, 1867—1918/2. Marcali helytörténeti füzetek. Kiadja a Városi Tanács, Marcali, 1985. 76 old.

Gáspár Gabriella: Hat falu hat sorsa. Az MTA Regionális Kutatások Központjának kutatási eredményei. Pécs, 1986. 112 old.

Bóly, Borjád, Töttös, Pöcsa, Nagybudmér, Kisbudmér nemzetiségi községek társadalmának vizsgálata: A társadalomszerkezet kialakulásának történeti előzményei, A helyi társadalom változásai az 1945 utáni években, A társadalmi csoportok mai elkülönülésének gyökerei a vizsgált településeken.

Gellér Ferenc: Debrecen műemléki katasztere, 1985. Fényképek: *Vadász György*. Kiadja a Megyei Városi Tanács, Debrecen, 1985. 329 old.

Gergely Ernő: A magyarországi bányász-társadalom története 1867-ig. Műszaki, 1987. 240 old.

Gryllus Vilmos: Budapest, Deák téri evangélikus templom. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, Bp. 1986. 16 old.

Gyergyák Krisztina: Magyarországi szarvasmarhanevek, 1985. Magyar Névtani Dolgozatok 63. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1986. 91 old.

Györkei Jenő: Legenda, valóság, tragédia. Előszó: *Gömöri Endre*. Zrínyi, 1986. 251 old.

A nemzetközi brigádok történetéből.

Hajas Andrea: A nagykanizsai kovácsmesterség szakszókincse. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 27. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp. 1986. 111 old.

Halász Zoltán: A Pulszkyak. Kosmosz, 1987. 240 old.

Pulszky Ferenc, a lengyel származású magyar köznemesi család sarja a reformkorban részt vett abban a jurátus szervezkedésben, amelynek tagjait

súlyos börtönbüntetéssel sújtották. Pulszky azonban már előbb Londonba emigrál, csak a forradalom idején tér vissza. A Batthyány-kormány Bécsbe küldi összekötőnek, amit nagy körültekintéssel végez.

Harmat Péter: Vásárhely kútjairól. Kiadja a Városvédő és Szépítő Egyesület, Hódmezővásárhely, 1986. 30 old.

Harrach Erzsébet, C.: Vasi műemlékek: Településtörténet, építészettörténet, művelődéstörténet. Kiadja a Vas Megyei Tanács, Szombathely, 1985. 569 old.

Ház és ember 3. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Közleményei. Szerk.: *Kecskés Péter*. Szentendre, 1985. 201 old.

Kurucz Albert: Előszó, *Filep Antal:* Vargha László tudományos munkássága, *Simányi Frigyes:* A pedagógus és oktató Vargha László, *Kecskés Péter:* Vargha László és a Magyar Népi Építészeti Gyűjtemény, Vargha László irodalmi munkássága, *Vargha László:* Egy nagykunsági tanya és kutatástörténete, *Vargha László:* Györffy István (1884—1939), *Vargha László:* Jósavói község települése, műemléki együttese és műemlékei védelme, *Vargha László:* Adatok a szabadtéri gyűjtemények magyarországi történetéhez, *Mendele Ferenc:* Örvényes község építőanyag- és építőszerkezeti vizsgálata, *Simányi Frigyes:* Fertőszéplak faluképi rekonstrukciós terve, *Gillyén Nándor:* A magyarországi lakóházak deszkazomzatairól, *Kecskés Péter:* Egy letenyi présházpince felmérése és áttelepítése, *K. Csil-léry Klára:* Statisztikai vizsgálatok a magyar népi bútorok történetéhez.

Hegyí Klára—Zimányi Vera: Az oszmán birodalom Európában. Corvina, 1987. 312 old.

Helyzetkép Vas megye városairól. 1985. Készítettek: *Hantó Sándorné, Palkó Jánosné, Schrey József*. Kiadja a KSH vas megyei igazgatósága, Szombathely, 1986. 33 old.

Herk Mihály: Karád története. Kiadja a Községi Közös Tanács, Karád, 1985. 304 old.

Hetvenöt éves a vas- és acélöntvénygyártás Csepelen. Szerk.: *Rácz József*. Kiadja a Csepel Művek, Bp. 1986. 230 old.

Hocópán Sándor: A magyarországi románok folklórjáról. A TIT Néprajzi Választmányának kiadványa. Szerk.: *Máténé Szabó Mária Rózsa*. Bp. 1986. 110 old.

Kovács Ágnes: Előszó, Bevezetés, A hazai románság rövid története, Néprajzi kutatásaink legújabb eredményei, Hagományainkból: Leányszökötés Battonyán, Turkajárás Kétegyházaán, Hiedelmek és babonák Bedőn, A „paparuga” Méhkeréken, Egy mesemondó és meséje.

Hogya György: A gyermek- és ifjúságvédelem múltja és jelene Veszprém megyében. Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet, Veszprém, 1986. 77 old.

Holcik, Stefan: Pozsonyi koronázási ünnepségek, 1563—1830. Tatra (Bratislava) — Európa, 1986. 76 old.

Hont Vármegye és kiegészítések Pesty Frigyes kéziratosa helynévtárából. Sajtó alá rendezte *Bognár András*, jegyzeteket készítette *Horváth Lajos*. Kiadja a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre, 1984. 384 old.

Horváth Gyula: Várpalota, Bányászattörténeti Gyűjtemény. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 226. Bp. 1986. 16 old.

Horváth József: Fejezetek a pápai nyomdászat történetéből. Pannon Nyomda, Veszprém, 1986. 145 old.

H. Szabó Lajos: A Kupi Egyenlőség Mgtsz története, 1959—1985. Veszprém, 1986. 221 old.

Hungler József: A török kori Veszprém. Megyei Levéltár. Veszprém, 1986. 228 old.

25 éves a Fővárosi Távfűtési Művek. Kiadja a Művek, Bp. 1985. 52 old.

Huszonöt éves a Veszprémi Petőfi Színház. Szerk.: *Tóth László*. Kiadja a Színház. Veszprém, 1986. 52 old

Hegyesalmi László és Gyárfás Miklós jubileumi megemlékezésével.

Illés György: Fel, fel vitézek! *Fürjes Valéria* és *Kovács Sándor* fotóival. Móra, 1986. 107 old.

A Rákóczi-szabadságharc és az 1848—1849-es szabadságharc várai.

Imreh István: Székelyek a múlt időben. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1987. 380 old.

Az egykori kolozsvári Bolyai Tudományegyetem professzora a magyarság egyik ősi törzsének, a székelységnek a történeti fejlődését követi nyomon a XVII—XIX. századi források feldolgozásával és értékelésével.

Írástudó nemzedékek. A polányi család története dokumentumokban. Összeállította és az előszót írta *Vezér Erzsébet*. Archivumi Füzetek VII. 1987. 166 old.

A század elejétől napjainkig számos jelentős gondolkodó és a közelet jeles szereplője került ki a családból. Őket mutatja be ez a kiadvány.

Irodalomtörténeti dokumentumok Zemplén Levéltárában. Összeállította: *Högye István*. BAZ Megyei Levéltári Füzetek 26. Szerk.: *Csorba Csaba*. Miskolc, 1986. 191 old.

Istváni Gyula—Frank János: Budapest, Múcsarnok. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 227. Bp. 1986. 16 old.

Az István téri színház. 1872—1874. Összeállította és a bevezető tanulmányt írta *Alpár Ágnes*. Szin-

háztörténeti füzetek, 76. Kiadja a MSZI, Bp. 1986. 142 old.

Jármai Ervin: Veszprém megye bányászatának és földtanának bibliográfiája 1985-ig. Veszprémi Szénbányák, 1986. 455 old.

Juhász Gyula: A háború és Magyarország 1939—1945. Akadémiai, 1987. 90 old.

Juhász Gyula: Magyarország nemzetközi helyzete és a magyar szellemi élete 1938—1944. Értekezések, emlékezések. Akadémiai, 1987. 70 old.

Kapitalizmuskori pecsétnyomók a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban. Összeállította: *Tihanyi Endre*. BAZ Megyei Levéltári Füzetek, 24. Szerk.: *Csorba Csaba*. Miskolc, 1986. 138 old.

Kapor Károly (szerk): A Veszprémi Lovassy László (volt Kegyeztanítórendi) Gimnáziumi jubileumi évkönyve, 1711—1986. Veszprém, 213 old.

A kaposvári 503. számú Rippl-Rónai József Ipari Szakmunkásképző Intézet Centenárium Evkönyve, 1886—1986. Szerk.: *Pintér Kálmán, Nárái Gábor, Bogdán János*. Kaposvár, 1986. 209 old.

Kárpáti Kalendárium '87. Kárpáti Kiadó, Uzshorod (Ungvár), 1986. 128 old.

A tartalomról: A Kalendárium, harminc esztendőnek krónikája, *Zékány Imre*: Szó és szólásmagyarázatok, *Váradi-Sternberg János*: Egy helytörténeti könyv és szerzője, *Gortvay Erzsébet*: Mikszáth Kálmán születésének 150. évfordulója, *Keresztyén Balázs*: Ilosvai Selymes Péter és Toldi Miklós nyomában, *Dupla György*: Munkácsy Mihály látogatása szülővárosában, *Gortvay Erzsébet*: Firól fira szállsz te... (Arany János születésének 170. évfordulója), *Vaszócski Vera*: Kassák Lajos születésének 100. évfordulója, *Kovács Elemér*: Közhírré tétetik... (A kisbíróról), *Mandrik Iván*: Szüksös esztendők (a múlt század második fele), *Penyák, Sztepan*: Az ásatások folytatódnak (Az ungvári vár története), *Penyák, Pavló*: Régi céhszabályzatokat lapozgatva, *Mihajlenko, Valentijn*: A Novák utca és névadója (Novák Endre ungvári orvosról), *Dupka György*: Adalékok az ukrán—magyar folklórkapcsolatok történetéhez, *Váradi-Sternberg János*: Hogyan utaztak, hogyan szórakoztak elődeink?, *Mészáros Ilona*: A népmesék névszótára, *Dalmay Árpád*: Beni mondák, *Fedák László*: Uzshorod (Ungvár) sportlétesítményei egykor és most, *Fazekas Iván*: Kenyérműzeum egy iskolában, *Zsolt Nándor*: Kávépótló természetese Bökényben, *Mihajlo Tivadar*: Hegylakó juhászok „élő” tüze.

Kecksk József (szerk): Pápai képzős tanítványok 80. születésnapjához fűjtése *dr. Csoknyay József* igazgató előtt. Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, 1986. 43 old.

Kemény Gábor: Iskolázásunk szarvasi hagyományai. Válogatta, sajtó alá rendezte és kiegészítő

tanulmányt látta el *Köte Sándor*. Kiadja a Rózsa Gimnázium, Békéscsaba, 1985. 119 old.

Képes Krónika. Pro Memoria. Európa. 1987. 564 old.

A magyar történelemnek és művelődéstörténetnek egyik legfontosabb forrása a Képes Krónika, mely *Bellus Ibolva* fordításában jelenik most meg. A kísérő tanulmányt *Dercsényi Dezső, Kristó Gyula és Csapodéni Gárdonyi Klára*, a jegyzeteket *Kristó Gyula* írta.

Két évtized. Kiadja a Csongrád Megyei Mezőgazdasági Termelősövetkezetek Szövetsége, Szeged, 1987. 116 old.

A mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom érdekképviselete Csongrád megyében (1967—1987).

Kisalföldi népművelés. Szerk.: *Németh András*. Kiadja a Magyar Népművelők Egyesülete Győr-Sopron Megyei Szervezete — Győr-Sopron Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya — Győr-Sopron Megyei Művelődési Központ, Győr, 1986. 144 old.

Kiss Gábor: Tolna megyei avar temetők. Műzsák, 1984. 307 old.

A komáromi múzeum száz éve. Új Mindenes Gyűjtemény 5. Összeállította: *Fehérváry Magda, Ratimorsky Pirooska, Trugly Sándor*. Madách, Bratislava, 1986. 187 old.

Kajtár József: Bevezetőül, *Mácza Mihály:* Komárom a múzeumteremtés időszakában (1870—1913), *Fehérváry Magda:* Az egyesületi keretekben működő múzeum (1886—1945), *Ratimorsky Pirooska:* Az állami kezelésbe vett múzeum (1945—1984), *Ratimorsky Pirooska:* A régészeti gyűjtemény, *Tok Béla:* A feudalizmus kori gyűjtemény, *Mácza Mihály:* A kapitalizmus kori történeti gyűjtemény, *Virágh József:* A szocializmus kori történeti gyűjtemény, *Gaal Ida:* A néprajzi gyűjtemény, *Farkas Veronika:* A képzőművészeti gyűjtemény, *Binder Pál—Csütörtöky József:* A természetrajzi gyűjtemény, *Virágh József:* Közművelődési tevékenység 1886—1984 között, *Ratimorsky Pirooska—Virágh József:* A múzeum kiállításainak jegyzéke, *Virágh József:* A múzeum fontosabb kiadványai, *Ratimorsky Pirooska—Tok Béla:* A múzeum munkatársai, *Fehérváry Magda—Ratimorsky Pirooska:* A múzeum igazgatói és jelenlegi szakdolgozói, *Mácza Mihály:* Összefoglalás.

Koppány Tibor: Körmend városának építéstörténete. Kiadja a Városi Tanács, Körmend, 1986. 115 old.

Kovács Gyula—Utasi Miklós: A XXI. kerületi Daru Lajos Munkásörzszőlő története. Kiadja a Zászlóalj, Bp. 1986. 141 old.

Középkori régészetünk újabb eredményei és időszaki feladatai. Szerk.: *Fodor István és Selmeczi László*. Kiadja a Művelődési Minisztérium múzeumi osztálya és a Magyar Nemzeti Múzeum, Bp. 1985. 451 old.

Közösben a Kerta mentén. Szerk.: *Nemecz Ferenc*. Kiadja a Zala Megyei Lapkiadó Vállalat, 1985. 67 old.

A Csesztregi Petőfi Termelősövetkezet 25 éve, 1960—1985.

Körösy József Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola jubileumi évkönyve, 1885—1985. Kiadja az iskola, Szeged, 1985. 221 old.

A Kőszegi Hámán Kató Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet Évkönyve, 1985—1986. Szerk.: *Horváth Antal*. Kiadja az iskola, Kőszeg, 1986. 80 old.
Adalékok az iskola történetéhez.

Kralovánszky Alán: Veszprém, Gizella-kápolna. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 235. Bp. 1986. 16 old.

Kristó Gyula: Csák Máté. Szerk.: *C. Wilhelm Gizella*. Gondolat, 1986. 207 old.

Kristó Gyula—Makk Ferenc: III. Béla, Kiadja a Pátria Nyomda, Bp. 1985. 381 old. (Bibliofil kiadású minikönyv)

Kulin Ferenc: Közéletések a reformkorhoz. Tanulmányok. Magvető, 1986. 407 old.

Künszabó Ferenc: Sárköz. Szépirodalmi, 1986. 261 old. (2., átdolgozott kiad.)

Kurucz Pál—Lombosi Jenő: A Sombereki Béke Öre Termelősövetkezet. Kiadja a TIT Baranya Megyei Szervezete. Pécs, 1985. 225 old.

Lakó György: Szinyeyi József 1857—1943. A múlt magyar tudósai. Akadémiai, 1987. 210 old.

Szinyeyi József folytatta a finnugor nyelvtudomány megalapítóinak, Hunfalvy Pálnak és Budenz Józsefnek a munkásságát és fél évszázadon keresztül oktatta ezt a szaktudományt a kolozsvári, majd a budapesti egyetemen.

Lapu Istvánné: Viseletek és szokások Zsámbékon. Szerk.: *Asztalos István*. Kiadja a Petőfi Múzeum. 1986. 227 old.

Lengyel Györgyi: Nagyanyáink öröksége. Kiadja a Magyar Nők Országos Tanácsa, Kossuth. 1986. 153 old.

A szabadrajzi himzések mintarajzait *Antalné Szatmáry Ilona*, a keresztes himzések mintarajzait *Kotilla Ilona* készítette.

Légány Dezső: Liszt Ferenc Magyarországon, 1874—1886. Zeneműkiadó, 1987. 304 old.

Ligeti Lajos: A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád-korban. Akadémiai, 1987. 590 old.

A neves turkológus a magyar nyelv török elemeit vizsgálja, törlesztve ezzel a magyar nyelvtudomány régi adósságát.

Liszka József: Ágas-bogas fa: Néprajzi ismeretek alapfokon. Madách, Bratislava, 1986. 90 old.

Lovas Gyula: 125 éves a Buda—Kanizsa vasútvonal. Kiadja a MÁV Vezérgazgatóság Tájékoztatói Főosztálya. Bp. 1986. 20 old.

Lovag Zsuzsa: A magyar koronázási jelvények. Kiadja a Magyar Nemzeti Múzeum, Bp. 1986. 24 old.

A magyar értelmiség a 80-as években. Szerk.: *Huszár Tibor*. Kossuth, 1986. 359 old.

Huszár Tibor: Az MSZMP értelmiségpolitikájának néhány időszerű kérdése, *Csepeli György:* „Kettős kötéses” magyar nemzeti identitás, *Somlai Péter:* Szocializáció és értékrend értelmiségi családokban, *Bánlaky Pál:* A kisvárosok értelmisége a „helyi társadalom” közeletében, *Tamás Pál:* A mérnökség és a technológiapolitikai stílusok, *Solymosi Zsuzsa* és mások: A mérnökökről, *Császi Lajos:* Az orvosszerep ellentmondásai, *Kuczai Tibor:* A pedagógusszerep néhány szociológiai jellemzője, *Nagy Endre:* A köztisztviselői értelmiség, *Solymosi Zsuzsa* és mások: A mérnökök jövendeli helyzete, *Angelusz Róbert:* A közzgazdászok kereseti viszonyairól, *Ungár András:* Összhang és feszültség a végzett munka és a felkészültség között a közzgazdászoknál, *Békés Ferenc:* Színészek és újságírók.

Magyar népi mondóka-gyűjtemény kisgyerekek számára közlésére módszertani ajánlással. Válogatta és összeállította *Zilahi Józsefné*. A Megyei Pedagógiai Intézet módszertani levelei, 20. Veszprém, 1986. 99 old.

A magyar vasút 40 éve. Adatok és tények. Összeállította a MÁV Vezérgazgatóság Munkaügyi és Szociálpolitikai Fejlesztési Főosztálya. Bp. 1985. 88 old.

Martin György: A mezősegi sűrű legényes. A táncokat lejegyezte *Lányi Ágoston* és *Martin György*. Kiegészítette: *Pálfi Gyula*. Sajtó alá rendezte *Borbély Jolán*. Kiadja a Népművelési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza. Bp. 1985. 73 old.

Márkus Gábor: A XIX. századi magyar neveléstörténeti irodalom bibliográfiája, 1800—1914. Tudománytár, Bp. Könyvtér. 1985. 138 old.

Az 1937-ben Szegeden, a Közlemények Szegedi Ferenc József Tudományegyetem Pedagógiai—Lélektani Intézetéből 11. számaként kiadott mű reprintje, valamint a millenniumra kiadott középkola-történetek válogatott bibliográfiája (összeállította *Mészáros István*) és Magyar neveléstörténeti irodalom, 1915—1944: Válogatott bibliográfia (Összeállította: *Gazda István*).

Mátyás király levelei, 1460—1490. Válogatta, a szöveget gondozta, az utószót és a jegyzeteket írta *V. Kovács Sándor*. Fordította: *Ballér Piroska*. Szépirodalmi, 1986. 218 old.

Méri István: Ásatás a kolozsvári Főtéren, 1943. (átdolgozta: *Kovalovszki Júlia*) Kiadta a Magyar Nemzeti Múzeum, Bp. 1986. 74 old.

A Miskolci Kötelkőnyv. Közreadja *Tóth Péter*. BAZ Megyei Levéltári Füzetek, 22. Miskolc, 1986. 158 old.

Az 1702-ben készült Kötelkőnyv (Miskolc mezőváros belsőtelkeinek, valamint azok külső tartozékainak az összeírása) tartalmazza a Kötelek és a Kötelekbe nem tartozók, továbbá a Szőlők és a Pincék összeírását. A Függelékben a Telek-, szőlő- és pinceadományozások, felszabadások találhatóak.

Mojzes Imre: A kalocsai Haynald Observatórium története. Kiadja az MTA Csillagászati Kutató Intézete. Bp. 1986. 139 old.

Monok István: A gyöngyösi református gyülekezet lelkipásztorai és tanítói, 1557—1710. A Ráday Gyűjtemény füzetek, 1. Kiadja a Ráday Gyűjtemény, Bp. 1986. 46 old.

Munkásmozgalmi emlékhelyek Győr-Sopron megyében. Szerkesztette: *Jászberényi Ferencné, Környei Attila, Molnár Ernő*. Kiadja az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága és a Győr-Sopron Megyei Lapkiadó Vállalat, 1986. 323 old.

Művelődési otthonok és egyesületeik. Szerk.: *Litauszki Tibor*. Kiadja a Megyei Művelődési Központ. Békéscsaba. 1986. 115 old.

Litauszki Tibor: A művelődési otthonok és egyesületeik, *Pál Miklósné:* Félidős megbeszélés, *Kormos Sándor:* A helyi egyesületek és művelődési otthonok, *Hidy Péter:* Népművelő a közművelődésben, *Sári Mihály:* Püspökladányi Baráti Köre egyesület szekcióiáról, *Hallgató Éva:* Csapókeri Közművelődési Egyesület, *Biró Miklósné:* A Furtai Közművelődési Egyesület szervezésének előkészületei, *Mónus Imre:* A Bösözörményi Kör alakulásáról, *Gonda Géza:* Az orosházi Művészbarát Közművelődési Egyesület, *Nagy Ferencné:* Egyesület Mezőberényért, *Dankó Mihály:* Nyirteleki Közművelődési Egyesület, *Reményi Antal:* A Kinizsi Vár Baráti Köre egyesületéről, *Herling Mária:* Kiserlet Nagykörű és Zagyvarékas baráti körének (egyesületének) megalakítására, *Erdei István:* Tervezett egyesületek — kiscsoportokból Leninvárosban.

Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról. Bevezető: *Köpeczi Béla*, szerkesztette és az előszót írta: *Fügedi Erik*. Gondolat, 1986. 381 old.

Klanciczay Gábor: Az 1803. évi magyarországi szentté avatások, *Török József:* Szentté avatás és liturgikus tisztelet, *Szendrei Janka:* Az István- és Imre-officium zenei rétegei, *Wehli Tünde:* Az 1083-ban kanonizált szentek kultusza középkori művészetünkben, *Bollók János:* Szent tisztelete Magyarországon, *Körmendy Adrienne:* A falusi plébániák hatása a faluközösség kialakulására, A Szepesség példája, *Madás Edit:* Esztergomi iskolakönyv a XV. század első negyedéből, *Körmendy Kinga:* Literátusok, magiszterek, doktorok, *Engel Pál—Lővei Pál—Varga Lívia:* Főnemestri sarkok a Zsigmond-kori Magyarországon, *H. Gyürky Katalin:* „Hedvig-poharak”. Egy XII. századi üveg ereklyetartó pohár a középkori budai királyi ka-

polna kincstárából, *Iránsé Melis Katalin*: Szent György-alakos budai kályhacsempék, *Holl Béla*: A középkori magyar Jeruzsálem-járás és Pécsvaradi Gábor utazásának néhány tanulsága.

Nagy László: Kecskemét, Magyar Népi Iparművészet Múzeuma. Tájak—Korok—Múzeumok Kis-könyvtára. 237. Bp. 1986. 16 old.

Nagy Károly—Tóth Péter—Seresné dr. Szegőfi Anna: Régi történiák. Ózd és környéke múltjának írott forrásai. Helytörténeti olvasókönyv. Az Ózdi Népművelési Intézmények Honismereti Körének Kiadványa. Megjelent a BAZ Megyei Levéltár és az Ózdi Népművelési Intézmények Igazgatósága közös kiadásában, Ózd, 1984. 429 old.

A kiadvány első része áttekinti a vidékre vonatkozó történeti emlékeket, a második részben az Ózd környéki településekre vonatkozóan közöl forrásokat, majd Szómagyarzatok, Helynévmutató következik, végül pedig képekkel ismerteti a szóban forgó községek feudalizmus kori pécséit.

Nagy Sándor: A Szatmár-beregi tájvédelmi körzet élővilága, kultúrtörténeti értékei. Kiadja a Váci Mihály Megyei és Városi Művelődési Központ, Nyíregyháza, 1985. 43 old.

Negyvenéves a Magyar Néphadsereg Tóth Ágoston Térképészeti Intézete 1946—1986. Szerk.: *Angyal István és Cseri József*. Kiadja az Intézet, Bp. 1986. 69 old.

Nehéz esztendők krónikája. 1949—1953. Dokumentumok. Szerkesztette és a bevezetést írta *Balogh Sándor*. Összeállította: *Balogh Sándor, Főglein Gizella, Szakács Sándor*. Gondolat. 1986. 512 old.

Nemzetiségi füzetek. TIT Bp. 1986. 55 old.

Kövágó László: Nemzetiségi politika Magyarországon 1945 után, *Tilkovszky Lóránd*: Ellenállás a magyarországi németiség körében a második világháború éveiben.

Németh Margit: Az aqincumi légiószázados romjai Obudán. Kiadja a Budapesti Történeti Múzeum. 1986. 21 old.

A népi Magyarország történelmi vívmányai, tapasztalatai és tanulságai. Jubileumi emlékülés a Veszprém Megyei Pártbizottság Oktatási Igazgatóságán, 1985. Szerk.: *Beszteri Béla* és mások. Kiadja az MSZMP Megyei Bizottsága és a Megyei Lapkiadó Vállalat. Veszprém, 1985. 203 old.

Vidoska Károly: A népi Magyarország történelmi vívmányai, tapasztalatai és tanulságai, *Veres D. Csaba*: Veszprém megye hazánk felszabadítása idején, *Palláné Bókonyi Ilona*: Az MKP Veszprém Megyei Bizottságának szervezeti felépítése, 1945—1948. *Pribék István*: Az önálló népmozgalom létrejötte és tevékenysége Veszprém megyében 1945—1970 között, *Fülöp Gyula*: A tanácsok kialakulása és fejlődése Veszprém megyében, *Beszteriné Blickle Ilona*: A szövetségi politika főbb jellemzői a szocializmus alapjainak lerakása időszakában, 1948—

1962, *Farkas Józsefné*: Az MSZMP szövetségi politikájának új vonásai a hallgatói vélemények tükrében, *Babinszki János*: A lenini elvek érvényesülése az MSZMP szakszervezeti politikájában, *Kelemen Olivér*: Negyvenéves fejlődésünk néhány nemzetközi összefüggése, *Kelemen István*: A mai negyvenévesek és szüleik életkörülményei hazánk négy évtizedes fejlődése tükrében, *Lászlóné Lovitusz Zsuzsa*: Az MDP agrárpolitikájának néhány főbb vonása és gyakorlati érvényesülése, különös tekintettel Veszprém megyére, *Vincze László*: A KGST fejlődéstörténetének néhány főbb jellemzője, *Tóth László*: Hangsvlváltozások a gazdasági növekedés és egyensúly megítélésében a szocializmus építésének időszakában, *Farkas Istvánné*: Beruházáspolitikánk tapasztalatai és ellenmondásai Veszprém megye példáján, *Benedek István*: A szocialista munkaverseny tapasztalatai, továbbfejlesztésének, megújulásának útjai, *Kovács János*: A településfejlesztés néhány kérdése és sajátos vonása Veszprém megyében, *Wolford Sándor*: Az idegenforgalom fejlődése Veszprém megyében, *Halmi Lászlóné Bartó Anna*: Vázlatpontok a magyar úttörőmozgalom szervezeti kialakulásához, *Gergő Zsuzsa*: Szocializmus és ifjúság, 1985. *Karasz Mihály*: Az ifjúság tudatát befolyásoló társadalmi-gazdasági jelenségek napjainkban, *Schönek Mária*: A középiskolai tanulók szocializmusképe, *Kovách István*: Emlékezés, meditáció az elmúlt 40 évről, *Szalai Árpádné*: Ipar, közlekedés, kereskedelem és a lakásépítés fejlődése Veszprémben, *Udvardi Ferenc*: Városlód 40 éve, *Mazák György*: A párt ifjúsáspolitikájának története, *Dülk Tamás*: A KISZ gazdaságpolitikai tevékenysége 1957-től napjainkig, *Nagy József*: Tulajdonformák változásai, tulajdonosi tudat 40 év tükrében, *Pfützner György*: A szocializmus az emberért, *Horváth Otóné*: A munkáskultúra fejlődésének útján, *Beszteri Béla*: Folytonosság és megújulás az MSZMP politikájában, *Benke György*: A szakszervezetek a munkásműveltség növeléséért, *Nyirő József*: A tanácsi vezetőképzés Veszprém megyében, *Jáger Ida*: Gyakorlatunk és érintkezési viszonyaink fejlődése.

Névtani Értesítő 11. A névkutató munkaközösség időszakos kiadványa. Bp. 1986. 120 old.

* *Benkő Loránd*: Pais és Dezső, *Rácz Endre*: A csép, a maca meg a TESZ, *Horváth Mária*: Nyelvek és nevek Batthány I. Ádám családjában, *Kázmér Miklós* családjában, *Kázmér Miklós*: Tajszavak csaláadneveinkben, *Kristó Gyula*: A Kárpát-medence -grad, -grád utótagú helyneveiről, *Hajdú Mihály*: A szer helyneveinkben I., *Kálmán Béla*: Átvétel, fordítás, új név, *Szabó T. Ádám*: Magyar—román—német párhuzamos helynévadás: Brassó—Brasov—Kronstadt, *Reuter Camillo*: Adatok a Temesköz helységneveire: Agyagos és Melyes, *Juhász Dezső*: Még egyszer a *Börhid*-ről, *J. Soltész Katalin*: Szokatlan alakú szerkezetű helynevek, *Hegedűs Attila*: Módszerbeli tanulságok Pais Dezső vitái alapján, *Szabó T. Ádám*: Környezetvédelem és utcanévadás, *Korompay Klára*: Részletek Horváth János és Pais Dezső levelezéséből, *Zillinger Erzsébet*: Bárczi Géza emlékezése Pais Dezsőre, *Büky Béla*: Pais Dezső és a „Kurzok”-beli nevek.

Nóber Imre: Harmincöt év a Szőnyi Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben, 1950—1985. MGTSZ, Szőny, 1985. 96 old.

Nyelvünk és Kultúránk, 65. Az Anyanyelvi Konferencia Védnökségének Tájékoztatója. Szerk.: *Imre Samu*. Bp. 1986. 107 old.

A tartalomról: *Pomogás Béla:* Bessenyei György emlékezete, *Tóth Pál Péter:* A magyarságkutatásról, *Pomogás Béla:* Balogh Edgár, *Lukács László:* Katolikus kiadványok az elmúlt évtizedben, *Tenke Sándor:* A Magyarországi Református Egyház sajtómunkájáról, *Szilágyi Ferenc:* Kőszeg, *Szende Aladár:* A szólások szemléltető ereje, *Ginter Károly:* A szórványság második nemzedékének magyarságtudatáról, *Dörnyei László:* Memoriterek, évszámok, magyarságismeret, *Molnár Gyuláné:* „Szeretném látnád eljövők!” Első tapasztalatok az új szervezésű balatoni gyermektáborról, *Zala József:* Nyelvi játékok, *Nevai, Paul:* Magyar tudósok a nagyvilágban XVI.: Szegő Gábor (1905—1985), *Szilágyi Ferenc:* Magyar képitörök VIII.: Mednyánszki László (1852—1919), *Csorba Géza:* A magyar képzőművészet tendenciái az utóbbi négy évtizedben I., *Maácz László:* Néptáncmozgalom Magyarországon, *Várnai Pál:* Magyar konferencia Torontóban, *Szűts László:* A magyar nyelv hete, *Pungor Ernő:* Magyarok szerepe a világ természetudományos és műszaki haladásában, *Pomogás Béla:* Magyar néző.

Nyiregyházi szlovák („tírpák) nyelvjárási és néprajzi emlékek. 3. Sajtó alá rendezte *Erdész Sándor*. A Jósza András Múzeum kiadványai, 23. Nyiregyháza. 1986. 160 old.

Németh Zoltán: A kétszáz éve mezővárossá lett Nyiregyháza életéből, 1754—1824, *Botik Ján* és mások: Ludovy odev tírpákov v Nyiregyháza (A nyiregyházi tírpákok népviselete.)

Oláh Andor: „Újhold, új király!” A magyar népi orvoslás életrajza, Gondolat, 1986. 305 old.

Ortutay Gyula 75. születésnapjára. Az 1985. június 15-én Budapesten, az MTA Zenetudományi Intézetének Konferenciatermében tartott emlékülés anyaga. Szerk.: *Máténé Szabó Mária Rózsa*. Kiadja a TIT. Bp. 1986. 48 old. (Soksz.)

Szabolcsi Miklós: Megnyitó, *Kállai Gyula:* A politikus Ortutay, *Ádám György:* A közéleti cselekvés példaképe, *Dömötör Tekla:* Ortutay Gyula, a tudós és a nevelő, *Balassa Iván:* Ortutay Gyula, a magyar néprajztudomány szervezője.

Ötszáz éves a kolozsvári Farkas utcai templom. Szerk.: *K. Fogarasi Zsuzsa*. A Rádai Gyűjtemény Füzetek 2. (Szerk.: Benda Kálmán) Bp. 1986. 81 old.

Dr. Tóth Károly: Köszöntő, *Jékely Zoltán:* Seol ellen, *Entz Géza:* A kolozsvári Farkas utcai templom építéstörténete, *Farkas Árpád:* Farkas utca, *Péter Katalin:* Kolozsvár a magyar műveltségben, *Árily Lajos:* Szilencium, *Szabó Dezső:* Az Alma Mater ölelésében, *Kós Károly:* Tanya a hegyen. A füzetet gazdag képanyag díszíti, s angol és román nyelvű összefoglaló egészíti ki.

Ötvenéves a Monosi Vasas Sportegyesület. Emlékkönyv, 1936—1986. Írta és összeállította: *Husz János*. Kiadja a Sportegyesület Elnöksége, Mosonmagyaróvár, 1986. 485 old.

Pach Zsigmond Pál: Történelem és nemzettudat. Kossuth, 1987. 176 old

A XX. században világméreteken reneszánszát élő nemzeti tudattal foglalkozik.

Pais Dezső és szülőföld. Zala Megye Könyvtár. Zalaezerszeg, 1986. 127 old.

Paksi mozaik, 9. Kiadja a Hazafias Népfront Helytörténeti Bizottsága és a Paksi Konzervgyár KISZ-bizottsága, 1986.

A tartalomról: *Kúnos Ignác:* Török népdal, *Beregnyi Miklós:* Paks sajtótörténete II., *Biró Bálintné Macker Magdolna:* A földreform végrehajtása Pakson, *Herman János:* A Köbor-telepi cigányok, *Tenzlinger László:* Pályafutásom a hajózásnál, *Herczeg Agnes:* Ők is paksiak II, *Kakasy Olivér:* Paks, a viziváros.

Palotai Krónika, 1986. december. A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti körének lapja. 1986. 11 old. (Soksz.)

Bazsó Dénes: Kelemen László emlékoszlop felállítása és leleplezése 1888-ban, *Komoly Pál:* Fegyvertartási engedélyek 1862-ből, *Asztalos P. Kálmán:* Csanádpalota nevezetesebb évei (1912—1916), *Pánczél Józsefné:* Jelenünk krónikája, *Pánczél Józsefné:* Gyermekjátékok, mondókák.

Pamer Nóra: Magyar építészlet a két világháború között. Műszaki, 1986. 227 old.

Papp János: Természetvédelmi kalauz úttörőknek. Kiadja a Hajdú-Bihar megyei Úttörőelnökség. Debrecen, 1986. 48.

Barangolás Hajdú-Bihar megye szép tájain.

Pálné Leinber Ágota: Mesél a múlt. Kaposvár története általános iskolásoknak. Kiadja a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár. Kaposvár, 1986. 66 old.

Pápay Sámuel: A magyar irodalom esmérete. 1808. (Reprint kiadás, Megyei Könyvtár, Veszprém, 1986.)

Pávó Elemér: Török pénzek a hódoltság Magyarországon. Kiadja a Magyar Numizmatikai Társaság és a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete. Bp. 1986. 111 old.

A pesti művelt társalgó. Szerző egy pesti arslán. Sajtó alá rendezte, az utószót és a jegyzeteket írta *Szabályár Ferenc*. Magyar Hírmondó, Magvető, 1986. 476 old.

Pest. Összeállította *Barinkai Oszkárné és Nagy Sándorné:* Magyarország megyéi. Kossuth, 1987. 160 old.

Pest-Pilis-Solt Vármegye és kiegészítések Pesty Frigyes kéziratok helynévtárából. Sajtó alá rendezte *Bognár András*, jegyzetek: *Horváth Lajos*. Kiadja a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre, 1986. 620 old.

Petheő Lászlóné: Zalka Máté. II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc, 1986. 10 old.

Pécsi István: Ódon házak, hajdanvolt egriek. Panoráma, 1986. 211 old.

Pintér István: Márciusi Front. Kossuth, 1987. 192 old.

Polányi Imre: A szlovák társadalom és polgári nemzeti mozgalom a századfordulón 1895—1905. Akadémiai, 1987. 240 old.

Póczy Klára—Zsidi Klára: Aquincum: Római kori ásatások Budapesten, 1970—1985. Kiadja a Budapesti Történeti Múzeum. 1986. 27 old.

Pusztai László: Kecskemét, piarista templom. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 241. Bp. 1986. 16 old.

Radeczky Jenő: Ismeretszerző és nevelőmunka az agárdi Chernel István madártartán. Kiadja a szerző. Agárd, 1986. 40 old.

Radó György: Budapesti parkok és terek. Kiadja a Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1985. 179 old. és 44 tábla.

Radvánszky Béla: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. Helikon, 1986. 353 old.

Radvánszky Béla múlt század végén írt munkájának főbb fejezetei, Lakás, bútortartás; Ágynemű, alvás, mosdás; Ruházat; Hajzat; Arany- és ezüstművek; Házasság, keresztelés, nevelés; Társadalmi élet; Foglalkozás, időtöltés, játékok; Háztartás, udvari személyzet; Asztali edények; Asztali fehérneműk; Asztali rendtartás. További tanulmányok: *H. Kolba Judit—László Emőke—Vadászi Erzsébet:* Radvánszky Béla és műve a kutatások mai tükrében; és pedig: *Vadászi Erzsébet:* Lakás, bútortartás; *László Emőke:* Textilmunkák; *H. Kolba Judit:* Ötvösség és ötvösmunkák. A kötetet 267 színes és fekete-fehér kép egészíti ki.

Rácz István: A 900 éves Bakonykoppány község múltja és jelene, 1086—1986. Kiadja a Körzeti Művelődési Központ, Ugod, 1986. 16 old.

Rácz Sándor: Maroslele ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 64. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1985. 128 old.

Reöthy Ferenc: Balatonföldvár. Kiadja a Községi Közös Tanács, Balatonföldvár, 1986. 107 old.

Régészeti tanulmányok Pest megyéből. Kiadja a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szentendre, 1985. 628 old.

Kövári Klára: A tahitótfalvi késő rézkori gödör, *Vörös István:* Késő rézkori szarvasmarha-áldozat Tahitótfalu-váci révnél, *Holport Ágnes:* Ásatások Százhalombattán, *Herceg Zsuzsanna:* Vadkan-agyarral díszített zabla és bronzlemezkek restaurálása, *Ilon Gábor:* A Szob-Gregersen-kerti szkíta kori temetőrészlet, *Maróti Éva:* Római kori pecsételt díszű edénytöredék Pest megyéből, *Maróti Éva:* Római őrtorony a pilisszántói Kálvárián, *Ottományi Katalin és mások:* Római telepek Herceghalom és Páty határában, *Soproni Sándor:* Újabb római feliratok Pest megyéből, *Topál Judit:* Toronymodellek a szentendrei római villából, *Simon László:* Újabb avarkori leletek Nagykőrösről, *Tettamanti Sarolta:* Avar kori sírok Fóttról, *Kovács László:* Kora Árpád-kori temetőrészlet Dabas (Gyón)-Paphegyen, *Pap Ildikó:* A Dabas (Gyón)-paphegyi XI. századi embertani széria, *Dinnyés István:* XII. századi éremlelet Abonyból, *Czeglédy Ilona Sz.:* Az isaszegi római katolikus templom feltárása és műemléki helyreállítása, *Feld István:* Újabb kutatások a solymári középkori várban, *Miklós Zsuzsa:* Középkori épület és kőbánya a nagyvarosi Malom völgyben, *Lovag Zsuzsa:* Krisztus kiszenvédeinek eszközeivel díszített gyűrű Szentendréről, *Jakus Lajos:* Damásd vára „az pogány ellenség torkában”. *Gerevich László:* A pilisi ciszterci apátság, *Marosi Ernő:* A pilisi monostor szerepe a XIII. századi magyarországi művészetben, *Valter Ilona:* Ciszterci monostorok kutatása, *Herray Ferenc:* Részletek a pilisi apátság történetéből, *Osgyáni Vilmos:* Közöbrásrestaurátori megfigyelések a pilisi Gertrudisz síremlék töredékeinek rekonstrukciós feldolgozásához.

Rékasy Ildikó: Az őszirózsás forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság. Ajánló bibliográfia. Kiadja a Verseghy Mihály Könyvtár. Szolnok, 1985. 157 old.

Rochbock, Ludwig: Buda és Pest, 1856. Muzsák. 1987. 16 lap tokban.

A múlt század közepén készült Hunfalvy János: Magyarország és Erdély eredeti képekben című munkája, melynek kötetét a nürnbergi Ludwig Rodbock acélmetszetei illusztrálták. A metszete Budapest és Pestet ábrázoló darabjaiból válogatták ezt a mappát.

Róka Lászlóné: Kriza János, 1811—1975. Ajánló bibliográfia. Kiadja a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, Győr, 1986. 7 old.

R. Várkonyi Ágnes: A rejtőzködő Murányi Vénus. Labirintus. Helikon, 1987. 248 old.

A szerző arra a történeti rejtélyre keresi a választ: ki volt valójában a Murányi Vénus, Gyöngyösi István költői munkájának hőse.

Rudlovcsák Oléna: A kárpátukrán néprajzkutatás története 1914-ig. Folklor és etnográfia, 23. KLTE Debrecen, 1986. 95 old.

Sátoraljaújhely város kiváltságlevele 1261. Sorozatszerkesztő: *Csorba Csaba*. Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1986. 12 old.

A város kiváltságlevelének latin és magyar szövege, valamint a kiváltságlevél története.

Siklós András: A Habsburg birodalom fölbonlása 1918. Kossuth, 1987. 344 old.

A szerző felhasználta az első világháborúval és az 1918—1919-es forradalmakkal kapcsolatos magyar és külföldi forrásanyagot, továbbá a hazai és az osztrák levéltárak eddig kiaknázatlan dokumentumait.

Siklói Vár- és Múzeumbarát Kör. Tudományos emlékülés anyaga. Kiadja a HNF Városi Bizottsága és a Vár- és Múzeumbarát Kör. Siklós, 1985. 62 old.

Mecseki József: Siklós a II. világháborúban; *Kovács Sándor:* A német csapatok áttörése a Dráván, Drávapalkonyánál 1945. március 6-án; *Márfi Attila:* A Dráva menti falvak háborús kárai 1945 tavaszán; *Füzesi Miklós:* A nemzeti bizottság megalakulása és tevékenységének kibontakozása Siklós-on és Máriagyűdön 1945-ben; *Vargha Dezső:* Siklós és környéke közellátásának megszervezése a felszabadulást követő hónapokban.

S. Laczkovits Emőke (szerk.): Történeti és néprajzi dolgozatok a Káli-medencéből. Megyei Múzeumi Igazgatóság, Veszprém, 1986. 68 old.

Horváth József: Hány falu volt hajdan a Káli-medencében, *Veress D. Csaba:* Győrffy Endre honvédhadnagy naplója 1849-ből, *Hudi József:* Egyházlátogatás a Káli-medence református iskoláiban 1867-ben, *Lukács László:* Történeti mondák a Káli-medencében, *Csoma Zsigmond:* A kövágó-örsi ürmös és a törökök emléke: a mustmész, *Csoma Zsigmond:* A kövágóörsi aszúborok és híruk, *H. Csukás György:* Források, patakok hasznosítása a Káli-medence falvaiban, különös tekintettel a mosókra, *S. Lackovits Emőke:* Asszonyok kertje... Adatok a köveskáli kismemesi virágoskertekhez, *Selmeci Kovács Attila:* A részesarató és bércsépítés emlékei a Káli-medencében, *Gelencsér József:* Örzőgyerekek a Káli-medencében, *Sófalvi Tamás Márta:* Embergyógyítás növényekkel, *Sófalviné Tamás Márta:* Néhány étel káposztából, *Hála József:* Embergyógyítás növényekkel, *Sófalviné Tamás Márta:* Néhány étel káposztából, *Hála József:* A Káli-medencében és környékén levő kis tavak vizének valamint növény- és állatvilágának hasznosításáról.

Somorjai Selysette: Szirák, Kastélymúzeum. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 239. Bp. 1986. 16 old.

Stelczer Károly: A vízrajzi szolgálat száz éve. Kiadja a Vízügyi Dokumentációs Szolgáltató Leányvállalat, Bp. 1986. 126 old.

Szabó László: A népi társadalom változásai az Alsó-Garam mente magyar falvaiban, 1900—1975. (Oktatási és kutatási kiadvány.) Folklór és Etnog-

ráfia, 25. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke, 1986. 96 old.

Szilágyi István: Régi boltok krónikája. Közgazdasági, 1987. 220 old.

A pesti kereskedelem történetéből.

Szabolcs-Szatmári Szemle, 86/4. Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács, Nyíregyháza, 1986.

A tartalomról: *Légány András:* Tájvédelmi körzet a Szatmárberegi-síkságon, *Kurucz Katalin:* Adatok a Szatmár-Bereg-vidék neolitikumához, *Felhősné Csizsár Sarolta:* A beregi Tiszahát néprajzához, *Bene János:* A Beregi Háziipari Szövetség, *Gyarmathy Zsigmond:* A földreform krónikája Vásárosnaményban és környékén.

Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás. Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár kiadványai, 6. Szerk.: *Gyarmathy Zsigmond.* Kiadja a Megyei Tanács, Nyíregyháza, 1985. 596 old.

Balogh István: Bereg megye leírása, *Kávássy Sándor:* Ismertetések a régi Szatmárról, *Szabó József:* Nyíregyháza küzdelme az óvodáért a reformkorban, *Hevényi Zoltán:* Adalékok a Szabolcs megyei elemi iskoláztatás történetéhez, 1868—1914. *Orosz Gábor:* A nyíregyházi evangélikus tanítóképző szervezésének és indulásának története, *László Géza:* Sexty András geometra élete és munkássága, 1759—1827, *Kereskényi Miklós:* A kállói vár inventáriuma 1664-ből, *Henzsel Ágota:* A nyíregyházi bokortanyák 1850. évi összeírása, *Margócsy József:* Az anarcsi Czöbel család iratai, *Fazekas Árpád:* Kabay Jánosról, 1896—1936, *Gyarmathy Zsigmond:* Adalékok a dzsentriéletképhez, *Gyarmathy Zsigmond:* Olchvári Pál naplója, *Orosz Szilárd:* Adalékok a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége Szabolcs és Szatmár megyei szervezeteinek megalakulásához és tevékenységéhez, 1944—1948.

Szabó Attila: Hogyan írjam meg termelőszövetkezetem történetét? Pest Megyei Levéltári Füzetek 9. Szerk.: *Egey Tibor.* Bp. 1985. 210 old.

Szabó Ágnes—Varga Lajos: A forradalmi Kormányzótanács elnöke Garbai Sándor 1879—1947. Kossuth, 1987. 224 old.

Garbai Sándor a magyarországi munkásmozgalm jelentős alakja, a hazai szociáldemokrácia egyik vezetője.

Szabó T. Attila: Tallózás a múltban. Válogatott tanulmányok, cikkek. Kriterion, 1985. 583 old.

Szakály Ferenc: Hungaria eliberata. Corvina, 1986. 186 old.

Budavár visszavétele és Magyarország felszabadítása a török uralom alól, 1683—1718.

A Századok repertórium 1867—1975. *Diószegi Mária* és *Kulcsár Erzsébet* közteműködésével szerkesztette *Pamlényi Ervin.* Akadémiai, 1987. 760 old.

130 éves a Mezőkeresztesi Énekkar. Összeállította: *Berecz Bentalan.* Kiadja az énekkar. 1986. 43 old.

A százdi alapítólevél 1067. Sorozatszerkesztő: *Csorba Csaba.* Kiadja a BAZ. Megyei Levéltár és Tiszakécsi Általános Iskolája, 1986. 12 old.

A latin és a magyar nyelvű szöveg, valamint az alapítólevél története.

Szegfü Gyula: „Valahol utat veszítettünk.” Gondolkodó magyarok. Magvető, 1987. 72 old.

1943—1944 fordulóján a jeles történész cikksorozatot jelentetett meg a Magyar Nemzet hasábjain, melyben a reformkor nagy formátumú politikusainak írásait és gondolatait elemezve keresi a választ, miért nem valósulhatott meg átfogó tervek a magyar társadalom demokratizálására.

Szendrey Ákos: A magyar néphit boszorkánya. Magvető, 1986. 401 old.

A főbb fejezetek címe: *Sándor István:* Szendrey Ákos boszorkány-monográfiája elé; A kutatás elvei és módszerei, A boszorkányfogalom kialakulása, A tudomány megszerzése. Kiből lesz boszorkány? A boszorkányutazás, Boszorkányos napok, A boszorkány rontásai, Jólét és gyógyító boszorkányhagyományok, A rontás elleni védekezés eszközei, A boszorkány hatalmának megtörése: a megidézés, A boszorkány vége, Boszorkányhit — varázshit.

Szécsény az emlékezés hitelével. (Széchenyi Honismereti Kiskönyvtár) Összeállította: *dr. Praznovszky Mihály,* Kiadja a Megyei Mezőgazdasági Múzeum Baráti Körének Szécsényi Helyi csoportja, a Szécsényi II. Rákóczi Ferenc Termelőszövetkezet és a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága támogatásával, a szécsényi kör fennállásának 10 éves évfordulóján. Szécsény, 1986. 182 old.

Dr. Hütter Csaba: Bevezető, *Sümei János:* Aho-gyan a szécsényi parasztek gazdálkodtak 1900—1944-ig, *uő:* A szécsényi parasztság életéről, *Czeglédi Istvánné:* A szegény ember élete, *Antal Károly:* Mozaikok egy cseléd életéből, *Czeglédi Istvánné:* Visszaemlékezés a mezőhegyesi summás életre, *Sümei János:* Szarvasmarha-tenyésztés Szécsényben a magángazdálkodás idején (1920—1960 között), *dr. Papp Lajos:* Szécsény lötenyésztéséről, *id. Mezőfi Jánosné:* A kender termesztése és előkészítése szövegre, *id. Sümei Jánosné:* A kenyérsütés, *Domszky György:* Az első kombajn Szécsényben. *Mészáros János:* A szécsényi szabókra vonatkozó ismereteim, *uő:* Szécsényben működő csizmadia és cipész kisiparosok névsora, *Kuris József:* A kovács élete falun, *Filkor Vilmos:* A helyi ipar kibontakozása 1945 után, *Antal Károly:* Adalékok Szécsény történetéhez, *Mészáros János:* Szécsényi kereskedelem, *Kurucz Mátyás:* Visszaemlékezés a Szécsényi Földművelészüvetkezet megalakulására, *Kékkői László:* Gyermekkorunk játékai, *Havasiné Földi Zsuzsanna:* Szécsény óvodáinak történeti áttekintése, *Balla Károly:* A szécsényi iskolák történetéből, *Wolf Ida:* A szécsényi leányiskola története, *Kékkői László:* A volt szécsényi népiskoláról, *Domszky György:* A Gazdaképző Iskola megalakulása, *Múzeumbaráti Raj:* A szécsényi úttörő-

csapatok története 1948-tól 1970-ig, *Szenográdi Ferenc:* A falusi katedrától az országgyűlési képviselőig (Radics Gyözőné), *Kékkői László:* Visszaemlékezés a szécsényi cserkészmozgalmra, *Domszky György:* A KISZ megalakulása Szécsényben. *Id. Mezőfi Jánosné:* Kerek egy esztendő. Szécsényi népi hagyományok és szokások az első világháború után, *Bán Lajosné:* Régi karácsonok emléke, *uő:* Farsangi szokások régen Szécsényben, *Czeglédi Istvánné:* Gyermekkorai emlékeim egy lakodalomról, *Antal Károly:* Temetési szertartás Endrefalván, *Kékkői László:* Béla bácsi, János bácsi, Nancsó, Lukács néni, Özseni néni. (Lipthay Béláról, Trauth Jánosról, Dombi Jánosról, Lukács Ferencné, Lipthayné Odessalchi Eugénieről) *Wolf Ida:* Egy régi postáscsalád életéből. (Niedermann családról), *Tóth Endréné:* Egy asszony élete (A Balczér, Gonda, Gyürky, Hanzely, Hollós-Ocskó, Lukovich, Ruttkay, Szabó, Velich és Zubovics családokról), *Kékkői László:* Szécsény városrészei. *Antal Károly:* Hetvenöt éve épült a községháza, *Kékkői László:* Séta a Régi Szécsényben, *uő:* Szécsény sportéletének múltja, *Mészáros János:* A Szécsényi Vadász Társulatra emlékezve, *Kékkői László:* Szécsény műemlékei és emlékművei.

Székelly nyelvöldrajzi szótár. Összeállította: *Gálffy Mózes és Márton Gyula:* Akadémiai, 1987. 450 old.

A két kolozsvári nyelvész egy székellyföldi regionális atlasz teljes anyagát gyűjtötte össze. Szótáruk ennek az egyik felét, a szófeldrajzi részt tartalmazza.

Szép Katalin: Magyarszerdahely (Zala m.) szemlénevei. Magyar Szemlénevi Adattárak 68. Szerk.: *Hajdu Mihály.* Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoporthat Névgyűjtő Munkaközössége, Bp. 1985. 72 old.

Szilágyi Mihály: Igazságszolgáltatás a régi Szekszárdon. Kiadja a Szekszárdi Nyomda, Miniatűr-könyv-gyűjtők Klubja, 1985. 112 old.

Szirmai Krisztina: Aquincumi bronzszobrocskák. Kiadja a Budapesti Történeti Múzeum, 1986. 10 old.

Sz. Jónás Ilona: Árpád-házi Szent Erzsébet. Akadémiai. 1987. 240 old.

A magyar történetírás adósságát törleszti ez a II. Endre leányáról szóló kötet. Új megközelítésből szemléli az Árpád-házi királyleány alakját, s utal arra a szerepre is, amellyel származása kapcsán hozzájárult az egykorú Európában a magyar királyi dinasztia szentjei tisztelésének népszerűsítéséhez.

Sz. Lukács Imre: Végig az úton. Kiadta a Csongrád Megyei Mezőgazdasági Termelőszövetkezet Szövetsége megbízásából a Népszava Lap- és Könyvkiadó. Bp. 1986. 315 old.

A könyv első részének címe: *Agrármozgalmak és három tanulmányt tartalmaz. Agrármozgalmak a megyében, A földosztás, Első évek a szövetkeze-*

tekben; a második rész tizenkét tsz-vezető élet-pályáját mutatja be.

A szolnoki Vásárhelyi Pál Közgazdasági és Postaforgalmi Szakközépiskola Jubileumi Évkönyve, 1911—1986. Szerk.: *Szurmay Ernő*. Kiadja az Iskola, Szolnok, 1986. 180 old.

Szvircesk Ferenc: Bányászati tevékenység történetének vizsgálata az etesi bányavidéken. Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1986. 119 old.

Tanulmányok Ráckeve múltjából Pest megyei téka, 8. Kiadja a Nagyközségi Tanács és a Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár. Ráckeve—Szentendre, 1985. 100 old.

Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának folyóirata. 1986. 4. sz.

A tartalomból: *Tótkés László:* Kálvin és a kálvinizmus Romániában, illetve Erdélyben (216—231. old.)

Tizéves a veleimi műhely. Szerk.: *Zsámboki Árpád*. Kiadja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, 1985. 80 old.

Tóth Ferenc: Giba Antal felmérése Makó belterületéről 1824-ben. A Makói Múzeum Füzetei 51. Kiadta a Csongrád Megyei Műemléki Albizottság, Makó, 1986. 84 old.

Tóth János: A lengyel népfőiskolák. Adalékok a lengyel—magyar művelődési párhuzamhoz. Kiadja a Népművelési Intézet, 1986. 25 old.

Tóth Kálmánné: Képek a Déli Vasút nagykanizsai történetéből. Kiadja a Vasutasok Szakszervezete Kodály Zoltán Művelődési Háza. Nagykanizsa, 1986. 67 old.

Tóth Sándor: Kutatási témák a Bakony természeti képe program keretében. Bakonyi Múzeum, 1986. 20 old.

Tölgyesi József: Dorosmai János emlékezete (1886—1966). Veszprém, 1986. 15 old.

Tölgyesi József (szerk.): Együtt a családdal. Városi Tanács, Sümeg, 1986. 79 old.

Sümegi pedagógusok nevelésszociológiai tanulmányai.

Török Bálint deákjának, Martonfalvy Imrének naplótöredéke (1555) és emlékirata (1585). A kézirat hasonmása és élethű átirata bevezetéssel és jegyzetekkel. Szerk.: *Benkő Loránd*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp. 1986. 74 old.

A történelmi Vas megye helynevei. Összeáll.: *Pethő Gyula*. Kiadja a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1986. 41 old.

Ujváry Zoltán: Menyecske a kemencében. Illusztrálta *Hepák József*. Európa, 1986. 261 old.

Világjáró palóc adomák és huncutságok.

Az úttörőmozgalom 40 éve Somogyban. Dokumentumok, visszaemlékezések. (Szerk.: *Paál László*.) Kiadja a KISZ Somogy Megyei Bizottsága, Kaposvár, 1986. 120 old.

Varga Béla (Szerk.): Személynevek Veszprém megye egyesületi életéből, 1828—1986. Veszprém, 1986. 54 old.

Válasz: 1934—1938. Válogatta, szerkesztette és az utószót írta *Széchenyi Ágnes*. Magvető. 1986. 671 old.

A tartalomból: *Fülep Lajos:* Nemzeti öncélúság, *Kerék Mihály:* Tévedések és fogalomzavar a föld körül, *Veres Péter:* Egy napszamos az egykéről, *Németh László:* A magyar élet antinómiai, *Kardos Pál:* Zsidó válasz, *Oltványi Imre:* Derkovits Gyula, *Németh László:* Egy hungarológiai társaság terve, *Szabó Lőrinc:* Németh László és szerepe, *Kovács Imre:* Hulló Magyarország, *Nagy Lajos:* Találkozás a hőmezővásárhelyi tanyavilággal, *Kerék Mihály:* A település társadalompolitikai jelentősége, *Németh László:* Vers vagy tanulmány? *Vas István:* Levél egy szocialistához, *Fejtő Ferenc:* Könyvhelyzetünk-ről, *Szentkuthy Miklós:* Költészet és valóság, *Kodály Zoltán:* Néphagyomány és zenekultúra, *Bartók Béla:* Miért gyűjtözk népzénet?, *Szabó Zoltán:* A magyar ifjúság mozgalmi, *Németh László:* Két nép, *Kardos Pál:* Legyen-e magyar zsidóság?, *Fejta Géza:* Magyar parasztpártot!, *Ortutay Gyula:* Magyarország felfedezése, *Veres Péter:* Legyen-e magyar parasztpárt?, *Haraszti Sándor:* A paraszti apológiája, *Vas István:* Levél egy szocialistához, *Buday György:* A népkönyv, *Erdői Ferenc:* A mezővárosi társadalom, *Bálint Sándor:* A szegedi tanyák képe, *Márciusi ifjúság, Fejta Géza:* Márciusi Front, A Márciusi Front Kiáltványa, *Szabó Lőrinc:* Találkozás Juhász Gyulával, *Darvas József:* Városkutató, *Gereblyés László:* A textilipar dolgozói, *Erdői Ferenc:* A szabadság politikája, *Boldizsár Iván:* József Attila, *Fejta Géza:* A szellem politikája, Mit kíván a magyar nép: A Márciusi Front programja, Az osztrák kérdés, *Szabolcsi Bence:* Népzenei gramfonfelvételek.

Vendel-Mohay Lajosné: Liszt-emlékek Szekszárdon. Kiadja a Városi Tanács V. B. és a Béri Balogh Ádám Megyei Múzeum, Szekszárd, 1986. 152 old.

Veres Péter: Az Alföld parasztsága. Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta *Tóth Pál Péter*. Kossuth, 1986. 15 + 87 old. (Hasonmás kiadás)

Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején, 1944—1948. Szerk.: *Beszteri Béla*. Kiadja a Veszprém Megyei Tanács. Veszprém, 1985. 352 old.

Veress D. Csaba: Veszprém megye hazánk felzárkóztatása idején, *Beszteriné Blickle Ilona:* A helyi állami szervek kialakítása és a közigazgatás kiépítése a megyében, *Lakó István:* Az újjáépítés és a hároméves terv, *Palláné Bókonyi Ilona:* Pártok és párharcok Veszprém megyében, 1945—1948 között, *Varga Béla:* A megye művelődési viszonyainak alakulása 1945—1948 között.

Weber Antal: Toldy Ferenc 1805—1875. A múlt magyar tudósai. Akadémiai, 1987. 190 old.

Vida István: Koalíció és pártharcok 1944—1948. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 327 old.

Viga Gyula: Tevékenységi formák és javak cseréje a Bükk-vidék népi kultúrájában. Borsodi Kismonográfiák 23. Kiadja a Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1986. 196 old.

Virág Gábor: Csantavér (Észak-Bácska) családnevei. Magyar Személynévi Adattárak, 70. Szerk.: Hajdú Mihály. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszéksoport Névutató Munkaközössége. Bp. 1985. 83 old.

Vonsik Ilona: Etes politikai-munkásmozgalmi történetéhez, 1895—1948. Kiadja a Nógrád Megyei

Múzeumok Igazgatósága. Salgótarján, 1986. 105 old.

Vöröskeresztesek helytállása. Szerk.: Brül Miklós, Plichta Anikó és Pusztaházi Istvánné. Kiadja a Magyar Vöröskereszt, 1985. 71 old.

A Magyar Vöröskereszt évtizedecinek krónikájából.

Zinner Tibor—Róna Péter: Szalasiék bilincsből 1—2. Lapkiadó, 1987. 664 old.

Zsoldosné dr. Olay Ágnes: Történelmi források elemzése. Kiadja a Baranya Megyei Pedagógiai Intézet, Pécs, 1986. 26 old. (Soksz.)

Honismereti rejtvényverseny

A II. sz. rejtvény helyes megfejtése

1. *Nagyabonyban csak két torony látszik,
De Majlandban harminckettő látszik*
Inkább nézem az abonyi kettőt,
Mint Majlandban azt a harminckettőt.

Az egy ideig a Habsburg Birodalomhoz tartozó Majlandban (Milánó, Olaszország) született ez a katonadal, melyet Pauliny Béla, Harsányi Zsolt és Kodály Zoltán 1926-ban bemutatott daljátéka, a Hány János tett országosan ismertté. E dal nevezetessége, hogy hozzávetőleges pontossággal meg lehet állapítani szövegeinek keletkezési idejét, sőt még azt is, hogy szerzője milyen fegyvernemhez tartozó katona volt. Annak idején, a Habsburg Birodalom gyakorlatának megfelelően magyar katonákat nem egyszer soroztak olyan ezredbe, amelyek hazájuktól távol, idegen környezetben képviselték a császár és király fegyveres hatalmát. Nagyabonyból a 12. huszárezredbe, valamint a 32. gyalogezredbe szedtek katonákat, de ez a huszárezred sohasem állomásozott Majlandban. A 32. gyalogezred viszont 1838 és 1859 között többször is. Tehát ebben az időszakban önthette dalba honvágyát egy abonyi származású, 32. ezredbeli gyalogos katona.

2. *Garay János (1812—1855) Az obsitos című költeményének hőse, szintén „vitéz Joannes Hány”, „az obsitos baka”, ki „annyt emlegette a lovát, hogy végre is huszárnak kellett hinni magát.”*

3. Gary János Szekszárdon született. Ezen az alapon hitték a nagyotmondó obsitost is szekszárdi „illetőségének”. Megerősíteni látszott ezt, hogy a helyi irodalmi hagyományok bűvárai több Hány János nevét is megtalálták a szekszárdi anyakönyvekben. Kiderült azonban, hogy a daljáték nem véletlenül tette meg a vitéz „huszárt” a Pest megyei, kéttornyú Abony hű fiának. *Temesközy István*, az abonyi helytörténet szorgos bűvára, *Hány János és a két Abony* című cikkében (Honismeret, 1975. 1-2. sz. 85-89. old.) hasonlóképpen érvel Garay és a Hány János daljáték közös hőseinek Pest megyei abonyisága mellett. Egyrészt a Pozsony megyei Abonynak nincs sem két tornya, sem kéttornyú temploma, másrészt az abonyi születésű író, *Abonyi Lajos* (valódi nevén *Márton Ferenc*) egy visszaemlékezéséből kiderül, hogy Abonyban is élt az obsitos-hagyománynak az a nevezetes mozzanata, amelyről Garay költeményének furfangos diákja így szól: „Kendtek még mit sem tudnak, ha egyet el nem mond, Hogyan fogta el bátyó a nagy Napóleont.” Abonyi Lajos ugyanis egy, az 1846-os eseményeket felelevenítő előadásában úgy említi az Abonyban, 1856-ban, 77 éves korában meghalt Szladeky Ferenc őrmestert, mint „a nagy Napoleon híres elfogóját.” Hány János nyilvánvalóan költött alak — summázza Temesközy —, a költő népi figurák és motívumok mozaikjaiból támasztotta életre, s hogy törzsökös szekszárdi nevet adott neki, csak szülővárosához való vonzódásának tanújele.

A Honismereti rejtvényverseny első fordulójára beérkezett helyes megfejtések közül a következők nyertek könyvjutalmat. A könyveket postán küldtük el.

Fodor Emilia Komoró, Petőfi út 39. 4622, Fodor István Jásziakühalma, Bocskai u. 17. 5121, Görcsös Ágnes Kosice-Kassa, Cimborkova 27. 040 01, Németh Imre Lébény, Hunyadi u. 15/a. 9155, Péteri Gézáne Mór, Dózsa Gy. u. 43. 8060, Tóth Mihály Bag, László u. 64. 2191.

A III. számú
rejtvény
megválaszolendő
kérdései:

1. Milyen, más műfajú alkotás foglalkozik a képen bemutatott jelenettel? Pontérték: 5. A megfejtés egy idézet.
2. Ki az 1. kérdésben említett alkotás kevésbé ismert szereplője? Pontérték: 10. A megfejtés egy név vagy egy verssor.
3. Történeti személyt ábrázol-e a képen bemutatott jelenet? Melyik neves kutatónk irt erről? Pontérték: 15. A megfejtés egy cikk címe és szerzője is lehet.

A rejtvény megfejtését 1987. július 15-ig kérjük, lehetőleg levelezőlapon beküldeni a Lapkiadó Vállalat Népfront Lapok Főosztálya, Budapest, Naspolya u. 25. 1155 címre. A címzés fölé írják oda: HONISMERETI-REJTVÉNY.

Összeállította:
Morvay Péter

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Agrárszocializmus Magyarországon. Kiadja a Magyar Történelmi Társulat és a Békés Megyei Tanács V. B. tudományos-koordinációs szakbizottsága, Orosháza—Békéscsaba, 1986. 210 old.

Király István: Az agrártársadalom átalakítása a Viharsarokban, *Mérey Klára:* A dunántúli mezőgazdasági munkás- és cselédsztrájkok gazdasági előzményei, *Kállay István:* A Károlyi nemzetség birtokpolitikája a XIX. század második felében, *Kováts Zoltán:* A társadalmi mozgalmak összefüggése a viszonylagos túlnépesedéssel, *Dövényi Zoltán és mások:* A mobilitás és a migráció főbb tendenciái a Viharsarokban a dualizmus korában, *Dér László:* Az agrárproletár életmód kutatásának muzeológiai feladatai, *Szabó Ferenc:* A vihsaroki agrárszocialista mozgalom előzményei, *Veliky János:* A paraszti mozgalmak társadalmi indítékai a jobbágyfelszabadítást követően, *Bezdan Sándor:* Az alföldi agrárszocialista olvasókörikről, *Gyarmathy Zsigmond:* Az agrárszocialista mozgalom tudati és szervezeti előzményei Szabolcs-Szatmár megyében, *Varga Lajos:* A Magyarországi Szociáldemokrata Párt és az agrárszocializmus, *Farkas Dezső:* Az agrarizmus és az agrárszocializmus az 1890-es években, *Forman István:* Az illegális agrárszocialista munka Orosházán 1891 májusa után, *Takács László:* Az 1891. évi battonyai mozgalom jellemző vonásai, *Virágh Ferenc:* Az agrárszocializmus kölcsönhatásai a dél-alföldi régióban, *Hársfalvi Péter:* A szabolcsi agrárszocialista mozgalom sajátosságairól, *Herceg Mihály:* Megtévészto törekvések az agrárszocialisták leszerelésére Hódmezővásárhelyen, *Farkas József:* Az agrárszocializmus ideológiai forrásai és eszmei tartalma, *Elek László:* Csizmadia Sándor és az agrárszocializmus, *Dankó Imre:* Agrárszocialista mozgalom — népi irodalom, *Nagy Dezső:* A mozgalmak jelentkezése a népköltészetben, *Bárány Ferenc:* Az agrárszocialista hagyományok 1919 után, *Forman István:* Az agrárszocialista mozgalom első sajtóvitája.

Antalóczi Lajos: Az Egri Nyomda Rt. története, 1893—1949. Tanulmányok Heves megye történetéből, 9. Kiadja a Heves Megyei Levéltár. Eger, 1986. 150 old.

Balázs László: A Vértessaljai Református Egyházmegye története. Kiadja az egyházmegye, Bp. 1986. 363 old.

Barabás Jenő—Gilyén Nándor: A magyar népi építészet. Műszaki. 1987. 230 old.

Baraznai Zsuzsanna: Falucsúfolók az egri járásban. Magyar csoportnyelvi dolgozatok, 23. ELTE—MTA Nyelvtudományi Intézete, Bp. 1985. 48 old.

Bencze László: Bosznia és Hercegovina okkupációja 1878-ban. Akadémiai, 1987. 244 old.

Bereczki Ibolya: Népi táplálkozás Szolnok megyében. Studia folkloristica et ethnographia, 19. KLTE Debrecen, 1986. 159. old.

Berlász Melinda—Tallian Tibor: Iratok a magyar zene történetéhez, 1945—1956. 2. Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez, 8. Szerk.: *Albert Gábor.* Kiadja az MTA Zenetudományi Intézete, Bp. 1986. 353 old.

Bertényi Iván: Magyarország az Anjouk korában. Magyar História. Gondolat, 1987. 282 old.

A Bécsi Pápai Követség Levéltárának iratai Magyarországról. 1611—1786. Scripta Archivi Nuntiatu-
rae Vindobonensis de Regno Hungariae, 1611—
1786. Összegejtötte, válogatta és a bevezető tanul-
mányt írta *Vanyó Tibamér Aladár.* Akadémiai, 1986.
529 old.

Béládi Miklós: Illyés Gyula. Az Én Világom. Kozmosz Könyvek. Bp. 1987. 109 old.

Blazovich László: A Körös—Tisza—Maros közép-
kori településrendje. Kiadja a Békés Megyei Tanács,
Békéscsaba és a Csongrád Megyei Tanács, Szeged,
1985. 207 old.

Bodnár Éva: Kard és ecset. Történeti képek a Magyar Nemzeti Galériában. Corvina, 1987. 88 old.

Borsod megye a magyar nyelv ügyéért. Válogatta és a bevezetőt írta: *Seresné dr. Szegőfi Anna*. Szerk.: *dr. Csorba Csaba*. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár és a TIT BAZ Megyei Szervezete, Miskolc, 1987. 25 old.

Reformkori követjelentések és országgyűlési dokumentumok.

Botka József: Karácsony. Ünnepi kalendárium, vallási hagyományok, székelykevei népelet. Kiadja a római katolikus plébániahivatal. Kikinda, 1983. 132 old.

Előszó, Bevezetés, Az ünnep, Nagykarácsony az ünnepek ünnepe, *I. Advent a karácsonyi előkészület ideje:* Advent az egyházi év kezdete, Katalin, András, Advent a templomi és a közéletben, Advent a családokban, Az adventi böjtök, Mikulás, A szeplőtelen fogantatás ünnepe, Luca napja, *II. Karácsony és nyolcada:* Karácsony vigiliája, Nagykarácsony ünnepe (A székelykevei betlehemes játék, A huszárok karácsonyi köszöntője), Szent János apostol és evangélista, Aprószentek, Szilveszter, Újév, Jézus Neve, *III. Vízkereszt:* Vízkereszt vigiliája, Vízkereszt, Szent Családi ünnepe, A Mэгváltó születésnapja, *IV. Gyertyaszentelő Boldogasszony*, Forrásmunkák.

Buday Tibor—Budayné Mosonyi Klára: „A fizika fejedelme.” Eötvös Loránd élete és munkássága. Magvető, 1986. 419 old.

Császár László: Építőmesterség a magyar múltban. Kiadja az Építésügyi Tájékoztatósi Központ, Bp. 1986. 166 old.

Cseke Péter: Hazatérő szavak. Publicista írások, riportok. Albatrosz Könyvkiadó, Bukarest, 1985. 248 old.

A tartalomról: A szépség törvényeit kereső bikalik, Miért szeretem a Napsugárt?, Munkásművelődésünk — a jövő távlatában, Kik olvassák a falusiak hetilapját?, Közlekedés az Új Eletről, Művelődési eszmény — eszményi Művelődés, Az idő világitótornya (a Korunk emlékkönyvről), A Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények első húsz éve, Tarisznyás Márton hagyatéka, Faluműzeum Bukovinában, Szellemi műhellyé rangosodó keresztúri tájmúzeum, Mivel gazdagodtam a Brukenthalban?, Körösvidéki néprajzkutatók, Múzeumi élet Székelyudvarhelyen, A Benedek Elek Emlékház másfél évtizede.

Csemege Édesipari Gyár hetvenöt éves története, 1910—1985. Kiadja a Gyár, Bp. 1986. 48 old.

Cserna Anna—Kaczián János: Egyed Antal összeírása és korrajz Tolna vármegyéről. Kiadja a Tolna Megyei Levéltár. Szekszárd, 1986. 281 old.

Csoma Zsigmond: Nászéjszakák bora: a somlai. Mezőgazdasági, 1986. 312 old.

A főbb fejezetek: A somlai borok híre és varázsa, A szőlőhegy, A szőlők munkáltatása, Szőlőtermesztés, A somlói borászat, A Somló környéki kocsmák, Borászati szakismeret, Borkereskedők Somlón, A somlói szőlőhegyrendeletek szövegei.

D. Nagy András—Máray György—Szöllősi Pál: Gyula város tűzvédelmének története az 1700-as

évektől napjainkig. Kiadja a Gyulai Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Gyula. 1986. 87 old.

DUNAKANYAR. A Közép-Dunavidéki Intéző Bizottság Tájékoztatója. 1986. 3. sz. 104 old.

A tartalomról: *Dr. Uzsoki András:* Első király-nénk, Gizella nyomában; *Körmendi Zsuzsa:* A muzsika otthona Szentendrén; *Zajovits Ferenc:* Az esztergomi várhegy és a tanítóképző főiskola; *Gabriel Tibor:* A magyarországi felszabadító háborúk és Európa-témájú konferencia Esztergomban; *dr. Hrenkó Pál:* Egy régi kiadvány Visegrádról; *Deák A. András:* A Duna első monográfiája; *Gabriel Tibor:* Gazdaságtörténelmi küzdelmek a reformkorban II.; *Skerletz Iván:* Árvízjelek Dunabogdányban; *Csáky Károly:* A hős Szondi és Drégelyvár végső pusztulása; *Zajovits Ferenc:* Esztergom, Szent Tamás-hegy; *Csefalvi Pál:* Az esztergom-víziváros plébániatemplom; *Papp Rezső:* Karcus Antal Arzén, Vác történetírója; *Rédey Pál:* Európa-hírű tornyok a Csepel-szigeten.

Egy ezredév. Magyarország rövid története. Szerk.: *Hanák Péter*. Gondolat, 1986. 413 old.

Makkai László: Vándorlás és államalapítás: A Kárpát-medence története a római uralom végéig; Hunok, germánok, avarok, szlávok a Kárpát-medencében, Az Uráltól a Dunáig: magyar őstörténet; Honfoglalás és kalandozások; Államalapítás; *A feudalizmus kialakulása és virágkora:* Belső és külső harcok a magyar állam létéért; Felzárkózás a nyugati feudalizmushoz; A korai középkor magyar műveltsége; Királyok harca a bárókkal; Búcsú az Adriától; Első harcok a törökkel, A dunai birodalom kisérelte; Magyarország gazdasága a középkorban; Parasztháború és Mohács, A magyarországi gótika; A korai reneszánsz műveltsége Magyarországon; *A három részre szakadt ország:* Mohács után; Erdély felvirágzása és a hosszú háború; A magyar késő reneszánsz és a reformáció kultúrája; Bocskai és a hajdúk szabadságharca; Bethlen Gábor küzdelme az egységes Magyarországért; A két Rákóczi György szerencséje és balsorsa; Örökös jobbágság és örökös főrendiség a török korban; Műveltség a „magyar romlás” századában; *Benda Kálmán: Magyarország egyesítése a Habsburg birodalomban:* „Fegyver, fegyver kívánta-tük, és jó vitézi elszántság”; „Zrinyi vére mosta Bécsset”; „Rajta, kuruc, rajta”; „Akarnám, hogy nemzetem ne maradjon tudatlanságban”; „A föld népe kész, csak legyen feje”; Magyarország a török kiűzése után; „Istennel a hazáért és a szabadságért”; A Rákóczi-szabadságharc katonai és diplomáciai története; „Szándékom házám teljes boldogságát megvalósítani”; Allami és társadalmi reformok a Rákóczi-szabadságharcban; Telepítés és újjászervezés a XVIII. században; „Életünket és vérünket!” Mária Terézia királynő; „Minden nemzet a maga nyelvén lett tudósá”; Művelődés és művészetek a XVIII. században; Az állam első szolgája II. József császár; *A francia forradalom hatása és a reformkor:* „Megszakad a Habsburgok örökösödésének fonala”; Az 1790. évi nemesi mozgalom; „Esküdjünk polgárok szabadságra vagy halálra!”; A magyar jakobinus mozgalom; Magyarország a francia háborúk korában; **Vörös Károly:** A Szent Szövetség árnyékában; Széchenyi István fellépése; „Szabadság és tulajdon”; A polgárosodás útján; Új magyar kultúra a XIX. sz. első

felében; **Niederhauser Emil**: A nemzetek ébredése a Duna-tájon; **Spira György**: *Polgári forradalom*: A forradalom kirobbanása; A forradalmi tábor és az ellenforradalom; A szabadságharc megindulása, A forradalom bukása; **Hanák Péter**: *Az abszolutizmus és a dualizmus kora*: Az önkényuralom; „Túrni fog a nemzet.”; Kossuth Lajos az emigrációban; A kiegyezés; Kákánia — az ellentét birodalma; Magyar miniszter a Ballhausplatzon; A nyugalmat nem szabad bolygatni!; A szabadság honába tartunk . . .; Az alapítók kora; A romantika alkonya; A millennium; Nemzetek, nemzeti kisebbségek a dualizmus korában; Urak és polgárok; A szegény ember élete; Földindulás; Ahol a jog, ott a hazá; Fölszállott a páva; Úton a világháború felé; A hadüzenet; A front és a háterszág megpróbáltatásai; **L. Nagy Zsuzsa**: *Forradalmak — 1918—1919*: Az összeomlás és az 1918-as forradalom; A polgári demokrácia reménye; A Tanácsköztársaság; Remények, realitások, következmények; *A két háború között*: A Horthy-rendszer berendezkedése; Bethlen István és a konszolidáció; Válság és jobbrtolódás; A külpolitika útjai és útvesztői; A baloldali ellenzék; Gazdaság és társadalom a két világháború között; Az életmód változása; Emigrációs hullámok; Kulturális és művészeti élet; A háború küszöbén; Magyarország a háborúban; Kiugrási és fegyverszüneti kísérlet; *A szocializmus útján*: Az ország felszabadulása; Az új hatalom; A gazdaság; Változások a társadalomban és az életkörülményekben; A kulturális és a szellemi élet.

Erdélyi István: Pannóniai hűsvét. Sorsdöntő történelmi napok 9. Akadémiai, 1987. 72 old.

Az 568. esztendő április 1-én sorsdöntő változás zajlott le az egykori Pannóniában. Az eddig a Dunántúlt lakó longobardok a gepidák legyőzése után dél-európai vándorútra kényszerültek. Hogyan történhetett ez, mi volt a végzetes hűsvét története, mik lettek a következményei? Ezekre a kérdésekre keresi a feleletet a szerző.

Életkörülmények, életmód a fiatalok körében. Társadalomstatisztikai közlemények. SKV. 1986. 420 old.

Az 1984. évi adatfelvétel alapján készült a KSH Társadalomstatisztikai Főosztályán és a Baranya Megyei Igazgatóságán.

Fancsovits György: Áchim L. András beszéde az országgyűlésben. Kiadja a Békés Megyei Tanács V. B. Tudományos-koordinációs Szakbizottság. Békéscsaba, 1986. 24 old.

Fehér János: A marcali Kovács József Munkásörögység története, 1957—1985. Kiadja a Városi Tanács, Marcali, 1987. 33 old. (Soksz.)

Fejezetek a Pest megyei zeneoktatás 35 éves történetéből. Összeáll.: *Varsányi Lászlóné*. Kiadja a Pest megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya. Bp., 1986. 140 old.

Fejér László—Lászlóffy Woldemár: A hidrometria magyarországi fejlődése, 1700—1945. Vízügyi történeti füzetek, 13. VÍZDOK, Bp., 1986. 192 old.

Felhősné Csiszár Sarolta: Temetkezési szokások a Beregi-Tiszaháton. *Studia Folkloristica et ethnographica*, 20. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 196 old.

A felszabadulás utáni történetünkről 1—2. kötet. Összeállította: *Földessi Margit, Rainer M. János*. Kossuth, 1987. 768 old.

Fónod Zoltán: Tegnapi önismeret. Esszék, tanulmányok. Madách, Bratislava—Szépirodalmi, 1986. 392 old.

Für Lajos: Mennyi a sok sírkereszt? Püski—Corvin, New York, 1987. 72 old.

Magyarország embervesztése a második világháborúban.

Gazdáné Orosz Ella: Kézimunkázók kézikönyve. Kritérium, Bukarest, 1986. 400 old.

A szabás-varrás alapismeretei; Kötés; Szövés; Hímzés; Csipkék; Keleti szőnyegek; Elfelejtett és új kézimunkatechnikák (falikárpitok, batikfestés, subatechnikák, gyöngyfűzés, géphímzés); Barkács ötletár (zsebek, ágynemű, kötött holmik készítése, szövés szövőszék nélkül, hímzést könnyítő eljárások, foltmunkák, szalmafonás, könyvborítás, cernagrafika, ikebana); Gyermekkel-gyermekeknek; Lakberendezés.

Gáll Mária: Rábaköz. Helyismereti-helytörténeti bibliográfia. Válogatás, 1985. Kiadja a Rábaközi Napok Intézőbizottsága, Csorna. 1986. 47 old.

Gergely Ernő: A magyarországi bányásztársadalom története 1867-ig. Műszaki, 1986. 327 old.

Glück Jenő: Fejezetek a Horea, Cloșca és Crisana vezette népi fölkelés történetéből. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1986. 164 old.

Guzsák Tamás: Magyar középkori építészet. Kiadja a BME Építészettörténeti és Elméleti Intézete, Bp., 1987. 42 old.

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza 3. kötet. Akadémiai, 1987. 560 old. Az Árpád-kori Magyarország minden községét és várát felölelő történeti topográfia megyék szerint csoportosítva, alfabetikus sorrendben ismerteti a helységek vonatkozó adatait. A 3. kötet Heves, Hont, Hunyad, Keve, Kolozs, Komárom, Krassó, Kraszna, Küküllő megye és a Kunság történeti földrajzával foglalkozik.

A Győri Kossuth Lajos Általános Iskola története. Szerk.: *Sinkó Lászlóné, Németh Ildikó*. Kiadja az iskola, Győr, 1986. 48 old.

Gyurkó László: 1956. Magvető, 1987. 479 old.

„Élőtanulmány és okmányozás” — ezt az alcímet adta új könyvének az író. „Élőtanulmány egy majdnani, minden részletet feltáró műhöz, a történelmi okmányozás 1956 véres és tragikus ószéről. Szinte óráról órára követi végig, mi is történt Magyarországon 1956. október 23. és november 4. között. Összeveti a résztvevők, szemtanúk ellentétes emlékezéseit, a dokumentumokkal igazolható tényeket, a korabeli

hazai és világsajtó cikkeit, rádióadásokat, s mindebből igyekszik megkeresni azoknak a zürzavaros napoknak az igazságát. Megrajzolja a politikai és fegyveres harcok vezetőinek arcképét, a különböző irányzatok, pártok, szervezetek szerepét."

Hubuda Miklós: A magyar szakszervezetek a népi demokratikus forradalomban, 1944—1948. Népszava, 1987. 320 old.

Hajnal István: A Batthyány-kormány külpolitikája. Az előszót írta és sajtó alá rendezte *Urbán Aladár*. Közös dolgaink, Gondolat, 1987. 181 old.

Urbán Aladár: Előszó: Hajnal István és az 1848. évi magyar külpolitika, továbbá: Bevezetés; Pozsonyi külpolitika; Volt-e 48-ban magyar külügyminisztérium?; A tavaszi koncepció: Anglia barátsága; Lengyelország feltámasztása; A frankfurti magyar követtség; A cári hatalom; Itália szabadsága; Magyar külpolitika a déli szomszédok felé; A francia köztársaság; Teleki László küldetése; Kossuth egyedül.

Halász Zoltán: Kis magyar paprikakönyv. Corvina, 1987. 96 old.

A paprika elterjedését, a hozzá fűződő babonákat, hiedelmeket, népszokásokat mutatja be ez a könyv.

Harmincéves a tiszaföldvári Tiszazugi Földrajzi Múzeum. Kiadja a Damjanich Múzeum, Szolnok. 1986. 23 old.

A múzeum alapításának évfordulója alkalmából rendezett tudományos tanácskozási előadásainak kiadványa.

Hatvanéves Fejér megye bauxitbányászata: 1926—1986. Kiadja a Fejér Megyei Bauxitbányák Vállalat, Kincsesbánya, 1986. 84 old.

Hernádi Károly: Nógrádi várak. Kiadja a Nógrád Megyei Idegenforgalmi Hivatal. Panoráma, 1986. 92 old. (4. javított kiadás)

Hetvenöt éves a vas- és acélöntvénygyártás Csepelen. Szerk.: *Rácz József*. Kiadja a CsMVA Bp., 1986. 230 old.

Hetvenöt éve sinen vagyunk. A Budapesti Vasutas Sport Club története. Kiadja a BVSC, 1986. 105 old.

Hoppál Mihály—Szepes Erika: A szerelem kertjében. Erotikus jelképek a művészetben. Szépirodalmi, 1987. 304 old.

Horler Miklós: A Bakócz-kápolna. Helikon. 1987. 116 old.

Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában, 1941—1945. Dokumentumgyűjtemény Jugoszlávia népfelszabadító háborúja történetéhez. Főszerk.: *Liptai Ervin, Fubijan Trgo*. Zrinyi, 1986. 566 old.

A Hortobágyi Nemzeti Park természeti értékei. Kiadja a Nemzeti Park, Debrecen, 1986. 15 old.

Horváth Hilda: Magyar ex librisek, 1525—1985. A Magyar Bibliofil Társaság kiadása, Bp., 1985. 178 old.

Horváth István: Dömös, műemlékek, természeti értékek. Tájak, korok, múzeumok 229. Bp., 16 old.

H. Szabó Lajos: A kupi Egyenlőség Mezőgazdasági Termelőszövetkezet története, 1959—1985. Kiadja a tsz. Kup, 1986. 222 old.

Huber Kálmán: A Minerva folyóirat története és repertóriuma, 1922—1944. Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár, 1986. 63 old.

Hunfalvy János: Magyarország és Erdély eredeti képekben. Hasonmás kiadás. Európa, 1986. 292. 427, 135, 19 old.

Husz János: Ötvenéves a Mosoni Vasas. Emlékkönyv, 1936—1986. Kiadja a Mosoni Vasas SE. 1986. 485 old.

Az időkoroúk helyzetének összefoglaló ismertetése. KSH. Bp., 1986. 15 old.

Illyés Gyula: Zsilinszky: 1886—1986. Kiadja a HNF Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékbizottsága, Bp., 1986. 17 old.

Illyés Gyuláné: József Attila utolsó hónapjairól. Szépirodalmi, 1987. 192 old.

Illyés Gyuláné emlékirata József Attilával való megismerkedésének és kapcsolatának tragikus történetét beszél el naplőfeljegyzések és eddig ismeretlen József Attila-levelek kíséretében.

Kaposvár utcái-tereit (2.). Kiadja a Magyar Hirdető Somogy Megyei Központja és a Kaposvári Városszépítő Egyesület, Kaposvár, 1986. 48 old.

Kincses Kolozsvár 1—2. kötet. Magyar Hírmondó. Magvető. 1987. 960 old.

Kolozsvár szellemi központ volt évszázadokig és hatása kisugárzott a környező országrészekre is. A kötet a középkori és az újabb kori város életével foglalkozik, amelyek a magyar történelem szép fejezetei.

Kisalföldi Kalendárium, 1987. Kiadja a HNF Győr-Sopron Megyei Bizottsága mellett működő Radnóti Emlékbizottság és Irodalmi Társaság, Győr. 1986. 190 old.

A tartalomról: *Alexay Zoltán:* Virág- és Madárkalendárium; *Timaffy László:* Jelen napok; *Sáry István:* Győr 1848 márciusában; *Gecsenyi Lajos:* Az ásványi harang; *Tomka Péter:* A tápi avar kori temető; *Z. Szabó László:* A Győri Kisfaludy Színház; *Óry Dezső:* Tavaszi kirándulás a Hanságban; *Timaffy László:* Népi gyógymódok; *Jáki Sándor Teodóz:* Kunszigeti Krisztuskeresés; *Bana József:* A győri vajda halála; *Néma Sándor:* Csornai júniusok; *Szőnyi Eszter:* Marsellai ásatások; *Z. Szabó László:* Kovács Margit; *Alexay Zoltán:* Szigetköz; *Timaffy László:* Régi népi életeink; *Perger Gyula:* Pléhkrisztusok, kőkeresztek, köszentek; *Sáry István:* Magánfeljegyzések.

zések Győr történetéből; **Füzfa Balázs**: „Mert itt születtem és itt haljak meg”; **Biró Ibolya**: Kirándulás a közelbe; **Timaffy László**: Falucsúfólok; **Szakály Gyula**: Kik voltak Győr leggazdagabb polgárai?; **Mihály Ferenc**: Rákóczi Ferenc Lébényben; **Gecsényi Lajos**: Olaszok Győrben a XVI—XVII. században; **Nagy Judit**: Régi házak; **Z. Szabó László**: Nyéki Vörös Mátyás falucsúfóló versei.

Kiss Lajos—Bodor Anikó: Az al-dunai székelyek népdalai. Kiadja a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék, 1984. 588 old.

Bevezető; Rövid történeti áttekintés; Az al-dunai székelyek; Dallamok; Tájékoztató a kötet összeállításáról; Zenei jelek magyarázata; Dallamrend; Jegyzetek; Rövidítések; Irodalom; Mutatók; Tájszavak.

Klimits, Ludovít: A nemzetiségek Csehszlovákiában. Ford.: **Miklósi Péter**. Kiadja az SZSZK Kulturális Minisztérium, Bratislava, 1986. 39 old.

A szlovákiai magyar és ukrán nemzetiségi kultúra sokszínűségét volna hivatott brosúraszinten bemutatni. A települések neve csak szlovákul szerepel a kiadványban.

Kollégiumi nevelés. A mezőkövesdi Földes Ferenc Középfiskola Kollégium története. Szerk.: **Zupkó Béla**. Kiadja a Kollégium, 1985. 131 old.

Zupkó Béla: A kollégium története dióhéjban; **Zupkó Béla**: A közeletiségre nevelés kérdései; **Szlovák Sándor**: Alkotó módon az évfolyam elén; **Molnár Mária**: A meggyőzés és a meggyőződés helyzete a kollégiumban; **Kórodyné Erdőssy Ilona**: Az értelmekre és érzelmekre hatás eszközei, eredményei kollégiumunkban; **Guba Erzsébet**: Primér közösségekkel való komplex foglalkozás; **Kovács László**: A szabad idő hasznos eltöltésének szekunder közösségi lehetőségei kollégiumunkban; **Kovácsné Pető Borbála**: A család és a kollégium kapcsolatának helyzete és továbbfejlesztése; **Szalókiné Lázár Mária**: A külső kapcsolatok szerepe a kollégiumi nevelésben; **Zupkó Béla**: Földes Ferenc születésének 75. évfordulójára.

Komárom megyei Honismereti Füzet, 1986. Kiadja a HNF Komárom Megyei Honismereti Bizottsága. Tatabánya, 1987. 153 old.

A tartalomról: **Almády Zoltán**: Komárom megye barlangjai; **Kulcsár Emil**: A tatabányai Turul emlékmű; **dr. Gerzanicz Magdolna**: A tatabányai honismereti szakkör; **Bellovai Barnabás**: A Duna-kanyar krónikái; **Fürészné Molnár Anikó**: Új épületben a Komárom Megyei Munkásmozgalmi és Ipartörténeti Múzeum; **Üő.**: Tatabánya, egy munkásváros születése; **Petrik József**: Egy kis helység (Kesztyölc) falumúzeumának története; **Ortutay András**: A Komárom megyei Levéltári Napok; **T. dr. Sáray Szabó Éva**: Az irodalmi és történelmi topográfia munkálatai; **Harsányi Lászlóné**: A tatai Vaszary-villa; **Lázár Sarolta**: Régészeti-állagmegóvási munkálatok a pilisszentléleki pálos kolostor romjainál; Komárom megyei kiadványok; Hírek, események; Évfordulók; Komárom megyei kronológia; A HNF Komárom Megyei Bizottságának névjegyzéke; **Harasztí Mihály**: Kirándulás Rév-Komáromba; **Csics Gyula**: Ranzinger Vince, **Vámosi László**: „Őszöny szült engem...” (Bo-

ross Mihályról); **Pastinszky Miklós**: Heckenast Gusztáv és Pilismarót; A Komárom megyei honismereti szakkörök katasztere.

Kovács Ernő: Az AKÓV-tól a VOLÁN-ig. Fejezetek a Borsod Volán történetéből. Kiadja a 3. sz. Volán Vállalat, Miskolc, 1986. 91 old.

Kováts Dániel: Sátoraljaújhely, a 725 éves város. Kiadja a Városi Tanács, 1986. 122 old.

Kulcsár Péter: Kapisztrán János. Magyar História — Életrajzok. Gondolat, 1987. 256 old.

Hatszáz esztendeje született Kapisztrán János, aki kereszties hadaival fontos szerepet játszott a nándorfehérvári győzelem kivívásában.

Kuzmucsov, Anatolij: Márciusi szél. Kossuth—Kárpáti. 1987. 400 old.

Képeket villant fel a II. világháború utolsó szakaszáról: Sztálin dolgozószobájából, Hitler főhadiszállásáról, a budapesti Királyi Palotából.

Lapu Istvánné: Viseletek és szokások Zsámbokon. Közreadja, összeállította és a szövegeket gondozta **Korkes Zsuzsa**. Kiadja a Petőfi Múzeum, Aszód, 1986. 227 old.

Legány Dezső: Liszt Ferenc Magyarországon, 1874—1886. Zeneműkiadó, 1986. 300 old.

Magi Béla: Kertészet, szőlőművelés, gombászat Hajdúnánáson. Nánási füzetek, 1. Városi Tanács, Hajdúnánás, 1986. 71 old.

Magyar népmesekatalógus 7/A. Összeáll.: **Vőő Gabriella**. Kiadja az MTA Néprajzi Kutatócsoport, Bp., 1986. 319 old.

Magyarok az európai antifasiszta ellenállási mozgalmakban. Írta: **Filyó Mihály** és mások. Móra, 1986. 186 old.

A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban, 1422-1985. Szerk.: **Mézey Barna**. A bevezetést írta, a dokumentumokat válogatta és jegyzetekkel ellátta **Mézey Barna**, **Pomogyi László**, **Tauber István**. Ford.: **Erdész Lászlóné** és mások. Kossuth, 1986. 317 old.

Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában. Válogatta és szerkesztette: **Képes Imre**. Zrínyi, 1987. 208. old.

A magyar úttörőmozgalom történetének időrendi jegyzéke, 1945—1985. Kiadja a Balatoni Úttörőváros, Zánka, 1986. 121 old.

A Magyar Vöröskereszt Budapest X. kerületi tevékenységének története. Összeállította: **Gecse Albert**, **Somlai Zoltán**. Kiadja a Magyar Vöröskereszt, Bp., 1986. 63 old.

Majoros Tibor—Szirák József: Móraalmi szövetkezők... Kiadja a Homokkultúra Mezőgazdasági Szakszövetkezet. Mórahalom, 1986. 79 old.

A makói József Attila Gimnázium Jubileumi Évkönyve. 1885—1985. Szerk.: *Gottl Frigyes*. Makó, 1985. 135 old.

Mandel Róbert: Magyar népi hangszerek. Rajz: *Khell Csörsz*, Fotó: *Hász András*, Kolibri könyvek. Móra, 1986. 60 old.

Manherz Károly: Deutsche Mundarten im Pilisch-Gebirge = A Pilis-hegység német nyelvjárásai, **Wild Katharina:** A kötőszóval kezdődő mellékmondatok vizsgálata a barabci német nyelvjárásban. Ungarndeutsche Studien, 3. Tankönyvkiadó, 1986. 221 old.

Mann Miklós: Kultuszminiszteri koncepciók a dualizmus korából. Tankönyvkiadó, 1987. 300 old.

Mesterség—Művészet—Ipar. Szerk.: *Pallos Imre*. Kiadja az ÉTK Építészeti Tájékoztató Központ, Bp., 1986. 156 old.

A „fém munkás” Vállalat ferencvárosi gyárának monográfiája. 1786—1986.

Mezőtúr helye az Alföld népi kultúrájában. Szerk.: *Nagy Molnár Miklós*. Szolnok, 1987. 38 old.

Az 1987. III. 7—8-i tanácskozás előadásainak összefoglalói: *Szabó László:* Mezőtúr történeti fejlődésének főbb sajátosságai, *Gombás István:* Mezőtúr településföldrajzának rövid áttekintése, *Zsoldos István:* A Nagykovácsi földje és népe, *Szabó István:* Kunszentmárton és a Tiszaúg történetének főbb jellemzői, *Szabó Béla:* Mezőtúr ipartörténete, *Tolnay Gábor:* A Húszas évek földrajza Mezőtúron, *Madaras László:* Mezőtúr és környéke régészeti emlékei, *Nagy Molnár Miklós:* Mezőtúr néprajzi vázlata, *Hagymásy Sándor:* A mezőtúri aratok, *Kávási Sándor:* Hogyan fejlődött, milyen körülmények között alakult, formálódott Mezőtúr népe, *Kiss Imréné Mikés Éva:* Temetkezés Mezőtúron, *Hegedűs Anna-Mária:* A Mórícz Zsigmond Városi Könyvtár helyismereti gyűjteményéről.

Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából. Szerk.: *Rózsás Lajos* és *Szakály Ferenc*. Akadémiai, 1986. 369 old.

Szakály Ferenc: A török-magyar küzdelem szakaszai a mohácsi csata előtt 1365—1526, *Kubinyi András:* A magyar állam belpolitikai helyzete Mohács előtt, *Kosáry Domokos:* Magyarország külpolitikája Mohács előtt, *Rácz Gyula:* A Habsburg-birodalom politikai és katonai törekvései Magyarországon Mohács időszakában, *Káldy-Nagy Gyula:* A török állam hadseregének kialakulása I. Szulejmán korára, *Perjés Géza:* A mohácsi csata, 1526. augusztus 29., *Tardy Lajos:* Mohács és a perzs hadba lépés elmaradása, *Barta Gábor:* Egy magyar politikus a középkori Magyarország széthullásának éveiben: Werbőczy István kancellár, 1526—1541., *Rúzsás Lajos:* A magyar közvélemény útkeresése Mohács után a XVI. szdban, *Marosi Endre:* A mohácsi csatátér régészeti kutatásairól, *Vass Előd:* A mohácsi szandzsák hatvannégy évvel a csata után.

Mura József: Oroszlány. Kiadja a Komárom Megyei Idegenforgalmi Központ, Panoráma, 1986. 65 old.

Mura József: „Sallai Imre” Munkásörögység története. Kiadja a munkásörög, Oroszlány, 1986. 103 old.

Nagykorúsító múlt. Dokumentumok. Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Szerk.: *Hegyri András*. Kiadja a KISZ Csongrád Megyei Bizottsága. Szeged, 1986. 396 old.

Negyvenéves a Bácsalmás és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet. Összeállította: *Szabó Ferenc*. Kiadja az ÁFESZ. Bácsalmás, 1986. 27 old.

Néphagyományok új környezetben. Tanulmányok a folklórizmus köréből. Szerk.: *Biró Zoltán*, *Gagyi József*, *Péntek János*. Kriterion, Bukarest, 1987. 245 old.

Péntek János: Előszó, *Pop, Mihai:* A folklór körünkben, *Biró Zoltán:* Egy új szempont esélye, *Bodó Julianna:* Jelképeink szerepváltása, *Biró Zoltán—Gagyi József:* A folklórizmus hátteréről, *Biró Zoltán:* Az eladhatóság vonzásában, *Pop, Mihai:* A folklórrendezvények tudományos megalapozásának szükségessége, *Nicu, Dumitru:* A hatásvadászat kelepcei, *Oláh Csiki Irén—Oláh Sándor:* Kapcsolattartó formák változása Homoródalmáson, *Biró Zoltán:* Az árcsói kerámiaávasár, *Gagyi József:* Egy műfaj közvetítése (a hagyomány közvetítése), *Balázs Lajos:* Szinpadra vitt népszokások, *Biró Zoltán—Gagyi József:* „Mi főleg csináltuk, mások magyarították” (Montázs a táncház-jelenségről), *Lukács Borbála:* A szüreti bál, *Biró Zoltán:* Népi kultúra a városban, *Hertei, Istif:* Furuja vagy táskarádió, *Balázs Lajos—Biró Zoltán—Bodó Julianna—Gagyi József—Turos Ede:* A lehető legszebb ruhában (Szempontok a paraszti öltözködési kultúra változásának vizsgálatához).

A népi építészet védelme. Kiadja a Heves Megyei TIT és az Országos Műemléki Felügyelőség, 1986. 135 old.

Paskó Pál: Magyarország és a vendéglátó város, *Bakó Ferenc:* A Heves megyei népi műemlékvédelem eredményei, *Barabás Jenő:* A magyar népi építészet korszakai, *Roman András:* Népi vagy nemzeti építészet?, *Kerner Gábor:* A paraszti építészet változásai napjainkban, *Mendele Ferenc:* A népi építészeti emlékek védelmének módszerei napjainkban, *Simányi Frigyes:* Népi műemlékek megmentése a szabadtéri néprajzi múzeumokban, *Kecskés Péter:* A kutatás és a dokumentálás a népi műemlékek védelmének alapjai, *Sisa Béla:* Magyar települések fatornyai, *Hoffmann Tamás:* A középkori parasztporták építészet: Európa és Magyarország, *Wirth Péter:* Temetők népművészete, *Balázs György:* A népi mesterségek műhelyei, építményei, *Komjáthy Attila:* Szalafő komplex védelme, *Medveke Mária:* A népi műemlékek védelme Csehszlovákiában, *Vondra, Jiri:* Volksarchitektur in Böhmen und Mähren (Népi építészet Cseh- és Morvaországban), *Vyoral-Tschapka, Margarete:* Schutz und Erhaltung der Denkmäler der Volksarchitektur in Österreich (A népi építészet emlékeinek védelme és megőrzése Ausztriában), *Szigetvári János:* Festett famennyezetek református templomokban Dél-Baranyában, *Bakó Ferenc:* Az Egri Nyári Egyetem szakmai értékelése.

Nikolányi István: Szegedi Nemzeti Színház, 1883—1983. Kiadja a Színház, Szeged, 1986. 105 old.

Nyíregyházi Mezőgazdasági Főiskola SC. 1961—1986. Szerk.: *Kelenda Zoltán, Sipos Béla.* Kiadja a Főiskola, Nyíregyháza, 1986. 48 old.

Nyomdatörténeti és nyomdászletmód-kutatási tanulmányok. Szerk.: *Tóth Béla—Dankó Imre.* Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1986. 501 old.

Tóth Béla: A debreceni nyomdászat száz éve, 1849—1948. *Takács Béla:* A debreceni nyomdász-egyesületek, a nyomdászszakszervezet működése 1949-ig. *Korompai Gáborné:* A nyomdák szerepe a város és környéke művelődésében. *Takács Béla:* Az utóbbi száz év debreceni nyomdászlete a visszaemlékezések tükrében. *Dankó Imre:* Morvay Zoltán élete és munkássága. *Imolay Lenkey István:* Vázlatos áttekintés a Debrecenben 1849—1949 között működött kinyomdák történetén. *Szatmári Ibolya V.:* A debreceni nyomdászság életmódbeli sajátosságainak szervezeti alapjai. *Nyákas Miklós:* Tanulmányok a debreceni nyomdászság társadalmi és kulturális törekvéseiről. *Szalay Emőke:* A városi nyomda termékeinek iparművészeti vonatkozásai. *Benkő István:* Debrecen város nyomdája és patikája a XVIII. szdban. *Dankó Imre:* Az Alföldi Nyomda erőfeszítései a debreceni könyvkultúra fejlesztéséért. *Tóth Béla:* Nyomdász-típusgráfus szakkörök a debreceni általános iskolákban.

Nyulásziné Straub Éva: Öt évszázad magyar címerrei. Corvina, 1987. 350 old.

Ötvenéves a Steinmetz Miklós Gimnázium. Szerk.: *Asztalos Klára, Pálvölgyi Gyuláné, Vasy Gézáné.* Kiadja a gimnázium, Bp. 1986. 125 old.

Primusz Sándor: Papíripari Vállalat Lábatlani Papírgyára története. Kiadja a gyár. Lábatlan, 1986. 31 old.

Régészeti tanulmányok Kelet-Magyarországról. Szerk.: *Németh Péter.* Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke és a Szabolcs-Szatmár Megyei Múzeumok Igazgatósága, Debrecen, 1986. 218 old.

Román internacionalisták a Magyarországi Tanácsköztársasáért. Válogatta, az előszót írta és a jegyzeteket készítette *Kövágó László*, fordította *Lipcsy Ildikó.* Kiadja az MSZMP KB Párttörténeti Intézete Kossuth, 1986. 105 old.

Sántha János: Település és társadalom. Kiadja a Baranya Megyei Állami Építőipari Vállalat. Műszaki Könyvkiadó, 1986. 258 old.

Siklós András: A Habsburg-birodalom felbomlása 1918. Kossuth, 1987. 339 old.

S. Nagy Katalin: Vizuális kommunikáció Mosonmagyaróvárott és környékén. Tanulmányok, beszámolók, jelentések. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 18. évf. 4. sz.

Sokágú termőfa. Riportok a testvériség mindennapjairól. Kriterion, Bukarest, 1986. 133 old.

Liebhart, Hans: A testvériségről. *Vlad, Ion:* A város (Kolozsvár) emlékezete. *Kremm, Werner:* Háromnyelvű Tiroi (Krassó-Szörény megyei község). *Marosi Barna:* A Vaskapu-kettő. *Kamilli, Helmut:* Az óratorony körül (Nagyapold, Nagy-Küküllő völgye). *Popa, Mircea:* Nyelvészek és irodalomtörténészek közös műhelye (a Kolozsváron 1920-ban alapított Román Nyelv Múzeuma intézmény tevékenysége). *Beke György:* Az együttélés nyelvi mindennapjai (magyar—román—német szótárak műhelyei). *Höfer, Helga:* Surale nagyra nőtt (a bukaresti Állami Zsidó Színházról). *Jass, Walter:* Temesvári negyedek. *Cseke Péter:* Minden faluban legyen egy házad... (Románia különböző vidékeire — többek közt Moldvába — került lelkes értelmiségiek munkájáról).

Szabó László: A népi társadalom változásai az Alsó-Garam mente magyar falvaiban, 1900—1974. Folklor és etnográfia, 25. KLTE Debrecen 1986. 96 old.

Szabó Zoltán: A tardi helyzet, Cifra nyomorúság. Sajtó alá rendezte és az utószót írta *Huszár Tibor.* Akadémiai—Kossuth—Magvető, 1986. 239 és 282 old.

Az 1937-ben és 1938-ban Cserépfalvi által kiadott művek reprintje.

Százéves Nagykanizsa város szakmunkásképző iskolája. 1886—1986. Emlékkönyv. Szerk.: *Jászberényi László.* Kiadja a 406. Sz. Polai János Szakmunkásképző Intézet, Nagykanizsa, 1986. 116 old.

Szeberényi Zoltán: Visszhang és reflexió. Tanulmányok és kritikák. Madách, Bratislava-Szépirodalmi, 1986. 277 old.

Szekfű Gyula: „Valahol utat veszítettünk”. Gondolkodó Magyarok. Magvető, 1987. 72 old.

Székely András Bertalan—Joó Rudolf: Anyanyelv és közösségi tudat a nemzetiségi középiskolákban. Egy szociológiai vizsgálat eredményei. Kiadja a Művelődéskutató Intézet, Bp. 1986. 196 old.

Széphalom. A Kazinczy Ferenc Társaság Évkönyve I. Szerk.: *Kováts Dániel.* 1987. 328 old.

Sziklay Sándor: Együttélés és többnyelvűség az irodalomban. Közös Dolgaink, Gondolat. 1987. 224 old.

Szilágyi Ferenc: Deákok tükrö. Magyar diákvilág a felvilágosodás korában. Móra, 1986. 288 old.

Szilvási Ferenc: Rendőrlaktanya a Mosonyiban 1886—1986. BM Könyvkiadó, Bp. 1986. 209 old.

Szolnok megye földrajzi nevei. I. A jászberényi járás. Közzétette *Farkas Ferenc*, tudományos irányító: *Ordög Ferenc.* Szerk.: *Balogh Lajos és Ordög Ferenc.* Kiadja a Tanítóképző Főiskola, Jászberény, 1986. 284 old.

A Szombathelyi Zrínyi Ilona Utcai Általános Iskola. Szerk.: *Szöke Dezső*. Kiadja az iskola, Szombathely, 1986. 131 old.

Jubileumi évkönyv az iskola alapításának 100. évfordulójára.

Szöts István: Gróf Batthyány Lajos főbenjáró pere és vértanúsága. Nemzet és emlékezet. Magvető. 1987. 240 old.

Takács Gyula: Somogyi pásztorvilág. Kiadja a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága. Kaposvár, 1986. 123 old.

Tanulmányok Mérei Gyula 75. születésnapjára. Szerk.: *Gaál Endre, Serfőző Lajos*. Kiadja a József Attila Tudományegyetem Új- és Legújabb kori Magyar Történelmi Tanszéke. JATE. Szeged, 1986. 279 old.

A tartalomról: *Varga János:* Terv és kísérlet a katonatartás feudális rendszerének kialakítására: Az 1840. évi országos választmány működése, *Diószegi István:* Andrassy keleti politikájának kezdetei, *Hegyi András:* A Magyarországi Általános Munkáspárt megalakulásának körülményeiről, *Vörös Károly:* A századelő magyarországi polgári középrétegeinek történetéhez, *Gaál Endre:* Adalékok a szegedi nyomdai munkások mozgalmának történetéhez, 1890—1934, *Szabó Ferenc:* A Dél-Alföld sajtótörténetének néhány kérdése az 1920-as években, *Soós Katalin:* Wallisch Kálmán és a Republikanischer Schutzbund harcai az újabb történelmi irodalom tükrében, *Sajti Enikő:* A Kállay-kormány lépései a szerbek megnyerésére a Délvidéken, *Somlyai Magda:* Az elsőként felszabadított megyék közigazgatásának sajátosságairól, *Szabó Bálint:* Az MDP politikájának motivációi két kongresszus tükrében 1949—1951, *Belényi Gyula:* Lakáspolitiká, lakáshelyzet és modernizáció összefüggései Magyarországon 1948—1956 között, *Orbán Sándor:* A tejlődés újabb szakaszának megalapozása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése, *Lipták Dorottya:* Mérei Gyula műveinek bibliográfiája.

Tanulmányok Ráckeve múltjából. Kiadja a Nagyközségi Tanács. Ráckeve, 1985. 100 old.

Horváth Lajos: Ráckeve és Skarica Máté históriás verse, *Tóth Béla:* Első pedagógiai írónk: Szegedi Kis István.

Tata Baráti Körének tájékoztatója VIII. Tata, 1986. 142 old.

Az ügyvezető elnökség beszámolója az elmúlt közgyűlés óta végzett munkáról, *Kiss István:* Közelgő évfordulók, *Gergely Jenő:* Giesswein Sándor, *Harasztai Mihály:* Százéves a tatai ipartestület, *Márkus Gábor:* A Tatai Evangélium szerint Reformált Önművelődési Kör története (1904—1938), A tatai testgyakorda megalakulása 1845-ben, *Körmendi Géza—Süttő Olivér:* Sportegyesületek és sportélet Tata-Tóvárosban (1910—1985), Jankó Irma zongoraművész és Singer Odön zeneszerző kapcsolata Liszt Ferencel, Adatok, események, történetek Tata és a városkörnyék életéből, Az 1985-ben felavatott emléktáblák.

Tárgyak, gyűjtemények és közlemények a Szabad-

téri Néprajzi Múzeumból. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum füzetei, 7. Szentendre, 1986. 203—268. old.

Csilléry Klára, K.: Komáromi láda 1799-ből, *Bíró Friderika:* Ácsolt ládák lendvadedesről, *Kecskés Péter:* Táblás kályha Rőjtökről, 1869., *Rassy Tibor:* A Szabadtéri Néprajzi Múzeum történeti adatgyűjteménye, *Janovich István:* A szabadterbe kihelyezett fatárgyak hiánypótlása fa felhasználása nélkül, *Zentai Tünde:* Szabadtéri múzeumok Magyarországon, *Bíró Friderika:* Bárdosi János.

Társadalmi rétegződés és iskolai végzettség. Szerk.: *Vámos Dóra.* Kiadja az Oktatókutató Intézet. Bp. 1986. 339 old.

Harcsa István: A kutatás főbb eredményeinek összefoglalása, *Harcsa István:* Társadalmi tagozódás, iskolai végzettség, *Vajda Ágnes:* Iskolai végzettség és életforma csoportok, *Zelenay Anna:* Társadalmi mobilitás és az iskolai végzettség kapcsolata, *Fazekas Csongor:* Kulturális aktivitás és iskolázottság.

Tények és adatok az ifjúságról. Összeállította: *Dőgei Sándor és Tóth Arpád.* Kiadja a KISZ KB Gazdaságpolitikai és Érdekképviseleti Osztálya, Bp. 1986. 30 old.

Thuróczy János: Chronica Hungarorum — A magyarok krónikája. Helikon, 1986. 348 és 445 old.

A Thuróczy krónika 1488-as augsburgi kiadásának hasonmása, valamint a kísérőkötetben a latin szöveg *Horváth János* általi fordítása. A jegyzeteket *Horváth János és Boronkai István* készítette. Két tanulmány kapcsolódik a kiadványhoz: *Engel Pál:* Thuróczy János és krónikája, *Soltész Zoltánné:* A Thuróczy krónika és kiadásai.

Tiszavirág 1986. 5—6. sz. Kiadja az ELTE BTK Fábry Kör. 28 old.

A tartalomról: *dr. Varga Mihály:* Dunavölgyiség-tudat, kultúra, nemzetudat, *Csirpák Lili:* Czeizel Endre a Fábry-körben, *Csirpák Géza:* 1956: személyek és események (Beszélgetés Fekete Sándor íróval), *Madary Orsolya:* Demokrácia? Reformok?, *Vargay Gyula:* Erdély története, *Gecse Géza:* Hungária? Magyarország? (Beszélgetés Käfer Istvánnal), *dr. Fogarassy László:* Egy majdnem elkallódott Fábry Zoltán-levél.

Tízéves a Fábián Béla Úti Általános Művelődési Központ. 1976—1986. Szerk.: *Bokor Béla, Detre Pálné.* Kiadja a művelődési központ, Pécs, 1986. 111 old.

Tokod-Üveggyári Sport Club. 1926—1986. Kiadja a TUSC, Tokod. 1986. 24 old.

Tóth Endre: Ásatások Alsóhetényen, 1981—1986. Kiadja a Városi Művelődési Központ és Könyvtár, Dombóvár, 1986. 23 old.

Tóth Péter—Zsámboki László: A borsodi szénbányászat a feudalizmus korában, 1786—1848. Kiadja a Borsodi Szénbányák, Miskolc, 1986. 131 old.

Tóth Péter és Zsámboki László: A borsodi szénbá-

nyászat a kapitalizmus korában, 1849—1945. Kiadja a Borsodi Szénbányák, Miskolc, 1986. 169 old.

Töttös Gábor: Történelmi séták. Szerk.: Szekszárdon. Kiadja a Városi Tanács, 1986. 207 old.

T. Pataki László: Útonjáró. Feljegyzések Nógrád megyéről. Kiadja a Nógrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága. Salgótarján, 1986. 325 old.

UTUNK Évkönyv '87. Cluj-Napoca, 1987. 280 old.
A tartalomból: *Faragó József:* Népi kalendárium, *Beke György:* Sziget a Szamoson, *Sütő András:* Nyáresti medvenézőben, *Mikó Ervin:* Szinajai emlék, Irodalmi évfordulók.

Villarroelné Csapó Gyöngyi: Munkásörök Óbudán. Kiadja a Várkonyi György Úttörő- és Ifjúsági Ház. 1987. 70 old.
Visszaemlékezések a 30 éves Munkásörögre.

V. Molnár László: Kanizsa vára. Zrinyi. 1987. 242 old.

ZOUNUK 1. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: *Botka János.* Szolnok, 1986. 416 old.
Laszkovszky József: Adatok az 1075-ös garamszentbenedeki oklevél helyneveinek lokalizálásához, *Kocsis Gyula:* Szolnok megyei települések állatkereskedelme és „szekerezése” a XVI. szd. második felében, *Nemes Lajos:* Adatok Tiszafüred gazdasági és

társadalmi életéhez (1687—1774), *Kiss József:* Közigazgatás és jogszolgáltatás a koronabirtokon az 1730—1740-es években, *Bánkiné Molnár Erzsébet:* A „rendszeres bizottság munkálatok” szerepe a Jászkun Kerület közigazgatásának megreformálásában (1791—1843/44), *Oroszi Sándor:* A karcagi közbirtokosság szervezetének változása és szerepkörének átdoosulása a város gazdálkodásában, *Botka János:* Az agrárproletariátus kialakulása a Tiszazugban, *Soós László:* A cukorrépa-termelők érdekvédelmének lehetőségei a Szolnoki Cukorgyár RT. vonzáskörzetében, *Zádor Béla:* Igazoló és fegyelmi eljárások Szolnok megyében a tanács hatalom megdöntését követő időszakban, *Kiss Kálmán:* A demokratikus élet kibontakozása Kisújszálláson 1944—1945-ben, *Benedek Gyula:* A Jakabházy—Tássy per egy tiszapüspöki birtokrészért a XVI. szd. második felében, *Kaposvári Gyula:* A Német Lovagrend jászkun vonatkozású levéltári fondjai, *Botka János—Papp Izabella:* A Jászság földművelésének leírása 1776-ban, *Cseh Géza:* Széchenyi István 1845. évi propagandautja a Tiszavidéken, *Vincze László:* Szolnok belterületi neveiről, *Kántorné Varga Tünde:* Tudós matematika- és fizikatanárok Szolnok megye középiskolaiban, Hely- és névmutató.

Závonyi Jenő: A reformáció Magyarországon 1564-ig. Állami Könyvkiadó Vállalat, 1986. 485 old.
Az 1922-ben Budapesten a Genius által kiadott mű reprintje.

Honismereti rejtvényverseny

Basa Pista nyomában

A III. sz. rejtvény helyes megfejtése

1. „Őszi harmat után, nagy hegyeknek ormán . . .”, „Piros csizmám nyomát hóval lepi be a tél . . .”, „Egy rossz karddal száz csatában . . .”, „Hullajtottam meleg vérem . . .”, „Fordúlj, kedves lovam Lengyelország felé . . .”. A kuruc költészet és Ady zseniális beleérzésű kuruc „rigmusai” kelnek életre bennünk, amikor a legutóbbi lapszámunkban közölt, elmosódott rajzú képet szemléljük. De mit is ábrázol valójában? Aztán egyszer csak nincs kétségünk többé. Hiszen *Béres Ferenc* megkapó előadásában többször is hallgattuk a rádióban:

Megölték a Basa Pistát,
Fejedelem katonáját.
Útszélén holtan találták,
Lengyelországnak határán.
Lengyelországnak határán,
Rákóczinak bujdosásán:
Basa Pistát ott megfogták,
Az életét kioltották . . .

2. Közkezen forgó daloskönyvecskéink általában csak négy versszakát közlik a balladának. Így az alapvető jelentőségű *101 Magyar Népdal* (Magyar Cserkészszövetség, Bp., 1929. *Kodály Zoltán* előszavával). Az Ifjú Erdély kiadásában Kolozsvárt, 1936-ban megjelent *A mi dalaink*, valamint a Tankönyvkiadó azonos című 1972-es megjelenésű, mozgalmi dalokat is tartalmazó gyűjteménye. Ezek összeállítói valószínűleg úgy gondolták, hogy az ötödik versszak, amelynek egy női szereplője is van, eredetileg talán nem is tartozott a

balladához. Lehetséges. Hiszen ennek tulajdonképpen csak három sora van. De mégis, a megismételt vagy elzümögött negyedik sor mély húrokat zendít meg dalolói lelkében. Ugyanaz az érzelmi telítettség visszhangzik benne, amely az eredeti balladát életre hívta.

Fehér Julis hazavárja
Minden esete vacsorára.

Ne várd, Julis, Ne várd, Julis . . .

3. A balladát 1914-ben gyűjtötte *Lajtha László* a Szilágy megyei Diósdon. A neves népzenekutatónak a Zenei Szemle 1928. évfolyamában megjelent cikkéből tudjuk, hogy balladánk hősenek családja, a zabolai Bassa család, régi oklevelek tanúsága szerint a XVI. század közepén birtokos volt a háromszéki Zabola községben. A család legjelentékenyebb tagja, *Bassa Tamás* előkelő tisztségeket töltött be. Többek között ő vezette *II. Rákóczi György* fejedelmé szerencsétlen végű lengyelországi hadjárataiban a háromszéki nemességet. Az erdélyi hadat szövetségesei cserbenhagyták, s az egész sereg vagy elveszett vagy a krími tatárok fogságába jutott. Fogságba esett *Bassa Tamás* is, s csak nagy áldozatok árán szerezte vissza szabadságát.

Részt vett a hadjáratban fia, *Bassa István* is. Ő azonban nem láthatta meg többé szép Erdélyországot. Elesett 1657-ben, „Lengyelország határán.” Emléke ma is él a népballadában.

A IV. rejtvény

megfejtendő kérdései:

Vivos Voco
Mortuos Plango
Fulgura Frango

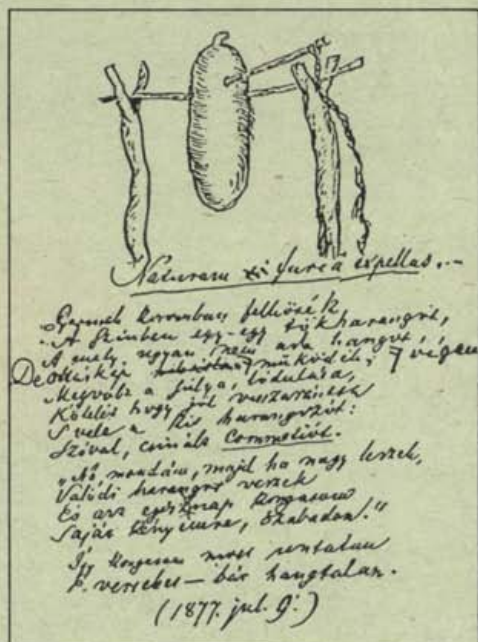
Naturam furca

expellas . . .

Gyermek koromban felköték
A színben egy-egy tökharangot,
A mely ugyan nem ada hangot,
De másképp vigan működék.
Mevolt a súlya, lödülása,
Kötélet, hogy jól visszarántsa,
S vele a kis harangozót:
Szóval, csinált commotiót.

„No, mondom, majd ha nagy leszek,
Valódi harangot veszek
És azt egész nap kongatom
Saját kényemre, szabadon.”

Így kongatom most untalan
E verseket bár hangtalan.
(1877. július 9.)

1. Mit jelent az idézett latin mondás magyarul? Hol szokták feliratként alkalmazni?
Pontérték: 5

2. A világ- és a magyar irodalom mely alkotásai foglalkoznak az 1. kérdéssel összefüggő helyi népmondával, történeti hagyománnyal?

- egy híres vers, melyet az idézett felirat ihletett
- egy magyar fordításban is megjelent drámai költemény
- egy magyar népi író regénye
- egy nagy múltú kollégiumban különösen népszerű, helyi hagyományt feldolgozó vers
- a témára való utalás egy neves (erdélyi) költő és műfordító egyik versében

A megfejtés egy-egy név és cím, illetőleg egy idézet. A pontszámot bármelyik alkérdés helyes megfejtésével meg lehet szerezni.

Pontérték: 10

3. Ki az a klasszikus magyar költő, aki egy gyermekkori emlékét nemcsak versben, hanem a bemutatott rajzban is megörökítette?

A megfejtés az alkotó neve.

Pontérték: 15

A megfejtést szeptember 15-ig kérjük, lehetőleg levelezőlapon beküldeni a *Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat, Népfront Lapok Fősztálya, Bp. Naspolya u. 25. 1155* címre. A címzés fölé írják oda: HONISMERETI REJTVÉNY.

Összeállította: Morvai Péter

A honismereti rejtélyverseny második fordulójára beérkezett helyes megfejtések közül a következők nyertek könyvjutalmat: *Fehér Jánosné* Abony, Szamuely u. 43.; *Göröcső Agnes* Kosice-Kassa, Cimborkova 27.; *Hegedűs Józsefné* Újkígyós, Jókai u. 20.; *Német Judit* Lébénymiklós, Hunyadi u. 15/a.; *Pozder Miklós* Gyöngyös, Szabadság tér 2.; *Turóczi József* Abony, Deák Ferenc u. 17. A könyveket postán küldjük el.

KÖNYVESPOLC

NAGY GÉZA:

Karcsai népmesék

Válogatta és a jegyzeteket készítette *Erdész Sándor* (Akadémiai, 1985.)

Az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény XX—XXI. kötete voltaképpen egy, a sorozat keretében eltervezett kisebb sorozat része. Karcsa, ez a Sárospatak és Sátoraljaújhely vonzaskörzetébe tartozó, a magyar és a csehszlovák határ közelében fekvő, jelentős bodrogközi falu Árpád-kori műemlék temploma és gazdag népköltészete jóvoltából vonult be a régészetbe, a művészettörténetbe és a néprajz-, illetve folklórkutatásba. Néprajzi vizsgálatát Balassa Iván, a sárospataki II. Rákóczi Ferenc Múzeum akkori igazgatója kezdeményezte, aki mint egykori Csúry-tanítvány felfigyelt a szépen megőrzött tájnyelvre és a gazdag hiedelem-monda anyagra. A sorozatunk XI. köteteként megjelent *Karcsai mondák* c. kötete (Bp. 1963.) a hiedelem-monda-kutatásban ma is alapműnek számít. Gyűjtőútjain hűséges társul, majd tanítványul szegődött melléje Nagy Géza helybeli születésű pedagógus, aki biztatására mesegyűjtésbe fogott és nem kevesebb mint 700 meseszöveget vett hangszalagra Karcsán és a hozzátartozó tanyákon, társközségekben. Gyűjtéseit évről évre beküldte a budapesti Néprajzi Múzeum néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatára, ahol rendszerint elnyerte velük a nagydíjat vagy az I—III. díjak valamelyikét — attól függően, hogy ezen kívül még milyen jeles pályamunkák futottak be abban az évben a pályázatra. A „teljes”

gyűjtemény egy példányát ma a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárának kéziratára őrzi és legnagyobb mesegyűjteményként tartja számon.

A hatalmas mesegyűjteményből egy válogatás összeállításával, valamint a jegyzetek elkészítésével Ortutay Gyula Erdész Sándort bízta meg. A kötet, illetve kötetek elkészülését azonban már nem érthette meg, így ráhárult az a könnyű és kellemes feladat, hogy a gyűjteményt sorozatszerkesztőként útjára bocsásson. Nagy Gézát Balassa István kiváló gyűjtővé képezte ki, aki gyűjtőtevékenységét tanítómestere távozása után is mintaszerűen végezte: jó mesemondókat keresett fel, jó hangfelvételeket készített, s azokat az elnagyolt fonetika érvényben levő direktíváinak megfelelően nagy gonddal jegyezte le, a gyűjtemény tehát mint szövegpublikáció valóban eléri a kritikai kiadás rangját.

Tanulságos és szépen megírt a bevezető tanulmány is Karcsa múltjáról, jelenéről s abban a mesemondók és a mesemondás szerepéről. Ennél többet egy, az ország távoli csücskében élő, gyűjtővé kiképzett pedagógustól, aki tulajdon falujában tanítványai bevonásával csak keveske szabadidejét és a vakációkat tudja felhasználni a terepmunkára és az olvasásra a hozzá rendszertelenül, esetlegesen eljutó irodalomból, kívánni se lehet. Ha százal több ilyen tanárember élne az országban, mint amennyi jelenleg van, sokkal előbbre tartanánk tulajdon népköltészetünk ismeretében. Neki köszönhető, hogy a közelebbi jövőben gondolhatunk egy karcsai gyermekjáték és gyermekmese kötetre, s a távolabbi jövőben egy tréfas mese-, anekdota-, vicc-, élménybeszélés-kötetre is. Rokonszenvesek és tartózkodók a faluja és annak népe iránti tanúsított érzelmei, melyek elmélyült kutatásra, nem pedig romantikus ömlengésekre készítetik. Kívánni se lehet egy falunak jobb szószólót, mint amilyen Karcsának Nagy Géza sze-

mélyében megadatot. Nagy Géza azonban nem hivatalos mesekutató, önkéntes gyűjtőként érdeklő öt népe egykori és mai életének, kultúrájának számos más oldala is, gyűjtött anyaga folklorisztikai szempontú interpretálását nem is tőle várja az olvasó.

Az öt év előtti sorozatszerkesztő örült a gazdag, jól elmondott mesecanyagnak, mely a falu repertoárjának a szóbeliségből származó részét reprezentálja, a mesék műfaji és azon belül típusrendben való közlésének, mely a népszerű típusok sokféle megjelenési formáját, s egészében Karcsa mesekincsének legarchaikusabb rétegét mutatja be a rövid, tárgyilagos, a legszükségesebb adatokat tartalmazó, a legközelebbi változatokat felsoroló jegyzeteknek, a jegyzetek bevezetőjében a korábbi bodrogközi mesegyűjtések felsorolásának és annak a ténymegállapításnak, hogy az 1960-as évek elején gyűjtött karcasai mesék már „modernebbek”, „irodalmiasultabbak”, mint a sorozat korábbi kötetiben található. Úgy véltük, hogy a kötet szerkesztés és a jegyzetelés — a lehetőségek határain belül — eleget tesz a kritikai kiadás szabályzata¹ követelményeinek is.

Mai tapasztalataink birtokában már igényesebbek lennének a szerény és szűkszavú jegyzetekkel szemben, jóllehet tudván tudjuk, hogy Erdész Sándornak a bevezető megformálásában is fontos szerepe van. A tárgyilagos olvasóvá lett sorozatszerkesztő megrója egykori önmagát, hogy miért nem szőlította fel Erdész a jegyzetek bevezetőjeként egy olyan téma megírására, amelynek ma ő a legjobb ismerője: az északkelet-magyarországi gazdag mesekincs, s azon belül a karcσαι népmesék részletesebb jellemzésére és a kiemelkedő paraszti és magyar-cigány mesemondók mesemondói sajátosságainak az elemzésére,

mert hisz a mesék jelenlegi csoportosítása mellett ez a nézőpont háttérbe szorul. Különösen érdemes lett volna foglalkozni az ezen a tájon még ma is gyakori, magyarul mesélő magyar-cigány mesemondókkal, akik a maguk sajátos módján számos archaikus magyar mesemotívumot és hiedelemelemet őriznek, s akarva-akaratlanul „cigányos” vonásokat is.

Az UMGY XX—XXI. kötete — egy másutt már megjelent tanulmány² némiképpen kiegészített összefoglalásának a hiánya ellenére, amit a területet és a szerző munkásságát kevésbé ismerők talán észre se vesznek — hallgatóság jelenlétében felvett, szakszerűen lejegyzett és csoportosított meseszövegek gyűjteménye, adat- és érzelmgazdag bevezetővel, mely jól beágyazza ezeket a meséket a falu életébe. A jegyzetek jórészt csak a legszükségesebbek közlésére szorítkoznak (sorszám, cím, a mesemondó neve, a felvétel időpontja, típusszám, irodalom, változatok), ezért minden „mellékes” megjegyzésnek örülünk, mely egy-egy mesetípus változatainak kedveltségére, a szöveg műfaji jellegére, csetleges irodalmi forrására stb. vonatkozik. Fontos és ma már elengedhetetlen része a kétkötetes válogatásnak a tájszavak jegyzéke. A *Karcσαι népmesék* jelentős gyűjteménnyel gazdagítja forráskiadványaink sorát.

Kovács Ágnes

¹Balogh Lajos — Voigt Vilmos: A népköltési (folklor) alkotások kritikai kiadásának szabályzata. Szerkesztési irányelvek IV. Budapest, 1974.

²Erdész Sándor: Der Stand der Märchenforschung in Nordostungarn. Fabula 11. Bd. Berlin, 1970. 145—154. old.

ANYANYELVI OLVASÓTÁBOR. Győr-Sopron megye Honismereti Bizottsága évről évre megrendezi a muraközi, burgenlandi, csallóközi és megyebeli magyar diákok nemzetközi anyanyelvi olvasótáborát Sopronban. Ez év május 22—23—24-én a táborban részt vett tanulók találkozóját tartották meg Győrött. A Magyarországon szerzett élmények, az egymás közt kialakult barátságok tették nélkülözhetetlenné ezt az összejövetelt. A gazdag programra összejött középiskolásokat *Vadász Anna*, a HNF Győr-Sopron Megyei Bizottságának titkára köszöntötte. Élénk beszélgetés alakult ki arról, hogy kinek miért volt hasznos a nyári tábor. Értékeltek a nyelvi játékok, s a legjobbak könyvjutalomban részesültek. A múlt emlékei, hagyományai miként járulhatnak hozzá a nemzeti tudat erősödéséhez — címmel *dr. Timaffy László* tartott színesen illusztrált előadást, *dr. Barsi Ernő* pedig a magyar népdalok világát elevenítette meg. Volt színházlátogatás, városnézés, diszkó. A nagyon hasznos találkozást *Szabó József* táborvezető zárta be, s a diákok gazdag honismereti élménnyel térhettek vissza hazájukba.

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Adalékok Pest megye felszabadulás utáni történetéhez. Szerk: *Sándor Gézáné.* Kiadja az MSZMP Pest Megyei Bizottsága, Bp. 1987. 124 old.

Antalfy Gyula: Boldog barangolások. Magvető, 1987. 280 old.

A lírai hangvételű leírások hazánk legszebb tájait mutatják be.

Antalóczi Lajos: Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár története. Kiadja a könyvtár. Eger, 1986. 39 old.

Apor Péter: Metamorphosis Transylvaniae. Szépirodalmi. 1987. 176 old.

Az első ízben 1736-ban megjelent könyv megőrökiti Apafi Mihály uralkodásának utolsó idejét, beszámol az erdélyi nemesség szokásairól, erkölcséről, ceremóniáiról.

Ardelean, Iosif-Ioan: Kétegyháza község monográfiája. Fordította és sajtó alá rendezte *Csobai Lászlóné.* *Bibliotheca Becesiensis*, 27. Kiadja a Rózsa Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola, 1986. 117 old.

A. Sajtó Enikő: Délvidék 1941—1944. Kossuth, 1987. 336 old.

A magyar kormányok délszláv politikája.

Asztalos István: Aszód, műemlékek. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 259. Bp. 1986. 16.

Asztalos István: Oskolatanítók a Galga mentén. Adatok a XVIII—XIX. században működő tanítók életviszonyaihoz. Kiadja a Petőfi Sándor Múzeum, Aszód, 1987. 56 old.

Badál Ede: Kastélyok, kúriák Pest, Heves és Nógrád megyében. Fényképek: *Mihalik Tamás.* Műszaki, 1987. 195 old.

Bakó Ferenc: Tájházak Heves megyében. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 261. Bp. 1986. 16 old.

Balogh István: Regeszták Szatmár vármegyei jegyzőkönyvekből, 1593. május 1.—1616. augusztus 6. Szerk: *Gyarmathy Zsigmond.* Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár. Nyíregyháza, 1986.

Barabás Jenő—Gilyén Nándor: A magyar népi építészet. Műszaki, 1987. 230 old

Barsi Ernő: Sály. Egy bükkaljai falu a hagyományos gazdálkodás idején. Kiadja a Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1987. 209 old.

Batthyány Kázmér és a Magyar Védegyelet. Pannónia Könyvek. Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár. Pécs, 1987. 100 old.

Bánszki István: Így él köztünk Bessenyei György. Kiadja a Móróczi Megyei és Városi Könyvtár, 1986. 158 old.

A Bessenyei-hagyomány ápolása Szabolcs—Szatmár megyében a tények és a dokumentumok tükrében 1884—1986.

Bence László: Bosznia és Hercegovina okkupációja 1878-ban. Akadémiai, 1987. 243 old.

Beregzászi Ilona: A kaposvári Móróczi Zsigmond Mezőgazdasági Szakközépiskola 100 éves jubileuma, 1886—1986. Kiadja az iskola. Kaposvár, 1986. 111 old.

Berényi Sándor: A magyar népi demokratikus állam közigazgatása. Kossuth, 1987. 236 old.

A Békéscsabai Agroker Vállalat huszonöt éve. Szerk: *Botyánszki János.* Kiadja az Agroker, Békéscsaba, 1986. 39. old.

Boglári Békés István: Népi írók, ifjú kommunisták és más rebellesek. *Tények és tanúk.* Magvető, 1987. 400 old.

A szerző az állástalan tanítók egykori vezetőjeként aktív részese volt a második világháborút megelőző magyarországi haladó értelmiségi mozgalmaknak.

Boros Imre: Adatok a kótelki népoktatás 250 éves történetéhez. Kiadja a Nagyközségi Tanács és a Szolnok Megyei Igazgatóság, Szolnok, 1986. 83 old.

Boros Aladár: Váci gazdászok 40 éve. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem gyakorló iskolájának története. Kiadja az iskola, Vác, 1986. 147 old.

Budapest és a főbb napi munkaerő-vonzási közege népességének főbb jellemzői. 1980. január 1. Összeállította: *Nagy Istvánné, Lakatos Miklós.* Kiadja a Központi Statisztikai Hivatal, Bp., 1986. 106 old.

Burány Imre: Fejezetek az Ifjúsági mozgalmak Bács—Bodrog vármegyei történetéből, 1944—1949. Kiadja a KISZ Bács-Kiskun Megyei Bizottsága Vágó Béla Politikai Képzési Központja. Baja, 1987. 107 old.

Csapodi Csaba—Tóth András—Vértessy Miklós: Magyar könyvtártörténet. Gondolat, 1987. 592 old.

Csapó György: A tagyosi Csapó család története. *Családtörténeti adattár, 1.* Kiadja az ELTE, 1985. 77 old.

Csepeli György: Csoporttudat—nemzettudat. Eszék, tanulmányok. Magvető, 1987. 388 old.

Cserbák András: Kalendárium típusok a Néprajzi Múzeum gyűjteményében. Múzsák, Bp., 1987. 156 old.

Trattner és Károlyi Nemzeti kalendáriuma 1849. évi kiadásának reprintjével.

Csomor Lajos: Magyarország szent koronája. Kiadja a Vay Adám Múzeum Baráti Köre. Baja, 1986. 291 old.

A szakmai fejezetek kidolgozásában részt vettek: *Lantos Béla, Ludvig Rezső, Poór Magdolna.*

Csoóri Sándor: Készülődés a számadásra. Magvető, 1987. 461 old.

„Ebben a könyvben én elég sokat politizálok. De ez természetes is, mert a XX. századot a politizálás kényszere ugyanúgy átítatja, mint ahogyan a középkort a vallás. Miért éppen az író, a költő mondjon le a politikáról akkor, amikor a magyar történelemben politika és irodalom mindig, bizonyos értelemben párbán haladt. Vannak még ebben a kötetben a költészettel, filmes éveimmel foglalkozó írások, van visszaemlékezés a diákéveimre, sokat írtam Németh Lászlóról, Illyés Gyuláról, Nagy Lászlóról, Szervátiusz Tiborról, egyáltalán arról, hogy mit jelent az irodalom, a művészet szerepe a XX. század utolsó évtizedeiben.”

Csuma János: Csákány és puska. Emlékezés Csizmazia Gyulára. Kiadja az MSZMP Városi Bizottsága, Komló, 1986. 78. old.

Czeglédi Imre: Gyula, műemlékek. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 258.* Bp. 1986. 16 old.

Czeglédi Imre: Négy évtized Telekgerendáson. A Vörös Csillag Termelőszövetkezet és elődeinek története. Kiadja a Tsz. Telekgerendás, 1986. 144 old.

Darvas József: A legnagyobb magyar falu: Orosháza. *Olcso könyvtár.* Szépirodalmi, 1987. 133 old.

Deák Antal András: A „Hungaria Nova” megrajzolója: Mikovinyi Sámuel (1700—1750). Kiadja a VIZDOK. Bp. 1987. 160 old.

A XVIII. századbéli magyar polihisztor mérnök latin nyelvű írásainak fordítása, valamint életrajza, korabeli illusztrációk és két térképmelléklet kíséretében.

Deák Ferenc: Adalék a magyar közjoghoz. *A jogtudomány klasszikusai.* Közgazdasági, 1987. 202 old.

Dezsényi András-Henrik: Az esztergomi Ferences templom története. Esztergom, 1987. 13 old.

Dévay Ferenc: Boldogkőváralja, történeti emlékek. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 256.* Bp., 1986. 16 old.

Dombrády Lóránd—Tóth Sándor: A magyar királyi honvédség 1919—1945. Zrínyi. 1987. 336 old.

Átfogó értékelést ad a vizsgált időszak katonapolitikájáról és hadseregéről.

Domokos Pál Péter: A moldvai magyarság. Magvető. 1987. 700 old.

A moldvai csángómagyarok történelmével és néprajzával foglalkozó, alapvető jelentőségű könyv 5. átdolgozott kiadása.

Dümmerth Dezső: Írtástudók küzdelmei. Panoráma, 1987. 400 old.

A magyar művelődés történetével foglalkozik Árpád-házi Szent Margittól a XIX. század végéig.

Ef-lapok, '87/4-5. Kiadja a KISZ KB. Bp., 1987. 60 old.

A tartalomból: Az Erdei-kör programjáról, *Teski Tibor:* Az Agria-kör nagy sikerű bemutatkozása. *A Széchenyi István Szakkolégiumi Csoport, Diczházi Bertalan:* Egy régi körvezető megjegyzései az egyetemi, társadalompolitikai körökről, klubokról. *Budai János:* Az „alternatívok” és a szocializmus politikai rendszere (Beszélgetés Szabó Máté politológussal), *Lengyel László:* Ifjúság és reform.

Egy letűnt korszakról 1919—1945. Szerk: *Sánta Ilona.* Kossuth, 1987. 320 old.

A kötet a Társadalmi Szemlében több mint egy éven át közölt cikksorozatot tartalmazza, mely a Horthy-rendszer történetét dolgozza fel.

Együtt az ifjúság tömegeivel... Tanulmányok, visszaemlékezések, 1953—1960. Fel. szerk.: *Kara Nagy Irén.* Szerk.: *Feitl István.* Kiadja a KISZ KB Agitációs- és Propagandaosztálya, Bp., 1987. 146 old.

I. István Közgazdasági Szakközépiskola és Antos István Kollégium Jubileumi Emlékkönyve 1887—1897. Írta: *Szabó Balázsné.* Kiadja az iskola, Bp., 1987. 125 old.

Emlékkönyv. Az V. ker. Szemere u. 3. sz. Általános Iskola 110 éves története. Összeállította: *Móricz Lajosné.* Kiadja az iskola. Bp., 1986. 44 old.

Erdei Ferenc: A magyar társadalom. *Gondolkodó magyarok.* Magvető, 1987. 68 old.

A második szárszói találkozón, 1943-ban hangzott el Erdei Ferenc előadása, melyben az író, szociológus és politikus a magyar társadalom szerkezetét igyekezett átvilágítani.

Erdélyi Zoltánné: Tihany, népi műemlékek. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 260.* Bp., 1986. 16 old.

Erosz a folklórbán. Erotikus jelképek a néphagyományban. Szerk.: *Hoppál Mihály és Szepes Erika.* Szépirodalmi, 1987. 305 old.

Órtutay Gyula: A magyar parasztság szerelmi élete, **Vargyas Lajos:** Szerelmi-erotikus szimbolika a népköltészetben, **Bernáth Béla:** A szerelem képes nyelvéről, **Nagy Ilona:** Adam és Éva, az erosz keletkezésének mondái, **Dömötör Tekla:** A „lidérc szerető”, vágy és csalóka erosz a magyar néphitben, **Nagy Olga:** A szerelem témái a népmesékben, **Jankovics Marcell:** Erosz és eróé, kasztrációs komplexus a tündérmesékben, **Tátrai Zsuzsanna:** Erosz a jelesnap szokásokban, **Ujváry Zoltán:** Erotikus és fallikus megnyilvánulások a dramaturgikus népszokásokban, **Bosnyák Sándor:** Gyimesvölgyi hujjintások, **Vajda Mária:** Vallomások a paraszti szerelmi életről, **Szenti Tibor:** Szerelmi élet a vásárhelyi gazdacsaládban, **Kovács Ilona:** Szerelmespár-ábrázolások a dunántúli pástortművészetben.

Életmód-kutatások Pest megyéből. Szerk.: *Ikvai Nándor.* Kiadja a Pest Megyei Múzeumok Igazgató-sága. Szentendre, 1987. 411 old.

Az életmód változása egy bükki faluban. Az 1985. május 23-i felsőtárkányi néprajzi tájkonferencia anyaga. Szerk.: *Petercsák Tivadar.* Kiadja a TIT Heves megyei Szervezete, Eger, 1986. 147 old.

Bakó Ferenc: Szerelmi ajándék Felsőtárkányon, **Széman Zsuzsa:** A párvalasztás, a párkacsolatok és a családi élet változása Felsőtárkányon, **Bodó Sándor:** Hagyományos és mai tárgyak egy bükki falu családi gazdaságaiban, *Petercsák Tivadar:* Az erdő szerepe Felsőtárkány életében, *Schwalm Edit:* A népi táplálkozás változása Felsőtárkányon.

Falu, város szövetségben. Tájékoztató a Veszprém és Vidéke ÁFÉSZ működéséről 1946 és 1986 között. Szerk.: *Gáldonyi Béla* és mások. Kiadja az ÁFÉSZ, Veszprém, 1986. 166 old.

Farkas József: Luby Margit kéziratosa hagyatéka a Szatmári Múzeumban. Kiadja a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 117 old.

Farkas Lajosné: Tájékoztató a Homokhátsági Vízi Társulat 25 éves munkájáról: 1961—1986. Kiadja a társulat, Kiskőrös, 1987. 13 old.

Fábr Anna: Az irodalom magánélete. Magvető, 1987. 680 old.

Irodalmi szalonok és társaskörök Pesten, 1779—1848.

Fábry Zoltán: Összegyűjtött írásai 6. Válogatta és összeállította: *dr. Fónod Zoltán*, a jegyzeteket készítette: *dr. Alabán Ferenc*, a bibliográfiát összeállította: *Reguli Ernő.* Madách 1967. 413 old.

Ez a kötet Fábry 1950—1953 között megjelent cikkeit és tanulmányait tartalmazza.

Fejezetek a Bodrogköz néprajzából. Szerk.: *Viga Gyula.* A Miskolci Herman Ottó Múzeum Néprajzi Kiadványai XIX. Miskolc, 1986. 100 old.

Hőgye István: A Bodrogköz (történelmi vázlat és levéltári források), **Siska József:** A Bodrogköz nép-

mozgalma, **Dankó Imre:** A Bodrogköz régi vízrajza és vízi élete, **Cseri Miklós:** A Bodrogköz népi építészete vázlata, **Bodó Sándor:** A bodrogközi legelő építményei, **Kovács Dániel:** A Bodrogköz néprajzi sajátosságai, **Nagy Géza:** Társasmunkák a Bodrogközben, **Viga Gyula:** Néhány adat a páncini Karcsa hazosításához. **Janó Ákos:** A Bodrogköz néprajzi irodalma.

Felhősné Csizsar Sarolta: Temetkezési szokások a Beregi-Tiszahátán. *Studia folkloristica et ethnographica*, 20. Kiadja a KLTE, Debrecen, 1986. 196 old.

A felszabadulás utáni történetünkről, 1—2. Összeállította: **Földesi Margit, Rainer M. János.** Szerk.: **Balogh Sándor.** Kossuth, 1987. 336 és 426 old.

1. **Korom Mihály:** Az új, a népi demokratikus államrendszer kialakulása, **Föglein Gizella:** A magyar népi demokrácia születésnapja, **Korom Mihály:** Fegyverszünet és hadüzenet, **Kis András:** Népi hadsereg születik, 1945. **Izsák Lajos:** Illegális után, **Strassenreiter Erzsébet:** Megváltozott körülmények, **Zinner Tibor:** „A magyar nép nevében” Népbírószágok, igazoló bizottságok, **Vida István:** A köztársaság kialakítása Magyarországon, **Balogh Sándor:** Koalíciós és parlamentáris demokrácia, **Gyarmati György:** Közigazgatási reform és pártközelmek, 1944—1947., **Balogh Sándor:** A párizsi béke, 1947., **Izsák Lajos:** A két munkáspárt egyesülése Magyarországon 1948-ban, **Szabó Bálint:** Utírány a szocializmus, **Somlyai Magda:** Újraszajd az ország élete, **Földesi Margit:** Az üzemi bizottságok, **Simon Péter:** „Föld, kenyér, szabadság.” Az 1945-ös földreform, **Ránki György:** Magyar Holocaust, **Uő:** „Hol van a sok sírkereszt?”, **Korom Mihály:** A népi demokrácia hajnalán, **Für Lajos:** Hol az a sok sírhalom? Magyarország embervesztése, **Balogh Sándor:** Jelenkori népvándorlás — kitelepítés és lakosságcsere Magyarországi felszabadulása után, **Berend T. Iván:** A világtörténelem legsúlyosabb inflációja, **Ránki György:** Az ujjáépítés hároméves terve, **Uő:** Munkások a gyárak élén, **Szakács Sándor:** A termelőeszközök társadalmisításának kezdetei Magyarországon 1945—1948., **Balogh Sándor:** Egyház és oktatás a felszabadulás után, **Urbán Károly:** Lukács és a magyar demokrácia, **Izsák Lajos:** A polgári ellenzék kiszorítása a politikai életből Magyarországon 1947—1949., **Föglein Gizella:** A Magyar Függetlenségi Néprajzi megalakulása és programja, **Balogh Sándor:** Torzulások tanulsága, **Sípos Péter:** Hetvenöt éve született Rajk László, **Hajdú Tibor:** Kérdőjelek R. M. hiányzó portréjához, **Berecz János:** A szocializmus építése során kialakult válság és leküzdésének tapasztalatai, tanulságai, 1935—1956.

2. **Berend T. Iván:** Utak és tévutak a gazdaságpolitikában Magyarországon az 1950-es években, **Pető Iván:** A tervbe ment füst, **Zsilák András:** Az MDP munkáspolitikájáról, **Belényi Gyula:** Településfejlesztési koncepciók az 1950-es évek elején, **Szomszéd Imre:** A gazdasági fejlődés problémái Balassagyarmaton a hároméves terv befejezésekor és az első ötéves terv időszakában. **Pető Iván:** Jobb- és ballépések, **Rátki András:** A volt magyar uralkodóosztályok — Egy 1951-es felmérés tanulságai, **Balogh Sándor:** A magyar értelmiség a felszabadulás után, **Koncz Endre:** Harmincéves a szakértetség, **Rainer M. István:** Írás közben — Viták az Irodalmi Újságban, **Molnár**

János: Az 1957-es pártértekezlet évfordulójára, **Berecz János:** A néphatalom megszilárdításának nemzetközi körülményeiről, **Izsák Lajos:** A szocializmus alapjainak lerakása Magyarországon, **Jakab Sándor:** Szélesebb demokrácia, nagyobb felelősség, **Üő:** Erdékvédelem, változó körülmények között, **Berend T. Iván:** Válság és megújulás, **Pető Iván:** Gondolkodási szünet, **Habuda Miklós:** A munkásosztály a konszolidáció időszakában, **Orbán Sándor:** Merre tart a magyar parasztság, **Berend T. Iván:** Felzárkózás, vagy lemaradás? — Egy évtized tanulságai, **Köpeczi Béla:** A negyedszázados kulturális fejlődés főbb tapasztalatai és tanulságai, **Berend T. Iván:** Négy évtized a magyar történelemben, **Orbán Sándor:** Kollektivizálás és a parasztság útja, **Szakács Sándor:** A magyar falusi társadalom átalakulása, **Berecz János:** Negyven évünk a világban, **Gergely Jenő:** A magyarországi keresztény egyházak négy évtizede, **Tóth István:** A közoktatás, a közművelődés, a tömegkultúra négy évtizede, **Köpeczi Béla:** A szocializmus építése nemzeti sajátosságainak és általános törvényszerűségeinek jelentkezése az ideológiai harcban, **Diószegi István:** Történetírás és publicisztika, **Vida István:** A történetmunka hiábavalóságáról, **Glatz Ferenc:** A történettudomány és a közgondolkodás történeti elemei.

Filep Tibor: Hajnalban megszólaltak a dobok. Kiadja a KISZ Hajdú-Bihar Megyei Bizottsága, Debrecen, 1987. 55 old.

Riportok, portrék, tanulmányok 1848—1849-ből.

Fővárosunk XVIII. kerülete. Szerzők: **Pándy Tamás, Téglás Tivadar, Tury Zoltán.** Kiadja a XVIII. kerületi tanács. Bp., 1986. 87 old.

Gallyas Ferenc: Hősi hajalom után. *Tények és tanúk.* Magvető, 1987. 320 old.

A 2. magyar hadsereg doni katasztrófája után a szerző nevével Makón a hősi halottak emléktáblájára véstek, pedig életben maradt és mint hadifogoly próbált harcolni egy antifasiszta magyar légio létrehozásáért.

„Garasin Rudolf” Munkásöregység története, 1957—1987. Kiadja a munkásöregység Bp., 1987. 46 old.

Gáll Ernő: Kelet-európai irástudók és a nemzetiségiség törekvések. Kossuth, 1987. 388 old.

Gellér Katalin—Keserű Katalin: A gödöllői művésztelep, Corvina, 1987. 246 old.

Az 1903-ban alakult gödöllői művésztelep a magyar szecesszió egyetlen szervezett művészcsoportha volt. Munkássága középpontjában a szövőműhely és a szövőiskola tevékenysége állt, de átfogta az építészettől a könyvillusztrációig a művészet egész területét.

Gergely András A.—Kamarás István—Varga Csaba: Egy kisváros. Szociográfia. *Műhelysorozat, 7.* Műveltségkutató Intézet, 1986. 234 old.

Varga Csaba: Sima hétköznapiok? **Kamarás István:** A lámpa fontosabb, mint az út, **Kamarás István:** Kisvárosi reformerek, **Gergely András:** Legyünk realisták.

Gergely András: Egy nemzetet az emberiségnek. *Elvek és utak.* Magvető, 1987. 480 old.

A szerző arra keresi a választ, hogy milyen társadalmi, eszmei, politikai folyamatok vezettek a magyar reformmozgalom kialakulásához, milyen volt a célok és a valóság viszonya, mekkora volt az 1848-as áttörés jelentősége.

Gergely Ernő: A szénbányák államosítása. Kiadja a Bányai Dolgozók Szakszervezet, Bp., 1986. 98 old.

Gericz József: A korai rendiség Európában és Magyarországon. Akadémiai, 1987. 330 old.

A III. András-kori rendiség nemzetközi helyének megállapításához a szerző a XIII—XIV. század fordulójáig mutatja be Európa korai rendi intézményeit.

Gondolatok, képek Szigetszentmiklósról. Összeállította: **Nagy Józsefné és Pongrácz Gábor.** Kiadja a Szerszámgépipari Művek Fejlesztő Intézete, Halásztelek, 1986. 15 old.

A győri Gárdonyi Géza Általános Iskola hatvanöt esztendeje. Írta: **Kallós Károlyné, Markó Endréné.** Kiadja az iskola. Győr, 1987. 79 old.

Habuda Miklós: A magyar szakszervezetek a népi demokratikus forradalomban, 1944—1948. Népszava, 1986. 319 old.

Hamar Imre: Negyedszázados út. Kiadja a szövetséget. 1986. 253 old.

A Vaszari Hunyadi Mgtsz története.

Harmincéves a munkásörégység. Írta **Bertalan István és mások.** Kiadja a Munkásörégység Országos Parancsnoksága. Bp., 1987. 47 old.

35 éves az Állami Könyvterjesztő Vállalat: 1851—1985. Készítette **Török Ottó.** Kiadja az AKV. Bp., 1986. 8. old.

Havassy Péter: Heves megye középkori tisztviselői. Kiadja a Dobó Vármúzeum, Eger, 1986. 88 old.

A helytállás 30 éve. A komáromi Nedermann Ferenc Munkásörégység krónikája. Szerk.: **Tamás István.** Kiadja a munkásörégység. Komárom, 1986. 47 old.

Herczeg Géza: Magyarország külpolitikája 1896—1919. Kossuth, 1987. 380 old.

A 75 éves Miskolci Zalka Máté Gépipari Szakközépiskola jubileumi évkönyve, 1912—1987. Szerk.: **Komlósi Imre.** Kiadja az iskola. Miskolc, 1987. 185 old.

75 év: Fővárosi Pedagógiai Szeminárium—Fővárosi Pedagógiai Intézet (1912—1987). Kiadja a Fővárosi Tanács. Bp., 1987. 128 old.

Köte Sándor: Törekvések a népoktatás korszerűsítésére a századelőn, **Komlósi Sándor:** Wesszely Ödön, a Szeminárium első igazgatója, **Hunyadi Zoltán:** Budapest székesfőváros elemei népiszkoláinak 1913-ban kiadott helyi tanterve, **Kálmán György:** Korszerűsítési törekvések a hatvanas évek elején, **Kaján**

László: Múlt és jövő között, **Jáki László:** Dokumentumok, adatok, visszaemlékezések a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium történetéből, **Tari István:** A Fővárosi Pedagógiai Intézet kiadványainak bibliográfiája.

Honismereti Dolgozatok III. Kiadja a Petőfi Sándor Városi Művelődési Központ. Győr, 1987. 46 old. (Soksz.)

Dr. Timaffy László: Tízestendő, **Németh Judit:** Jeles napok szokásai Lébényben, **Pöcze Sándor:** Keresztelő, lakodalom, temetés Tápszentmiklóson, **Grubits Márta és Zsuzsa:** Szakrális hagyományok Kópházán, **Veisz Emőke:** Gyermejátékok Ilonka-pusztán, **Hécz Tünde:** Népköltészeti hagyományok Kunszigeten, **Ráczkevei Zsuzsa:** Hiedelemmondák Győrszentivánon, **Horváth Erzsébet:** Hogyan él a felszabadulás és a termelészövetkezet a mezőörsi ember emlékezetében? **Laposza Katalin:** Munkáshagyományok nagyapám emlékeiben, **Nagy Andrea:** Győri pékmesterek hagyományai, **Rákász Edit:** Egy falusi bábaasszony emlékei, **Mészáros Márta:** Az első világháború hatása falumban, **Németh Imre:** Lébény műemlékei, **Csapó Julianna:** Szarvasmarha-, ló- és kutyanevek Mecsérén, **Hankovszky Katalin:** Rábaszenthály ragadványnevei.

Horváth Sándor: A szombathelyi Kertész Mezőgazdasági Termelészövetkezet negyedszázada, 1961—1985. Kiadja a termelészövetkezet, Szombathely, 1987. 303 old.

Hóvári János: A hűtlen Dobó. *Labirintus.* Helikon. 1987. 128 old.

A kötet Dobó István és Balassa János ellen indított hűtlenségi perrel szól. A két főúr elleni vád szerint az erdélyi fejedelemmel Habsburg-ellenes lázadást szítottak.

25 éves a Szerencsi Édesipari Vállalat Diósgyőri Édesipari Gyára. Jubileumi Emlékkönyv 1962—1987. Szerk.: **Takács Lajosné.** Kiadja a gyár. Szerencs—Diósgyőr, 1987. 34 old.

25 éves a székesfehérvári AGROKOR. Írta: **Gabnai Gábor és Zsiday Csaba.** Kiadja a Mezőgazdasági Termelőszövetkezet Kereskedelmi Vállalat, Székesfehérvár, 1986. 64 old.

25 éves a Zirci III. Béla Gimnázium. Jubileumi emlékkönyv, 1962—1987. Szerk.: **Czingráber János.** Kiadja a gimnázium, Zirc, 1987. 32 old.

Imreh István: Székelyek a múlt időben. *Nemzet és Emlékezet.* Magvető, 1987. 380 old.

A főbb fejezetek: A székely falutörvények világa, A székely társadalomszerkezetéről, A földet közösen birtokló falu. A rend és tisztesség dolga. A változáson munkáló emberek.

Ipolyi Arnold: Magyar mitológia. Európa, 1987. 644 + 160 old. Hasonmás kiadás.

Janó Ákos: A Bodroghöz néprajzi irodalma. Kiadja a Rákóczi Múzeum. Sárospatak, 1986. 67 old.

Jármai Ervin: Műszaki és Természettudományos Egyesületek Szövetsége Veszprém Megyei Szervezetének tevékenysége, 1959—1985. Kiadja a szervezet. Veszprém, 1986. 354 old.

A Jászapáti Gimnázium Jubileumi Évkönyve. Szerk.: **Kalmár Pálné.** Kiadja a Gimnázium, 1986. 178 old.

Kaczián János: Demokratikus ifjúsági mozgalmak Tolna megyében, 1944—1950. Kiadja a KISZ Tolna Megyei Bizottsága, Szekszárd, 1987. 100 old.

Kaczur Ernő: A mezőgazdasági termelészövetkezeti mozgalom fejlődése Hangonyban. Kiadja a Kun Béla Művelődési Központ Igazgatóságának Lajos Árpád Honismereti Köre, Ózd, 1986. 114 old.

Karácsony Gyula: Tények és adatok Győr és vidék munkásmozgalmának történetéhez, 1924—1928. Kiadja az MSZMP Győr-Sopron Megyei Bizottsága—Megyei Lapkiadó Vállalat, Győr, 1987. 127 old.

Kecskeméthy Aurél: Széchenyi István utolsó éve és halála 1848—1860. *Magyar Ritkaságok.* Szépirodalmi, 1987. 224 old.

Az 1866-ban megjelent könyv a riport, az emlékirat és az esszé ötvözet. Pontosan beszámol Széchenyi utolsó éveiről és a halálát megelőző eseményekről.

Keresztényi Nándor: Csepeli agrárszövetkezők. A Duna Termelészövetkezet 25 éves krónikája. Kiadja a Tsz. Bp., 1986. 79 old.

A keszthelyi járás földrajzi nevei. Közéteszi **Markó Imre Lehel** és mások. Szerk.: **Balogh Lajos és Ördög Ferenc.** Adatok és források Zala megye történetéhez. 3. Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1986. 157 old.

200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás, 1787—1987. Írta: **Krasszon Dénes** és mások. Szerk.: **Holló Ferenc.** Mezőgazdasági, 1987. 463 old.

Kincses Kozlovár 1—2. Válogatta, szerkesztette, sajtó alá rendezte, az utószót írta **Bálint István János.** *Magyar Hirmondó.* Magvető, 1987. 529 + 407 old.

Király Sándor: Ötven év a Tisza fölött. Fejezetek a szolnoki repülés történetéből. Kiadja a Megyei Lapkiadó Vállalat, Szolnok, 1986. 154 old.

A Kisgyaláni Mezőgazdasági Termelészövetkezet férfikarának rövid története. 1940—1985. Kiadja a Mgtsz. Kisgyalán, 1986. 12 old.

Kisújszállás város története. Szerk.: **Szabó László.** Kiadja a Városi Tanács, Kisújszállás, 1986. 202 old.

A KISZ 30 éve Bács-Kiskun megyében. Felelős szerk.: **Taracközi Katalin,** szerk.: **Ballai József.** Kiadja a KISZ Bács-Kiskun Megyei Bizottsága, Kecskemét, 1987. 329 old.

Kocsis Károly: Migrációs folyamatok a Vajdaságban a második világháború után. *Az MTA Földrajzi Kutató Intézetének Közleményei,* 442. 1986. 23 old.

Kocsis Pálné: Ecsetvonások Kocsis Pál szőlőnemesítő portréjához. Kiadja a Kertészeti Egyetem. Bp., 1986. 104 old.

Kodolányi János: A hazugság öl. *Gondolkodó magyarak.* Magvető, 1987. 70 old.

Az 1927-ben megjelent röpirat a dunántúli falvakban pusztító egykéről és a parlamentben tanácskozó álszent és tehetetlen honatyák hiábavaló prédikációjáról szól.

A komáromi Magyar Tannyelvű Gimnázium Évkönyve, 1986/87. Szerk.: *Truglyné dr. Gergely Katalin.* Kiadja az iskola. Komárom, 1987. 94 old.

A tartalomból: *Keszegh István:* Előszó, *Truglyné dr. Gergely Katalin:* A tanév krónikája, *Gáspár Tibor:* Kulturális életünkben, *dr. Trugly sándor:* A honismereti szakkör munkájáról, *dr. Virágh József-né:* Steiner Gáborról.

Koncz Pál: Pápa XVIII. századi papírmalma. Kiadja a Papíripari Hagyományok Védelmét Szervező Bizottság, Bp., 1986. 27 old.

Kosáry Domokos: A történelem veszedelmei. Magvető, 1987. 640 old.

Kovács Ákos: Feliratos falvédők. Corvina—Irisz, 1987. 120 old.

A század első felében népszerű himzett falvédőkkel foglalkozik, tárgyalja képi forrásait, folklorvonalkozásait, típusait, társadalmi szerepét.

Kováts Ildikó—Tölgyesi János: Az 1985. évi parlamenti képviselői és tanácstagválasztások sajtóvisszhangja. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 1987. 72 old.

Középkori régészetünk újabb eredményei és feladatai. Szerk.: *Fodor István, Selmezi István.* Megjelent a Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Osztálya és a Magyar Nemzeti Múzeum kiadásában, Bp., 1986. 454 old.

Szegfű László: Gondok és gondolatok Szeged keletkezéstörténete kapcsán, *Hobl Imre:* Középkori régészetünk módszertani kérdései, *Kovalovszki Júlia:* Árpád-kori falukutatásunk újabb eredményei, *Fodor István:* Árpád-kori külső kemencéink keleti faluásatások újabb eredményei, *Selmezi László:* A kunok és a jászok emlékanagyának kutatása, *Pálóczi Horváth András:* A kunok feudalizálódása és a régészet, *Németh Péter:* Az I. István-kori központok kutatásának eredményei és feladatai, *Gábor Judit:* A Sály-latori nemzetségtípi központ kutatása, *Kralovszky Alán:* Az ispánsági várak kérdéséhez, *Magyar Kálmán:* Ispánsági és nemzetiségi központok kutatása Somogyban, *Miklós Zsuzsa:* Árpád-kori kisvárok Magyarországon, *Sándorfi György:* Korai várak típusvizsgálata, *Feid István:* Későközépkori várkutatásunk újabb eredményei, *Koppány Tibor:* Középkori kastélyaink és kutatásuk problémái, *Kubinyi András:* Középkori városkutatásunk újabb eredményei, *Sándor Mária:* Újabb adatok Pécs középkori topográfiájához, *Bertalan Vilmosné:* Óbuda középkori topográfiája, *Szöke Máttyás:* Adatok a középkori Visegrád történetéhez és helyrajzához, *Valter Ilona:* Középkori egyházi épületeink kutatása, *Lovag Zsu-*

zsa: Beszámoló az Esztergom-szigeti apácaolostor 1979—1983 között végzett feltárásáról, *Kralovszky Alán:* A veszprémi és a zirci templomok kutatásának újabb eredményei, *Biczó Piroška:* A bélmónostori ásatások, *Vándor László:* Későgótikus építőműhely Egerváron és környékén, *Gömöri János:* Az iparrégészeti időszéri kérdései a középkorkutatásban, *Hollné Gyürky Katalin:* Az üveg használata a középkori Magyarországon a régészeti leletek fényében, *Müller Róbert:* A középkori vaseszközök kutatása, *Jankovich B. Dénes:* Középkori okleveleink régészeti hasznosításának kérdései.

Kövágó László: Nemzetiségi politika Magyarországon 1945 után. — Ellenállás a magyarországi németsek körében a második világháború éveiben. Kiadja a TIT, Bp., 1986. 55 old.

A krónika kezdete. Szerk.: *Gyevi Károly.* Kiadja a HNF IX. kerületi Bizottságának Battonyai Baráti Köre, Bp., 1986. 175 old.

A tartalomból: *Puja Frigyes:* A múlton és a jelenen át, *Berecz János:* Nehéz napok, *Vajda Péter:* Az első felszabadító, *Horváth Kálmán:* Battonya, szeptember 23., *Pók Attila:* Battonya felszabadulása, *Soltész István:* Battonya érettségije, *Horváth Kálmán:* Battonyai kétköznep, *Bokor László:* Felszabadulási ünnepség Battonyán, *Méhes Lajos:* A felszabadulástól eltelt negyven év népünk felemelkedésének útja volt, *Nagy Péter:* Steinmetz kapitány munkatérse voltam, *Vámos Imre:* Amikor a falu jön el a városhoz, *Albis László:* A Battonyaiak Baráti Köre.

Kun Béla: Nemzetközi tudományos ülésszak születésének 100. évfordulójára. Kossuth, 1987. 299 old.

Óvári Miklós: Kun Béla, a cselekvő internacionalista és hazafi, *Gusev, Kirill Vladomirovics:* Az internacionalista Kun Béla, a Szovjetunió barátja, *Milei György:* Kun Béla, a lenini eszmék első magyarországi terjesztője, a KMP megalakítója, *Mucsi Ferenc:* A század eleje progresszió balszárnyán, *Józsa Antal:* Kun Béla, az internacionalisták katonai mozgalmának kezdeményezője, *Serbakov, Urij Nikolájevics:* Kun Béla, a Szovjet-Oroszországban működő kommunista csoportok föderációjának élén, *Liptai Ervin:* Kun Béla, az első magyar munkáshatalom vezéralakja, *Kende János:* A szakszervezetek kérdése Kun Béla 1918—1919-es tevékenységében, *Péter János:* A Magyar Tanácsköztársaság összefüggései a breszt—litovszki, a Buftaei és a trianoni Békétárgyalásokkal, *Ormos Mária:* A Tanácsköztársaság külpolitikája, *Nagy Zsuzsa, L.:* Kun Béla és a Forradalmi Kormányzótanács, a külpolitika néhány kérdése, *Szűcs László:* Kun Béla a Forradalmi Kormányzótanácsban, *Vadász Sándor:* A forradalmi küldetésűdát és Kun Béla, *Réti György:* Forradalom és ellenforradalom Magyarországon, ahogy Romanelli alezredes látta, *Plezuva, Viliam:* Kun Béla és a csehszlovák forradalmi mozgalom, *Kövágó László:* Kun Béla és a nemzetiségi kérdés az első magyarországi szocialista forradalom idején, *Hajdu Tibor:* Kun Béla a Tanácsköztársaság utolsó napjaiban, *Siklós András:* Adalékok a Kun Béla-kérdés historiográfiájához, *Latisev, Anatolij Grigorevics:* Lenin és Kun Béla újabb források tükrében, *Kovacev, Vujića:* Kun Béla és a jugoszláv kommunista mozgalom kapcsolatai. Deac, Augustin és mások: Román—magyar forradalmi szolidaritási

hagyományok, *Santrarelli, Enzo*: Kun Béla a Kínában, *Krempa, Ivan*: Kun Béla és a csehszlovák forradalmi munkásmozgalom, *Boros Ferenc*: Kun Béla-kép Csehszlovákiában, *Islamov, Tofik Muslimovics*: Adalék Kun Béla szovjet histográfiájához, *Szabó Agnes*: Az MKP vezérkarában, *Kirschner Béla*: Kun Béla és a KMP köztársasági jelszava, 1925—1929., *Svéd László*: Kun Béla és a magyar forradalmi ifjúsági mozgalom, *Szakács Kálmán*: Kun az agrárkérdésről és a parasztság szerepéről 1934—1936-ban, *Pintér István*: Az egységfront és a népfrempolitika felé, *Illés László*: Kun Béla alakja a szépirodalomban, Kun Béla szerepe az internacionáléban, *Avetisán, Grant Aleksandrovics*: Kun Béla az oroszországi és a Nemzetközi kommunista ifjúsági mozgalomban, 1918—1924., *Derzsaluk, Nikolaj Stepanovics*: Kun Béla és Ukrajna, *Puskas, Andrej Ivanovics*: Kun Béla nézetei a háború és a béke kérdéséről, *Timicki, Jan*: Kun Béla és a lengyel munkásmozgalom, *Nikov, Noko*: A bolgár közvélemény Kun Béláról és a Tanácsköztársaságról, *Angelova, Trendafilka*: Kun Béla és a bolgár kommunista mozgalom 1929—1936-ban, *Steiner, Herbert*: Kun Béla és az osztrák munkásmozgalom, *Jahn, Gisela*: Kun Béla és az Ernst Thälmann kiszabadításáért folytatott mozgalom.

Kunhegyesi krónika. Szerk.: *Szabó András*. Kiadja a Nagyközségi Tanács. Kunhegyes, 1986. 267 old.

Kunhegyes földrajzi helyzete, Kunhegyes régmúlt krónikája, Gazdasági egységek és intézmények története, Utóbbi tíz év eseményei.

Kunt Ernő: Az utolsó átváltozás. Gondolat, 1987. 336 old. A magyar parasztság halálképe.

Lábadai Károly: Kopácsi vízi élet. A Fórum Könyvkiadó és az eszéki Magyar Képes Újság közös kiadása, Fórum. Újvidék, 1987. 150 old.

Lengyel Györgyi: Hevesi szöttek és hímzések. Kiadja a Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet. Heves, 1987. 93 old.

Lőrincz Imre: A bukovinai Istensegíttől a völgyégi Majosig. Sajtó alá rendezte, az előszót írta és a szömagyarázatokat készítette *Kóka Rozália. Tények és tanúk.* Magvető, 1986. 624 old.

Lukácsi Lászlóné—Lukácsi László—Rusvay Lajos: Jászalsószentgyörgy krónikája I. A kezdetektől 1944-ig. Kiadja a Községi Tanács, 1986. 344 old.

Lukácsi Lászlóné—Lukácsi László—Rusvay Lajos: Jászalsószentgyörgy krónikája II. A felszabadulástól 1984-ig. Kiadja a Községi Tanács. 1986. 649 old.)

Lukács József: Vallás és vallásosság a mai Magyarországon, Kossuth, 1987. 200 old.

Lükő Gábor: A magyar lélek formái. Baranya Megyei Könyvtár. Pannónia Könyvek. Pécs, 1987. 340 old. Az 1942-ben megjelent mű reprint kiadása.

Magyar György és mások: Séták a XVIII. kerületben. Szerk.: *Fekete Ferencné.* Kiadja a Kerületi Tanács V. B. és a HNF XVIII. kerületi Bizottsága. Bp., 1986. 162. old.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum 90 éve. Szerk.: *Szabó Lóránd.* Kiadja a Mezőgazdasági Múzeum, Bp., 1986. 205 old.

Szabó Lóránd: A Magyar Mezőgazdasági Múzeum 90 éve, *Pintér János:* A múzeum kiállításai az alapítástól napjainkig, *Erményi Magdolna:* A múzeum tárgygyűjtő tevékenysége, *Fűr Lajos:* Az agrártörténeti kutatások mérlege, *Balassa Iván:* Az agrármúzeológiáról, *Knézy Judit:* Az adattár gyűjteményeinek története, *Taraba Mária:* A múzeum könyvtárának története, *Sági Pál:* Közművelődési tevékenység, *Szabó Lóránd:* A múzeum baráti köre, a múzeum filialái.

A magyar munkásmozgalom történetének válogatott bibliográfiája, 1945—1984. Kossuth, 1987. 516 old.

A magyarországi németek, énekes és hangszeres népzenejük, népviseletük. Kiadja a Baranya Megyei Művelődési Központ és a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége, Pécs, 1987. 143 old.

Magyarország történeti helységnévtára, Fejér megye (1773—1808). Szerk.: *Szaszkóné Sin Aranka.* Kiadja a KSH Könyvtára, Bp., 1987. 140 old.

A XVIII. sz. végi Magyarország településeinek és pusztáinak demográfiai, vallási, nemzetiségi és gazdasági jellemzőit táblázatos formában, helynév-, felekezeti- és birtokosmutatóval, térképpel kiegészítve.

Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában. Összeállította és szerkesztette: *Kepes Imre,* a bevezető tanulmányt írta *Harsányi Iván.* Kiadja a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége. Atdolgozott, bővített kiadás, Zrínyi-Kossuth, 1987. 228 old.

Magyarpolány. Szerk.: *Ebele Ferenc.* Kiadja a Községi Tanács. 1987. 41 old.

A magyar protestantizmus 1918—1948. Tanulmányok. Szerk.: *Lendvai L. Ferenc.* Kossuth, 1987. 378 old.

Magyar reneszansz udvari kultúra. Szerk.: *R. Várkonyi ágnes.* Gondolat, 1987. 416 old.

Mandič, Zivko: A magyarországi bunyevác-horvátok történelmi antropológiája. Tankönyvkiadó, 1987. 434 old.

A marcali Kovcs József Munkásőregység története, 1957—1985. Írta *Fehér János.* Kiadja a Városi Tanács. Marcali, 1987. 33 old.

Markos Gyöngyi: A születés hagyományai Makón. Kiadja a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 105 old.

II. Endre Aranybullája. *Gondolkodó magyarok.* Magvető, 1987. 64 old.

Az 1222-ben kelt Aranybulla történelmünk egyik legfontosabb okmánya, mely a magyar alkotmányosság jogi alapja volt évszázadokon át.

Mátészalka és Vidéke Általános Fogyasztási és értékesítő Szövetkezet fejlődése. 1975—1985. Szerk.: *Huszt István, Sallay Zolán, Gaál Zoltán.* Kiadja az ÁFÉSZ, Mátészalka, 1987. 47 old.

Megtörtetés. Egy nógrádi szlovák falu ötven napja 1825-ben. Szerk.: *Praznovszky Mihály.* Kiadja a Nógrádi Sándor Múzeum, 1986. 79 old.

Mészáros Ágnes: Orvos- és Gyógyszerésztörténeti Múzeum, Kecskemét. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 262. Bp., 1986. 16 old.

Mészáros Ferenc—Magyar György: Esztergomi Tanítóképző Főiskola testnevelés- és sport-története. 1842—1980. Kiadja a Főiskola. Esztergom, 1986. 58 old.

Miskolczi Ambrus: A brassói román levantei kereskedőpolgárság keleti—nyugati közvetítő szerepe 1780—1860. *Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 107.* Akadémiai, 1987. 180 old.

Molnár István: Az állami gazdaságok Magyarországon: 1785—1985. Mezőgazdasági, 1987. 416 old.

Molnár János: A Szociáldemokrata Párt művelődéspolitikája 1945—1948. Kossuth, 1987. 160 old.

Mozaikok Fejér megye úttörténetéből. Szerk.: *Csontos Istvánné* és mások. Kiadja a Magyar Úttörők Szövetsége Fejér Megyei Elnöksége. Székesfehérvár, 1986. 160 old.

Múlt, jelen, jövő. Fejezetek az Aranymező Mezőgazdasági Termelőszövetkezet történetéből, Bicsérd, 1987. 91 old.

Művészeti Tárló—Népművészeti Baráti Kör. Szerk.: *Máténé Szabó Mária.* Kiadja a HNF XIV. kerületi Bizottsága. Bp., 1987. 260 old.

A könyv részletesen bemutatja a Népművészeti Baráti Kör által létrehozott Művészeti Tárló közösségéhez tartozó képző- és népművészek munkásságát. A tartalmából: *dr. Fodor István:* Beköszöntő, *dr. Lukács Lajos:* Előszó, *dr. Harangozó József:* Egy új kezdeményezés megszületése, *Halász Péter:* A Népművészeti Baráti Kör története.

Nagy Iván, a múzeumlapító. 95 éves a Palóc Múzeum. Szerk.: *Kovács Anna.* Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1986. 57 old.

Nagyváthy János: Magyar házi gazdaszony. Mezőgazdasági, 1987. 237 old.
Az 1820-ban, Pesten kiadott mű reprintje.

40 éves a Balatonmárfafürdő és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet. Készítette: *Vadas Zsuzsa, Bándi Margit, Stalter György.* Kiadja az ÁFÉSZ, Balatonmárfafürdő, 1986. 56 old.

40 éves a Soltvadkerti Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet. Kiadja az ÁFÉSZ, Soltvadkert, 1986. 16 old.

Nemes Dénes: Adatok és gondolatok a Békés szőlőtermesztése történetéhez I. 1720-ig. Kiadja a Városi Tanács V. B. Művelődési és Sportosztálya, 1987. 27 old.

Nemeskürty István: A köszívű ember unokái. Magvető, 1987. 250 old.

A kiegyezés utáni első nemzedék, 1887—1896.

Nem forog a dorozsmai szélmalom. Írások Dorozsmáról. Válogatta, szerkesztette és az utószót írta *Apró Ferenc.* Szeged, 1986. 188 old.

A tartalmából: *Jerney János:* Dorosma, *Gere Mihály:* Tanúvallomás a kun puszták ügyében, *Sztriba Kálmán:* A templom története, *Sztriba Kálmán:* A szélmalomokról, *Péter László:* Petőfi követjelöltként Dorosmán, *Sztriba Kálmán:* A Széksós fürdő, *K. Kovács László:* Dorozsmai kocsis, *Sisa Béla:* A kiskundorozsmai szélmalom helyreállítása.

Novák László: Mozgó és vonzáskörzete, településnéprajza a XVIII—XX. században. (Oktatási és kutatási kiadvány.) Kiadja a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 154 old.

Novák László: Településnéprajz. Kiadja az Arany János Múzeum, Nagykőrös, 1986. 270 old.

Nógrádi történeti évkönyv, 1985. Szerk.: *Szabados István.* Kiadja a Magyar Történelmi Társulat Nógrád Megyei Csoportja és a Nógrádi Sándor Múzeum, Salgótarján, 1986. 179 old.

Risbenedek Miklós: Az MKP megalakulása, tevékenysége és szervezeti fejlődése a felszabadulástól az 1945. novemberi választásig Salgótarjánban, *Vonsik Mária:* Adalékok a szakszervezeti mozgalom Nógrád megyei történetéhez, 1945—1948., *Szabados István:* A demokratikus nőmozgalom kibontakozása és tevékenysége Nógrád megyében, *Csongrády Béla:* A szabadművelődés korszaka Nógrád megyében, *Praznovszky Mihály:* A nógrádi sajtó 1945—1948 között, *Vonsik Ilona:* Ahogy az emlékezet megőrizte... , *Lantos István:* Harc a szocialista konszolidációért Nógrád megyében, *Bozó Gyula:* A mezőgazdaság szocialista átalakításának befejező szakasza Nógrád megyében, *Horváth József:* Az MSZMP településfejlesztési politikájának hatása Balassagyarmat fejlődésére és a továbblépés lehetőségeire, *Molnár Pál:* Művelődéspolitikai törekvések 1957—1970 között Nógrád megyében, *Horváth István:* Salgótarján kulturális fejlődésének néhány kérdése, *Fűzesi István:* Szabad idő, szocialista életmód.

Nyulásziné Straub Éva: Öt évszázad címerai a Magyar Országos Levéltár címereslevelein. Corvina, 1987. 302 old.

Oroszi Sándor: A magyar természetvédelem kezdetei. Országos Erdészeti Egyesület, Bp., 1986. 219 old.

Az ördögnek eladott lányok. Bátyai népmesék. Gyűjtötte, válogatta, az utószót és a jegyzeteket írta *Fehér Zoltán.* *Népek meséi.* Szerk.: *Karig Sára.* Európa, 1987. 319 old.

50 éves az IBM Magyarországi Kft. 1936—1986. Kiadja a Kft. Bp., 1986. 52 old.

50 éves a Recski Ércbányász SE. Jubileumi kiadvány, 1936—1986. Írta és összeállította: *Fesztbaum Béla*. Kiadja a SE. Recsk, 1986. 31 old.

Pach Zsigmond Pál: Történelem és nemzettudat. Cikkek és előadások. Kossuth, 1987. 172 old.

Paget, John: Magyarország és Erdély. Helikon, 1987. 352 old.

A reformkorban több külföldi utazó is írt könyvet rólunk, ezek közül egyik legértékesebb Wesselényi Polixénia férjének munkája, amely bemutatja a 150 évvel ezelőtti magyarságot. A könyvet *George Hering* rajzai díszítik.

Pais Dezső és a szülőföld. Dokumentumok. Kiadja a Zala Megyei Könyvtár. Zalaegerszeg, 1986. 127 old.

Pataki Ferenc: Adalékok Makád község történetéhez. A letelepüléstől a felszabadulásig. Kiadja a Nagyközségi Tanács, Ráckeve, 1986. 119 old.

Pál István: Vasút a város végén. 125 éves a Debrecen—miskolci vasút. Kiadja a MÁV Miskolci Igazgatósága. Miskolc, 1984. 72 old.

Pálné Kovács Ilona: Az intézményesült helyi hatalom sajátosságai Pécsváradon. Az MTA Regionális Kutatások Központjának kutatási eredményei, 3. Kiadja az Intézet, Pécs, 1986. 126 old.

Pápa. Szerk. és bev.: *Hermann István*. Kiadja a Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa, 1987. 32 old.

Pest megye. Magyarország megyéi. Összeállította: *Barinkai Oszkárné, Nagy Sándorné és Sági Ágnes*. Szerk.: *Gyenes László*. Kossuth, 1987. 155 old.

Petőfi Sándor: Útirajzok. Helikon, 1987. 76+16 old.
A kötet az 1845-ös Úti jegyzeteket és a két évvel később, Kerényi Frigyeshez írt Úti leveleket adja közre. A kiadványt korabeli metszetek díszítik.

Pécsi István: Mindig az élvonalban. Fejezetek a Hevesi Rákóczi Mezőgazdasági Termelőségvetkezettörténetéből, 1975—1985. Kiadja a termelőségvetkezettörténet. Heves, 1987. 112 old.

Pintér István: Zamárdi Krónika. Módszertani segédanyag. Somogy Megyei Levéltár és Somogy megyei Pedagógiai Intézet. Kaposvár 1986. 87 old.

Pogány József Válogatott írásai. Kossuth, 1987. 272 old.

Pogány József a magyar munkásmozgalom kiemelkedő alakja. Születésének 100. évfordulójára készült kötet elsősorban történelmi, politikai, külpolitikai, szociográfiai tárgyú tanulmányaiból közöl válogatást.

Pomogáts Béla: Jelenidő az erdélyi magyar irodalomban. *Gyorsuló idő*. Magvető, 1987. 268 old.

A romániai magyar irodalom az egyetemes magyar irodalom egyik erőteljes hajtása. Pomogáts munkája kézikönyvként is használható egy sajátos körülmények között fejlődő nemzetiségi irodalom megismeréséhez.

Radics Ferenc: Ajka környékének természeti képe. Kiadja a Városi Tanács V. B. Művelődési Osztálya, Ajka, 1986. 22 old.

Raffay Ernő: Erdély 1918—1919-ben. Magvető, 1977. 390 old.

Az Erdély megszerzéséért folytatott román propaganda. A magyarországi Román Nemzeti Párt politikája a világháború végén. Magyar—román tárgyalások 1918 őszén. Erdély elszakításának egyoldalú kimondása (Az aradi tárgyalásoktól a gyulafehérvári román „nemzeti gyűlésig”). Kolozsvár román megszállása 1918 karácsonyán és az erdélyi magyar államhatalom megsemmisítése. A román királyi hadsereg berendezkedése Erdélyben (A megszállók föllépése a munkásság ellen. A magyar és erdélyi vasutasok. A magyar közigazgatás és államhatalom megsemmisítése. A román hadsereg föllépése a polgári lakosság ellen, Román és magyar katonai kérdések, Az atrocitások következménye: a január végi erdélyi általános sztrájk), A fegyveres honvédelem koncepciójának kialakulása 1919 tavaszára a magyar kormány politikájában.

Rapaics Raymund. A magyarság virágai. ÁKV. 1986. 423 old.

Az 1932. évi kiadás reprintje.

A Rádáy Gyűjtemény Évkönyve, 1984—1985. Bp. 1986. 340 old.

A tartalomról: *Bérenger, Jean:* Strassbourg és a reformáció megerősödése Magyarországon, *Juhász István:* Az erdélyi egyházak XVII. századi együttélésének kérdései a fogarasi vártartományban, *Tóth Endre:* Debreceni Ember Pál, az egyháztörténész, *Bajkó Mátyás:* A debreceni kollégium tanulmányi anyaga és a hajdúvárosok partikuláris iskolái 1770—1807 között, *Bucsay Mihály:* Magyar református papok a bácskai német telepések között, *Majsai Tamás:* A körösmezei zsidódeportálás 1941-ben, *Pintér Mihály:* Az Erdélyi Nemzeti Múzeum ügye Magyarország és Erdély közgyűlésein, *Csuhány János:* A magyarországi egyházpolitikai küzdelem az 1890-es években, *Kormos László:* Iskolatörténeti források a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárában, *Barcza József:* Még egyszer a protestáns iskolázás kezdetéhez Sárospatakon, *Benda Kálmán—Tóth István György:* Gyülekeztörténet—Helytörténet.

Régészeti tanulmányok Kelet-Magyarországról. *Farkas József* közreműködésével szerk.: *Németh Péter*. Kiadja a KLTE Debrecen, 1986. 218 old.

Mócsy András: A román etnogenézis két ágáról, *Raczky Pál:* Megjegyzések az „alföldi vonaldiszes kerámiák” kialakulásának kérdéséhez, *Korek József:* A tiszai kultúra néhány kérdése Észak-Magyarországon, *Bóna István:* A neolitikum kezdetei Szatmárban, *Vékony Gábor:* A korai vaskor kérdései Kelet-Magyarországon, *Madaras László:* Az avarkori csontveretes tegez, *Fodor István:* Néhány régészeti észrevétel a kabar kérdésről, *Németh Péter:* A besztercei románkori monostor és görög feliratos *asperioriuma*, *Selmecki László:* A kunok és a jászok régészeti kutatásának néhány problémája, *Pattantyás A. Miklós:* Geofizikai módszerek és eredmények az

archeológiai kutatásban Magyarországon, *Istvánovits Eszter* és mások: Régészeti ásatások és leletek Szabolcs-Szatmár megyében.

Révész T. Mihály: A sajtószabadság érvényesülése Magyarországon, 1867—1876. Akadémiai, 1986. 253 old.

Romsics Ignác: Gróf Bethlen István politikai pályája, 1901—1921. Magvető, 1987. 321 old.

Ruffy Péter: Későn született ember. Magvető, 1987. 208 old.

A szerző az utolsó Pongrácz grófok sajátos történetét gyűjtötte össze, Történelmi riportjai 700 esztendő eseményeiben kalandozik.

Salamon Anikó: Gyimesi csángó mondák, ráolvasások, imák. Sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta *Mohay Tamás*, bevezető tanulmány: *Dömötör Tekla*, illusztrálta *Nagy András*. Helikon, 1987. 266 old.

A főbb fejezetek: Eredetmondák, történeti mondák, hiedelemmondák, Legendák és vallásos tárgyú elbeszélések, Nap, hold, szivárvány, Imák, verses legendák. A kötetet a gyimesi csángókkal foglalkozó gazdag irodalomjegyzék egészíti ki.

Sarlós Béla: Deák és a kiegyezés. Gondolat, 1987. 368 old.

Hogyan közeledett a két fél, a császár és a magyar ellenzék álláspontja egymáshoz? Miként kényszerítették barátai Deákot több engedményre?

Sátoraljaújhely, 1261—1986. Szerk.: *Csorba Csaba*. Kiadja a Városi Tanács, Sátoraljaújhely, 1986. 72 old.

Csorba Csaba: A kezdetektől 1711-ig, *Högye István:* Eseménytörténet 1711—1849., *Högye István:* Az önkényuralom időszakától Trianonig, *Högye István:* Trianontól napjainkig, *Kováts Dániel:* Az iskolaügy sátoraljaújhelyi múltjából, *Fehér József:* A művelődés korszakai.

Sátoraljaújhely város kiváltságlevele, 1261. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár, Miskolc, 1986. 12 old.

A latin nyelvű szöveg *Wenczel Gusztáv* nyomán, *Horváth K. Vince* fordítását átdolgozta *Barsi János* és *Csorba Csaba*.

Schlett István: A „munkáskérdés” és a szocializmus a magyar politikai gondolkodásban. Kossuth, 1987. 272 old.

Selmectől Miskolcig, 1735—1985. A magyarországi műszaki felsőoktatás megindulásának 250. évfordulójára. Kiadja a Nehézipari Műszaki Egyetem. Miskolc, 1986. 297 old.

Seres István: Dobi István Munkásőregység története, 1957—1987. Kiadja a munkásőregység. Esztergom, 1987. 52 old.

Seres József: Egy viharsarki falu múltja és útja a felszabadulás után. Kunágota. Kiadja a Békés Megyei Tanács V. B. Tudományos Koordinációs Szakbizottsága. Békéscsaba, 1987. 101 old.

Siklós András: A Habsburg-birodalom felbomlása, 1918. A magyarországi forradalom. Kossuth, 1987. 338 old.

Siska József: Dámóc története és népe. *Helytörténeti publikációk VI.* Kiadja a Sátoraljaújhelyi Városi Tanács V. B. Művelődési Osztálya, Sátoraljaújhely, 1987. 230 old.

Somogyiak a szabadságért, a haladásért. Szerk.: *Paál László*. Kiadja az MSZMP Somogy Megyei Bizottsága, Kaposvár, 1987. 159 old.

Az ellenállási mozgalomban, az antifasiszta harcokban részt vettek önéletrajzi gyűjteménye.

Standeisky Éva: A Magyar Kommunista Párt irodalompolitikája, 1945—1948. Kossuth, 1987. 170 old.

A szerző szerint Magyarországon a II. világháború utáni időszak lehetővé tette a korábban háttérbe szorított művészeti irányzatok nagyobb nyilvánosságát. 1945 és 1947 között az MKP bírálta ugyan a párt fölfogásától eltérő művészeti nézeteket, de akkor még tolerálta jelenlétüket. Alapjában nyitott, az értékek iránti fogékonyságra valló művészettelfogás elősegítette, hogy a szellemi élet központjába a demokratikus, szocialista művészeti hagyományok kerüljenek. A szerző nem hallgatja el a már erre az időszakra vonatkozó tevédséket sem. Erőkelleti Révai József és Lukács György habitusa és irodalompolitikai állásfoglalásai közötti különbségeket.

Szabó Attila: A termelőszövetkezeti mozgalom Abonyban, 1948—1984. Kiadja a József Attila, a Ságvári Endre és az Új Világ Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Abony. 1987. 206 old.

Szabó Dezső: A debreceni közúti vasút száz éve: 1884—1984. A Debreceni Közlekedési Vállalat kiadása, Debrecen, 1986. 69 old.

Szabóky Zsolt: Nézd elméjüket az ács embereknek. Előző: *Szilágyi István*. Artunion, Bp., 1987. 120old.

Fotóalbum az erdélyi monumentális faépítézet kiemelkedő alkotásairól. Az előszót írta: *Szilágyi István*.

Szabó Tünde: Gálosfa, kastélyszálló, *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 255. Bp., 1986. 16 old.

Szakály Sándor: A magyar katonai elit 1938—1945. *Nemzet és emlékezet*. Magvető, 1987. 276 old.

Az elithez számítható 417 magas rangú katona eddig alig ismert életrajzi adatainak statisztikai vizsgálatával újszerű ismereteket ad e szűk körű társadalmi csoport összetételéről.

Szenti Tibor—Bocsérdy Gyula—Facsar Imre: Marhavész a XIX. sz. első felében. Kiadja az Állatorvostudományi Egyetem Állategészségügyi Főiskolai Kara. Hódmezővásárhely, 1986. 71 old.

Szentkirályi Elemér: Kalauz Széchenyi István megismeréséhez. OMIKK. Bp., 1987. 180 old.

Szerbek és magyarok a Duna mentén II. Szerk.: *Fried István*. Ford: Sibalín István. Akadémiai, 1987. 350 old.

Tanulmányok a szerb-magyar kapcsolatok köré-
ből.

Szigetvári György: Kaposvár, műemlékek. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 257. Bp., 1986. 16 old.

Sz. Lukács Imre: Boldogulók a Bácskában és a Duna mentén. Népszava, 1986. 336 old.

Huszonkét arckép olyan emberekről, akiknek kiemelkedő szerepük volt a vidék termelőszövetkezeti mozgalmának kibontakozásában.

A szolnoki Vásárhelyi Pál Közgazdasági és Posta-forgalmi Szakközépiskola jubileumi évkönyve, 1911—1986. Szerk: *Szurmay Ernő*. Kiadja az iskola, Szolnok, 1986. 180 old.

Szöke Béla Miklós—Vándor László: Pusztaszent-lászló Árpád-kori temetője. *Kiszely István:* A temető embertani vizsgálata. Akadémiai, 1987. 188 old.

A temető Zala megye középső részén, az ország XI—XII. századi határvédő zónájában, gypújén fekszik. Az ide temetettek valószínűleg a korabeli gypúk őrei voltak. A sírokból gazdag, jól keltezhető tárgyi emlék került elő.

Szuhay Péter: A Szendrő környéki falvak paraszti gazdálkodása a kapitalizmus időszakában. *Borsodi Kismonográfiák*, 14. Szerk: *Szabadsalvi József és Viga Gyula*. Kiadja a Megyei Múzeumi Igazgatóság, Miskolc, 1982. 160 old.

Szülőföldünk, Borsod-Abauj-Zemplén. 10. Szerk: *dr. Kováts Dániel*. Kiadja a HNF megyei honismereti munkabizottsága és a BAZ Megyei Közművelődési Módszertani Központ, 1987. 96 old.

Dr. Kamody Miklós: Megyénk postái II. Rákóczi Ferenc fejedelemsége alatt, *Nagy Géza:* Földesúri jogok, paraszti kötelezettségek, *dr. Mizsef Lajos:* „Az Ekklesiának Fatumai” *Zsebesi László:* Az alsódobszai jobbágyok múltjából, *Mitró István:* Gáspár nagyapánk, *Siska József:* Néprajzi értékű fényképek, *dr. Hőgye István:* Kazinczy Ferenc és a Kossuth család, *H. Halász Anna:* Könyvverezés Sárospatakon 1791-ben, *dr. Fehér Erzsébet:* Önkormányzat és közösség Patakon, *Dobosy László:* Adatok Holló Barnabás családjáról, *Kerékgyártó Mihály:* Olvasó Egylet Ózdon, *Csintalan János:* Sátoraljúhely utcáinak névváltozásáról, *dr. Barsi Ernő:* Népdalkincs Órsur vára tövében, *dr. Bencsik János:* Egy néprajzi adata a szőlőműveléshez, *Juhász Károly:* Jégvágás Taktaharkányon, *N. Bodnár Károly:* Lakodalmi előkészületek Taktaszadán, *Viktor Gyula:* Bányamanó, bányarém, *Szikora András:* Ki volt valójában Angyal Bándi? *Kohári Éva:* A szobabelső Páciban, *Szécsényi Sándor—Szűcs Zoltán:* Disznótartás Karcsán, *Kéner Beatrix:* A karcsai nyelvjárás hang- és alaktanához, *H. Tóth Tibor:* A pácini kenyérsütés, *Török Anna:* A mosás, szapulás munkanemete Páciban, *dr. Kováts Dániel:* Helyneveink köznévi alaprétege, *Sz—Zs. Illés László:* Lány a kertben, *Emlékjelet Kazinczynak Alsóregmecen!*, *dr. Maróti Zsuzsanna:* Abaujzántó a magyar irodalomban, *Fogarasi Tivadar:* A kurucok emlékhelyei megyénkben, *Habodás Sándor:* új irodalmi emlé-

hely megyénkben, *dr. Cseri Miklós—dr. Viga Gyula:* A megyei tájházakról 1., *Kelecsényi István-né:* Zempléni alapszabályok forrásértéke, *dr. Hörsik Richárd:* Miért ONCSA az ONCSA-kollégium?

Szülőföldünk, a Duna-Tisza köze. *Sümei György és Tóth Piroska* munkája, Tankönyvkiadó, 1987. 511 old.

Szülőföldünk, 28—29. sz. Szerk: *dr. Szamosújvári Sándor*. Kiadja a debreceni Újkerti Általános Művelődési Központ II. Rákóczi Ferenc Honismereti-Műemlékvédő Idegvezetői Szakköre, Debrecen, 1987. 40 old.

Dr. Szamosújvári Sándor: Honismereti jellegű szakkörök Debrecenben, Megemlékezések Berzsenyi Dánielről és Liszt Ferencről.

Tanulmányok Bonyhád történetéből. Szerk. *Bábel Ernő és László Péter*. Kiadja a Városi Tanács és a Tolna Megyei Lapkiadó Vállalat. Bonyhád—Szekszárd, 1987. 290 old.

Tanulmányok Nyírbátor és a Báthori család történetéhez. Szerk: *Dám László*. Kiadja a Báthori István Múzeum és Baráti Köre, Nyírbátor, 1986. 155 old.

Tábori György: A rézveretes Tranoscius. A magyarországi szlovákok régi, vallásos énekes könyve. Kiadja a Békés Megyei Tanács, Békéscsaba, 1986. 149 old.

Tegnap, tegnapelőtt, és ma... A Munkásörsgég XVII. kerületi Schönmann László egységének története. Összeállította és szerkesztette *Neff István*. Kiadja a munkásörsgég, Bp., 1987. 91 old.

Tevan Andor: 100 levél. Összegyűjtötte és a jegyzeteket írta *Voit Krisztina*. Bevezető: *Haimann György*. Zrínyi, 1986. 209 old.

Tér és társadalom. 1987/1. Az MTA Regionális Kutatások Központja folyóirata, Pécs, 121 old.

Az újonnan indult folyóirat a térség és a társadalom viszonyát vizsgálja a különböző szaktudományok szemszögéből. A tartalomról: *Faragó László:* A területfejlesztés fogalmáról, *Böhm Antal:* A helyi hatalom és a lakossági részvétel esélyei, *Bánlaky Pál:* Kisvárosaink — a településhálózat köztes helyzetében, *Erdősi Ferenc:* Területi érdekek és vasúti közlekedés, *Lackó László:* A területi fejlődés egységes értelmezése, *Hajdú Zoltán:* Vonzáskörzet — kutatás a felszabadulás előtti magyar földrajztudományban.

Tidrenczel Sándor: Böszörményi László, a „kis Kossuth”. Megjelent a Nagykállói Krúdi Gyula Könyvtár gondozásában. Nagykálló, 1986. 72 old.

A XI. kerületi Szanyi Nagy István Munkásörsgég krónikája. 1957—1987. Írta és összeállította: *Matté György, Vörös László, Deák Ferenc*. Kiadja a munkásörsgég, Bp., 1987. 96 old.

Tóth Endre: Ásatások Alsóhetényben. *Dombóvári krónika*, 3. Kiadja a Városi Művelődési Központ és Könyvtár, Dombóvár, 1986. 23 old.

Tóth Ferenc: Giba Antal felmérése Makó belterületéről 1824-ben. Kiadja a Csongrád Megyei Műemléki Albizottság, Makó, 1986. 83 old.

Tóth István: Mezőhegyes kétszáz éve. Mezőgazdasági, 1986. 156 old.

A mezőhegyesi állami gazdaság története.

Tudományos ülésszak Fülep Lajos születésének századik évfordulójára. Kiadja a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Pécs, 1986. 132 old.

Németh Lajos: Fülep Lajosról, **Kiss Endre:** Fülep, Nietzsche és a huszadik század, **Takács József:** Fülep Lajos Croce-kritikája, **Sallay Géza:** Fülep Lajos Dante értelmezése, **Lackó Miklós:** Fülep Lajos helye a magyar szellemi életben, **Karádi Éva:** Fülep Lajos és a Vasárnapi Kör, **Bodnár György:** A Nyugat alternatívája a századelő irodalmi megújulásában, **Sturz János:** Természet és művészet viszonya Fülep Lajos korai művészettudományi munkáiban, **Lőrincz Ernő:** Fülep Lajos és a Bécsi Iskola, **Zádor Anna:** Az építészet helye és szerepe Fülep Lajos gondolatrendszerében, **Marosi Ernő:** Fülep Lajos és a nemzeti művészet problematikája, **Kovács Péter:** Magyarság és európaiság huszadik-századi szobrászatunkban, **Timár Árpád:** A Fülep-irodalomról, **Fodor András:** Cézanne-órák a Puskin utcában 1951 tavaszán, **Tuskés Tibor:** Fülep Lajos és Zengővárkony, **Sturz János:** Az academis session on the looth anniversary of Lajos Fülep's.

Vakolatdíszek a Balaton-felvidéken. Kiadja az Országos Közművelődési Központ és a Káli-medence Környezetvédelmi Társaság, 1987. 24 old.

Csete György: Fehér alapon fehér, **Somogyi Győző:** Vakolatdíszek a Balaton-felvidéken, **Lukács László:** A Káli-medence építészeteti értékei, **Vidákovich István:** A kisörpusztai harangláb.

„Valahol túl, Mescországban . . .” I—II. Válogatta és szerkesztette: **Albert Tezla**, fordította: **Fényes Katalin és Bart István.** Európa, 1987. 1100 old.

Az amerikai magyarok 1895—1920.

Varga Gyula: Deberceni szíjgyártók: Kádár László,

Kádár Gyula. Hajdú-Bihar megyei múzeumok közleményei, 45. Kiadja a múzeum, Debrecen, 1986. 59 old.

Varga Lajos—Szabó Ágnes: Garba Sándor (1879—1947), a forradalmi kormányzótanács elnöke. Kosuth, 1987. 209 old.

Váradiné Grósz Éva: Adalékok az ifjúsági mozgalom kiskunhalasi történetéhez, 1945—1950. Kiadja a KISZ Bács-Kiskun Megyei Bizottsága Vágó Béla Politikai Képzés Központja, Baja, 1987. 103 old.

Vecsés története. Irta: **Major Ernő** és mások. Szerk: **Lakatos Ernő.** Pest megyei falumonográfiák. Kiadja a Nagyközségi Tanács, 1986. 289 old.

Venetianer Lajos: A magyar zsidóság története a világháború kitöréséig, különös tekintettel gazdasági és művelődési fejlődésére a XIX. században. Könyvért, 1986. 490 old.

Az 1922-es kiadás reprintje, kiegészítve **Raj Tamás** előszavával.

Vékony Gábor: Késő népvándorlás-kori rovásfeliratok a Kárpát-medencében. Életünk könyvek. Életünk szerkesztősége, Szombathely, 1987. 160 old.

Vincze László: Mezei csokor fél évszázad agrárgyakorlatából. Mezőgazdasági, 1987. 187 old.

Villaroelné Csapó Gyöngyi: Munkásörök Óbudán. Kiadja a Várkonyi Úttörő- és Ifjúsági Ház, Bp., 1987. 70 old.

Visszaemlékezések a 30 éves munkásöregre.

A Vörös Csillag érdemrenddel kitüntetett Tóthfalusi Sándor Munkásöregység története. Szerk: **Mikecz Ferenc, Szűcs Imre.** Kiadja a munkásöregység, Debrecen, 1987. 148 old.

Zala megye leírása a reformkorban. Két korabeli forrás alapján. Közzéteszi **Bencze Géza.** Zalai gyűjtemény, 23. Kiadja a Zala Megyei Levéltár és a Zala Megyei Tanács, Zalaegerszeg, 1986. 168 old.

Honismereti rejtvényverseny

A IV. sz. Honismereti rejtvény helyes megfejtése

1. *Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango.* Magyarul (ahogyan az idegen szavak szótárában is olvasható): Az élőket hívom. A halottakat elsíratom. A villámokat megtöröm. Ezt a latin nyelvű kóriratot hajdani harangok ércfalán Európa-szerte olvasni lehetett. Nálunk csak a XIX. században készült harangokon.

2. A 2. sz. kérdéshez több alkérdés tartozott. Ezek bármelyikének megválaszolásával meg lehetett szerezni a kívánt pontokat. A helyes válaszok:

— A nagy német költő, Friedrich Schiller *Die Glocke* (A harang) c. híres versének is az idézett mondas volt az ihletője és mottója. Alighanem éppen ennek hatására került rá a felirat a hazai harangokra is.

— Gerhart Hauptmann verses mesedramáját, *Az elmerült harangot* *Áprily Lajos* fordította magyarra. Közel hozva hozzánk ezzel nemcsak Erdély „tetőit, többet száznál és ezernél”, hanem Nyugat-Európa költészetének a Csongor és Tündével oly rokon tündérvilágát is.

— *Darvas József* Harangos kút c. regénye 1942-ben és 1957-ben jelent meg.

— Az egykori pápai diák *Kozma Andornak* A karthágói harangok c., méltán népszerű költeménye az ősi Kollégium egy történelemóráját idézi fel a Bach-korszakból. A diákok egy része a szabadságharc levert csatáiból került vissza az iskolapadokba. A kollégium nagyhíru tanára, *Bocsor István*, a pun-háború ürügyén tulajdonképpen a magyar szabadságharcról beszél, amelyért neki is börtönt kellett szenvednie. Az emlékek magával ragadják, kimondván:

És a harangokból ágyúkat öntöttek.

Hogy is volt? Kárhágó? Harangok és ágyú?

Mily anakronizmus, tudatlan és bárgyú!

Mégis, a teremben nem mosolyog senki.

Csönd van. Tüzes arcok. Könnyezik mindenki . . .

— *Áprily* költészetében mély nyomokat hagyott Hauptmann mesedramájának fordítói élménye. Nem csoda, hiszen a tóba vagy kútba süllyesztett harang mondája a mi néphagyományunkban is él. Nálunk talán jobban is, mint nyugaton. A török- vagy tatárdúlás idején nem egyszer kellett vízbe rejtteni vagy föld gyomrába ásni a felégetett falvak harangjait. Évszázadok múltán kiásott számos harang is tanúskodik erről. A költő egy helyi vármondáéhoz kapcsolódó, gyermekkori élményét felidéző verséből (*Álom a vár alatt*) is mintha ez visszhangoznék:

Harangszó csendül messze, mélyen,

sötét hullámú, vontatott.

A szellő kékselyem kötélén

Egy mély harangot kongatott.

Ar. poetica-nak, költői hitvallásnak tekinthető Vállomás c. versében nyíltabban beszél:

A seb, mit egykor vad kor ökle zúzott,

sötét heggé simul minden dalom.

De mint a monda tóba fult harangja,

a mélyben él az emberfájdalom.

3. A legutóbb közölt rajz, melyet az idős, megbántott, a fővárosban magát idegenül érző *Arany János* már reszkető kézzel vázolhatott publikálni nem kívánt alkotásait rejtő *Kapcsos* könyvébe, az alája írt vers utolsó sorával magyarázza a költemény címét, amely egy latin közmondás rövidített változata: *Hiába próbálok kiverni a természetet bottal, csak visszatér.*

A Honismereti rejtvényverseny harmadik fordulójára beérkezett helyes megfejtések közül a következők nyertek könyvjutalmat: *Fehér Jánosné* Abony, *Görcsös Ágnes* Kosice-Kassa, *Hajdú László* Győr, *Rákos Krisztián* Bp., *Szamosi Tamás* Bp., *Túróczy József* Abony. A könyveket postán küldjük el.

Tájszók, szólások

Az V. sz. rejtvény megfejtendő kérdései:

1. Milyen szólást fejez ki a kép? Mi a szólás magyarázata? Pontérték: 5.
2. Melyik népköltészeti alkotásban fordul elő a *zöldvásár* szó? Mit jelent? Pontérték: 10.
3. „Feketegyűrű a sátor,
Kibe Borsos Sándor táncol.”
Mit jelentenek e népdal szavai? A régi népélet milyen jelenetét idézik fel? Ki volt Borsos Sándor? Pontérték: 15.

Rejtvényünk megfejtését 1987. november 15-ig, lehetőleg levelezőlapon kérjük beküldeni a *Lapkiadó Vállalat Népfront Lapok fősztálya, Budapest, Naspolya u. 25. 1155 címre*. A cím fölé írják oda: HONISMERETI REJTVÉNY.

Lábad Károly:

Ahogy rakod tüzed

(Eszék, 1986. 352 old.)

Alig több mint egy esztendeje, hogy megjelent a Honismeret hasábjain (1986/3. melléklet) egy gyűjtési útmutató a kötött szókapcsolatokról, amely hiányolta a Jugoszlávia területén élő magyarság szólásainak, közmondásainak a kutatását, s máris kezeink közé jutott déli határainkon túlról egy ilyen gyűjtemény. S nem is akármilyen összeállítás, hanem egy gazdag anyagú, kiválóan összeállított, jelentős könyv: Lábad Károly néprajzkutató munkája. A szerző neve jól ismert a honismerettel foglalkozók táborában, ha sokan nem is juthatunk hozzá az Eszéken megjelenő Magyar Képes Újsághoz, ahol rendszeresen publikál néprajzi cikkeket, tanulmányokat. Hold letette, Nap felkapta című drávaszögi magyar találókérdéseinek gyűjteményét, amely 1982-ben jelent meg Eszéken, valamennyien elismeréssel fogadtuk. Ennek a munkának folytatása ez az új könyv nemcsak a megjelenés helyének, a kiadást vállaló intézmény (Horvátországi Magyarok Szövetsége) okából, hanem a kutatót terület, a Jugoszlávia területén élő drávaszögi magyarság kulturális kincsének feltárása miatt is, amelynek lelkes és eredményes munkása a szerző.

A könyv három nagy egységre tagolódik, s ezek közül az első, a *Bevezető* beszél az eddigi gyűjtés eredményeiről. Megtudjuk belőle, hogy az itt közreadott háromezernyi proverbium csak valamivel több az összegyűjtött anyag egynegyedénél. A válogatás szempontjai elsősorban nyelvművelőiek voltak: gazdagítani, színesíteni szeretné velük a szerző az egész magyar nyelvet. (Hogy erre mennyire szükség van, azt mindenki érzi, aki a mai magyar szépirodalmat ismeri, s tapasztalja, hogy kuriózumszámba megy egy-egy Sarusi Mihály-féle könyv, amely nemcsak népi témájú, de a néphez közelálló nyelvet is használ. A szólásokkal, közmondásokkal való élénkítés pedig szinte teljesen kiveszett újkortani irodalmunkból.)

A gyűjtés módszereiről szóló fejezet meggyőzően bizonyítja a munka nehézségeit, de azt is mutatja, hogy mennyire szívügyének tekintette a horvátországi magyarság ezt a gyűjteményt és általában az anyanyelv ápolását: tanárok és diákok tömörülnek a Magyar Képes Újság *Örökségünk* rovata köré, s adatközlők föl kutatásával, előgyűjtések végzésével segítettek a szerzőt. Így is öt esztendőn keresztül tartott a munka, s nyolc évre rá lett könyv az összegyűlt anyagból.

A könyv nyelvjárási értékére már a *Bevezető* is fölhívja a figyelmet. Vannak olyan proverbiumok, amelyek népnyelvi formában hangzottak el, s így is jegyezték le. Ezek ugyanígy kerültek bele a gyűjteménybe. (Az adattár átvizsgálása után meg kell jegyeznünk, hogy sajnos kevés az ilyen lejegyzések száma.) Ma már inkább a köznyelvi ejtés az általános, de különösen a kötött szókapcsolatokban élnek még a tájszavak, s ezek következetesen így is kerültek lejegyzésre, külön mutatóban való magyarázatukra a kötet harmadik részében került sor.

A kutatót terület, a falvak részletes bemutatása után a közzététel módszertani kérdései kerülnek bemutatásra. Igen alapos történeti visszapillantást kapunk itt a proverbiumok használatára, gyűjtésére, feldolgozására vonatkozóan. A magyar szólás- és közmondásszótáraknak teljes fölsorolását tartalmazza ez a rész, s mindegyikhez kritikai észrevételeket is fűzött a szerző. Különösen fontos az a megjegyzése, hogy jelenkori legnagyobb gyűjteményünk, O. Nagy Gábor hatalmas munkája, A magyar szólások és közmondások több kiadásban is napvilágot látott és legtöbbet forgatott kötete nem vette figyelembe a folklór szempontjait — és tegyük hozzá: a dialektológiáit sem. Ennek tudatában kell értékelnünk a helyhez kötött teljességre törekvő gyűjtemények közreadását, mint amilyen Lábad Károly könyve is. A műfaji és tárgykörök szerinti csoportosítás lehetőségének bemutatása után saját anyagának statisztikai adatait mutatja be a szerző. Főelosztása a Voigt Vilmos (Proverbiumok. A magyar folklór. Bp., 1979. 284—292. old.) kidolgozta rendszert követi, s így megkülönböztet szóképeket, képes kifejezéseket, hasonlatokat, szóháasonlatokat, közmondásszerű szólásokat, regulákat, csúfolókat, közmondásokat, konvencionális kifejezéseket, szállóigéket, epikus proverbiumokat. Legnagyobb arányban (42%) a közmondások fordulnak elő a gyűjteményben, de elég nagy a szólások (22,7%) és a szóháasonlatok (20,1%) részesedése is. Természetesen tudomásul kell venni, hogy nagyon sokszor egy-egy adat több kategóriába is beleillene, s nem könnyű annak az eldöntése, hogy statisztikai szempontból melyik csoportba jusson. A tárgycsoportok szerinti főosztás hasonlóképp érdekes eredményt adott. A legtöbb adat az embert körülvevő természetre vonatkozott (19,3%), de igen sok az emberi test részére (14,7%) és a családra vonatkozó is (14%). Meglepő, hogy a történelmi hagyományra és a hiedelemvilágra milyen kevés adat utal (0,4% illetve 0,7%). Különösen érdekes a közszavak, személy- és helynevek előfordulásainak gyakoriságát bemutató táblázat. A legtöbbször használatos *ember* szó (105) után a *kutya* (54) és a *ló* (50) következnek. Viszonylag kevés személynév, s közöttük is elenyésző női név volt található. A helynevek között meglepő, hogy a *Dráva* folyó csak egy szólásban került elő.

Igen nehéz annak a megállapítása, hogy melyik proverbiumot használják gyakrabban, melyiket ritkábban. Erre is találmunk meghatározási kísérletet a kötetben, amiből kiderül, hogy a legnépszerűbbeknek a témája a „jólét, az élet alakítása, tervezés, az eredmények megvalósítása, találmányosság, munka, azaz az ember anyagi, erkölcsi boldogulásával foglalkozik”. A változatosságra utal, hogy a 11 leggyakoribb proverbium összes előfordulása a teljes szótárkincsnek csak 3,8%-át teszi ki.

A használat földrajzi és társadalmi megoszlásához is új adatokat olvashatunk. Nemcsak falvanként, hanem ezen belül nemeként, sőt: életkoronként is megkapjuk a proverbiumismeret állapotára vonatkozó adatokat. A férfiak és a nők szótárkincse között nincs nagy különbség, annál nagyobb viszont a különböző életkorú adatközlők között. Legszegényebb a 21—30 év közöttiek szótársanyaga. Még a gyerekek is sokkal gazdagabb ennél, de legtöbb szóval a 41—50 év közöttiek élnek.

A könyv leggazdagabb és legértékesebb része természetesen a 190 lap terjedelmű Adattár. Ez betűrendes, amivel messzemenően egyet lehet érteni, mert az eligazodás, adatkeresés így a legkönnyebb, és a legaprólékosabb mutató sem tájékoztatna ilyen pontosan egy fogalomkörök szerinti elrendezésű gyűjteményben. A vezérszó, amely a betűrendben való helyét jelenti az adatnak, mindig az első jelentéssel bíró névszó, vagy ennek híján a legjellemzőbb szó (legtöbbször ige). Mivel több jelentős szó is lehet egy-egy adatban, néha ismétlődések is előfordulnak, hogy az összetartozó adatok egymás mellé kerüljenek, de az első névszó helyén is szerepeljen a proverbium. Ezek száma azonban oly kevés, és a szerző vö. utalással föl is hívja rájuk a figyelmet, tehát semmit sem von le a kötet eddigi méltatott gazdagságából.

Az adatok számozása folyamatos. Ez különösen fontos és helyes eljárás, hiszen a hivatkozást, más gyűjteményekkel való egybevetést könnyíti meg, amit a betűnként újrakezdődő sorszámozás sokszor zavart (például O. Nagy fönt említett gyűjteményében).

A szótársok a közmondásoktól nyomdatechnikai eljárással, dőlt betűvel való szedéssel különbözteti meg az Adattár. Az értelmezés akkor is követi az adatközlőtől lehetőleg változatlan formában lejegyzett adatot, ha az az egész nyelvterületen ismert, köznyelvinek tekinthető. Az értelmezés után néha stílusminősítést is kapunk. Talán itt ki lehetett volna térni a gyakoriságra, az adat új vagy éppen régi, kihalóban levő voltára, esetleg használatának körére, társadalmi hátterére. Utalást kapunk viszont más adatokkal való tartalmi összefüggésre, s ami különösen nagy munkát jelenthetett a szerzőnek: O. Nagy Gábor említett könyvében, Penavin Olga: Szlavóniai (kórógyi) szótára három kötetében és Bálint Sándor: Szegedi példabeszédek és jeles mondások című gyűjteményében való hasonló adat előfordulására is tájékoztatást találhatunk.

Az Adattár nyomdatechnikai megoldása nemcsak tetszetős, hanem logikus, áttekinthető, hasznos is. Mind a vezérszavak, mind pedig a sorszámsok jól kiugranak. A szótársok föltűnően elkülönülnek a közmondásoktól, és a megfelelő hosszúságú = jel jól elválasztja az adatot annak a magyarázatától. A rövidítések, hivatkozások közérthetőek, világosak, kiválóan tájékoztatnak.

A Jegyzetek és Mutatók külön jelentős fejezete a kötetnek. Azzá teszi sokoldalúsága, gondos fölépítése, szakszerű készítése. Legelső helyen itt egy térképpel találkozunk, amely a kutatópontokat mutatja a Drávaszögben. Ezt követi a rövidítések és a szakirodalmi munkák jegyzéke. Nagyon érdekes és újszerű a Fogalom-, tárgy- és élőlénymutató. Ez különösen fontos olyan esetekben, amikor több címszó is lehetett volna egy adatban, de csak egy helyre kapott besorolást. Talán ide be lehetett volna tenni az igéket is, de ez esetleg túlságosan növelte volna a terjedelmet. Külön mutatója van a földrajzi neveknek, a személyneveknek, s találmunk egy szinonimamutatót is, amely már fölvesz mellékneveket, igéket stb. is. A gyakoriságmutató arra utal, hogy melyik adat hol, melyik községben, hány adatközlőnél fordult elő. A nem köznyelvi szavakat egy Tájékoztató magyarázza. Az adatközlők neveinek és közmondásismeretének bemutatása áll a mutatók végén. A kötetet német és szerbhorvát nyelvű összefoglalás zárja le.

Nagy örömmel állapíthatjuk meg, hogy a magyar folklór, nyelvtudomány, dialektológia, de a néplélektan kutatása is igen jelentős kiadvánnyal gazdagodott Lábadi Károly áldozatos és lelkiismeretes gyűjtőmunkája nyomán. Hosszú időn keresztül példa lesz ez a kötet minden magyar közmondásgyűjtő számára. Kívánjuk is, hogy kedvet ébresszen és ösztönözést adjon a hazai gyűjtőknek és a határainkon kívül magyar közmondásokkal foglalkozóknak hasonló munkák elvégzésére, elsősorban gyűjtésekre, de esetleg ezt megközelítő részletességű földolgozásokra is.

Hajdú Mihály

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

ALUTA XVI. Muzeul Judetean Covasna—Sfintu Gheorghe. 1984. 177 old.

A Sepsiszentgyörgyi Múzeum immár teljesen román nyelvű évkönyvének tartalmából: *Székely K. Zsolt*: A petőfalvi bronzkori település, *Székely Zoltán*: A kiskalambfalván lévő bronzkori település ásatásának eredményei, *Székely Zoltán*: A nagyborosnyói római táborból előkerült zablapálca és ládikaveret, *Bartók Botond*: A bodzavidéki Virágpatakon kiasott üveghuta, *Cserey Zoltán—Kozák Albert*: Az 1784-es nagy parasztfelkelés visszhangja és következményei Háromszék vármegyében, *Gazda Klára*: A Sepsiszentgyörgyi Múzeum gyűjteményében lévő, Kovászna megyéből származó parasztingek, *Kocsis Irén*: A Sepsiszentgyörgyi Múzeum ormányosbogárgyűjteménye, *Kovács Sándor—ifj. Kovács Zoltán*: Korpafűfélék az árkosi parkban, *dr. Kovács Sándor*: Természetvédelmi területek Kovászna megyében, *Miklós Jolánta*: XVI. századi családi levelek katalógusa Kovászna megyében.

Andorka Rudolf—Harcza István: A magyar társadalom modernizációja hosszú és rövid távon társadalmi jelzőszámokkal mérve, 1870—1984. *Szociológiai műhelytanulmányok 1.* Kiadja az MKKE, Bp., 1987. 268 old.

Bacsics Beatrix: Budapest, Terézvárosi Plébániatemplom. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 240. Bp., 1986. 16 old.

Bajcsy-Zsilinszky Endre a történeti irodalomban 1957—1985. Írta és szerkesztette: *Borsi József*. Kiadja a Békés Megyei Könyvtár. Békéscsaba, 1986. 54 old.

Balassagyarmati Honismereti Híradó, 1987. 1-2. sz. 153 old.

A tartalomról: *Dr. Szabó Károly*: Mollináry Gizella és Balassagyarmat, *dr. Zólyomi József*: A Balassagyarmat környéki szlovák falvak női hajviselése., *Majdán Béla*: Portrévázlat egy magyar királyi honvédtiszttról, avagy aki ellenállt a „Cseh-Tót Köztársaság” intervenciójának, *dr. Petrik Jánosné*: Rejtőzködő kincsek a levéltári iratok között (4), *Kovácsik András*: Mentsük meg a balassagyarmati sírkertek helytörténeti és művészeti értékeit, *Reiter László*: A balassagyarmati Magyar Korona gyógyszerár két adásvétele, *Révész László*: Az 1687. évi eperjesi vértörvényszék szirákai vonatkozásai, *Kamarás József*: Szent Felicián ereklyéi a balassagyarmati ró-

mai katolikus plébániatemplomban, *ifj. Gulya Pál*: Az 1663—64-es Habsburg—török háború Nógrád vármegyei eseményei és a nógrádi nemesség szerepe az eseményekben, *Elekes Éva*: Both Antal, *Papócsi Ferenc*: Életek és adatok, *Együd Géza*: Adatok a Pest—Nógrád Megyei Állattörzsmúzeumi és Húsipari Vállalat Balassagyarmati Gyáregységének történetéhez.

Bakay Kornél: Kőszeg, polgárházak, paloták. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 249. Bp., 1986. 16 old.

Balog-völgyi óriás. Írta: *Mács József*. Kiadta a Madách. Bratislava, 1986. 81 old.

A Bátkai Állami Gazdaság huszonöt éve.

Barabás Jenő—Gilyén Nándor: Magyar népi építészet. Műszaki, 1987. 204 old.

A főbb fejezetek: *Természeti, társadalmi-gazdasági meghatározók*; *Az épületek fajtái*: A lakóépületek alakulása, A lakás használata, Gazdasági épületek, Az építmény elhelyezkedése; *Anyag, szerkezet, építés*: Falazat, Favázas falak, Tetőszerkezet, Födém, Tüzelőszerkezet, A tűzhelyek, Egyéb szerkezetek; *Az épületek formái*: Az utcakép, szerkezeti formák, Díszítések; *A magyar népi építészet korszakai*: A mozgatható és szilárd épületek együttes előfordulása, Az egysejtű lakóház kora, A differenciálódás kezdetei, A táji típusok kiformalódása, A táji típusok továbbfejlődése, Az integrálódás kora. A könyvet szép képek és pontos rajzok illusztrálják, gazdag irodalomjegyzék, német és angol nyelvű összefoglaló egészíti ki.

Baranyai Béla: A Tiszántúl átalakuló társadalma (1945—1978). Akadémiai, 1985. 201 old.

A társadalmi átrétegződés fő folyamatai és történeti összefüggései a Tiszántúlon.

Bartoniek Emma: A magyar királykoronázások története. Akadémiai, 1987. 192 old.

Az 1930-as évek végén megjelent mű reprint kiadása.

Beregi találkozások. Szerk.: *Mező András*. Kiadja a Városi Könyvtár. Vásárosnamény, 1986. 235 old.

Balog László: Múltat idéző földrajzi nevek, *Korok-nay Gyula*: „...hojg Bornemizsa Miklost megh eöltek”, *Budai György*: Patay István emlékezete, *Manner Odön*: Beregi patikák, *Gyarmathy Zsig-*

mond: Adatok a nemzeti bizottságok történetéhez Vásárosnaményben, *Gaál László*: A háztáji és kisegítőgazdaságok szerepe Vásárosnamény vonzáskörzetében, *Szilágyi Imre*: A negyedik évtized, 1974—1984, *Csiszár Árpád*: A régi iskola a Beregi Múzeumban, *Jóó Károly*: Középkoraink szerepe Bereg szellemi életében, *Fazekas Tibor*: A beregi szakmunkás-képzés kérdőjelei, *Kelemen Miklós*: A vásárosnaményi Forgácslapgyár, *Burget Lajos*: Álmaim Beregről, *Bartha Gábor*: Levelek a partról, *Jusztus Józsefné*: Emlékeim, *Ratkó József*: Tiszaszalka dicsérete, *Páll Géza*: Tiszta források mentén, *Czine Mihály*: Balázs József indulása, *Tóth László*: Fábian Zoltán, *Braksó Erzsébet*: Foglalkozása: fafaragó, *Tóth Sándor*: Sebestyén Sándor, *Veress Gábor*: Testvéri barátság, szoros együttműködés, *Miklós Elemér*: Mi van itt felnövevőben?

Bielek Gábor: Gyula, Szent József-templom. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 243. Bp., 1986. 16 old.

Bugár-Mészáros Károly: Békéscsaba, Plébánia-templom. *Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára*, 242. Bp., 1986. 16 old.

Csáky Károly: Hallottatok-e már hírét? Madách, Bratislava. 1987. 230 old.

Az év jeles napjaihoz kötődő néprajzi hagyomány az Ipoly mentén.

Cs. Varga István: Tanújelek. Írások Németh Lászlórról. Magvető, 1987. 304 old.

Déslzláv néprajz 8. Szerk.: *Kiss Mária*. Tankönyvkiadó, 1987. 220 old.

Dudar, 1937. *Szociológiai munkafüzetek*. Szerk.: *Lengyel András* és *Simon János*. Országos Közművelődési Központ, Bp. 1986. 220 old.

A két világháború között működött Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma egyik legfontosabb falukutató táborának tanulságaira építve 1983-ban is szerveztek kutatótáborát a faluban. A kötet tartalma: *Tóth János*: Bevezető; *Lengyel András*: A Szegedi Fiatalok dudari falutanulmányozása; *Tomori Viola*: Dudar, egy kicsi dunántúli falu; Dudar — A magyar béli gyűmészterületnek küldött hivatalos jelentése teljes, szövegű fordítása; *Buday György* levele a falukutatókhoz; *Reitzer Béla*: Szerkezeti változások a magyar paraszttársadalomban; *Kerek Mihály*: A magyar agrárreform problémái; *Viski Károly*: Település és szerkezet típusok; *Bartók Béla*: Magyar paraszttzene; *Veres Sándor* népdalgyűjtése; *Tomori Viola*: Dudari napok; *Reitzer Béla*: Híradás Dudarról; *Oláh Lilián*: Mit látott Farquhorson Sándor, a londoni Szociológiai Intézet igazgatója a bakonyi magyar faluban; *Móricz Virág*: Angol és német falukutatók a Bakonyban; *Eckert Irma*: Thurnwald Richard, a világhírű szociológus Kalocsán.

Dunakanyar. A Közép-Dunavidéki Intéző Bizottság Tájékoztatója, 1986/3. 104 old.

A tartalomról: *Dr. Uzsoki András*: Első királynéknk, *Gizella* nyomában, *Körmendi Zsuzsa*: A muzsika otthona Szentendrén, *Zajovits Ferenc*: Az esz-

tergomi várhegy és a tanítóképző főiskola, *Gábel Tibor*: Történelmi konferencia Esztergomban a magyarországi felszabadító háborúról, *dr. Hrenkó Pál*: Egy régi kiadvány üzenetei, *Deák András*: A Duna első monográfiája, *Gábel Tibor*: Gazdaságpolitikai küzdelmek a reformkorban III. (A váci vasút előzményei), *Skerletz Iván*: Árvízjelek Dunabogdányban, *Csáky Károly*: A hős Szondi és Drégelyvár végső pusztulása, *Zajovits Ferenc*: Esztergom, Szent Tamás-hegy: megújuló műemlék, *Csésfalvai Pál*: Az esztergomi vízivárosi plébánia-templom, *Papp Rezső*: Karcus Antal Arzén, Vác történetirója, *L. Kecskés András*: A szentendrei Musica Antiqua rendezvényekről, *Rédey Pál*: Európa-hírű tornyok a Csepel-szigeten.

Ef-lapok. Kiadja a KISZ KB EFTT. Bp., 1987/2—3. 56 old.

A tartalomról: A reform esélyei, A KISZ-ben a helyzet romlott, *Zsbori Ervin*: Nemzettudat? Nemzettudatlanság? Beszélgetés Bóhm Antal szociológussal, *Németh Zoltán*: A magyar kisebbségekről, *Tóth Károly*: Bibó István és Kelet-Európa, *Róna Szabó Kálmán*: A történész, mint eretnek (a román-magyar történezművitáról).

Erdélyi János: Úti levelek, naplók, Válogatta, szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: *T. Erdélyi Ilona*. Madách, Bratislava, 1985. 520 old.

Ferenci Tibor: Az ipari szövetkezeti mozgalom negyven éve. 1945—1985. Kiadja az OKISZ Labor, 1986. 74 old.

Fitz Jenő: Tác, Gorsium, Herculia. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára*, 267. Bp., 1986. 16 old.

Gabnai Gábor—Zsiday Csaba: A Székesfehérvári Agroker Vállalat huszonöt éve. Kiadja a vállalat, 1986. 64 old.

Halasi Téka, 6. Kiadja a Városi Tanács V. B. művelődési osztálya, 1987. 40 old.

Szabó Károly: A Thury József-emléktábla átadásakor, *dr. Szabó Miklósné*: Kiskunhalas és a főgimnázium a századfordulón, *Vásáry István*: Thury József (1861—1906); Thury József irodalmi munkássága.

Hangay Zoltán: Erdély választott fejedelme — Rákóczi Zsigmond. Zrínyi, 1987. 240 old.

A fejedelmi Rákóczi-ház megalapítója atyjának életét idézi fel, aki az ismeretlenségből jöve kiváló képességei révén felküdötte magát a XVI. századi arisztokrácia legfelső körébe.

Három évtized. Kiadja a TIT Megyei Szervezete. Salgótarján, 1986. 163 old.

Gordos János: Három évtized, *Praznovszky Mihály*: Az ötvenes évek Nógrádban, *Bandur Károly*: A pártélet fejlődése Nógrád megyében, 1953—1957, *Molnár Pál*: A gazdasági konszolidáció első eredményei az iparban és a mezőgazdaságban, *Balázs Miklós*: Szerkezet és irányítási változások a megye iparában, *Fekete Nándor*: A megyei szövetkezeti ipar, a lakossági szolgáltatás fejlődése, helyzete, *Romasz Adolf*: Nógrád megye három évtizedes településhálózati

fejlesztése, *Szabó Gyula*: Nógrád megye infrastrukturális fejlesztésének eredményei és feszültségei, 1956—1986, *Füzesi István*: A közművelődés fejlődésének néhány kérdése, *Csongrády Béla*: Gondolatok a művészetpolitikáról, a művészi alkotó- és nevelőmunkáról, *Horváth János*: Polgári eljárási jogunk 30 éves fejlődése, *Fekete László*: Ismeretterjesztés, közéleti aktivitás.

Hercegh Géza: Magyarország külpolitikája 896—1919. Kossuth, 1987. 380 old.

Írások Pusztaszerről. Kiadja a Csongrád Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya. Szeged, é. n. 34 old.

Juhász Antal: Előszó, *Györffy György*: Pusztaszer, *Trogmayer Ottó*: Ásatások Pusztaszerezen, *Katona József*: Pusztaszer, *Horváth Ferenc*: Honfoglalás kori faluból középkori mezőváros, *Ady Endre*: Vadászat Pusztaszer körül, *Zombori István*: A Pallavicini uradalom, *Tomörkényi István*: Hányódó kincsek, *Juhász Gyula*: A szeri pusztán, *Féja Géza*: Sövényháza, a maradandóság, *Juhász Antal*: Majori cselédsorsok, Új honfoglalás Pusztaszerezen, *Sz. Lukács Imre*: A földosztók, *Erdei Ferenc*: Pusztaszer, *Hantos Mihály*: A pusztaszerei Nemzeti Emlékpark.

Kapuvári képeskönyv. Írta és szerkesztette *dr. Faragó Sándor*. 1983. 80 old.

Keresztury Dezső: „Csak hangköre más”. Arany János 1857—1882. Szépirodalmi, 1987. 656 old.

„Ez a könyv egy Aranyról írt pályakép második fele” — olvashatjuk a könyv előszavában, mely két évtized késéssel követi Keresztury Dezső Arany Jánosról elkészített monográfiájának „S mi vagyok én...” címmel megjelent első kötetét.

Kerényi Ferenc: Nemzeti Színház. Dokumentumok. Corvina, 1987. 32 old. és 12 faksimile.

A szerző összeállításában és magyarázataival a színház tervrajzát, az alapító dokumentumot, a színeszék szerződéseit, bérletnyomtatványokat, a megnyitó színlapját és egyéb kordokumentumokat tartalmaz. Megjelent a Nemzeti Színház alapításának 150. évfordulójára.

Kolosi Tamás: Tagolt társadalom. Gondolat, 1987. 385 old.

Struktúra, rétegződés, egyenlőtlenség Magyarországon.

Korom Mihály: A magyar fegyverszünet: 1945. január 20. *Négy évtized*. Kossuth, 1987. 216 old.

Elsősorban a hitlerista koalícióból való magyar kilépés érlelődésének szempontjából elemzi Magyarország katonapolitikai helyzetének alakulását 1943 végétől 1944 végéig.

Kresz Mária: A csákvári fazekasság. A Fejér Megyei Múzeumegyesület kiadványai 1. Szerk.: *Demeter Zsófia*. Székesfehérvár, 1987. 87 old.

Lackner László: Zalaegerszeg. *Magyar városok*. Panoráma, 1987. 150 old.

Lackovits Emőke—Lukács László: A vásárok és az

áruccsere néprajza a Közép-Dunántúlon. Az István Király Múzeum Közleményei D/177. Székesfehérvár, 1987. 40 old. (Német nyelven is.)

A lélek tápanyagai. Tanulmányok Németh Lászlóról. Szerk.: *Bakonyi István* és *Horváth Júlia*. Az István Király Múzeum Közleményei B/36. Kiadja a Fejér Megyei Múzeumegyesület. Székesfehérvár, 1987. 95 old.

Domokos Mátyás: A székesfehérvári Németh László-emlékülés elé, *Kocsis Rózsa*: A Télemakhosztól az Irgalomig, *Bakonyi István*: Mester és tanítványa — az utolsó kísérlet egyik fejezete, *Greza Ferenc*: A Németh-regény genezise, *Füzi László*: A korszerűség vállalása. Kultúrkritika és kiutkeresés Németh László gondolkodásában (1930—1932), *Sándor Iván*: Tengerszem a század térképén, *Vekerdi László*: A Debreceni Kától a Ha most lennék fiatalig, *Monostori Imre*: Németh László szociáldemokratá megítélése a 40-es évek első felében, *Hölvényi György*: Németh László és Szilas, *Cs. Varga István*: „A részvét, a tapintat s az izlés égtájai”.

Lükő Gábor: A magyar lélek formái. *Pannónia Könyvek*. Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár, Pécs, 1987. (Az 1942-es kiadás reprintje.)

A fő fejezetek: *A magyar jelképrendszer* (Szél, Tűz, Víz, Hal, Madár, Ló, Szántás, vetés, aratás, szénagyújtás, Falevél, fa és ága, Gyümölcs, Virág, Evés, ivás, kút, edények), *A magyar térszemlélet* (Képzőművészet, Építőművészet), *A magyar időszemlélet*, *A magyar népi technika*, Jegyzet a második kiadáshoz, *Dr. Selmeczi László*: A könyv margójára.

Madách Naptár, 1987. Madách Kiadó, Bratislava, 1987. 270 old.

A tartalomról: *Péter Imre*: Bodrogköz munkásmozgalmi hagyományából, *Balassa István*: Bodrogköz mondavilágából, *Dr. Pomichal Richárd*: Vadviszország emlékei (Csallóköz), *Kövesdi Károly*: Sodródó falevelek (a gömöri Melléte faluról), *Vörösmarty Géza*: Liszt Ferenc nyomában, *Dénes György*: Arany János Karlsbadban.

Magyar Károly: Budapest, Budavári Középkori királyi palota. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára* 246. Bp., 1986. 16 old.

Magyarpolány. Szerk.: *Ebele Ferenc*. Kiadja a közéleti tanács, 1987. 47 old.

A magyar történelem nagy alakjai 1. Írta és összeállította: *dr. Dörnyei László* és *dr. Kövágó Sarolta*. Kiadja a Reflektor Kiadó, Bp., 1987. 36 old.

A rendkívül szép kivitellű, most induló sorozat a következő személyiségekkel foglalkozik: Árpád fejedelem, I. István, I. László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, IV. Béla, Kézai Simon és Károly Róbert.

A magyar történelem nagy alakjai 2. Írta és összeállította: *dr. Dörnyei László* és *dr. Kövágó Sarolta*. Kiadja a Reflektor Kiadó, Bp., 1987. 32 old.

A sorozat második kötete a következő személyiségekkel foglalkozik: Nagy Lajos, Kálti Márk, Kolozsvári Tamás, Budai Nagy Antal, Hunyadi János,

Hunyadi Mátyás, Vitéz János, Janus Pannonius, Kinizsi Pál, Hess András, Ráskai Lea.

II. Endre aranybullája. *Gondolkodó Magyarok.* Az előszót és a jegyzeteket írta: *Szigethy Gábor.* Magvető, 1987. 62 old.

Nagy Dezső: Magyar munkásfolklor. Gondolat, 1987. 265 old.

Nagy László: Az erős fekete bég — Nádasdy Ferenc. Zrínyi, 1987. 250 old.

A XVI. század második felének talán leghíresebb magyar hadvezére, a töröktől rettegett Nádasdy Ferenc érdekes, fordulatos útján követi végig.

A Nemzeti Színház 150 éve. Szerk.: *Kerényi Ferenc.* Gondolat, 1987. 424 old.

Az ország legjelentősebb állami színháza 1987. augusztus 22-én ünnepelte fennállásának 150. évfordulóját. A könyv felidézti a színház múltjának főbb törekvéseit, művészi eredményeit.

Németh József: Műemléki túra Göcsejben. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára*, 253. Bp., 1986. 16 old.

Őcsöd története dokumentumokban 1715—1960. Gyűjtötte, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel ellátta *Szabó Ferenc.* *Szolnok megyei Levéltári Füzetek 10.* Szolnok, 1987. 166 old.

Molnár Bálint: Előszó, Tájékoztató forráskiadványunk használatához, Őcsöd történetének vázlata, 79 dokumentum a település történetéből.

Palotai Krónika. A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti körének lapja. 1987. április. 14. old. (Soksz.)

Bazsó Dénes: Kelemen László sírjának megtalálása, *Komoly Pál:* A csanádpalotai Takarékpénztár Részvénytársaság, *Bazsó Dénes:* A csanádpalotai tájház, *Asztalos P. Kálmán:* Csanádpalota nevezetesebb évei: 1918—1922., *Pánczél Józsefné:* Gyermekjátékok, mondókák, *Pánczél Józsefné:* Jelenünk krónikája.

Palotai Krónika. A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti körének lapja. 1987. június. 14 old. (Soksz.)

Bazsó Dénes: Kelemen László irodalmi munkássága, *Komoly Pál:* A csanádpalotai zsidók deportálása, *Asztalos P. Kálmán:* Csanádpalota nevezetesebb évei (1923—1927.), *Asztalos P. Kálmán:* Jelenünk krónikája.

Dr. Papp Gézáne: Dél-Pest és környéke a középkorban. *Pesterzsébeti múzeum füzetek 2.* 1983. 55 old.

Pomogáts Béla: Jelenidő az erdélyi magyar irodalomban. *Gyorsuló idő.* Magvető, 1987. 266 old.

Hagyományok és előzmények. A felszabadulás után, Nemzetiségi önismeret, A számvetés költészete (Az idős költőnemzedék), Az emlékezés jegyében (Az idős elbeszélő nemzedék), A költészet szabadságharca (A derékhad költői), Valóság és példázat (A derékhad írói), A Forrás költői, A Forrás elbeszélői, Az Echninox írói köre, Játék és történelem (A dráma-

irodalom fejlődése), Magunk keresése (Szociográfia és útiraj), Kitekintés, Írói kislexikon.

Pusztai László: Zebegény, Plébániatemplom. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára*, 245. Bp., 1986. 16 old.

Ráduly János: Mikor a szolgának telik esztendeje. A kibédi gazdai szolgák életéből. Kriterion, Bukarest, 1987. 292. old.

Vallomások a szolgasorról, *Berecki Lajos:* Már három napja ettük a fuszujkát, *Dósa János:* Tizennégyen lettünk testvérek, *Dósa László:* Csak a ruháér s az ételér dögöztem, *Dósa Sándor:* A munkába vótam erősen kihasználva, *Ferencci Károly:* Az istállóba háltam, *Filóp Imre:* Biza télen dideregtem, *Hajducsi János:* Úgy kellett vagyam a rendet, mint a gazdám, *Hajducsi Viktor:* Gazdámék nem vóták jó cselédartók, *Lukácsi András:* Még nyóc éves se vótam, s szógáltam, *Madaras Sándor:* Mostoha apám vót, *Orbán D. Balázs:* Engem ártatlanul ütöttek meg, *Orbán János:* A macskának több becsülete van, mint a szógának, *Orbán Sz. Lajos:* Sötétől sötétig vót a munka, *Orbán Samu:* Minden ujjam likas vót, vézett, *Péterfi János:* Az őszerről vettek nekem ruhát, *Sándor Lajos:* Elment a pénz, amit megszógtam, *Sándor Sándor:* Kihasználták az embert, *Seprődi József:* Keserűen néztem Kibéd felé, *Szilveszter Imre:* Minden testvérem szógált, *Szilveszter Pál:* Kellett hajtsam magamot, *Helynévjegyzék, Tájszójegyzék.*

Reitzer Béla válogatott írásai I—II. Szerkesztette és a bevezetőt írta: *Lengyel András:* Kiadja az Országos Közművelődési Központ, Bp., 1986. 150 + 158 old.

Egy útkereső szociológus a két világháború között — Vázlat Reitzer Béláról, A szociográfia módszertani problémája, Mi a szociográfia, *Grábó Zoltán:* A tardi helyzet, *Parasztkérdés és szociográfia,* *Erdei Ferenc:* Futóhomok, *Szociográfia és parasztkérdés — Ortutay Gyula új könyveihez,* Szerkezeti változások a magyar paraszttársadalomban, *Híradás Dudarról,* *Ezer munkás a szabad idejéről,* A munkapiac helyzete a munkaközvetítés reformja előtt, A munkaközvetítés ügye, A családi nevelés elméletének helye a marxizmus rendszerében, *Reitzer Béla leveleiből,* *Reitzer Béla írásai, Írások Reitzer Béláról.*

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1987/2. Kiadja a Megyei Lapkiadó Vállalat. Nyíregyháza, 1987. 133—252. old.

A tartalomról: *Hajdú Bertalané—Hajnal Béla:* A gazdaságilag elmaradott térségek jellemzői és fejlesztésének lehetősége Szabolcs-Szatmár megyében, *László Béla:* Szatmár, *Hajdán János:* Mátészalka első vasútja, *Farkas József:* Kézimalmok Szatmárban, *Nyáki Károly:* „A milotai Isten-válság”, *Koroknay Gyula:* Lónyay András kállói kapitány, *Bene János:* „Tisztválasztáskori kihágások”, *K. S.:* Nemes pásztorok Szatmárban.

100 éves Nagykanizsa város szakmunkásképző iskolája, 1886—1986. Szerk.: *Jászberényi László.* Kiadja az iskola. Nagykanizsa, 1986. 116 old.

Köszöntő, *dr. Gadamecz Béla:* A névadó Polai

János, *Jászberényi László*: A szakmunkásképző iskola története, *Kovács József*: Visszaemlékezés: Németh János tanító, az iskola igazgatója, *Tóth László*: Intézetünk szerepe Nagykanizsa gazdasági életében, *Kovács Gergely*: A szakmunkásképzés jelene és jövője Nagykanizsán.

Szentkirályi Frigyes: Negyven év mundérban. *Élmények és gondolatok*. Zrínyi, 1987. 255 old.

Az emlékirat szerzője a Horthy-hadsereg tisztikarából került a néphadsereg tisztikarába.

Szilágyi Ferenc: Kőrösi Csoma Sándor élete nyomában. Gondolat, 1987. 320 old.

Szöke Mátyás: Visegrád, Fellegvár. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára*, 250. Bp., 1986. 16 old.

Szöke Mátyás: Visegrád, ispánsági központ. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára* 244. Bp., 1986. 16 old.

Szülőföldünkre emlékezünk. (Volt bezdániai az 1940 előtti Bezdánról.) Magánkiadás. Bp., 1984. 158 old. és 74 kép.

Bezdán helytörténete a legrégebb időktől 1940-ig, Közoktatás, Földműves lakosság, Földmunkások, A hajós néprétegről és a hajózásról, Az iparosság, A kereskedők, Az amatőr színjátszás, A nemzetiségek összefonódása és egyetértése, Egészségügy, A tanult népréteg kialakulása, növekedése, tevékenysége, A község néprajzi képe, Sportélet, Bezdán tájai, növény- és állatvilága, Zenei élet, Szépirodalmi emlékek.

TATA Baráti Körének Tájékoztatója IX. Tata, 1987. 221 old.

Az ügyvezető elnökség beszámolója az elmúlt közgyűlés óta végzett munkáról, *Kiss István*: Így láttam Magyar Zoltánt, *Hartmann Ottóné—Vései Árpád*: Számok és adatok Tata és környéke szocialista nagyüzemi mezőgazdaságának kialakulásáról és fejlődéséről, *Ortutay András*: Dunaszentmiklós története, *Körmendi Géza—Söttő Olivér*: Sportegyesületek és sportélet Tata-Tóvárosban (1910—1985), *Droppa Sámuel—Haraszi Mihály*: Adatok a tatai kertvárosi házhelyosztás történetéhez, *Ströbel Árpád*: Jászai Mari és Tata, *Taffermer Antal*: Tata nyelvének eredetéről.

Tidrenczel Sándor: Bajcsy-Zsilinszky Endre és politikai pártja. Kiadja a Móróczi Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza, 1986. 272 old.

Tanulmány és 90 dokumentum.

Dr. Tóth Endre: Ásatások Alsóhetényben, 1981—1986. *Dombóvári krónika III*. Kiadja a Városi Művelődési Központ és Könyvtár, Dombóvár, 1986. 24 old.

Az alsóhetényi római erőd és temető rövid bemutatása.

Vajkai Aurél: Szentgál. Egy bakonyi falu folklórja. Akadémiai, 1987. 328 old.

A Bakony szélén fekvő egykori nemesi község társadalmát, a társadalomban élő szokásokat, hiedelmeket, a szellemi kultúra egyéb jelenségeit, emberi kapcsolatait mutatja be.

A vándorszínészettől a Nemzeti Színházig. *Magyar Levelestár*. Szépirodalmi, 1987. 387 old.

A kötet 137 levele 1790-tól 1837-ig, a Pesti Magyar Színház, későbbi nevén Nemzeti Színház megnyitására vonatlatja föl a dokumentumokat.

Várkonyi Ágnes, R.: Magyarország visszafoglalása, 1683—1699. Tankönyvkiadó, 1987. 185 old.

Veszprém megyei honismereti tanulmányok, X. Kiadja a HNF Veszprém Megyei Bizottsága, a Veszprém Megye Tanács VB Művelődési Osztálya és a TIT Veszprém Megyei Szervezete. Veszprém, 1984. 165 old. (Német nyelvű összefoglalókkal.)

A Veszprém megye nemzetiségeinek néprajzi kutatása témában 1982-ben tartott tanácskozás anyaga. *S. Lackovits Emőke*: Veszprém megye nemzetiségeinek történeti és néprajzi kutatása, *Koppányi István*: A városi németek lakodalmi szokásai, *Kiss Albertné*: A lakáskultúra változása Németbányán a századfordulótól napjainkig, *Ebele Ferenc*: A magyarpolányi németek szakrális hagyományai, *Hadnagy László*: Adatok a nagyszombati tüzszenteselt egy laikus szokásához a bakonyi német nemzetiségi falvakban, *Lukács László*: Kakasütés a dunántúli nemzetiségek-nél, *Gelencsér József*: Az alsószentmártoni sokácok szerepe a táji munkamegosztásban és interetnikus kapcsolataik, *S. Lackovits Emőke*: A Veszprém megyei német nemzetiség viseletkutatásának problémái és jellemzői, *Hudi József*: Népnévelés és nemzetiség Veszprém megyében 1848 előtt, *Schönwald Mária*: Karácsonyi gyermekjátékok Tótóvárosban: *Crist-kindl-spiel*, *Földing Antal—Stankovits József*: Bakonyzentiván község múltja, *Hadnagy László*: A halotti készület és a halotti szokások Óskün, *S. Lackovits Emőke*: A városi Noe-ház, *Kerecsényi Edit*: Elnöki beszámoló a Városlődön 1982. október 29-én tartott nemzetiségi napról, *Tóth Dezső*: Bibliográfia a kéziratos honismereti, helytörténeti művekről, VIII.

Winkler Gábor: Sopron, Evangélikus templom. *Tájak—Korok—Múzeumok kiskönyvtára*, 248. Bp., 1986. 16 old.

Zachar József: Franciaország marsallja — Bercsényi László. Zrínyi, 1987. 270 old.

Bercsényi László Rákóczi korában szerezte meg politikai és katonai képzettségének alapjait, majd önként vállalt hazájában, XIV. és XV. Lajos Franciaországában lett a francia huszárság megszervezője, és az örökösödési háborúban nagy ívű katonai pályát futott be.

Zala. *Magyarország megyéi*. Összeállította: *Molnár Máté*. Kossuth, 1987. 168 old.

Zempléni históriák I. A honfoglalástól 1848-ig. Összeállította: *Högye István. Történelmi Füzetek. A TIT Történelmi Választmányának és Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Levéltárának közös kiadványa. Bp., Miskolc, 1986. 282 old.*

110 válogatott dokumentum a jelzett időszakból a Történelembarátok Kőrei részére, kiegészítve szómagyarázatokkal, hely- és névmutatóval.

Zrinyi Miklósról készült angol életrajz 1664-ből. *Zrinyi-könyvtár. Zrinyi, 1987. 470 old.*

1664-ben egy O. C. monogramú szerző ajánlásával kikalakú mű jelent meg Londonban Zrinyi Miklósról. Ezzel a különlegesen értékes dokumentummal ismerkedhetnek meg most az olvasók hasonlóan szövegben és magyar fordításban.

Honismereti rejtvényverseny

Az V. számú rejtvény helyes megfejtése

1. A bemutatott képen úgy ül a menyasszony, mint aki teljesen felkészült rá, hogy a hagyományos lakodalom főszereplője legyen. A szokásrend értelmében azonban majd csak a lakodalmi étkezéshez lehet és szabad leülnie. (A képhez kapcsolható szólást keresve kérdezhetjük: mikor is ül a menyasszony? Ingyen nem — mondhatjuk tréfásan, emlékezve a menyasszonytáncnak a népi együttesek bemutatóiból is ismert színes mozzanatára, amikor a licitáló vőfély, a menyasszony fáradását látva, már nem azt kiáltja: *Eladó a menyasszony*, hanem azt, hogy *Száz forintért leül a menyasszony*.) Tovább keresve az ideillőt, eszünkbe juthatnak a házassági szokások kezdő mozzanatai, a menyasszonnyá tételt kinyilvánító „jegy”-ek, jegyajándékok: a *jegyendő*, a *jegying*, a *jegygyűrű*. S ekkor felvillanhat előttünk a bizonyára még sok helyt élő tréfás színezetű szólás: *itt ülök jegybe(n), gyűrűbe(n) — azaz (ahogy az Értelmező Szótárban is olvasható) teljesen felkészülve, türelmetlenül várakozva.*

2. A *zöldvásár* szó a Duna—Tisza-közéről más vidékeinkre (pl. a Sárrétre) is eljutott betyárdalunk alábbi változatában szerepel: *„Zavaros a Tisza, nem akar higgadni, / Az a híres Bogár Imre átal akar menni. / Átal akar menni, lovat akar lopni, / Kecskeméti zöldvásárban pénzt akar csinálni.”* A lopott jószágról természetesen nem volt a betyárok birtokában a legális adásvételhez szükséges bizonylat, ún. *passzus*. Ezért az ilyeneket a vásárterek közelében található eldugottabb helyeken, ún. *zöldvásárban*, orgazdáknak adták el. *Szűcs Sándor* nagybecsű gyűjtéseiből ismerjük, hogy — kedvenc jelzőjével — a „nagyvidejű” emberek Hajdú-Biharban és a Nagykunságban is tudtak a zöldvásárok hajdani színhelyeiről. Debrecen alatt a *Tócóser* egyik bozótos kanyarulatában, Püspökladány alatt az *Alomzugban*, Karcag és az *Agota csárda* között pedig a *Tolvajos* nevű nádas helyen bonyolítottak le ilyen törvénytelen ügyleteket. [Ld. *Szűcs Sándor* jegyzeteit *Bencze Lászlóné: A ladányi torony tetejébe... Hortobágyi és sárréti népdalok* (Püspökladány, 1974) c. kiadványához.]

3. Az idézett daltőredék (*„Feketegyűrű a sátor, / Kibe Borsos Sándor táncol!”*) valóságos népismereti rejtvény, tájszómagyarázó, népszokásismeretet firtató vetélkedőbe illő találókérdés. Sejtethető, hogy a benne szereplő név betyáré. Borsos Sándor valóban az utolsó jázsági betyár volt, de van a dalnak más névhez kapcsolódó változata is. De kik szoktak sátorban táncolni, s hogyan lehet a sátor egyúttal gyűrű? A megfejtés nyitja a *feketegyűrű* szó, amely növénynév, egy bokorféle, a tatár juhar (*Acer tataricum*) népi neve. A lakodalmas ház udvarán is szoktak ugyanis sátrat csinálni, hogy a házban el nem férő násznépnek elegendő helye legyen az étkezéshez, táncoláshoz, s ennek favázát lombos ágakkal, alkalmanként *feketegyűrűvel* is befedték. Itt azonban inkább egy másik sátorféléről, a vásárok rögtönzött kocsmáiról, lacikonyháiról van szó, melyekből egyes nevezetes vásárokon többen is felállíthattak. Itt zajlott, italozás és muzsikaszó mellett a vásárban összetalálkozó pástorok virtuskodó mulatozása is. *Nagy Czirok László (1883—1970)*, a Sebestyén Gyula Emlékrem első kitüntetője, a kiváló önkéntes gyűjtőből lett halasi múzeumigazgató írja egyik pályamunkájában, hogy a kiskunsági vásári kocsmasátrakban a duhaj mulatozás szinte felemelte a sátrak tetejét. A vásári kocsmák körüli táncolás — s egyúttal a magyar népi tánc pompás jellemzését — színes képét ismerhetjük meg *Arany János* Lacikonyha c. költeményéből is. S hogy ezek a kocsmasátrak a vásárokon „inkognitóban” megjelenő betyárok mulatozásának is alkalmas színterei voltak, a néphagyományt jól ismerő *Jókai* Akik kétszer halnak meg c. regényéből (II. kötet 2. és 4. fejezet) is megtudhatjuk. Itt éppen egy, a vásári lacikonyhában mulatozó betyárnak jut jelentős szerep a regény fordulatai között.

MEGJEGYZÉS: A rejtvényfejtés hasznos mellékterme lenne, ha önkéntes gyűjtőink felkutatnák, mely vidékeinken használatos a *jegyben gyűrűben* szólás, s mire emlékeznek még az idős emberek a különféle „jegy”-ek egykori helyi szerepéről. Szerencsés gyűjtők, levéltári búvárkodók a *zöldvásárra* vonatkozó további adatokat is felkutatathatnak még. *Arany* és *Jókai* említett alkotásai a honismereti szakköri összejöveteleken jól felhasználhatók a régi népet megismertetésére, a gyűjtési kedv fokozására. Ld. ehhez még: *Morvay Péter: Néprajzi kaláka. Honismeret 1987. 3. sz. melléklet.*

A VI. számú honismereti rejtvény

Megfejtendő kérdések:

1. Hol áll a fővárosban egy Mátyás-mondát ábrázoló szobor? — Melyik klasszikus költőnk verse szól ugyanerről? A megfejtés a költő neve és a vers címe. — A pontszámot bármelyik alkérdés megválaszolásával meg lehet szerezni. Pontérték: 5

2. Neves költőink mely verseiben fordul elő a *villamos* szó? A megfejtés a költemény szerzője és címe. Pontérték: 10

3. A közölt képen ábrázolt jelenet melyik jeles költőnket ihlette meg? A megfejtés egy vers szerzője és címe. Pontérték: 15

A rejtvény megfejtését 1988. január 15-ig kérjük — lehetőleg levelezőlapon — beküldeni a *Lapkiadó Vállalat Népfront Lapok Főosztálya, Budapest, Naspolya u. 25. 1155 címre.*

A címzés fölé írják oda: HONISMERETI REJTVÉNY.

Összeállította:
Morvay Péter

A honismereti rejtvényverseny negyedik fordulójára beérkezett helyes megfejtések közül a következők nyertek könyvjutalmat: *Németh Imre* Lébény, *Hegedűs József* Újkígyós, *Papp Andrea* Budapest, *Szarvas László* Tura, *Lehoczky Mária* Budapest, *Hegedűs Hajnalka* Újkígyós. A könyveket postán küldjük el.

A PESTERZSÉBETI NÉPI KOLLÉGIUMI MOZGALOM emlékére rendezett ünnepségre került sor 1987. október 3-án, a Bp. XX. ker. Tanács V. B.; a HNF XX. ker. Bizottsága, a KISZ XX. ker. Bizottsága, a Pesterzsébeti Múzeum és a Misztótfalusi Kis Miklós Népi Kollégium tagjainak rendezésében. Ennek keretében *Doviczin János* tanácselnök-helyettes emléktáblát avatott a Török Flóris u. 77. számú épületben. Az ünnepi emlékülésen *dr. Szarka József* Kollégiumi nevelés — helyi társadalom, *dr. Rácz Dezső* pedig Társadalmi haladás — '47—'87 címmel tartott előadást. A Pesterzsébeti Múzeumban megnyitották a *Népi Kollégiumok Országos Szövetsége (NÉKOSZ)* és a *nemzetközi önkéntes ifjúsági brigádmozgalom* című kiállítást.

A XIII. században alapított Szent Miklós-kolostor falán lévő dombormű a Budai Várban (Török László felvétele)

GYŰJTÉSI ÚTMUTATÓ

A szőlőhegyek és szőlőskertek hagyományos igazgatása és rendje; a szőlőhegyi élet szokásai

A szőlő birtoklásához a feudalizmus évszázadai alatt különlegesen kedvező jogok fűződtek, függetlenül attól, hogy a szőlősgazda örökös jobbágy, városi polgár vagy éppen nemesember volt-e. Ennek oka abban rejlik, hogy a szőlő megmunkálásához mindenkor igen sok és gondos kézi munkaerőre volt szükség. A különleges jogállás együttjárt azzal, hogy a szőlőskertek nemcsak földrajzilag, fizikailag különültek el a többi művelési ág területétől, hanem jogi-igazgatási kérdésekben is messzemenő önállóságot élveztek. A feudalizmus utolsó százötven esztendejét tekintve a szőlőhegyek és szőlőskertek igazgatásának a következő — tájlag is jellemző — formái körvonalazódtak a néprajzi irodalomban:

1. A Dunántúlon, ahol a kisparcellás paraszti birtoklás volt a jellemző hosszú évszázadokon keresztül, a szőlőhegyek a szőlősgazdák autonóm közösségének irányítása alatt álltak. A szőlőbirtokosok vagyon- és jogvédelmére, a szőlők művelésére, sőt a szőlőhegyen való viselkedés normáira nézve is — irásos formában rögzített — rendszabályaik voltak. Ezek az autonóm közösségek a „hegybéli helység”-ek, vagyis hegyközségek voltak, írott rendszabályaik pedig a *hegytörvények* vagy *artikulusok*. A dunántúli szőlőhegybéli „helység”-ekhez igen hasonló *kertségi szervezetekkel* és azok szabályzataival találkozunk az Alföld némely vidékein is, elsősorban a Tiszántúlon.

2. Észak-Magyarországon, ahol a földesúri birtoklás túlsúlyban volt a paraszti birtoklással szemben, általában hiányzott az önkormányzati szervezet. A szőlőhegyek életét *földesúri rendtartások* szabályozták — többnyire a földesúr érdekeinek megfelelően.

3. Az önkormányzattal rendelkező mezővárosokban és szabad királyi városokban a szőlőhegyek irányítása a tanács hatáskörébe tartozott. A magistrátus saját hatáskörében, szabadon alkotta meg az irányításuk alatt álló szőlőhegyek életét szabályozó *statutumokat*. Valemennyi fontosabb kérdésben a város bírāja, illetve tanácsa döntött.

Kézenfekvőnek látszana, hogy a szőlőbirtokokra vonatkozó feudális jogviszonyok törvényes felszámolása után (1868) a feudális körülmények között létrejött termelői közösségek és automatikusan megszűnt volna. Ezzel szemben a valóságban az történt, hogy a kis közösségek nemcsak spontán módon tovább éltek, hanem a XIX. század második felében — a szőlő- és borkultúra nagy válságának időszakában: dekonjunkktúra, filoxeravész stb. — mint a termelés érdekeit előmozdító, konstruált agrárközösségek születtek újjá. Mi több, a XIX—XX. század fordulóján a hegyközség intézménye a szőlőfelújításokat támogató kormányprogram egyik eszközévé is lett. A hegyközségek szervezéséről szóló első hazai törvény (1894: 12. tc.) új korszakot nyitott a szőlőhegyi közösségek történetében. Ezt a törvényt a két világháború között (1929-ben és 1938-ban) még újabbak követték. Végül hivatalosan (több más testülettel együtt) 1949-ben, törvényerejű rendelettel oszlatták fel őket.

A hegyközségek mindennapi élete, működése sem a feudalizmus időszakára nézve, sem az azóta eltelt, mintegy száz esztendő vonatkozásában *nem eléggé ismert*. Pedig mint a falusi közösségekben hosszú évszázadokon át fennállt formája, jelentős hatást gyakorolt a szőlőműveléssel foglalkozó rétegek életformájára, magatartására és mindennapi tevékenységére. Azokon a tájakon, ahol az autonóm szőlőhegyi közösségeknek régi hagyományai voltak, az új törvények alapján (1894 és 1938 között) újjászervezett hegyközségek gyakran csak formálisan alkalmazkodtak a hivatalosan előírt szervezett formákhoz és működési gyakorlatokhoz. A szőlőhegyi élet mindennapjaiban viszont továbbra is a régi hagyományokat követték és mentették át szinte napjainkig. Más volt a helyzet azokon a vidékeken, ahol korábban mintegy felülről kiadott rendtartások vagy statutumok szabályozták a szőlőhegyek rendjét. E területek egy részén — elsősorban a jó bortermő, kedvező értékesítési lehetőségekkel rendelkező borvidékeken — a törvény szellemének megfelelő, szabad társuláson alapuló, erős, termelői érdekközösségek jöttek létre. Ismét más területeken viszont, annak ellenére, hogy a bortermeles az egyik alapvető vagy éppen a legfőbb jövedelmi forrás volt, a hegyközség intézménye mégsem vert gyökeret. Bár 1929-től rendeltileg tették kötelezővé megalakításukat, működésük mindvégig formális maradt. E történelmi hagyományokon alapuló táji különbségek tekin-

tetésben a szakkutatók előtt még igen sok homályos rész kérdés van. Gyűjtési útmutatónk célja egyfelől éppen az, hogy segítségül hívja a téma iránt érdeklődő társadalmi gyűjtőket a paraszti emléktananyagban még elérhető hagyományok felkutatására. Ezzel a munkával elősegíthetik a tudomány által felvetett kérdések megválaszolását. Másfelől fel kívánjuk hívni vele a nem szakkutatók figyelmét arra, hogy a szőlőhegyi közösségek hagyományainak feltárása — a tisztán tudományos célokon túl — milyen sok hasznos tanulságot rejtget mai társadalmunk számára is, mégpedig éppen az olyannyira problematikus kis közösségek életében és működésében ható törvényszerűségek megismerése tekintetében.

Az útmutató kérdéseit igyekeztünk olyan tágan megfogalmazni, hogy használható legyen mind a dunántúli, mind az észak-magyarországi, mind pedig az alföldi területeken. Ennek következtében — az érintett táj elterjedése miatt — a gyűjtők munkájuk során tapasztalhatják majd, hogy egyik-másik kérdés az ő kutatóközpontjukon jelentéktelennek, vagy éppen értelmetlennek fog hatni. Az ilyen esetekben — alapos tájékozódás után — adott megbízható, nemleges válaszok éppolyan értékesek lehetnek, mint a részletes pozitív válaszok, mivel ezek is hozzájárulhatnak a táji jellegzetességeknek az eddigieknél pontosabb feltérképezéséhez. A beszélgetések során a kérdésnek sem az útmutatóban olvasható formájához, sem azok sorrendjéhez nem szükséges merően ragaszkodni. Az viszont kijelenthető, hogy a gyűjtés során minden kérdésre választ kapjunk. A gyűjtő — ha az számára könnyebbéget kíván — használhatja az útmutató kérdőívét is, sorra kérdezve a megadott pontokat, vagy lazábban kötvé, a beszélgetés vezérfonalaként. Ezenközben pedig fény derülne számos új, a kérdőívben nem szereplő szempontokra vagy résztemára, melynek irányában érdemes a gyűjtést kiterjeszteni. Utmutatónk három fő tematikus részből áll. Természetesen az ideális az, ha a gyűjtők mind a három részt feldolgozzák, de pályázni lehet egy vagy két rész bőségesebb feldolgozásával is.

Első lépésként, lehetőleg még a gyűjtés megkezdése előtt tájékozódjunk arról, hogy élnek-e még a községben vagy a szőlőhegyen olyan emberek, akik egykor valamilyen tisztséget viseltek a hegyközségi szervezetben. Pl. hegybíró, elnök, választmányi tag, jegyző stb. Cél szerű a gyűjtőmunkát velük elkezdni. (A náluk esetleg még fellelhető hegyközségi iratanyag, fényképek, jegyzőkönyvek, pecsét stb. csatolható a pályamunkához. Ez csak növeli annak értékét!) Javasoljuk azonban egyúttal azt is a gyűjtőknek, hogy ha sikerült is felkutatni egy, vagy szerencsés esetben több, egykori hegyközségi tisztségviselőt, az ő kikérdezésük mellett beszélgesseken el néhány tisztséget nem viselt szőlősgazdával is. Ilymódon ugyanis több nézőpontból ismerhetik meg a hegyközség szerepét, jelentőségét.

Ne felejtjük el, hogy hazánkban a hegyközségeket 1949-ben hivatalosan feloszlatták. Feltétlenül tanácsos tehát a gyűjtőmunka eredményességének érdekében legalább 60 éves, vagy ennél idősebb személyeket, első sorban férfiakat választani beszélgetőpartnerül, hiszen ők azok, akik még tevékeny résztvevői lehetnek a szőlőhegyi közösségeknek. Természetesen az asszonyokat sem kell kirekeszteni a beszélgetőtársak közül. Egyrészt vannak kérdéskörök (pl. búcsú, asszonyfarsang stb.), amiket valószínűleg ők tudnak hitelesebben elmondani. Másrészt lehetnek érdeklődő, „férfidolgokra” is odafigyelő, jó emlékeztető idős asszonyok, akik családi emlékeket őrizhetnek pl. egykori jeles hegybírákról, emlékezetes szőlőhegyi eseményekről stb.

Feltétlenül ügyeljünk arra is, hogy adatközlőink olyan családokból származzanak, akik legalább két-három generáción keresztül szőlőbirtokosok voltak, vagy ha maguknak esetleg nem is volt szőlőjük, de kapásként, napszámosként szőlőmunkával keresték kenyerüket. Fontos, hogy minden kérdést több, különböző vagyoni rétegre tartozó személytől megkérdezzünk.

Tekintettel arra, hogy a hegyközségekről szóló első hazai törvény csaknem száz esztendeje látott napvilágot adatközlőink személyes tapasztalatai az ország jelentős részén csakis az intézmény törvényes szabályozásának időszakára vonatkozhatnak. Ennek ellenére szükséges, hogy elmondásuk alapján ne csak a kifejezetten „néprajzi”-nak látszó hagyományanyagot jegyezzük fel, hanem pontosan rögzítsük emlékeiket mind a szervezet felépítésére, mind pedig annak működésére vonatkozóan. Szerencsés esetekben akadtunk olyan jó emlékeztető, hagyományörző adatközlőkre is, akik szüleik, nagyszüleik elbeszéléseiből korábbi időszakra vonatkozó emléktananyagot is őriznek. Ha úgy érezzük, hogy ilyen beszélgetőtársra akadtunk, akkor ne az évszámokkal próbáljuk elhatárolni a felidézett jelenségeket egymástól, hanem relatív időmeghatározáshoz folyamodjunk. Cél szerű pl. a kérdéseket úgy feltenni, hogy az említett jelenség vagy szokás pl. a filoxérvész előtt volt-e gyakorlatban, vagy az I. világháború után stb.

Az útmutató kérdéseit általánosított formában fogalmaztuk. Általánosított válaszokat azonban csak akkor adjunk, ha több, eltérő vagyoni helyzetű és társadalmi állású adatközlő elbeszélésből valóban egyértelmű helyzet bontakozik ki. Ahol ezt nem érezzük bizonyítottnak, ott feltétlenül jelezzük az alternatívákat. Igen hasznos és nagyban emeli a pályázat értékét, ha a szőlőhegy igazgatásának, a szőlőhegyi életnek egy-egy jellemző mozzanatát — az általánosított válaszok mellett vagy akár helyett is — az adatközlők által elmondott konkrét történet szöszterinti leírásával világosítjuk meg. Ezeknél a példánál feltétlenül utalunk az idézett beszélgetőtárs személyére.

Adatközlőinkről ne felejtünk el a dolgozat végén jegyzéket adni. Ebben személyi adataikon kívül rünettessük fel azt is, hogy ők meguk, vagy közeli hozzátartozójuk, viselt-e valamely tisztséget a hegyközségi szervezetben és utaljunk a családnak a két világháború közötti vagyoni helyzetére is.

A vizsgált szőlőhegy (szőlőskert) fontosabb adatai:

1. Neve? Közigazgatásilag mely település határába tartozik?
2. Mikor keletkezett a szőlőhegy (szőlőskert)? (Ha pontos adatot nem tudunk, akkor is rögzítsük az adatközlők által becsült korát.)

5. Ki gondozta, kinek a költségén tatarozták stb. az 1—4. pontban említett szakrális (vallási) építményeket?

6. A szakrális objektumokról mellékeljünk fényképet, s ha van lehetőségünk, akkor a szőlőhegyi búcsú, körmenet stb. néhány mozzanatáról is. Igen jó, ha régi fényképfelvételt vagy annak reprodukcióját módunk van csatolni a dolgozathoz.

7. Mely napokon volt tilos dolgozni a szőlőhegyen (pl. szombaton délután, szombaton egész nap, vasárnap stb.) és miért? Volt-e a szőlőhegynek (szőlőskertnek) fogadott ünnepe?

8. Laktak-e ideiglenesen (sürgető nyári munkák idején, tavasztól őszi idős emberek stb.) szőlősgazdák a szőlőben? Hogyan éltek ott, a munkán kívül mivel töltötték az idejüket?

9. Voltak-e állandó lakosai szőlőhegynek (szőlőskertnek)? Kik? Pl. csak csöszök és kapások vagy nap-számosok, szőlősgazdák is? A kint lakosoknak volt-e a lakóépületük körül veteményes kertjük, szántóföldjük, kaszálójuk stb.? Tartottak-e, tarthattak-e állatokat? A szőlőhegyi ház mellett volt-e a faluban vagy városban is lakásuk?

10. Számon tartották-e a „szőlőszomszédság”-ot? Volt-e ennek jelentősége a szőlőhegyen kívüli életben?

11. Ha voltak a szőlőhegyen bortároló építmények, szokásban volt-e a „pincészerre” járni? Milyen gyakorisággal? Pl. minden vasárnap vagy csak bizonyos jeles napokon, mint névnap, Szilveszter napján stb.? Szokásban volt-e a közös „borkóstolás”? Mikor kezdték el és meddig kellett ezt befejezni? (Pl. Szent Márton napjától Pálfordulásáig.)

12. Hogyan, kikből szerveződött egy-egy pincéző társaság? Pl. rokoni, baráti, szomszédsági csoportok voltak vagy inkább öregek, középkorú házasságok, legények jártak együtt? Asszonyok részt vehettek-e a pincézésben? Muzsikáltak-e a pincészerzés alkalmával? Ha igen, kik és milyen hangszereket? Mit ettek ilyenkor? Főztek-e maguknak vagy hazulról vittek hideget? Mit? Szokás volt-e forralt fort inni? Hogyan készítették, mivel fűszerezték? Volt-e valami rendje annak, hogy mettől meddig tartott a mulatozás? (Pl. kora délutántól esti harangszóig.) Jó emlékezetű adatközlők segítségével próbáljunk meg különbséget tenni az „igen régi” (pl. első világháború előtti) pincészerzések és a két háború közötti szokás tekintetében. Ha ma is élő jelenségről van szó, akkor természetesen azt is jellemezzük!

13. Emlékeznek-e arra, hogy az asszonyok külön mulatságot tartottak a szőlőhegyi pincéknél? Ha igen, mikor volt ennek az ideje? Kik vettek rajta részt? Hogyan szervezték meg, mit ettek-ittak, hogyan mulattak? Férfiak részt vehettek-e ilyen asszonymulatságon? Él-e még ez a szokás? Ha igen, írjuk le mai formáját is! Ha nem, mikor és miért szűnt meg?

14. Szokás volt-e a nyitott pinceajtó előtt elmenő idegent behívni egy-egy pohár borra? Illett-e az ilyen meghívást visszaautasítani?

15. Szokás volt-e „régén”, hogy szőlőszendüléskor lányok mentek fel csoportosan a hegyre szőlőt őrizni? Írjuk le részletesen a szokást: mikor, hogyan, milyen csoportokban mentek fel a hegyre? Hogyan töltötték ott az időt? Volt-e velük egy-egy idősebb asszony stb. Hogyan nevezték ezt a szokást? Mikor szűnt meg?

Ajánlott irodalom:

Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium I—II. Bp. 1977. — **Belényesy Márta:** Adatok a régi hegyközségek történetéhez. Néprajzi Közlemények 1958. (III) 1—2. 274—296. old. — **Csizmadia Andor:** A falusi közösségek szervezete és működése Magyarországon 1848 és 1944 között. In: Tanulmányok a falusi közösségekről. Pécs 1977. — **Dankó Imre:** Adalékok a debreceni kertiségek életéhez. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve, 1974. Debrecen 1975. 371—386. old. — **Erdei Ferenc—Pataki Ernő:** Termelő szervezetek a magyar mezőgazdaság kapitalista fejlődésében. Agrártörténeti Szemle. 1957—1959. — **Feyér Piroska:** Szőlő- és borgazdaságunk történetének alapjai. Bp. 1970. 279—285. old. — **Jankó János:** A Balaton melléki lakosság néprajza. Bp. 1902. 273—283. old. — **Szőlőhegyi szabályzatok és hegyközségi törvények a XVII—XIX. századból.** Összeállította és a bevezető tanulmányt írta: **Égető Melinda.** Bp. 1985. — **Varga Gyula:** Az érmelléki szőlőkultúra. Bihari Dolgozatok 3. Berettyóújfalú 1967. 44—57. old. — **Vásárhelyi Zoltán:** A szőlőhegy birtoklása és rendje. Néprajzi Közlemények 1961/VI/1. 94—106. old. — **Wellmann Imre:** Szőlősgazdák közösségei a jobbágyvilágban. História 1983/2.

Égető Melinda

berek is) olyan ügyekben is, amelyek nem voltak kapcsolatosak a szőlővel, a szőlőhegygel, illetve a hegybíró hatáskörén kívül estek?

13. Mi volt a célja, értelme a hegyközség (kertgazdaság, kertség) létének századunk első felében? A szőlőgazdák visszaemlékezései szerint betöltötte-e feladatát?

14. Emlékeznek-e a megkérdezettek arra, hogy a hegyközség fennállása során történt-e valami szervezeti vagy funkcionális (újjaalakulás) a hegyközség életében, működésében? Ha igen, mikor történt és mi-
ben állt ez?

15. Mikor és hogyan szűnt meg a hegyközség (kertgazdaság)? A hivatalos megszűnés után kik és hogyan látták el azokat a feladatokat, amelyeket korábban a hegyközség vállalt fel?

II. A szőlőhegy rendje

1. Hogyan nevezték általában a szőlővel beültetett összefüggő földterületeket? (Pl. szőlőhegy, szőlőkert, szőlő stb.)

2. Régebbi időben körül volt-e kerítve a szőlőhegy (szőlőkert)? Hogyan, mivel? (Pl. árok, élősvény stb. Irjuk le részletesen a kerítés elkészítésének módját.) Mi volt a kerítés neve? (Pl. gyepeű, árok, gám, gát stb.) Kinek a kötelessége volt a kerítés (és az utak) építése, gondozása? Ki, mikor ellenőrizte a munka elvégzését és milyen szankciókat alkalmaztak a kötelességüket megszegőkkel szemben.

3. Hány kapu volt a szőlőhegyen? Ezek hogy helyezkedtek el? (E kérdés megválaszolásánál legyünk tekintettel a gyalogos és szekeres közlekedésre is!)

4. Hogyan nevezték a szőlőhegy kerítésén belüli fő közlekedési utakat és hogyan a gyalogutakat? Hogyan helyezkedtek el a szőlőparcellák az utakhoz viszonyítva? (Pl. szabályos dűlőkbe rendezve, rendszer-
telen összevisszaságban stb.) Vezetett-e minden parcellához szekérút? Ha nem, akkor hogyan oldották meg a szőlő, must, trágya, venyige stb. szállítását?

5. Voltak-e a szőlőhegyen: a. pincék, préházak? Hogyan nevezték őket? (Pl. pince, hajlék stb.) Hogyan helyezkedtek el? (Pl. utcasorszerűen, össze-vissza stb.); b. csőszkunyhók?; c. kapásházak?; d. lakó-
házak?

6. Szabadon járt—kelt-e mindenki a szőlőhegyen egész éven át?

7. Szabad volt-e a szőlőhegyen (gyepeű, kerítésen belül) állatokat legetetni? Ha igen, milyen állatokat, mikor és hol? (Pl. kijelölt helyen, csak szüret után stb.) Mit tett a csősz a szőlőhegyen tilosban talált jó-
szággal?

8. Mi volt a büntetésük azoknak, akik véletlenül vagy szánt szándékkal kárt okoztak szomszédjuknak vagy más helybeli gazdának? (Pl. ha valaki szekérral áthajtott más szőlőtőkéi között? Elszabadult mar-
hái, lovai letaposták, letördelték, lelegelték valakinek a szőlőjét? Ha valaki nyitva felejtette a hegy (kert)
kaput stb.)

9. Ki ítélkezett a szőlőhegyen (szőlőkertben) gyümölcslopáson vagy más tolvajságon kapott személyek felett? Hogyan büntették meg a tolvajt? Ki felelt azért a kártételért, lopásért, amit gyermek vagy valamelyik szőlősgazda cselédje követett el?

10. Szokásban volt-e régen a szüret egyszerre kezdése? Ha igen, ki állapította meg a szüret kezdetének napját? Mi módon értesítették erről a szőlősgazdákat? Mi volt a büntetése annak, aki előbb kezdte a szüretet a kihirdetett napnál? Mikor szűnt meg a szüret egyszerre kezdésének gyakorlása és miért?

11. Felszólította-e a hegybíró (kertgazda, kertbíró) a hanyagul művelt szőlő gazdáját a jobb művelésre? A parlagon (műveletlenül) hagyott szőlőt joga volt-e másnak művelésbe vennie? Szabad volt-e a szőlőhegyen található üres földből, gyepeföldből egy-egy darabot szőlőtelepítésre felfogni? Szabad volt-e a szőlőhegyen bárkinek is kiirtani a szőlőjét és pl. gabonát vagy más növényt termesztetni a helyén?

12. Hogyan igazították el, ha határvita támadt két (szomszédos) szőlősgazda között?

13. Szőlőeladás esetén volt-e elővásárlási joga a rokonoknak, szomszédoknak? Ismerik-e szőlőbirtok eladásával kapcsolatban a „bévallás”, „felvallás” kifejezést? Mit jelentett ez? Hol, milyen áldomást szoktak inni szőlőeladás alkalmával? Az eladó vagy a vevő fizette ezt?

14. Egyenlő arányban örökölték-e a szőlőbirtokot szüleik után a leány- és fiúgyermekek? Eladás vagy öröklés esetén különbséget tettek-e a vásárolt („szerzett”) és öröklött („ösi”) szőlőbirtok között?

15. Voltak-e közös gyümölcsfák a szőlőhegyen? Pl. utak mellett, hegység-ház körül stb. Ha egy gyümölcsfának a termő ága átnyúlt a szomszéd gazda parcellájára fölé, ki szedhetette le az ágról, illetve fel a földről a lehulló gyümölcsöt? Ki és hogyan tett igazságot, ha emiatt vita támadt közöttük?

III. A szőlőhegyi élet szokásai

1. Volt-e a szőlőhegynek (szőlőkertnek) védőszentje? Ha igen, volt-e szobra a szőlőhegyen? Ki és mikor állította ezt? Feldíszítették-e a szobrot bizonyos alkalmakkor? Tartottak-e búcsút, misét, körmenetet a védőszent nevenapján? (Irjuk le részletesen e nap eseményeit!) Milyen más helyi szokás, profán hagyomány stb. fűződött még a védőszent alakjához?

2. Ha nem volt védőszent (pl. protestáns helyeken), milyen egyházi ünnepek keretében könyörögtek a hívek a jó termésért, illetve adtak hálát ugyanezért?

3. Voltak-e a szőlőhegyen (szőlőkertben): a. útszéli kereszték? b. kápolna? Ki és mikor állította ezeket? Mikor tartottak ezekhez fűződő búcsút, körmenetet?

4. Volt-e a szőlőhegyen (szőlőkertben) harang? Ki és mikor állította ezt? Harangoztak-e jégverés, zivatar ellen? Kinek a kötelessége volt a harangozás?

3. Jelenleg is teljes egészében szőlőhegyként (zártkertként) funkcionál, vagy némely részeit már más célokra fordították?

4. Hozzávetőleg mekkora volt a szőlőhegy (szőlőkert) legnagyobb kiterjedése idején és mikor volt ez? (A területet katasztrális holdban vagy hektárban adjuk meg.) Körülbelül hány szőlősgazda birtokolta ezt a területet? (Ha lehetséges mellékeljünk térképvázlatot — akár saját készítésűt is —, melyből kitetszik a szőlőhegy, szőlőkert hozzávetőleges alakja, beosztása és a fontosabb objektumok (pl. kapuk, keresztek, kápolna, pincesor stb.) elhelyezkedése.

5. Más falu- vagy városbeliek birtokolnak-e a vizsgált szőlőhegyen (szőlőkertben) szőlőterületet? Ha igen, soroljuk fel az érintett települések nevét és azt is, hogy kb. milyen arányban birtokolnak. Tudakoljuk meg azt is, hogy ez régi hagyomány-e vagy csak az utóbbi egy-két évtizedben növekedett meg a külső birtokosok száma.

6. Idősebb, jó emlékezetű adatközlőktől érdeklődünk afelől, hogy nem ismernek-e valamiféle mesét, mondát vagy akár valóságos történetet is a szőlőhegy keletkezésével, nevének eredetével, múltjával kapcsolatosan.

I. A szőlőhegyek (szőlőkertek) hagyományos igazgatása.

1. Létezett-e az elmúlt 80—100 év során a határbeli szőlőhegy (szőlőkert) szőlősgazdáinak valamiféle szervezett közössége? Hogyan nevezték ezt a helyi szóhasználatban? (Pl. hegység, helység, kertség, kertgazdaság, hegyközség stb.) Emlékezet szerint mikor alakult ez meg?

2. Milyen tisztségviselőkből, hány tagból állt a hegyközség (kertgazdaság) vezetősége (pl. hegybíró, hegymester, kertbíró, kertgazda, esküdtek (hány?), jegyző stb.) és kinek mi volt a feladata?

3. Hogyan történt a személyek jelölése a különböző posztokra? Ki javasolta őket? Mi volt a döntőbb szempont a választásnál: a rátermettség vagy a vagyoni helyzet? (Mindegyiket, de ezt a kérdést különösen célszerű több, különböző vagyoni rétegbe tartozó szőlősgazdától, sőt egykori napszámosoktól és csöszöktől is megkérdezni!) Volt-e beleszólása régen a földesúrnak vagy valamely hatóságnak (pl. községi vagy városi tanács) abba, hogy kit választanak helybíróknak, esküdtnak stb. Ha igen, mikor és hogyan érvényesítette vétőjogát? (Pl. előzetes kijelölés, utólagos megerősítés stb.) Ha más (vagy több) falubelieknek is volt szőlőjük a szőlőhegyen (szőlőkertben), hogyan osztoztak a tisztségeken?

4. Mikor és hogyan történt a választás? Jelen kellett-e lenni a szőlősgazdák bizonyos százalékának? Volt-e titkos szavazás vagy közfelkiáltással, kézfeltartással stb. szavaztak? A megválasztott tisztségviselők tettek-e esküt? (Ha lehetséges, szerezzük meg, írjuk le szó szerint az eskü szövegét.) Mennyi időre szolt a választott személyek megbízatása? Milyen javadalmaszásban részesültek munkájukért? (Soroljuk fel egyenként, hogy ki mennyi készpénzt, mennyi és milyen természetbeni juttatást kapott, ki fizette ezt meg nekik és mikor?)

5. Hány csösz (kerülő, hegymester) volt a szőlőhegyen (szőlőkertben)? Ki és mikor fogadta őket? Miből állt a csöszbér? Ki és mikor szedte ezt be a gazdáktól? Fogadtak-e az állandó csöszök mellé külön „éresi pásztor”-okat? Ha igen, mikor, hányat, mi volt a feladatuk és miből állt a bérük?

6. Volt-e a hegyközségnek (kertségnek) ládája? Ha igen, mit tartottak benne? Ki őrizte, kinek volt joga felnyitni és milyen alkalmakkor?

7. Voltak-e a hegyközségnek (kertségnek) artikulusai, törvényei? (Ha igen, lehetőség szerint szerezzük meg szövegét, vagy legalább másoljuk le szó szerint és mellékeljük a pályázatához!) Szokás volt-e évente egyszer vagy többször (mikor?) az artikulusokat felolvasni a szőlősgazdák gyűlékezete előtt? Ha igen, mikor? Ha olyan ember vásárolt szőlőt a hegyen (kertben), akinek addig még nem volt ott birtoka, „hitet tett”-e, hogy a hegy (kertség) törvényeit megtartja? Ha igen, hogyan történt ez?

8. Hányszor tartott évente gyűlést a hegyközség (kertség)? Írjuk le ezek pontos dátumát vagy megközelítő időpontját, esetleges nevét. Hogyan nevezték a szőlősgazdák gyűlékezetét? (Pl. hegyi gyűlés, közgyűlés stb.) Hogyan nevezték a szőlősgazdák összességét? (Pl. hegynépe, hegység, helység, kertgazdaság, kertség stb.)

9. Milyen napokon (pl. szombat, vasárnap) és milyen napszakban (pl. délelőtt, délután, istentisztelet előtt, után stb.) tartották a gyűléseket? Hogyan értesítette a hegyközség (kertgazdaság) vezetősége a szőlősgazdákat a gyűlés napjáról? Kötelező volt-e a szőlősgazdák számára a gyűléseken való részvétel? Hol jöttek össze a gyűlésekre a szőlősgazdák? (Pl. a szőlőhegyen (szőlőkertben), a szabad ég alatt, a hegybíró (kertbíró) házánál, volt külön helységház és ott stb.) Részt vettek-e, részt vehettek-e asszonyok is a hegyi (kertgazdasági) gyűléseken? Vezettek-e jegyzőkönyvet a gyűléseken hozott döntésekről?

10. Melyek voltak azok a kérdések, ügyek, amelyeket mindig az egész hegyközség (kertgazdaság) színe előtt tárgyaltak? Lehetett-e fellebbezni a hegybíró (kertbíró) döntése ellen? Tartott-e a hegyi (kertgazdasági) előjárás külön gyűléseket, amelyeken csak a vezetők vettek részt? Milyen kérdésekben dönthetett a vezetőség a közös gyűlés megkérdezése nélkül?

11. Milyen ügyekben és mekkora bírságot volt joga kiróni a hegybíró (kertgazdának)? Kik végeztek a kárbecsléseket és hogyan történt ez? Büntették-e a szőlőhegyen (szőlőkertben) káromkodókat, verkedőket? Volt-e, és ha igen mi, a büntetése annak aki semmibe vette a hegybíró (kertbíró), illetve a hegyközség (kertség) akaratát?

12. Megtisztteltes volt-e a hegybíró (kertbíró) vagy inkább terhes megbízatásnak számítot? A hegybíró (kertbíró) tagja volt-e egyúttal a falubeli előjáróságnak is vagy sem? Kikérték-e a hegybíró (kertbíró) véleményét (szőlősgazdák vagy esetleg rajtuk kívül más, szőlővel nem rendelkező falubeli em-

PÁLYÁZAT

A népfronttörténeti pályázat értékelése¹

A népfronttörténeti pályázatot a Hazafias Népfront Országos Tanácsa és a Magyar Történelmi Társulat hirdette meg 1984-ben, hogy segítséget kapjon a népfrontmozgalom teljes történetét feldolgozó munkálataikhoz. A pályázat célul tűzte ki a népfrontmozgalom történetének feltárását az 1930-as évektől napjainkig, a különböző népfront jellegű szervezetek antifasiszta, háborúellenes, demokratikus megmozdulásainak, majd a szocializmus építéséért kifejtett politikai és társadalmi tevékenységének a megrajzolását. Az immár fél évszázados hazai népfrontmozgalomnak gazdag szakirodalmi van, de mégsem tekinthető minden részletében feltártnak, és a történetírás még nem tette asztalra az egész népfrontmozgalom történetét felölelő nagy szintézist. Ennek az átfogó vállalkozásnak a megalapozásához kívántak hozzájárulni a meghirdető intézmények a pályázattal. S nem utolsósorban természetesen azt célozta a pályázat, hogy a népfront múltjából feltáruló történelmi tapasztalatok és tanulságok fokozottabban használhatóak legyenek a magyar társadalom és a politikai intézményrendszer előtt álló feladatok megoldásában.

A pályázat sikeres volt, bár nem átütő sikerű. Összesen 34 pályamű érkezett be. Talán nem maradt elég ideje minden pályázónak munkája befejezésére. Erre utal, hogy miután a História című folyóiratban is megjelent — sajnos késve, 1985 közepén — a pályázati felhívás, több tucat olyan érdeklődő kért pályázati útmutatót, akinek a műve végül is nem érkezett be. Tekintve, hogy a pályázat mennyiségileg is, minőségileg is elmarad az előzetes várakozástól, a bírálóbizottság nem ítélte oda a felhívásban meghirdetett összes díjat.

A beküldött művek egyharmada minősíthető egyértelműen színvonalas munkának, egynegyede szintén értékes dolgozat, de szakmai szempontból több kívánivalót hagy maga után, s a többi pályamű is hasznos munka, található bennük a további kutatások során felhasználható adatok, tények, leírások, de a feldolgozás módját és a szakszerűséget illetően komoly kifogások emelhetők velük szemben, sőt olyan dolgozat is akadt, amelynek témája nem illeszthető be a pályázat meghirdetett tematikájába és ezért nem volt minősíthető. Több esetben pedig a pályamű csak jóindulattal sorolható a pályázatba, mert a szerző lényegében lakóhelye általános politikai történetéről, vagy pl. a helyi agrárfejlődésről írt, formálisan vagy alig kapcsolva azt össze magának a népfrontnak helyi történetével. A témafelfogás bizonytalanságai arról tanúskodnak, hogy a pályázati útmutató nem jutott el minden pályázó kezébe, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyták tanácsait, szempontjait.

A népfrontmozgalom történetének minden szakaszáról születtek hasznos művek. S ha nem is annyira az elemző, mint inkább a leíró jelleg a domináló, az össztermés tükrében világosabbak lettek a népfrontmozgalom történetének fontosabb állomásai, összetevői, a hozzá sorolható kezdeményezések, megmozdulások, tevékenységének egész tartalma. Olyan anyag gyűlt össze, amely a további kutatások értékes forrásává válhat.

7 pályamű meríti témáját teljesen vagy részben a felszabadulás előtti évekből, 25 a felszabadulást követő korszakból úgy, hogy a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front időszaka és a Hazafias Népfront évtizedei között lényegében nincs számszerű különbség. Földrajzi szempontból 5 mű országos feldolgozás, 25 helyi, illetve regionális témát tárgyal. Ez a megoszlás megfelel a történeti pályázatok ama szokásos vonásának, hogy a helytörténeti munkák uralják a mezőnyt, sőt ez most fokozottabban érvényesült.

Műfajilag változatos képet mutat a pályázat: a dolgozatok fele monografikus, illetve főleg tanulmány jellegű. A többi visszaemlékezés, dokumentumgyűjtemény, továbbá feldolgozás és a dokumentáció kombinációja, krónika. A tanulmányok mellett különösen fontos a viszonylag jelentős számú visszaemlékezés, mert ezek olyan ismereteket is közölnek, amelyekről nincsenek vagy alig vannak korabeli írásos források, s úgy tudják érzékelteni a politikai atmoszférát, nyomon követni a politikai eseményeket, gyakorlatot, ahogy az egykori résztvevőkön, szemtanúkon kívül mások képtelenek lennének. Ezért különösen öröndetes, hogy a pályázók közül viszonylag jelentős azoknak az aránya, akik korábban hosszú időn át a népfrontmozgalomban tevékenykedtek, és a mozgalom iránti elkötelezettségüktől vezettetve rögzítették emlékeiket, hogy megosszák tapasztalataikat, ismereteiket az utánuk következő generációkkal.

¹ Az eredményhirdetésre 1986. október 3-án került sor. A pályázatokat Sipos Levente értékelté, a díjakat Juhász Róbert adta át.

A pályaművek elbírálása a Magyar Történelmi Társulat pályázatainál hagyományos gyakorlat szerint történt. Először minden dolgozatot szaklektor véleményezett írásban. A lektori vélemények előre megadott szempontok alapján készültek az egységesebb megítélés elősegítésére. Ez úton szeretnék köszönetet mondani a lektoroknak értékes, lelkiismeretes, nélkülözhetetlen segítségükért. A lektorálta után kapcsolódott be a munkába a bírálóbizottság, amelynek tagjai: *Juhász Róbert*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának osztályvezetője, a bírálóbizottság elnöke, *Kanyar József*, a Somogy Megyei Levéltár igazgatója, az Országos Honismereti Bizottság elnöke, *Pintér István*, az MSZMP Párttörténeti Intézetének tudományos tanácsadója, *Sipos Levente*, a Magyar Történelmi Társulat titkára, a bírálóbizottság titkára, *Szikossy Ferenc*, a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum főigazgatója; az Országos Honismereti Bizottság alelnöke volt. A zsűri tagjai megkapták az összes lektori véleményt és az azok alapján kiválasztott legsikerültebb pályaművek mindegyikét két-két bírálóbizottsági tag újrávéleményezte.

A megítélés döntő szempontja természetesen a művek szakmai színvonala volt és az, hogy mennyi újat tartalmaznak. A pályázati felhívással összhangban műfajilag két csoportra osztotta a zsűri a pályamunkákat: monografikus, tanulmány jellegű feldolgozásokra, valamint a forrásjellegű memoárookra, dokumentumgyűjteményekre. A bírálóbizottság az egyetértés szellemében dolgozza ügy döntött, hogy a feldolgozások kategóriájában az I. díjat nem ítéli oda; mert a színvonalas, jól sikerült művek közül egyiket sem értékelte kiemelkedőnek. Ugyanakkor a II. díjak összegét felemelte. A visszaemlékezések, forrásgyűjtemények kategóriájában talált olyan művet, amely eleget tesz az I. díjra aspiráló művekkel szemben támasztott fokozott igényeknek.

A bírálóbizottság konszenzussal a következőképpen döntött a pályadíjakról:

A feldolgozások kategóriájában II. díjat kaptak: (7500 Ft)

Papp Zoltán: A vásárhelyi pusztától a „Cseresnyés”-kollégiumig. Népfront-kezdeményezések Hódmezővásárhelyen (1935—1944). — *Salamon Konrád*: Népfrontos törekvések a népi mozgalomban. 1938—1944. — *Dr. Tamasi Mihály*: A parasztság társadalmi és politikai szerepe a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban (1944—1949).

III. díjat (3000 Ft) kaptak:

Dr. Vancza János: Adalékok a Hazafias Népfrontmozgalom történetéhez Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. — *Dr. Varró Tiborné*: Az MSZMP népfrontpolitikája és a Hazafias Népfront újjászerveződése 1956—1958 között. — *Sárközi Sándor*: Szabadságharcosok a népfrontmozgalomban.

A visszaemlékezések, forrásgyűjtemények kategóriájában I. díjat (5000 Ft) kapott:

Nagy Sándorné: A népfronteszmé „szülőtte” és munkása vagyok.

II. díjat (4000 Ft) kapott:

Csurgai Horváth József—*dr. Erdős Ferenc*—*Sárkány Ferenc*: Nemzeti Bizottságok Fejér megyében 1945—1949. Földigénylő Bizottságok Fejér megyében 1945—1947. A Magyar Függetlenségi Népfront Fejér megyei Bizottságai 1949.

III. díjat (3000 Ft) kapott:

Nagy István—*Giday Kálmán*: Nagy István életútja. — *Vörös József*: Ahogy az idő eljárt.

Bronz-plakett elismerésben részesültek a következő pályaművek: *Angalét Sándor*: Beregsurány község társadalmi fejlődése (1945—1985). — *N. Bodnár Károly*: A Hazafias Népfront története Taktaszadán — *Dalányi József*: Balatonalmádi és öble olvashatós helytörténete — *Fekete József*: Végeztem 600! (Katonaságom, hadifogságom története) — *Dr. Hetényi István*: A népfrontpolitika története. Dunapentele—Dunaújváros. — *Jeli József*: A pécsi népfrontmozgalomról — *Katona Sándor*: A Hazafias Népfrontmozgalom története Csongrád megyében — *László Péter*: A Magyar Függetlenségi Népfront Tolna megyében 1949. — *Maruzs János*: Pétervásári járási Hazafias Népfront titkári emlékeim — *Dr. Pásztor József*: Tiszaladány kapcsolata az irodalmi élettel (1939—1984) — *Ruszoly Barnabás*: A Bagaméri Nemzeti Bizottság története (1945—1948). — *Sárközi Sándor*: A Szent-Györgyi—Várnai Ellenálló Csoport útja.

Könyvjutalmat kaptak a következő munkák: *Jeli József*: Mánfa—Budafa magyar falvak honismeretéről, valamint Egy baranyai rendőr visszaemlékezései — *Jordán Sándor*: Zsáka község mezőgazdaságának alakulása a felszabadulástól napjainkig — *Oláh Zoltán*: Fejezetek a népfrontmozgalom történetéből Hajdúnánáson — *Regős János*: A népfrontpolitika története Fejér megyében — *Szombati Judit*: A Hazafias Népfront munkája Putnokon — *Zsúpos Gábor*: Hajdúböszörmény demokratikus fejlődése (1944—1956).

A bírálóbizottság munkája nem fejeződött be az eredményhirdetéssel. A zsűri mindent el fog követni, hogy a legszínvonalasabb pályaművek egészükben vagy részleteikben való megjelentetését elősegítse. Javasolja, hogy a pályaművek egy-egy példánya kerüljön a Hazafias Népfront archívumába, hogy a kutatók rendelkezésére álljanak, természetesen a pályázók szerzői jogának teljes fenntartásával.

Szeretném felhívni a figyelmet arra a problémára, hogy a Hazafias Népfront iratait több helyen kicselejtették, vagy magánkézben vannak, egykori népfrontvezetők birtokában. Mielőtt végleg elkallódnak, öszsze kellene gyűjteni és a megyei levéltárak őrzetére kellene bízni ezeket.

Sipos Levente

A századforduló magyar építészetének újabb vidéki emlékei

A Honismeret 1985/3. számának mellékleteként jelent meg A századforduló magyar építészetének vidéki emlékei című összeállítás. Ennek előszavában kértem a folyóirat olvasóit, hogy az adatok helyesbítésével, illetve bővítésével segítsenek a fenti témájú gyűjtőmunka teljesebbé tételében. Ígéretet tettem arra, hogy a további eredményekről be is számolok.

Ennek megfelelően szeretnék most köszönetet mondani azoknak, akik saját kutatómunkájuk eredményét, helytörténeti ismereteiket rendelkezésünkre bocsátották. Az ő segítségükkel és saját munkámmal egészítettem ki a korábbi jegyzéket.

Az új adatok a régi közlés sorrendjében:

BÁCS-KISKUN MEGYE

Baja: Takarékpénztár, most múzeum (Roosevelt tér 6.) 1893. lakóház (Ságvári tér 3.)

Kiskunfélegyháza: *Városháza*, Vas József és Morbitzer Nándor (Kossuth L. u. 1.) 1909—1911. — *Constantinum leánynevelő int.* Vas József és Morbitzer Nándor (Petőfi u. 2.) 1907—1909. és bővítés 1916 után. — *Az elemi népiskola és a kórház* nem épült fel. — *A kenyérgyárt* Morbitzer Nándor tervezte, 1911—1912-ben épült, 1927-ben lebontották. A Kiskunfélegyházára vonatkozó adatokat *Fekete János* bocsátotta rendelkezésemre, aki levélben pontosan tisztázza a városházának a szakirodalomban nem egyértelműen szereplő tervezőjét. Fekete János hívta fel figyelmemet Kiskunfélegyháza szecessziós elemeket mutató kisebb magánépítkezéseire is: *Bányai-ház*, Kossuth L. u. 12. Vas és Morbitzer, 1910. — *Propper-ház*, Kossuth L. u. 8. Barta József, 1910 körül. — *Knell-ház*, Daru u. 1. Újszászi János és Majláth József, 1909. — *Fekete-ház*, Molnár Béla u. 2. Fábián László, 1907. — *Jenovay-ház*, Móra tér 4. 1900 körül. — *Kocsis-ház*, Jókai u. 5. Kiss Mihály 1913. — *Tarjányi-ház*, Bajcsy-Zsilinszky u. 7. Újszászi és Majláth, 1909—1910. — *Kanizsai-ház*, Petőfi utca 11. Kanizsai Nagy Antal. 1911—1912. (Az utóbbi házak jellegzetesen abba a kategóriába tartoznak, mely nem építészettörténeti értékeket tartalmaz, egyszerűen a századfordulós izlésvilágot és formakincset mutató vakolatdíszek, tetőformák, arányok jellemzik, de egy-egy város sajátos arculatához szervesen hozzátartoznak. Legtöbbjüket a város saját mesterei készítették. Ezek azok a színfoltok, melyek legkönnyebben eltűnnek, ugyanakkor védelmük nem jelent megoldhatatlan problémát. Sajnos, ez a jegyzék nem térhet ki ilyen részletességgel minden község emléktárára, pedig éppen ezeket az épületeket nem védi más, mint a — remélhetően egyre növekvő — szakmai hozzáértés és a lakóhelyüket szeretők lelkesedése.)

Hajós: dr. Gallina Ferenc lakóháza 1911 körül.

BARANYA MEGYE

Pécs: *Bőrgyári és Pannónia Sörgyári igazgatósági épület* — *Pécsi Napló épülete* (Munkácsi u. 10.)

Siklós: *Lakóház* (Felszabadulás u. 21.)

CSONGRÁD MEGYE

Hódmezővásárhely: *Bethlen gimnázium*, Sándy Gyula (Szőnyi u. 2.)

(1897—1898.) — *Nyári Szinkör*, Kolbenheyer Viktor, (1950-ben lebontották) 1897—1898. — *Újvárosi ref. templom*, Sándy Gyula (Nádor u.) 1898. — *Kaszinó*, Sándy Gyula (Ifjúsági ház, Zrínyi u. 1.) 1901. — *Tabáni ref. templom*, Borsos József (Marx u. 78.) 1903—1905. — *Fekete Sas Szálló*, Pártos Gyula (Kossuth tér 3.) 1904—1905. — *Zsinagóga*, Busch Miklós 1852—1857. Müller Miksa átépítése 1906—1908. (Tanácsköztársaság tér). A megmentésre feltétlenül érdemes épület pusztulófélben van. — *Lakóház* (Kinizsi u. 2.) 1907. — *Dr. Imre József háza*, Sándy Gyula (Szántó Kovács u. 16., most múzeum) 1908 körül. — *Susáni ref. templom*, Borsos József (Tornyai u. 13.) 1909—1910. — *Simon János háza*, Magyar Ede (Kinizsi u. 1.) 1912—1914. — *Dr. Genersich Antal háza* (Szántó Kovács u. 10.) Müller Miksa, 1913. A fenti adatokat *Kőszegfalvi Ferenc* bocsátotta rendelkezésemre.) Az *egykori Andrányi, majd Konstantin áruháza*t lebontották. — *Pásztor János artézi kútjának* eredeti medencéje elpusztult. — *Lakóház* (Szántó Kovács u. 4.) — *Lakóház* (Szántó Kovács u. 2.) 1910. — *Lakóház* (Ady Endre u. 2., most úttörőház.) 1911 körül. — *Villák* (Ady Endre u. 54, 56, 58, 80.) — *Erzsébet-kórház* (Imre József utca 2.) — *Villa* (Zrínyi u. 6—8.) — *Lakóház* (November 7. tér 3.) — *Lakóház* (Lenin u. 33.) — *Villa* (Tóalj u. 9.) — *Lakóház* (Szántó Kovács u. 1.) — *Lakóház és posta* (Kossuth tér 4.) — *Kossuth-szobor talapzata és kerítése*, Borsos József (Kossuth tér) 1903.

Szentes: *Református kör*, Borsos József (Kiss Bálint u. 8.) 1904—1905. — *Villa* (Baross u. 1.) — *Laktanya* (Baross u. 10.) — *Vasúti pályaudvar* (Kolozsvár u.) — *Ref. templom* (Jókai u. 71.) — *Villa* (Kiss

Bálint u. 5.) — *Villa* (Ady Endre u. 29.) — *Villa* (Arany János u. 3.) — *Első Szentesi Kenyérgyár Rt. épülete* (elpusztult?) — *Temetőkápolna*. Komor Marcell 1905 k.

GYŐR-SOPRON MEGYE

Győr: *Ágyúgyár Rt.* (Kandó u. 11—15.) — *Ágyúgyár Rt. munkáslakótelep*, Fiala Géza (Madách, Bólyai, Árpád stb. utcák) 1915—1917. — *Lakóház* (Dimitrov sétány 2.) — *Villa* (Bartók Béla u. 2.) — *Villa* (Bartók Béla u. 4—6.) — *Lakóház* (Bajcsy-Zsilinszky u. 33.) — *Győri Első Takarékpénztár* (Lenin út 9—13.) — *M. kir. áll. felsőbb leányinternátus* (Kölcsey gimnázium, Eötvös tér) — *Lakóház* (Aradi vértanúk útja 19.) — *Lakóház* (Aradi vértanúk útja 20.) Mocsányi Károly — *Lakóház* (Gorkij u. 46.) — *Lakóház* (Zrinyi u. 6.) — *Lakóház* (Zrinyi u. 8.)

Mosonmagyaróvár: *Polgári leányiskola* (Lenin út) — *Villa* (Beloianisz u. 1.).

KOMÁROM MEGYE

Dorog: *Bányászfürdő*, Mende Valér 1914.

NÓGRÁD MEGYE

Balassagyarmat: *Polgári leányiskola*, most Kiss Árpád általános iskola (Bajcsy-Zsilinszky út 7.) — *Általános Iskola* (Szabó Lőrinc u. 1.) *Lakóház* (Kossuth Lajos u. 18. és Rákóczi út 25—27., 26., 28.,) — *Villák* (Bajcsy-Zsilinszky út 9., 11., 13., Beloianisz u. 10., Deák Ferenc u. 7—9., 11., 19.)

Mátranovák: Kultúrház 1922 k.

Nemti: Ilona-telep lakóházai 1923 k.

Salgótarján—Baglyasalja: Bányásztelepi templom — Tisztviselő- és munkáskaszinó (Lenin Művelődési Ház) Wellisch Andor—Vydenyev Iván 1923 k.

PEST MEGYE

Abony: *Löffler Miksa háza, bank*. Kapala Károly (Zalka M. u. 2.) 1905. k. (Az adatokat Györe Pál, múzeumvezetőtől kaptam.)

Nagykörös: (a városban nagyon sok gazdagon díszített, a tájegységre jellemző kisebb épület őrzi eredeti állapotát, ezért a védelem kedvéért bővebb jegyzéket közlök): *Lakóházak* (Ady Endre u. 1., 8., Arany J. u. 21., Ceglédi u. 5., Eötvös u. 6., 8., Derkovits u. 3., Kecskeméti út 16., 18., Kossuth L. u. 7., 26., 28., 30., 44., 68., Rákóczi u. 13., 14., Szabadság tér 9., Széchenyi tér 17., 22., Zrinyi u. 2., 6.), — *Iskola* (Kecskeméti út 9.)

SZOLNOK MEGYE

Szolnok: *Mezőgazdasági Szövetkezet* (Beloianisz u. 34.) — *Béke étterem* (Beloianisz u. 7.) — *Polgári leányiskola* (Koltói u. 6.) — *Polgári fiúiskola* (Tanácsköztársaság útja 1—3.) — *Villa* (Koltói Anna u. 5.) — *Barta-palota* (Szabadság út 8.) — *Lakóház* (Magyar utca 10.) — *Lakóház* (Magyar utca 1.) Zrumeczky Dezső?, — *Lakó- és üzletház* (Ságvári krt. 28.) — *Grand Hotel National* (Ságvári krt. 22.) — *Lakóház* (Most rendőrség, Ságvári krt. 18.) — *Lakóház* (Ságvári krt. 16.) — *Villa* (most HNF-székház, Ságvári krt. 19.) Komor és Jakab? — *Lakóház* (Beloianisz u. 6.)

TOLNA MEGYE

Bonyhád: Az egykori evangélikus főgimnázium, jelenleg Petőfi gimnázium (Kossuth L. u. 4.) építéstörténetéről dr. Kolta László irt részletesen. Eszerint az épület tervezője Baumgarten Sándor, 1907 és 1908 között épült.

VESZPRÉM MEGYE

Pápa: *Villák* (Devecseri vértanúk útja 1., 2., 6., 9.,) — *Lakóház* (Fő utca 9.) — *Villa* (Anna tér 12.) — *Lakóház* (most Bocsor István kollégium, Széchenyi tér 5.) — *Lakó- és üzletház* (Kossuth L. u. 7.).

Veszprém: Takarékpénztár bérháza, Reitzner Gy. 1906. A városra vonatkozó adatokat *Lakó István* ny. őrnagy küldte meg. Az ő közvetítésével kaptam felvilágosítást *Halász Béla* alezredestől a **Hajmáskéren** 1901-ben épült *Tűzészeti Lovóiskoláról*. Az együttes építési munkáit a Kondor és Feledi cég végezte.

Természetesen minden további adatot, kiegészítést, helyesbítést örömmel fogadunk a szerkesztőség címen. Az érdeklődők figyelmét szeretném arra is felhívni, hogy a Magyar Építőművészet c. lap 1986. 2., 3., 4. és 5. száma a magyar századfordulós építészet Romániában, Csehszlovákiában és a Szovjetunióban található emlékeiről ad áttekintést.

Gerle János

Az 1986. évi országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat eredményjegyzéke

A XXXIV. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra 270 pályamunka érkezett, ebből 185 felnőtt, 85 pedig ifjúsági volt (68 és 32%). Ez a tavalyi szám kétharmada. A pályamunkák összterjedelme 14 000 oldal, átlagosan 52 oldal. Természetesen a terjedelemben nagyok az eltérések, a 4 oldalas kéziratától a 640 oldalig. Jelentős a különböző mellékletek, illusztrációk mennyisége is: 2366 fénykép és dia (ebből 698 érkezett a fotópályázatra), 310 rajz, 106 térképvázlat, 313 kotta.

1986-ban 14-en vállalkoztak kérdőíves adatgyűjtésre, s közülük többen igen alapos munkát végeztek. Hasznos és szükséges lenne, ha e munka tovább folytatódna, s a szétküldött nagy mennyiségű kérdőív és gyűjtési útmutató nagyobb része kerülne vissza megválaszolva.

A pályázók száma 259, valamint azok, akik 4 felnőtt és 8 ifjúsági néprajzi-honismereti szakkörben dolgoznak. Az egyénileg pályázók közül 158 a felnőtt, 101 az ifjúsági tagozatba tartozik. A felnőtt pályázók fele az ország különböző községeiben lakik, 28%-uk városokban, 12%-uk megyei jogú városokban, 5%-uk Budapesten. Az ifjúsági pályázóknak kb. 43%-a lakik községekben 48%-uk városokban, 9%-uk megyei jogú városokban. Feltűnő, hogy Budapestről egyetlen ifjúsági pályamunka sem érkezett, holott itt is mód volna akár szakköri keretben, akár egyénileg néprajzi gyűjtőmunkába fogni.

A pályamunkák földrajzi megoszlása nagyjából követi a korábbi években kialakult arányokat. A megyei múzeumokon keresztül érkezett 215, egyenesen a Néprajzi Múzeumba 55 pályamunka. Komárom megye egyet sem, Zala és Bács-Kiskun megye 1—1-et, Pest és Szabolcs-Szatmár megye 3—3-at, Nógrád, Fejér, Békés 6—9-et, Heves, Somogy, Vas, Veszprém 10—12-t, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Hajdú-Bihar 18—22-t, Szolnok 25-öt Győr-Sopron 32-t küldött. Jelenlegi határainkon túlról — csak a Felvidékről és Erdélyből — 17 munkát kaptunk. Sajnos a Vajdaságból, Kárpátaljáról és Burgenlandból nem érkeztek pályamunkák. A nemzetiségi témájú dolgozatok száma 30, valamivel több, mint tavaly.

A pályamunkák tematikus megoszlása a tavalyihoz képest alig változott. A legkedveltebb témacsoportok: szokás, hiedelem (25%), életrajz, visszaemlékezés, társadalom (21%), nyelvjárási, szólások, ragadványnevek (15%), gazdálkodás (10%). Kiseb mértékű figyelemben részesült a település, építkezés (6-6%), a folklór szöveges formái és a helytörténet (5-5%), a táplálkozás és a viselet (3%).

Az Országos Bíráló Bizottság 1986. november 27-én ült össze a Magyar Néprajzi Társaság alelnökének, Kodolányi Jánosnak a vezetésével, és döntött a díjakról. A zsűri a pályázati kiírásnak megfelelően ez évben sem tett különbséget adatgyűjtő és feldolgozó kategória között. A felnőtt tagozaton 2 felemelt I., 11 II., 13 III. díjat, valamint 19 pénzjutalmat és számos könyvjutalmat adott ki. Az ifjúsági tagozaton 2 I., 3 II., 7 III. díj, valamint 3 pénzjutalom és sok könyvjutalom született. A fotópályázaton 1 I. díjat, 3 III. díjat, 1 pénzjutalmat és két könyvjutalmat adott ki a zsűri. Mindez azt jelenti, hogy a beküldött pályamunkák több mint fele részesült jutalomban. A zsűri arra törekedett, hogy országos helyezést csak a valóban kiemelkedő teljesítményt nyújtó pályázóknak adjon. Sajnos ezek száma az ifjúsági tagozaton még mindig kevés.

Eredményjegyzékünkben felsoroltuk mindazokat a pályázókat és pályamunkákat, akik országos díjat érdemltek, akkor is, ha a Néprajzi Múzeumtól pénzbeli díjkiegészítésben nem részesültek, mivel az országos díjnak megfelelő összeget már a megyei díjazás során megkapták. Azoknál a pályázóknál, akik fotót, vagy diát mellékeltek pályázatukhoz, a díjazásba beszámítottuk a nyersanyagok árát, a beküldött magnószalagokat a korábbi évek gyakorlatától eltérően idén visszatérítjük. Csak név szerint soroljuk fel azokat a pályázókat, akik pénzjutalmat kaptak. E helyen is elismerésünket fejezzük ki azoknak a szakkereskedőknek, akik időt és fáradságot nem kímélve segítik szakkörük munkáját, gyakran anélkül, hogy az elkészült dolgozatokban szerzőként is szerepelnének.

Megköszönjük pályázóink áldozatos munkáját, amellyel hozzájárulnak néphagyományaink, értékes szellemi örökségünk megőrzéséhez és hasonló örömteli és sikeres munkát kívánunk a jövőben is.

FELNÖTT TAGOZAT

Kiemelt I. díj: NAGY ZOLTÁN, Salgótarján: Mesék, mondák a Palócföldről, „Aki eztet este, reggel elmondja” — Népi imák; TÓTH IMRE, Dunakeszi: Ipoly menti palóc tájszótár.

I. díj: FARAGÓ JÁNOSNÉ, Jászárokszállás: temetkezési szokások, siratók, búcsúztatók; HAGYMÁSI SÁNDOR, Túrkeve: Túrkeve juhászata I.; JANKUS GYULA, Kéménd (Kamenin): Az érsekújvári járás keleti részének földrajzi tulajdonnevei, Kéménd községi tájszótára, Kéménd község szólásai és közmondásai; KARSAI ERVIN — ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY, Budapest: A ráckeve-n beszélt oláh cigány nyelvjárási; KURTUCZ MIHÁLY, Békéscsaba: Kisiratos (Dorobanti) helynevei; LACZKÓ ISTVÁN, Egyházasokozár: „Mikor Csikből elindultam, Hová menjek, azt se tudtam” (Emlékek egy

moldvai csángó-magyar életéből); LŐRINCZ IMRE, Bonyhád-Majos: Visszaemlékezések; Dr. SIMON FERENCNÉ BOKODY ÉVA, Siklós: Nagytótfalu viselete; SLEZSÁK IMRE, Edelény: Bobaly István élete és írásai; SÓFALVINÉ TAMÁS MÁRTA, Szentgál: A szentgáli tanyavilág kialakulása és pusztulása; TAMÁS KÁROLYNÉ KISS-TÓTH VILMA, Szentgál: A szentgáli vásárok.

Felemelt II. díj: D. VARGA LÁSZLÓ, Nagykapos: Lakodalmi szokások Szirénfalván, Hegyi és Kistráska helynevei.

II. díj: ANGYAL BÉLA, Gúta (Kolárovo): Adatok a gútaiak XVIII—XIX. századi állattartásához; BALOGH LÁSZLÓ, Rohod: Szamosszeg kisiparosai és kiskereskedői a huszadik század első felében; BEMNÉ DR. SCHNEIDER MÁRIA, Zamárdi: Az ósók nyomában. A zamárdi anyakönyvek első 25 éve (1785—1810); Dr. CSÁKY KÁROLY, Ipolytság (Sahy): A középső Ipoly-menti palócok hiedelemvilágából; CSISZÁR ATTILA, Kapuvár: A népi hiedelemvilág Kapuváron ismert lényegei; DRAVINSZKY IMRE, Hajdúnánás: Leánykérés, kézfogó, lakodalom Hajdúnánáson, Határ-, város- és utcanevek Hajdúnánáson; HARMATH LAJOSNÉ, Hajós: Kie ez a szép híd? Felvidéki gyermekjátékok; JUHÁSZ LÁSZLÓ, Edelény: Település, ház a Bódva-völgyben a feudalizmus és a kapitalizmus időszakában; KAJDI FERENC, Sárvár: Sárváriak búcsújárása a jelen században II.; KOPPANY JÁNOS, Tótkomlós: Versek és verselők a tótkomlói lakodalomban; KOVÁCS KÁROLY, Poroszló: Poroszlói népszokások a huszadik század első felében, és azok változása napjainkig; MOHÁCSI LÁSZLÓNÉ, Tiszassas: Adalékok Tiszassas gyermekfolklorjához; OSZVALD GYÖRGY, Salgótarján: „Szépen legel a kisasszony gulyája”, — Isten Mancsi dalai; PACSUNÉ FODOR SÁRI, Várpalota: A palotai meszesek II.; RÁCZ SÁNDOR Makó: Betyárok és betyárhistoriák, Makói nazarénusok nevei és ragadványnevei, Egy kisparaszt önvalló-mása: Kardos János életrajza; SÜLE SÁNDOR, Révfülöp: Szólások és közmondások Kertán; SZLASZKOVSKY LÁSZLÓ IMRÉNÉ, Pusztaszabolcs: A Szeged melletti Fehér-tó halászati szokások-kincse; TÓTH ZOLTÁNNÉ, Szuha: Születéstől 6 éves korig a gyermek életével kapcsolatos hagyományok és szokások falunkban, Szuhan.

III. díj: BÁN FERENC: Paraszti árucsera a XX. század elietől a II. világháború kitöréséig; BITÓ JÓZSEFNÉ, Balástya: Mindennapi kerucserék; CSETE BALÁZS HONISMERETI SZAKKÖR (Vezető: Győri János) Jászkisér: Népi gyógyítás, népi hiedelmek; DÉGI ZOLTÁN, Ordacsehi: Paraszti kertek népi növényismerete Ordacsehiben; FÖLDVÁRI LÁSZLÓ, Hódmezővásárhely: Vásárhelyi artézi kútjai; GALAMB ILLESNE, Zsámbék: A pusztában is termettek virágok; HENTZ LAJOS, Mezőberény: Jegyzetek Mezőberény néprajzához; DR. ILLYÉS KATALIN, Budapest: Földvári Antal naplója; KISS IMRÉNÉ, Mezőtúr: Temetkezési emlékek Mezőtúron a XVIII. és XIX. században; KMECZKÓ MIHÁLY, Kassa: Kendertermelés és feldolgozása a cserhádi Buzitán; KOVÁCS SÁNDOR, Pécs: Egy ormánsági parasztcsalád férfi tagjai az első világháború alatt; MOLNÁR MIHÁLY, Balassagyarmat: A vándorköszörűs; MURÁNYI ESZTER, Balatonfenyves: Népi gyógyászat és tudománytalan, kuruzsoló gyógyító szokások a bukovinai székelyeknél; NAGY KÁROLY, Ózd: Tardonaí fonóház; ÖRDÖG EMÁNUEL: Jászársokszállítás: Sors és remény I—II.; PINTÉR GYÖRGYIKE, Zalaegerszeg: Bánok-szentgyörgy és Várföld családnevei; ÖZV. PINTÉR PÁLNÉ, Tihany: Paraszti és egyéb árucsera a Balaton északi és déli részéről; REISZ LÁSZLÓ, Nagyréde: A Mátravidék népi vallásságának hagyományából . . .; SEBESTYÉN ÁDÁM, Kakasd: A bukovinai Fogadjisten, Istensegits, Hadikfalva és József-falva története; SZABÓ DÉNES, Csögle: A komaság, keresztelő paszta, a paraszti árucsera Csöglén; SZABÓ JENÓNÉ BOKOR EDIT, Ajka-Padragkút: Élet a szőlőhegyen. SZENTLÉLEKY GYULÁNÉ, Mátészalka: Emlékeim 1925—1944-ig; VÖLGYES FERENC, Harasztifalu: Családi nevek, keresztnevek, megkülönböztető nevek Harasztifaluban; VÖÖ IMRE, Szigetszentmiklós: Temetkezési szokások, sírjelek és sírversek Szigetszentmiklóson; ZSÓTÉR GERGELY, Mindszent: A mindszenti Zsótér Gergely főfelykönyve.

Pénzjutalmat kaptak: Bereczki Imre (Dévaványa), Demeter István (Trizs), Ferenc Lukács, Gelencsér Sándor (Dombóvár), Géczy Antal (Ónod), Kovács Valéria (Debrecen), Lapu Istvánné (Zsámbék), Lőrinc József (Buzita), Nemes Ferencné (Szeged), Posch Gyözőné (Dorog), Pozbai Dezsőné (Szikszó), Sinkovicsné Kalina Julianna (Budapest, Rákoskeresztúr), Sipos István (Makó), dr. Szilasi Lajosné (Szeged), dr. Tóth Rózsa (Szeged) dr. Varga Gábor (Hajdúböszörmény), Vigh Károlyné (Kazsok), Zagya Beők Lajosné (Bükkszék).

IFJÚSÁGI TAGOZAT

I. díj: HANKOVSKY KATALIN, Győr (szakkörvezető: Timaffy László): Rábászentmihály ragadványnevei; NÉMETH JUDIT, Lébénymiklós (szakkörvezető: Timaffy László): Jeles napi szokások Lébényben.

II. díj: NÁDI JUDIT — MISI TÜNDE, Gyöngyös — Abasár (Szakkörvezető: Dr. Varga Mária): Abasár ragadványnevei; MÉSZÁROS MARIANN, Sály: Sályi kutak; RÁKÁSZ EDIT, Ásványráró (szakkörvezető: Timaffy László): Egy falusi bábaasszony emlékei.

III. díj: DOLGOS MARIETTA—MESICS OLIVIA, Szentgotthárd (segítő tanár: Kozó Mária): Falunk, Rábakéthely játékai; FAZEKAS MARIANN, Kunszentmárton: Egy népi kismesterség: a szűcsmesterség; KOVÁCS ANDREA, Adács (szakkörvezető: Dr. Varga Mária): Adács ragadványnevei, KUN BÉLA ÁLTALÁNOS ISKOLA „MICI MACKÓ” HAGYOMÁNYŐRZŐ SZAKKÖRE (vezető: Rác Sándor) Makó: Kolomphangolás. Makói állatnevek, Kukuriku + Macskaturú, Állatnévviselési kombinációk és variációk Makón; NAGY ÁGNES, Sály: Sályi kerítések és kapuk; PETOFI MŰVELŐDÉSI

HÁZ HONISMERETI SZAKKÖRE (vezető: Faragó Jánosné): Jászárokszállás, Gyermekjátékok
TÓTH GYÖRGYI, Kisújszállás: Parasztportrék.

Pénzjutalmat kaptak: Csapó Julianna (Mecser), Rác Imre (Hajdúszovát), Vizlendvai Csaba (Győr).

FOTÓPÁLYÁZAT

I. díj: GROMON ANDRÁSNE, Pilisvörösvár: Vegyes néprajzi gyűjtés Pilisvörösvárról.

A II. díjat a zsűri nem adta ki.

III. díj: D. VARGA LÁSZLÓ, Nagykapos (Velké Kapusany): Néhány archaikus halászat mód az Ung—
Laborc—Latorca halászatban (dia); GERGELY SÁNDORNÉ, Budapest: Kiskunsági vásárok. Somogyi
népviseletek, Pünkösdi búcsú Szentkút búcsújárárhelyen (dia); MOLNÁR MIHÁLY, Balassagyarmat: A

patvarci r. k. temető és sírjelformái, Régi fotók reprojá, Régi fotók és életmódváltozások Bánrévén.
Pénzjutalmat kapott: PETŐFI SÁNDOR MŰVELŐDÉSI KÖZPONT HONISMERETI SZAKKÖR,
(Vezető: Hentz Lajos) Mezőberény.

NÉPRAJZI MÚZEUM

Gyűjtésszervező Csoport

Budapest,

Kossuth tér 12.

1055

Délszláv (szerb) ingujj, Kelebia (Szentesné Sinkó Zsuzsa rajza)

Helyreigazítás. 1986/5. számunk mellékleteként megjelent 1987. évi évfordulónaptárban tévesen szerepel *Zsoldos Sándor* orvos, volt egészségügyi miniszter születési helye. *Zsoldos Sándor* nem Pécsen született, hanem a Győr megyei *Pér* községben. Az 1981-ben megjelent Magyar Életrajzi Lexikon is helytelenül Pécsen említi szülőfalujaként (III. kieg. kötet A—Z, 870. old.). Bölöny József: Magyarország kormányai című munkájában *Pér* neve olvasható Zs. S. szülőfalujaként (1978. 303. old.). De legyen perdöntő a Péri Községi Tanács irattárában lévő születési anyakönyv 63. rovatában található bejegyzés: „*Zsoldos Sándor* ev.-ref., született *Pér*, 1907. szeptember 6-án, Rózsa u. 103. sz. alatt. Apja neve *Zsoldos Sándor* tanító, 26 éves, ev.-ref. Anyja neve *Nagy Erzsébet*, 23 éves, ev.-ref.” Az adatok helyesbítését *Polgár Kálmán* péri lakosnak köszönjük. (Szerk.)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Néprajzi Múzeum és az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Művelődési Minisztérium, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az MTA Néprajzi kutatócsoport, a Magyar Néprajzi Társaság — a Hazafias Népfront, a KISZ KB támogatásával, a megyei tanácsok és múzeumi szervezetek közreműködésével — meghirdeti az

1987. évi XXXV. ORSZÁGOS NÉPRAJZI ÉS NYELVJÁRÁSI GYÜJTŐPÁLYÁZATOT

A pályázat feltétele, hogy a pályamunkák *eredeti ismeretanyagot* tartalmazzanak a paraszti élet saját tapasztalat, helyszíni gyűjtés, illetve történeti, levéltári kutatás alapján. Nyomtatásban megjelent, kiadás alatt álló, más pályázaton részt vett munka, valamint szakdolgozat, doktori értekezés, hivatalos munkatervben szereplő kézirat a pályázatra nem adható be. Feldolgozásra ajánlott

NÉPRAJZI TÉMAKÖRÖK

1. A család vizsgálata [családtörténet, rokonsági viszonyok, (háztáji) termelés, jövedelmek, munka- és időbeosztás, kapcsolatrendszerek]. Egy parasztcsalád életkörülményeinek alakulása 1960 előtt és után. Önéletrajzok, családi naplók, számadáskönyvek gyűjtése, illetve feldolgozása.

2. A paraszti tárgykultúra leírása: munkaeszközök, a hagyományos és modern gazdálkodás, háztartás eszközei, fogyasztási javak, lakásbelső, konyha, kamra, vizelet. Az eszközkészlet felmérése, régi és mai tárgyleltár készítése.

3. A parasztiparosok, kézművesek, specialisták munkája, eszközei, ismeretanyaga.

4. Lakóházak, melléképületek külső és belső rendje, telkelrendezés, tanyák és telkek elhelyezkedése egy településen. Felmérések, alaprajzok, térképek.

5. Paraszti kertek, népi növényismeret, etnobotanikai vizsgálatok. Termelési specializációk megmaradása és átalakulása.

6. Egy falu hagyományos táplálkozásának bemutatása a legújabb fejlődés jelzésével.

7. A vándorlás formái és okai: summásság, cselédség, kivándorlás, áttelepülés, lakosságcsere, urbanizáció, ingázás. Állandóság és változás paraszti körülmények között élő, ipari munkával (is) foglalkozó családok életformájában (Budapestten és más városok külső negyedeiben, új gyár, üzem környékén).

8. A szőlőhegyek és szőlős kertek hagyományos igazgatása és rendje, a szőlőhegyi élet szokásai. Prés-házak, pincék.

9. Hagományos és új ünnepek, szokások családok, közösségek, települések, vidékek életében.

10. A gyermekélet, gyermekfolklor vizsgálata: nevelés, korcsoportok, játék, költészet.

11. Egy falu hiedelmeinek teljességre törekvő leírása. Orvos nélküli gyógyító és egészségvédő eljárások, természetismeret, testkultúra.

12. Egy énekes teljes dalrepertoárjának bemutatása (közös éneklés, daltanulási alkalmak egy mai faluban).

13. Falusi és kisvárosi egyesületek, intézmények történetei, működése, szervezete, tagsága, jelentősége.

14. Szabadon választott néprajzi témák.

NYELVJÁRÁSI TÉMAKÖRÖK

1. Nyelvjárási szókincs, tájszavak, szólások, közmondások.

2. Személynevek (ragadványnevek, keresztnévek, becenevek).

3. Állatnevek, állatszólítók (űző, terelő, hívó szavak).

4. Növénynevek (népi elnevezések és ezek eredetét magyarázó történetek).

5. Földrajzi nevek és eredetmagyarázó történetek.

6. Budapest külterületi helyneveinek gyűjtése.

Tudnivalók:

a) A pályázat nyílt, azon bárki részt vehet, aki néprajzi és nyelvjáráskutatással hivatásszerűen nem foglalkozik. Egy pályázótól több pályamunkát is elfogadunk, illetve több pályázó vagy szakkör közösen is elkészíthet pályaművet. A pályázatnak *felöltt* és *íjjúsági* tagozata van.

b) Pályázni lehet:

— Olyan pályamunkákkal a felsorolt ajánlott témakörökben, amelyek terjedelmesebb anyaggyűjtés alapján álló leírásokat, feldolgozásokat tartalmaznak, vagy

— Olyan pályamunkákkal, amelyek eredeti adat- és forrásgyűjtéseket (leveleket, gazdasági naplók, jegyzőkönyvek, önéletrajzok, magnetofonszalagra rögzített interjúk stb.) tartalmaznak. A szalagra rögzített anyagot le kell jegyezni s a felvétellel együtt kell beküldeni. A szalagok értékét a díjazott pályamunkák esetében a díjakon felül visszatérítjük vagy azokba beszámítjuk. Interjúk bármely ajánlott témakörben készíthetők.

c) A pályamunkát két azonos tartalmú és kiállítású (azonos fotókkal, fonetikai bejegyzésekkel stb. készült), lehetőleg gépelt példányban kell beküldeni a gyűjtőhely szerint illetékes megyei múzeumigazgatóság címére. Fényképekről xerox-másolatokat nem fogadunk el! *Nemzetiségi* témájú pályamunkákat három példányban kell beadni. Az oldalak, illetve a fényképek, rajzok, kották, térképek legyenek folyamatosan, előlről végig megszámozva. Helyes, ha az illusztrációkról külön jegyzék is készül.

d) Az adat- és forrásgyűjtést tartalmazó pályamunkákat (archív dokumentumokat, magnetofonfelvételeket, parasztonéletrajzokat stb.) elegendő egy példányban közvetlenül a Néprajzi Múzeumba küldeni.

e) A pályázók a pályázatot meghirdetett intézményektől írásbeli, illetve szóbeli szakmai segítséget kérhetnek. A pályamunkák elkészítéséhez, az adat- és forrásgyűjtéshez kívánatos a megjelölt *gyűjtési útmutatókat, kérdőíveket* felhasználni.

f) Felhívjuk pályázóink szíves figyelmét arra, hogy a *beadott kéziratokat nem küldünk vissza*. Minden pályamunka a Néprajzi Múzeum Adattárának kéziratgyűjteményébe kerül, és a kutatás rendelkezésére áll.

A kéziratok benyújtási határideje:

A megyei múzeumigazgatóságoknak: az általuk meghatározott határidőig.

A Néprajzi Múzeumnak: 1987. szeptember 30.

A határidőig be nem nyújtott pályamunkák az országos döntőn nem vehetnek részt. *A pályamunkán fel kell tüntetni a szerző nevét, pontos címét és foglalkozását.* Ennek hiányában a pályamunka nem vehet részt az országos döntőn.

A pályázat keretében önállóan **FOTÓPÁLYÁZAT** is meghirdetésre kerül.

Pályázni adatolt archív képek gyűjtésével, fotó- és diasorozatok készítésével lehet:

1. A néprajzi tárgyú *archív fényképek*, családi *fényképalbumok* gyűjtése és a rájuk vonatkozó adatok rögzítése.

2. *Fényképek, fotósorozatok* és

3. *Diafelvételek* készítése az ajánlott néprajzi témakörök bármelyikében. Alapvető követelmény továbbá a felvételekkel kapcsolatos adatok és a felvételek tárgyát jelentő tények részletes leírása. A pályázatra a képek nem illusztratív céllal, hanem önálló, vizuális egységként kell hogy készüljenek.

Tudnivalók:

a) A fotópályázatra benyújtandó munkákat közvetlenül a Néprajzi Múzeumba kell küldeni.

b) Fényképek esetében képenként a következőket kell beadni: a felvétel *negatívja*, képenként *egy darab 6 x 9 cm-es* és *egy darab 9 x 12 cm-es* pozitív kép.

c) A diákat kerettel vagy anélkül is be lehet nyújtani.

d) A díjazáson felül a nyersanyag értékét megtérítjük, illetve azokba beszámítjuk. A szerzők a benyújtott munkák szerzői jogát továbbra is élvezik.

e) A pályázni szándékozók számára néprajzi jellegű felvételek készítéséhez egy bővebb tájékoztató, *útmutató* igényelhető a Néprajzi Múzeumtól.

A beküldési határidő: 1987. szeptember 30.

ORSZÁGOS DÍJAZÁS

A néprajzi, nyelvjárási, adat- és forrásgyűjtő pályamunkák díjazása kétlépcsős rendszerben történik, oly módon, hogy az országos pályadíjak a megyei díjak kiegészítésével születnek. Ennek értelmében a megyei díjakat az alábbi összegekig *egészítjük ki*.

	<i>Felnőtt tagozat</i>	<i>Ifjúsági tagozat</i>
I. díj	6000 Ft	3000 Ft
II. díj	4000 Ft	2500 Ft
III. díj	3000 Ft	2000 Ft
IV. díj	2000 Ft	1500 Ft
V. díj	1500 Ft	1000 Ft
VI. díj	1000 Ft	500 Ft

Indokolt esetben a zsűri a díjak összegét felemelheti.

A fotópályázat díjazása egylépcsős, melynek díjai a következők: I. díj: 6000 Ft, II. díj: 4000 Ft, III. díj: 3000 Ft.

A díjakról a pályamunkákról készített szakmai bírálatok alapján országos zsűri dönt. A díjakat a pályázók postán kaphatják meg.

Eredményhirdetés országos szinten 1987 decemberében lesz.

NÉPRAJZI MÚZEUM
Budapest
Kossuth L. tér 12.
1055

Üzemtörténeti pályázati felhívás

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a KISZ Központi Bizottsága

Üzemünk, munkahelyünk élete 1987-ben (1987. január 1—december 31.)

címmel krónikairói pályázatot hirdet. A pályázaton részt vehet minden állami, szövetkezeti vagy magán termelő-, illetve szolgáltató tevékenységet folytató üzem, intézmény dolgozója. Pályázni lehet mind a szóban forgó egység egészére, mind annak valamilyen kisebb részére (üzemrész, brigád stb.) vonatkozólag.

Az üzemek egészére vonatkozó pályamunkák esetében mutassák be, hogy melyek azok a legfontosabb feladatok, megoldásra váró kérdések, amelyekhez 1987-ben az illető munkahelynek, mint gazdálkodó egységnek, alapvető érdeke fűződik, és mit jelent ezek teljesítése az ott dolgozó emberek számára; melyek az ő legfontosabb érdekeik, melyek a számukra legfontosabb események. A krónikákból ily módon kitűnik, hogy mennyiben esnek egybe, vagy térnek el egymástól a munkahely és a dolgozók érdekei, hogyan élik meg ugyanazt a folyamatot a különböző rétegek — vezetők és beosztottak, munkások és értelmiségiek. A krónikák adjanak képet arról, hogy hogyan sikerült az üzem legfontosabbnak ítélt feladatait teljesíteni, a dolgozók céljait elérni, illetve ha nem sikerült, mi volt annak az oka.

Ilyen krónika csak viszonylag sokoldalú együttműködés segítségével alakulhat ki. Egyetlen ember ugyanis nem ismerheti egyformán — legyen az bármilyen beosztásban — mind az üzemnek, mind a gazdálkodó egységnek, mind az ott dolgozó embereknek az életét, ezért nem is tudhatja ezt a két oldalt megfelelően ábrázolni. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy maguknak a dolgozók széles körének kell a krónikát meg írnia — ez mindenképp csak egy vagy néhány „krónikairó” embernek a feladata. Cél-szerű, hogy az erre vállalkozó emberek egyfelől az üzem, a termelő, gazdálkodó egység, másfelől az ott dolgozó emberek életének fontos helyeiről, mozzanatairól folyamatosan gyűjtsenek tájékoztatást arról, hogy egyik és másik oldalon milyen fontos dolgok hogyan történtek, és azok milyen következményekkel jártak. Kívánatos, hogy a krónikairó ezeket a „krónikairó-körtől” származó híradásokat eseménynaplóba rögzítse; az év végén ebből válogatva, értékelve írhatja meg egy vagy néhány ember jól a krónikát. Folyamatos napló nélkül, az év végén visszatekintve, általában csak a kiemelkedő eseményekre, ünnepléses aktusokra lehet emlékezni, márpedig ezek távolról sem teszik ki az élet egészét.

Ahol nem az üzemek életének egészét, hanem csak valamilyen részegység, például brigád, életének alakulását dolgozzák fel a pályamunkák, tűnjék ki azokból, hogy hogyan kapcsolódik ez a kisebb egység az üzem egészének tevékenységéhez, mi a szerepe abban és hogyan jelennek meg az üzem egészének feladatai, problémái az illető kisebb egység dolgozóinak életében. Ilyen esetekben értelemszerűen nincs szükség krónikairó-kör szervezésére, mert ezeket rendszerint a brigád egy vagy néhány tagja írja, akik a brigád életét belülről ismerik, maguk annak egészét átlátják.

A jó krónikák legfontosabb tulajdonsága, hogy híven tükrözik a valóságot: egyaránt bemutatják az év során elért eredményeket és a fölmerült nehézségeket, gondokat. Megalapozottak, hitelesek, olvasmányosak legyenek, kerüljék a sablonokat, széles kör számára érthető, egyszerű, élő magyar nyelven íródjanak.

Azok az üzemek, üzemrészek, brigádok, amelyek a pályázaton részt kívánnak venni, kérjenek nevezési lapot a Hazafias Népfront megyei, illetve budapesti szervezetétől.

A pályamunkák terjedelme egész üzem vagy üzemek nagyobb részegysége esetén legfeljebb mintegy 50 oldal, brigádok esetében pedig legfeljebb mintegy 20 oldal. A pályamunkáknak tartalmazniuk kell a szóban forgó üzem, illetve üzemrész, brigád pontos megjelölését.

Beküldendők két példányban 1988. április 30-ig. A pályamunkák értékelésére és az eredményhirdetésre 1988 őszén kerül sor.

A pályamunkákat kéziratként, zárt anyagként kezeljük, amelyeket bármilyen célra a levéltári szabályoknak megfelelően, csak a forrás megjelölésével lehet felhasználni. Az értékelés és az eredményhirdetés után a pályamunkák egy példánya a SZOT levéltárába kerül megőrzésre.

A pályamunkák készítésének segítésére azok az üzemek, amelyek részvételi szándékukat a nevezési lapon jelzik, a Hazafias Népfront helyi szerveitől részletes útmutatót kapnak. Szükség esetén a helyi Népfront-szervezetek, valamint a szakszervezetek megyei tanácsain, illetve a Szakszervezetek Budapesti Tanácsán keresztül személyes útmutatást, konzultációs lehetőséget is kérhetnek.

A pályázat díjai:

Üzemünk élete 1987-ben: két I. díj: 12 000 Ft, két II. díj: 10 000 Ft, három III. díj 8000 Ft.
Brigádunk élete 1987-ben: két I. díj: 8000 Ft, két II. díj: 7000 Ft, három III. díj: 5000 Ft.

Helyreigazítás és kiegészítés

1. A nyomdák jó részében talán már nincs is kézi szedés, de a „szedőszekrény ördögöcskéi” még ma is csintalankodnak. Így a Honismeret 1986. évi 4. számában közölt cikkemben is, melyben a kétszáz évvel előtt lezajlott, nagyszabású, *II. József-féle országos (kataszteri)¹ földmérést* s eredményeinek kiaknázatlan történeti forrásértékét mutattam be. Itt ugyanis látszólag értelmes sajtóhibát találunk a 17. oldal 7. bekezdésében aholis *híres* matematikusokról olvashatunk *hítes* matematikusok helyett. Így neveztek akkoriban — ahogy a szövegből is kitűnik — a *hítes*, azaz hivatali esküt tett földmérő mérnököket. (Gondoljunk a ma is használatos *hítes* feleség elnevezésre vagy a falusi és városi közigazgatás *esküdtjeinek* XII.—XIII. század óta ismert tiszttségére², amelyet cikkem 18. lapján, *Dávid Zoltánnak*, a József-féle országos „telekkmérés” kiváló ismerőjének levéltári kutatásaira támaszkodva — ld. cikkem 8. lábjegyzetét — említek.)

A „híres matematikusokkal” együtt *katonai szakmérnökökről* is szó esik az említett mondatban. Ez azonban már nem sajtóhiba, hanem az én elírásom. A rákövetkező mondatban már *katonatérképészekről* (térképész gyakorlattal rendelkező katonákról) beszélek.

Sajnos, cikkem lábjegyzetei körül is mutatkozik némi zavar. A témakör újrafelfedezőjének és első elemző feldolgozójának, *Fördös Lászlónak* Kecskeméti településtörténeti és gazdaságtörténeti képe a XVIII. század végén című tanulmánya ugyanis „technikai hiba” folytán a 10. lábjegyzetbe, a kérdés egy másik kiváló kutatójának, *Sándor Pálnak* a munkái közé keveredett a 3. lábjegyzetből. Ebben a (3. sz.) jegyzetben olvasható *Fördös László* azon tanulmányának címe is, amelyből az élő földrajzi neveket is tartalmazó rovatos táblázatot bemutatott. Ennek a táblázatban az aláírásából lemaradt a 20. lábjegyzet sorszáma, amely szám alatt még további földrajzi neveket is közlök ugyanannak a rovatos kimutatásnak más helyéről. A 20. old. utolsó bekezdésében viszont nem 20., hanem 4. jegyzetszámnak kellene állnia, mivel egy ott idézett másik érdemes szerző, *Föglein Antal* munkájában találunk eligazítást arra nézve, hol lappanghatnak még a földmérés eddig fel nem tárt dokumentumai.

A következőkben egy örvendetes helyreigazítást is kell tennem. A Kecskeméti Városi Levéltárnak cikkemben említett második világháborús károsodása kapcsán ugyanis — ahogy *Dávid Zoltán* szíves közléséből újabban értesültem — nem pusztultak el a *II. József-féle földmérés* dokumentumai, s így a levéltárban ma is tanulmányozhatók.

2. Mostani közleményem címének megfelelően néhány örvendetes *kiegészítést* is tehetek. Amikor a szóban forgó témáról irtam, egyik fő célom volt feltárni, hogy ez a történeti forrásanyag nemcsak kiaknázatlan, hanem további kiaknázásra is érdemes, s hogy *eredményeit nemcsak a hely- és gazdaságtörténészek, hanem a földrajzinév-gyűjtők és névtani kutatók is sokkal gyümölcsözőbben felhasználhatják, mint ahogy eddig maguk is gondolhatták.* Ezért terjesztettem egy olyan javaslatot a Hazafias Népfront Országos Tanácsának Honismereti Munkabizottsága elé, amely a *történeti földrajzi nevek gyűjtését felkészült önkéntes gyűjtők és érdekelt szakemberek közös tudománysegítő—mozgalmi feladatává kívánja tenni* azokban a megyékben, ahol az *élő* földrajzi nevek szervezett gyűjtése már befejeződött, illetőleg azokban a helységekben, ahol elmélyedő helytörténeti kutatásba kezdtek. Javaslatom a Honismereti Bizottságban kedvező fogadtatásra talált, hasonlóképpen a IV. Országos Névtudományi Konferencián, Zalaegerszegen, 1986. október elején, nyelvész szakemberek előtt e tárgyban megtartott előadásom is. Újabb levéltári kutatásaim is igazolják optimizmusomat az országos földmérés további dokumentumainak felkutatására és kiaknázhatóságára vonatkozóan. A Zala Megyei Levéltárban például megállapíthattam, hogy ott a földmérés teljes dokumentumánya (térképek — pontosab-

¹Szóban forgó tanulmányom címében én is a *kataszteri* jelzőt használom, nemcsak hagyománytiszteléből. Amint ottani lábjegyzeteimből is kitűnik, a kérdés egész szakirodalmában — történészek, földrajzi kutatók és kartográfusok, a térképész *Irmédi-Molnár Lászlótól* a történeti statisztikus *Dávid Zoltánig* — így nevezi a nagyszabású földmérő hadjáratot — s nem is indokolatlanul. A „telekkmérés”-nek ugyanis (ahogy eredetileg nevezték az akciót) ugyanaz volt a célja, mint a múlt század közepi, térképezéssel együttjáró kataszteri munkálatoknak: az adózás alapjául szolgáló földtulajdon megbízható számbavétele. Az országos földmérés eredményeként itt-ott (pl. Jászkeszén) fennmaradt *földkönyvek* is méltán tekinthetők a múlt században készült *telekknöny* jogelődjének.

²Magyar történelmi fogalomgyűjtemény. Szerk.: *Bán Péter*. Eger, 1980. I. k.

ban térképábrák — és iratok) megmaradt, és 200 év óta várja a feldolgozást. Többhelyt tapasztaltam azóta is a levéltári szakemberek hajlandóságát a feltáró munkába való bekapcsolódásra, sőt arról is értesültem, hogy a Csongrád Megyei Levéltárban megmaradt dokumentumok bizonyos szempontú feldolgozása már meg is történt, s sajtó alatt van.

A fentiek alapján csak megerősödött bennem a reménység, melynek cikkem záró bekezdésében is hangot adtam, hogy mozgalmunknak ez a javasolt új tudománysegítő vállalkozása sikeresen kibontakozhat.

Félig tréfásan hadd tegyem hozzá ehhez: jó érzés tudni, hogy valamit tehetek annak a részben még lappangó nagy értékű forrásanyagnak a felkutatásáért és kiaknázásáért, amelynek részben való megsemmisítésében — ahogy cikkemben utaltam rá — 1790-ben, amikor II. József alkotmányellenes rendeleteit (a szabaddabb vallásgyakorlatot biztosító türelmi rendelet és a jobbágyság helyzetén sokat könnyítő — de a jobbágyság intézményét meg nem szüntető — rendelete kivételével) visszavonta, szépapám is közreműködött. Részt vállalva ezzel a nemesség általános ellenállásában, amely a „kalapos királynak” Magyarországon is tartományokat létrehozó, a vármegyei önkormányzatot megszüntető rendelkezésében gyökerezett. Ez az önkormányzat ugyanis a feudális jogok védelmezésével együtt a nemzeti függetlenséget is védelmezte a császár németesítő törekvéseivel szemben.

Morvay Péter

Szlovák pruszlik, Maglód (Szentesné Sinkó Zsuzsa rajza)

GYŰJTÉSI ÚTMUTATÓ

Az Üzemünk, munkahelyünk élete 1987-ben című pályamunka készítéséhez¹

1. A pályázat lényegében *üzemi krónika* írására hív fel. Az üzemi krónika készítésének legfontosabb feltétele, hogy az üzem gazdasági vezetése támogassa, vagy legalábbis elfogadja a krónikairást, és legyen az üzemben, illetve brigádban olyan ember, aki a krónikairással kapcsolatos tevékenységet szervezi, összefogja, a krónikába való tényekről, eseményekről folyamatosan tájékozódni tud, azokat rögzíti és gyűjti, s végül magát a pályamunkát egymaga vagy néhányadmagával megírja s mindezt szívesen **ö**gzi.

2. A krónikák az üzemekben folyó élet egy esztendejéről adnak képet. Az év eseményei közül válogatni kell, aszerint, hogy a krónikairók mit tartanak fontosnak. Azokban a krónikákban, amelyek az üzemek *egészét* vagy nagyobb egységét, például üzemrészét ölelik fel, az események közül kiemelt hangsúllyal meg kell jelennie annak, hogy *egyfelől* mik az üzemek: a termelés, a gazdálkodás, a gazdaságvezetés számára a legfontosabb kérdések, *másfelől* mit jelentenek ezek az ott dolgozó emberek számára. Ily módon megmutatkozik, hogy a részben különböző érdekek hogyan viszonyulnak egymáshoz, „felülnézetben” az üzemek, a termelés, a gazdálkodás csoportérdekei és „alulnézetben” a dolgozók közvetlen egyéni érdekei mennyiben esnek egybe vagy térnek el egymástól — mit jelentettek az adott év eseményei a különböző rétegek: vezetők és beosztottak, munkások és értelmiségiek számára.

3. Ilyen krónika készítésének feltétele, hogy a krónikák írói saját ismereteik és tapasztalataik mellett lehetőleg folyamatosan megfelelő tájékoztatást kapjanak az egyes dolgozói rétegektől. Jóllehet üzemként, sőt a krónikába kíváncsi különböző fontos események alkalmából is más-mások adhatnak leginkább megalapozott tájékoztatást, általában feltehető, hogy a „felülnézet”-hez ez az üzem közzgazdasági, műszaki vagy más szakmai értelmiségétől, a vállalati tanács tagjaitól, a szakszervezetek tisztségviselőitől, vagy más hasonló helyzetben levőktől történhet meg, míg az „alulnézet”-hez maguktól a különböző szak-képzettségű-beosztású fizikai foglalkozású dolgozóktól származhat.

4. A tapasztalat azt mutatta, hogy akik beosztásuk, képzettségük alapján jó áttekintéssel rendelkeztek, a „felülnézetről” pusztán termelési beszámolókat készítettek, mert nem ismerték eléggé az „alulnézet” világát, nem tudták kellően tükrözni azt. Ezek, ha mint ilyenek, még oly jók is voltak, nem feleltek meg a pályázat követelményeinek, mert nem közelítették a pályázat központi célját: a termelés, a gazdálkodás, a munka és az ember kapcsolatát, azt, hogy hogyan élték meg a emberek az adott évet üzemükben. Pedig a pályázat címe „Üzemünk élete . . .” nem pusztán szó, mert az kell, hogy kitűnjék a pályamunkából mit adnak a dolgozók az üzemnek testi és szellemi erőben, és mit kapnak attól erkölcsi és anyagi javakban.

5. Az említett egyoldalúság elkerülésére tanácsolható, hogy a krónikák írói — ha ezt maguk is szükségesnek tartják — az üzem egyes jelentős területeinek, a dolgozók egyes fontos rétegeinek egy-egy dolgozójából állandó Krónikairó-Kört szervezzenek, melynek tagjai folyamatosan tájékoztatják az általuk áttekinthető, jól ismert kör életéről, eseményeiről. De ha ilyen szervezett, állandó együttműködést nem lehet vagy nem kívánnak biztosítani, arra kívánatos törekedni, hogy a krónikák írói legalább a legfontosabb események alkalmából ne egyedül saját magukra hagyatkozzanak, hanem esetenként maguk szerezzék meg a legalkalmasabbaktól a többoldalú tájékozódást, nehogy a krónika egyetlen ember elkerülhetetlenül egyoldalú megállapításait tükrözze.

6. A brigádkrónikák esetében értelemszerűen nincs szükség külön krónikairó kör szervezésére, mivel azokat rendszerint a brigád egyik tagja írja, aki közvetlenül, belülről látja, ismeri a körülményeket, emellett legtöbbször megbeszéli a többiekkel, hogy mi és hogyan kerüljön bele a krónikába. Amikor pedig az elkészül, legtöbbször megvitatják a brigád tagjai, akiknek véleményét, megjegyzéseit a krónikák írói általában figyelembe veszik. Mivel a brigádkrónikák írói maguk is élék a brigád életét, az ilyen krónikák többsége, amellett, hogy bemutatják: mit és hogyan dolgoznak, bemutatják azt is, hogy az mit jelent számukra. De tekintettel arra, hogy még a brigádkrónikák közt is voltak pusztán termelési beszámoló (. . . ezt meg ezt vállaltuk, ezt meg ezt teljesítettük . . .) kiemelt igényel, hogy *mind az üzemek egészére, mind a brigádokra vonatkozó krónikákban feltétlenül kerülni kell, hogy a pályamunkák pusztán termelési beszámolókat legyenek.*

¹A pályázaton részt vehetnek nemcsak a termelőüzemek, hanem minden gazdálkodó egység — erre utal a címben az üzemünk után a „munkahelyünk” megjelölés. A szövegben pusztán a rövidség kedvéért csak a termelésre utaló üzem szó szerepel — az azzal kapcsolatban mondtak értelemszerűen alkalmazandók a nem-termelő, vagy egyéb tevékenységet kifejtő egységekre.

7. Mivel az egyes brigádok és az üzemek egésze nem hozható közvetlen kapcsolatba egymással, ezért a pályázat az „alulnézet—felülnézet” bemutatását a brigádkronikáktól nem is várja el. Annyi mégis kívánatos, hogy a brigádkronikák érzékeltessék: mi a szerepük, helyük az üzem egészének gazdálkodásában, hogyan jelennek meg az üzemek egészének általuk megismerhető fontos feladatai saját életükben, és mindezekelőtt azt, hogy az adott brigádban dolgozóknak mik a legfontosabb közvetlen érdekei és mennyiben sikerült azoknak érvényt szerezni.

8. Nagyon kívánatos, hogy a fiatalabb dolgozókat lehetőség szerint vonják be a krónikáírásba. Sok az olyan fiatal — közgazdasági, műszaki vagy más értelmiségi —, aki friss szemmel néz; szeretne és hasznos módon tudna hozzájárulni fontos jelenségek meglátásához, teendők kialakításához, és ezeknek a krónikákban való tükrözéséhez. De nem kevésbé áll ez a fiatal fizikai dolgozókra. Jelentős részük magasabb képzettségű, mint sok régebben ott dolgozó munkás és sok tekintetben más az értékítéletük, életfelfogásuk és ennek megfelelően az üzemekben való életük is. Mindennek megjelenése az üzemi krónikákban az üzemi élet egy fontos darabjáról adhatna hírt.

9. Az idők múlásával a körülmények, a feladatok változnak. Kívánatos, hogy a krónikákból ezek kitűnjenek, természetesen csak akkor, ha az adott helyen felmerülnek, az üzem, a dolgozók ottani életét befolyásolják. Néhány kérdést példászerűen felemlítünk, természetesen nem a teljesség igényével. Lehet, hogy az adott helyen éppenséggel más időszere, más új jelenség fontos, ebben az esetben természetesen azokról kell a krónikáknak hírt adni.

— Az ország nehéz gazdasági helyzete hozott-e valami változást az üzem, az ott dolgozó emberek életében? Történt-e változás a munka szervezésében, magában a munkában és a keresetekben és hogyan ítélik meg ezeket?

— Volt-e valamilyen javaslatuk a dolgozóknak változtatására, javítására, vagy saját maguk vagy az üzem, a termelés — vagy mind a kettő érdekében? Ha volt, felvetették-e azokat, hol, milyen fórumon, milyen szinten, kinek és mi lett az eredménye?

— Volt-e valamilyen tapasztalat a VGMK-k működésével kapcsolatban, jó vagy rossz oldalait tapasztalták-e és ha igen, milyeneket, a korábbi időhöz képest volt-e valamilyen változás működésükben és megítélésükben.

— Tavaly alakultak meg a vállalati tanácsok, amelyeknek részben munkástagjai is voltak. Jó lenne, ha kitűnne a krónikákból, hogy tapasztalták-e bármilyen formában a tanácsok működését — ha nem, azt is jó lenne tudni. A dolgozók küldöttei tájékoztatták-e a tanácsulések előtt és után a dolgozókat arról, hogy mi történik az üléseken: meg voltak-e elégedve a tanácsotagok működésével, vagy mást vártak ettől az új intézménytől.

— Az elmúlt évben szinte minden krónika megemlékezett a szakszervezeti változásokról. Jó lenne tudni, hogy az újonnan választott tisztségviselők hogyan működnek, milyen a szakszervezetek érdekvédelmi tevékenysége. De nem általános megfogalmazásokat várunk, mint például „megfeleltek feladatunknak”, hanem konkrétan számoljanak be arról, hogy a szakszervezeti szervek mit tettek, illetve mit kellett volna tenniük, és az érdekvédelem mellett hogyan teljesítették a termeléssel kapcsolatos feladataikat. Ha nem tapasztalták a szakszervezetek tevékenységét azt is írják meg — ez is lényeges része az üzemi életnek.

Még egyszer: a fentiek csak példák, amelyek jelzik az irányt, amelyet kívánatos volna a krónikákban követni.

10. A krónikák írójának feladata, hogy egyfelől az üzem, másfelől az ott dolgozó emberek oldaláról fontosnak ítélt eseményeket — akár maga tapasztalja azokat, akár másoktól származó értesülésből szerez azokról tudomást, *eseménynaplóba* rögzítse, és az év végén a krónikát ebből megírja. Lehet, hogy az „eseménynapló” nagyon hivatalosan hangzik és ezért idegenkedést kelt, pedig az eseménynapló lehet egy egyszerű kockás füzet is, a lényeg csak az, hogy az év folyamán folyamatosan kerüljenek bele az események. Enélkül, az év végén pusztán emlékezetből visszatekintve az évre, elkerülhetetlenül csak a „nagy” dolgok merülnek fel — a tervteljesítés, a kitüntetések, a nagy hajrák és ehhez hasonlók. Óhatatlanul el-sikkad (nem lehet rá emlékezni) hogy ami az év egésze alatt történt, hogy történt — milyen tapasztalatokat szereztek, milyen érzések: örömöök és elégedetlenségek voltak. Pedig ez teszi ki az életet az üzemek mindennapjaiban és ebből kerekedik ki az évben az élet egésze.

Hangsúlyozni kell, hogy az eseménynapló még nem maga a krónika — nem biztos, hogy mindennek bele kell abba kerülnie, és éppen abban a formában ahogy esetleg hevenyesen bejegyzésre került. De az eseménynaplóból válogatva, megfelelően megszerkesztve ebből készülhet el a jó.

A krónikák az eseménynaplónkon kívül természetesen másból is merítenek. Kiegészítik, színesítik ezeket az üzemre, az emberekre vonatkozó más anyagok is — cikkek, beszámolók vagy képek, fotók, ha hozzájárulnak a krónikákban foglaltak sokoldalúbb, jobb megvilágításához.

11. Milyen legyen a krónikák szerkezete? Erre nézve semmilyen előírás nincs — az teljesen a krónika készítőinek megítélésétől függ. Csak mint lehetőség megemlíthető, hogy a krónika az üzem rövid bemutatásával kezdődjék. Ha a krónika az illető üzemnek csak egy részére vonatkozik, jó ha nagy vonásokkal elhelyezik azt az üzem egészének kereteibe. A „bemutatás” ne legyen túl szakos, szorított és a munkahely legfontosabb jellemzőire. Célszerű annak ismertetése, hogy az üzemnek vagy a kisebb egységnek mik a legfontosabb feladatai, problémái, tervai az esztendőben. Az év során vezetett eseménynaplóból értelem-szerűleg főleg az ezekkel összefüggő eseményeknek kell kitűnnie. Kézenfekvő, hogy a krónikák befejező része azt foglalja össze, hogy az év eseményei révén mennyiben érték el az év elején kitűzött célokat, ha sikerült jó eredményt elérni, az milyen áron, hogyan történt, ha pedig az ellenkezője következett be, mi volt ennek az oka.

Maga a pályamű az eseménynaplóból készülhet többféleképpen. Lehet a bemutatás után az események, tények és azokkal kapcsolatos érzések, felfogások idősorban történő felsorolása, de történhet témakörök, fő probléma-csomópontok köré csoportosítva is. Azonban akár így, akár úgy, biztosítani kell, hogy az üzemmel és az emberekkel kapcsolatos események a maguk összefüggéseiben egymás mellé kerüljenek. Nagyban emeli a krónikák értékét, ha a tényekkel, eseményekkel kapcsolatban lehetőleg szélesebb körből származó, esetleg különböző véleményt, értékelést is tartalmaznak — állást foglalnak az üzemmel, a munkával és az emberekkel kapcsolatban.

12. Ha már a krónika anyagának gyűjtése is leginkább kollektív közreműködésre támaszkodva adhat hű képet, fokozottan áll ez a krónika végső formába öntésére. Kétségtelen, hogy a krónika megírásánál a tollat csak egy ember foghatja, de célszerű ezt megelőzően azokkal, akiket erre illetékeseknek tartanak, (valószínűleg szűkebb körben) megbeszélni, hogy milyen események, milyen hangsúllyal, milyen értékeléssel kerüljenek be a krónikába.

13. Arra azonban mindenképp ügyelni kell, hogy a krónikák kerüljék el a sajnos nagyon gyakori bukta-
tatót — azt, hogy mindenáron csakis jó képet adjanak a szóban forgó munkahelyről. Nagyon valószínű, hogy főleg a viszonylag jól működő üzemekben, brigádokban vállalkoznak krónikaíráásra, de lehetetlen, hogy akár a legjobbakban is minden mindig és csakis jó legyen. Sajtóban, rádióban, tévében, beszédekben, ha jó példáról van szó, kizárólag jót lehet hallani; hozzászoktunk ahhoz, hogy ami ezekben nem jó, arról nem írunk, nem beszélünk. A krónikák ne így tegyenek, hanem megfelelő arányban beszéljenek ezekről is. Mert még ott is, ahol a végeredmény általában sikeres, jó, az élet nincs sürlődások, konfliktusok, érdekellentétek nélkül. Ezért a való élet tükrözése — ami legfőbb célja a krónikáknak — azt kívánja, hogy a jól működő egységeken belül is megfelelő arányban térjenek ki a törvényszerűen előforduló problémákra és elintézési módjukra is — ez sokkal inkább nyújt hasznos tanulságot, mint az életidegen tökéletes kép. Természetesen nem lehet arra számítani, hogy a krónikák a *teljes* igazságot, annak minden, esetleg kellemetlen részletét tükrözzék. De arra lehet és kell törekedni, hogy ezekből legalább annyit megmutassanak, amennyit azokból a helyszínen elviselhetőnek ítélnék, és a valóságot legalább fő arányában, fő vonásaiban közelítik meg. Mert a pályamunkák közül *nem a legjobb üzemek, brigádok, hanem azok jognak jó elbírálást kapni, amelyek a valóságot viszonylag leginkább elfogadható módon tükrözik.*

14. Befejezésül a forma, a nyelv! A krónikák kerüljék a sajnos túlságosan elburjánzott életidegen, újságcikk-izú sablonokat. Mert a sablonok mögött nincs az írók tényleges átéltése, nincs hitele annak, amit ilyen módon leírnak, mert a valóság mindennapjaiban nem így éreznek, nem így gondolkodnak. Saját véleményük, híradásuk életükről az üzemekben csak saját beszélt nyelvükön lehet valódi. Ezért a krónikák ne íródjának a tudományoskodó, hivataloskodó szólamyszerű szaknyelven, ha százszor is ezt hallják, hanem a legszélesebb kör számára érthető *egyszerű, szép, élő magyar nyelven.* Így érhető el, hogy üzemi életükről olyan tükröt mutassanak, amelyben a dolgozók magukra, valóságos életükre ismernek, és amelyből jobban megítélhető számukra saját maguk és az üzem helyzete, saját teendőik és perspektíváik, valamint az üzemek és a társadalom vezetésével szembeni reális elvárásaik.

Amennyiben az üzemek, a munkahelyek, a brigádok a krónikaíráshoz ezen túlmenő segítséget, tájékoztatást tartanak szükségesnek, forduljanak a Hazafias Népfront és a szakszervezetek megyei (budapesti) szervezetéhez, amely a lehetőségekhez képest biztosítani fogja ezt számukra.

Mód Aladárné

LISZKA JÓZSEF:

Ágas-bogas fa Néprajzi ismeretek alapfokon (Madách, Bratislava, 1986. 89 old.)

Hosszú, mint a Szent Iván-i ének”, „Rövid, mint a pünkösdi királyság”, „Nyomatató lónak nem kötik be a száját” — bizonyára sok gyermeknek, fiatalnak ismerősök ezek a szólások, közmondások, sőt, továbbiakat is fel tudnának sorolni. De vajon hányan gondolkodtak el azon, hogy mi az a Szent Iván-i ének, vagy a pünkösdi királyság, mi az a nyomatás? A mai gyerekek, fiatalok már nem nagyon ismerik ezen kifejezések, szavak értelmét, de a szülők, vagy még inkább a nagyszülők, segíthetnek a megfjézésben.

Az iskolában a történelemórákon a diákok megismerkednek az uralkodóházak és főrendek tagjaival, híres csaták, ütközetek történetével. Ezek kétségkívül fontos, de korántsem egyedüli alkotóelemei történelmünknek. A fényes királyi udvarok mellett érdemes egy-egy pillantást vetni a sokaságra, a népre, annak életmódjára, mindennapi munkájára, dolgos hétköznapijaira és vidám ünnepeire. Mindezekkel a *néprajztudomány* foglalkozik. A néprajz tehát a történettudomány része, a nép kultúráját kutatja. Ezt a kultúrát (viselkedésmódot, szokásokat, különféle tudnivalókat) nem könyvekből tanulhat a felnövekvő nemzedékek tagjai, hanem a szülőktől lesték el, valamint a nagyszülők plántálták át az ifjakba, tehát szájról szájra, apáról fiúra, nemzedékről nemzedékre szálltak az ismeretek. Ezt a folyamatot nevezzük *hagyományozásnak*.

A mesélésre, beszélgetésekre kitűnő alkalmat nyújtottak a hosszú téli esték, a fonók, tollfosztók, kukoricafosztók és egyéb alkalmak. A hagyományos, hosszú időn keresztül élő családszerkezet felbomlásával (a fiatalok munkájuk miatt sokszor messze költöznek szüleiktől), az életrend megváltozásával egyre kevesebbet tudnak nagyszüleik életéről. A hagyományok átörökítése már-már megszabad. Pedig lenne miről beszélgetni. Nagyanyáink, nagypapáink is voltak gyerekek, fiatalok, ők is szerettek játszani, olykor csintalankodtak is. Ők is voltak szerelmesek, udvaroltak, párt választottak maguknak, szórakoztak — és persze legtöbbször már kis koruktól keményen dolgoztak.

A fásasztó, dolgos őszi napok után következtek a nyugodt, hosszú téli esték. A téli időszak bővelkedett az ún. *jeles napokban*, ezekhez különböző szokások, jóslások, sokszor babonások, de számtalan esetben valós megfigyelések alapján végzett cselekedetek vagy mondások kapcsolódtak. Novemberben csak a két legismertebbet, Katalin (november 25.) és András (november 30.) napját említem, mint időjósásra és szerelmi jóslásokra alkalmat adó

napokat. December egyik legemlékezetesebb napja 13-a, Luca napja volt. Többféle szokás is kapcsolódott hozzá, pl. ekkor kezdték el készíteni a Luca-székét, amit karácsonyra kellett befejezni, tehát naponta csak annyi munkát volt szabad elvégezni, hogy éppen akkorra — és ne előbb — készüljön el. Innen a mondás a lassú munkára: „*így készül mint a Luca széke*”.

A hosszú tél után az emberek már alig várták a tavaszt, a kikeletet, siettetni is akarták ezt a folyamatot. Búcsúztatták, próbálták kiüzni a telet, a hideget és köszöntötték a kikeletet, a meleget. A tél vége általában a vigságok időszaka volt, ekkor tartották a különböző farsangi mulatságokat, hogy így, felfrissülve induljanak neki a húsvét előtti hosszú böjtnek és a tavaszi munkáknak.

A nyári időszakban is sok jeles napot tartottak számon, és ezek már a munkához kapcsolódtak, mert a nép minden gondolata az időjárás, a föld és az évi termés körül forgott. A nyári, őszi hónapokban kevesebb idő jutott a szórakozásra, társas összejövetelekre, ezekre inkább csak egy-egy hosszsan tartó, nehéz munka befejezésekor került sor. Ilyen volt pl. az aratás vagy a szüretet záró ünnepség.

Mindezekről részletesebben olvashatnak az érdeklődők *Liszka József*, szlovákiai magyar néprajzkutató és régész szakember közelmúltban megjelent könyvében. A szerző az általános iskolás korú fiatalok számára foglalja össze a néprajzi ismeretek alapjait. A néprajzt iskolákban nem oktatják sem nálunk, sem Szlovákiában, ezért szükséges a különböző szavak, szakkifejezések, mint pl. *népi kultúra, folklór, folklórizmus, néprajzi csoport, tájegység* stb. rövid magyarázata. Szól néhány sorban a tudományág kutatási módszereiről, majd rátér a paraszti élettér bemutatására. Érinti a településhálózat kialakulását, a falu szerkezetét, a porták rendjét, a lakóterét és a -háról való tudnivalókat, valamint a berendezések változását, fejlődését.

Az élettér bemutatása után a paraszti életrendjét, a paraszti munka folyamatait kíséri figyelemmel, így a gazdálkodást, a szántást, vetést, állattartást, ezen belül részletesebben szól a disznóólásról és a baromfitartásról. Megismerteti az olvasót az ünnepi szokásokkal, mint pl. a lakodalommal. Ír a méhészkedésről, zöldségtermesztésről, pásztorkodásról, a kender termesztéséről és feldolgozásáról, az aratásról, kenyérsütésről, a népi gyógyászatról. A különböző témaköröket, példákkal teszi szemléletesebbé. Ezek a példák leggyakrabban a Kisalföld Szlovákiába eső részéről, a szerző szülőföldjéről származnak.

Mondandóját sok-sok irodalmi utalással és idézettel teszi még érdekesebbé. Ezek az idézetek nemcsak a néprajzi szöveget színesítik, de ebben a környezetben és ilyen megvilágításban az adott irodalmi alkotások értelmezése is kibővül, olyan rejtett szépségekre is ráirányítják a figyelmet, amelyek mellett eddig esetleg sokan elsiklottak.

Hasznos olvasmány ez a kis könyv minden gyermeknek, fiatalnak és idősebbnek, akik érdeklődnek népünk múltja, egyszerű hétköznapijairól, vagy akik csak ezután szeretnének vele közelebbről megismerkedni.

Bodnár Mónika

GYŰJTÉSI ÚTMUTATÓ

Néprajzi kaláka

Általános iskolai honismereti szakkörök, úttörőközösségek gyűjtőmunkájának néhány lehetősége

I. Falvainknak nemcsak külső képe változott meg szembetűnően, hanem — amint ez egyre szélesedő körben ismertté válik — lakosságának összetétele is gyökeresen átalakult. A falukban ma már nincsenek igazi parasztok, s ma már nem is a mezőgazdasági dolgozók vannak lakói közt többségben, hanem az ipari üzemek és a szolgáltatás különféle ágazatainak dolgozói.

A klasszikus paraszti múlt élő tanúi, azok az idős férfiak és nők, akik még az első világháborút megelőző években fölserdültek, s így saját tapasztalatukból is ismerhetik a változásnak akkor még sokkal kevésbé kitett falusi életvitelt és kulturális hagyományt, ma már több mint egy évtizeddel túl vannak azon az életkoron, mely hazánkban az emberi élet átlagos felső határának számít. A naptári év esztendőnkint megugró évszámának két utolsó számjegyét úgy tekinthetjük, mint a néprajztudomány legrégebbi hagyományt őrző adatszolgáltató rétegének „kódszám”-át. A néprajzi „klasszikus, adatközlői” tehát idén 87 évesek vagy még idősebbek, és számuk a természet rendje szerint egyre csökken.

Az ilyen idős adatközlők ismeretei, emlékei azért is igen értékesek a néprajz számára, mivel közléseik (természetesen a korábban összegyűjtött népeleti adatokkal együtt) viszonyító pontokat szolgáltatnak a változásnak tulajdonképpen minden időben kitett, új és új elemeket befogadó népet és népi kultúra alakulásának vizsgálatához, a hagyományozódás folyamatának és indítékainak megismeréséhez, a gazdasági és társadalmi változások hatásának, az új és régi birközésének, a közösség és egyes alkotó egyéniségek szerepének tisztázásához.

Az elmondottakból következik, hogy minden generáció tartogat kutatnivalót a néprajz számára. Valamennyi korosztályban találhatunk igen értékes adatszolgáltatókat, valamely szűkebb társadalmi csoporthoz való tartozásuknak (pl. pástorcsaládok) vagy sajátos egyéni érdeklődésüknek, képességeiknek megfelelően. A szülők, nagyszülők és dédszülők életmódjában és kultúrájában mutatkozó egyezések és különbségek vizsgálata hozzásegít annak tisztázásához, hogy a változások mikor, milyen tényezők hatására következtek be és erősödtek fel.

A hagyományozódás az idősebb korosztályoknál gyakran egy nemzedék átugrásával ment végbe. Olyanoknál, ahol a gyerekek a nagyszülők huzamos gondozására voltak bízva, sokat voltak velük együtt. Szerencsés esetben, ha a nagyszülő szívesen és színesen beszélt a régi életről, eseményekről, s ha az unoka is hasonló érdeklődésűvé nevelődött, a néprajz olyan — esetleg még csak jó hatvanas — adatközlőt találhat a későbbi felnőtt unokában, akinek visszaemlékezései a 80 évesekével veteksenek. Ez természetesen elsősorban a népi kultúra szóbeli, szájhagyomány útján terjedő elemei (néphit, népköltészet stb.) esetében lehet nagyon értékes.

II. Értékvédő, közösségépítő, a szűkebb és tágabb pátria aktív szeretetére nevelő mozgalmunk fiatalabbakat tömörítő ágazataiban a nevelő értékű, élménytadó aktív tevékenység a fő vonzerő. Jól tudjuk azonban, hogy mozgalmunk jelentős sikerű tudománysegítő tevékenységéből a középiszkolás korosztály is derekasan kivette részét. (Országos ifjúsági, diáknapjai néprajzi-nyelvjárási és helytörténeti pályázat, földrajzinév-gyűjtés stb.) Az úttörőkorú tanulók összefogó honismereti szakkörök és alkalmi gyűjtőfeladatokat is vállaló egyéb kisközösségek tevékenysége közvetve szintén tudománysegítő jelentőségű lehet.

A néphagyománynal, népművészettel gyakorlatban ismerkedő, a népi kézműves tevékenységet próbálgató kisebb-nagyobb úttörőközösségek érdekes és értékes alkotó tevékenységnek lesznek részesei. Jól tudják ezt azok a fiúk és lányok, akik a csillebérci vagy zánkai, kétvétenként megrendezni szokott országos úttörő népművészeti táborok „beugró” feladatoként hónapokon keresztül nagy buzgalommal igyekeznek megszerezni a jogosultságot a táborban való részvétellel.¹ A múzeumok hasonló foglalkozásokat vezető népművelő munkatársai is tanúsíthatják, hogy a gyerekek szívesen és haszonnal vesznek részt ezeken. Haszonnal, nemcsak

¹Vö. Papp György—Trencsényi László: Kerek egy esztendő Csillebérc-Magyarországon. Honismeret, 1982. 6. sz. 6. old. — A korábbi táborok beszámolóját a Honismeret, 1976. 3., valamint 1980. 3. számában olvashatjuk.

ügyesedésükre és épülésükre, hanem a múzeumokban folyó kutatómunka iránti érdeklődés felkeltését és ébrentartását tekintve is. Nemcsak a múzeumbarátai köröknek, hanem a néprajzi-nyelvjárási gyűjtőmozgalom utánpótlás-nevelésének is jó előiskolái az ilyen folyamatos vagy alkalmi szakköri tevékenységet folytató közösségek. Sőt, megfelelő feltételek esetén az úttörőkorú gyerekek is végezhetnek tudománysegítő, gyűjtő-felderítő tevékenységet.

Mik ezek a feltételek? Mi teszi alkalmassá a gyereket erre?

Természetes, hogy a hagyománytartóbb vidékeken, amelyen a Tolna megyei Sárköz vagy a Pest megyei Galgavidék, könnyebben lehet továbbá munkára serkentő sikereket elérni, mint a már erősen városiasodott tájakon. Vagy az ország szélein fekvő, nehezebben megközelíthető megyék, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Éleveníben néphagyományú helységeiben.

Alapvető feltétel, hogy legyen olyan áldozatkész vezető, aki fontosnak tartja a tudománysegítő néphagyománygyűjtést, s a szakszerű gyűjtőmódszert elsajátítva, a gyerekekkel összefogva szervezi a munkát.

Előnyös, ha a gyűjtőcsoport tagjai a helység vagy városrész törzsökös családjaiból származnak, ha vannak rokonaik, ismerőseik a hagyományt még többé-kevésbé ismerő, gyakorló felnőttek körében.

A szöveges néphagyomány megörökítéséhez igen kedvező, ha a gyerekek saját nyelvjárásukban tudják leírni a hallottakat. Tudatosítani kell bennük, hogy azonnal föl kell jegyezni, és nem szabad sem köznyelvisíteni, sem „népiesíteni” a hallott nyelvi adalékokat. A passzív módszerrel gyűjtött, többször hallott adat az igazán értékes.

Vérüké kell hogy váljék az adatközlőre és a gyűjtésre vonatkozó hitelesítő adatok feljegyzése minden esetben. (Az adatközlő neve, életkora, vallása, lakóhelye, a gyűjtés helye és ideje, a gyűjtő adatai.)

Természetesen előnyös, ha tanulók érdeklődésének, életkorának megfelelő, a hagyomány szerint a hasonló korúak részvételével zajló hagyományok (játékok, mondókák, népszokások, népköltészet stb.) felkutatására irányítjuk munkájukat. Fejlesztőnk kell bennük a gyűjtés során jól hasznosítható életkori tulajdonságokat. (Az, hogy a gyerekek jó megfigyelők, kíváncsiak, szívesen hallgatják a felnőttek beszédét, kitarotán nézik a dolgozó felnőtteket, játékaikban utánozzák őket és maguk is szívesen részt vállalnak a munkából.)

III. A szakkör vagy más gyűjtőközösség elsősorban a lakóhely néprajzi jellegzetességeinek felderítésére törekedik. Ez az irányított nyomozótevékenység egyrészt alkalmat ad a fentebb említett alapvető módszertani követelmények begyakorlására, másrészt fokozatosan ráirányítja a figyelmet azokra a helyi jellegzetességekre és jó adatközlőkre, amelyeket, illetve akik segítségével a gyűjtőközösség tagjai társas tevékenység formájában, fokozatosan felkutathatnak, megörökíthetnek. Amelyik témában gazdagabb anyag mutatkozik, azokból az ügyesebb is „munkascsoportok” pályamunkáit is készíthetnek a minden évben meghirdetett országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatra.² E csoportmunkák részei lehetnek a vezető által rendszerezett szakköri pályamunkának.

Persze, nemcsak a lakóhelyen lehet felderítőgyűjtést végezni, hanem a környéken felkeresett más helységeken is. Lehetnek a gyűjtőközösségnek „ingázó”, bejáró tagjai is. Segítséggükkel egy-egy kiemelt, bővebb témát ígérő témára vonatkozóan több közeli helységben is végezhet gyűjtést a szakkör. Ez értékesebb teheti munkájukat a tekintetben is, hogy képet adhat egyes néprajzi jelenségek elterjedtségéről, s egyúttal segít felkutatni olyan hagyománytartó településeket, amelyeken még ma is eredményes gyűjtési lehetőség kínálkozik.

Hasznos, időszerről szóló szolgálatot tehet a szakkör azzal is, hogy egy hagyománytartó aprófalú néprajzi feltárására vállalkozik. Itt, a magukra hagyott idős emberek körében bizonyára szíves fogadtatásra találhatnak a fiatal gyűjtők. Az ilyen helységekre szakköri kirándulásokat is lehet szervezni. A megfelelő kapcsolatok kiépítése után esetleg gyűjtőtábor megszervezésére is sor kerülhet.

Az alábbiakban 12 felderítőgyűjtési feladatot közlünk, olyan a tanulókhoz szóló fogalmazásban, ahogy az az úttörők egy korábbi jubileumi országjárása alkalmával megjelent lapjukban.³

Felderítő feladatok:

1. Állapítsátok meg, van-e falutok, illetőleg a felkeresett helységek népének és a vidéknek a nép száján élő külön neve (pl. jászok, matyók, palókok stb., Kunság, Göcsej, Cserehát stb.).

2. Tudakoljátok meg, él-e felkeresett helységeken közkedvelt mesemondó, rigmus vagy nótacsináló, kiváló népművész (faragó, himnuszénekes előrajzoló „íróasszony”, fazekas stb.), más helységeken is ismert kitanító táncos. Ha találtok ilyeneket, írjátok fel pontos személyi adataikat (név, életkor, foglalkozás, lakóhely).

3. Állapítsátok meg, él-e a felkeresett helységeken jó emlékezetű, régi dolgokról szívesen beszélő, szellemileg még friss, 80 éven felüli férfi vagy asszony. Ha igen írjátok le pontos személyi adatait, s azt is, hogy milyen régi dolgokról szokott mesélni.

4. Derítsétek fel, van-e bejáró helységeken megállapíthatóan (a ház végén, a mestergerendán stb. évszámmal megjelölt) 1800 előtt épült parasztház. Ha igen, jegyezzétek fel az utcát és házászámot a tulajdonos nevét és az építés évét. Ha akad köztetek ügyes rajzoló, készítsétek róla alaprajzot is.

5. Írjátok le, vagy rajzban örökítsétek meg használatból kiment lomtárba (padlásra, kamrába, fészerve stb.) került régi néprajzi tárgyakat (pl. régi gazdasági eszközöket, edényeket, régi ruhaféléket, ácsolt, faragott és festett bútordarabokat, halász-vadász szerszámokat, régi mesterségek szerszámait, mindenféle házi eszközöket és használati tárgyakat). Ha ilyeneket találtok, legalább népi nevét, rendeltetését és tulajdonosának adatait

²Ld. az 1987. évi XXXV. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat meghirdetését a Honismeret 1987. 1. számában.

³Pajtás, 1956. április 12. sz.

— Ezt azért teszik, mert a föld széle kösziklás, nem fogja a szántóvas.
 — Hát még az, hogy követül azt küldik az országgyűlésre, akire a község ősi zekéje legjobban ráillik . . .
 — Azt tartják az atyafiak, választott erre Apafiné, hogy úgy sem sok szólója van ott a követnek, ott ülni pedig kényelmetlen oly öltözetben, melyet nem ránk szabtak.
 — Te mindennek tudod az okát, jer fejtsd meg azt, amit ez a székely megígértetted velem. Kettőt kért: az egyik az, hogy hadd legyen Oláhfalva Kolozsvárhoz két mérföld.
 — Oh a ravasz együgyűek! — kiálta föl Apafiné. — Hisz ezzel oda céloznak, hogy szabadalmuk lévén deszkáikat két mérföldnyi távolban árulni, Kolozsvárt is vásárt nyithassanak maguknak.
 — Ez ugyan igaz — szolt meggyőződve Apafi —, mármint a másik kérésük is gyanús előttem, ámbár ez nincs semmi vonatkozással helységükre. Azt kívánták, hogy ezentúl legyen törvénybe adva az, hogy akinek lova nincsen, járjon gyalog.
 — Értem! — mondá Apafiné rövid gondolkodás után. — Újabb időkben a postajárás falujokon visz keresztül, s emiatt sokszor követelnek tőlük lovat a futárok. Jóemberek unják a terhet, s kellene nekik törvény, mely a futárokat gyalog jární parancsolja.
 Apafi hangosan dobtantott lábával.
 — Lélekadta góbéja! Velem ilyen tréfát üzni. No meglásd, mint fogom visszatréfálni őket.”
 Később a fejedelmi pár magánbeszélgetése után folytatódta a nyilvános események.
 „Ekkor az oláhfalusi követre került a sor:
 — Kegyelmeteknek amit megígértem — szolt a fejedeleme, alig bírva uralkodni belső jókedvén —, azt megengedem, ám legyen Oláhfaluhoz Kolozsvár két mérföld, ha az kegyelmeteknek könnyebbségre szolgál, s járjon gyalog, akinek lova nincsen, ha kegyelmetek úgy kívánja, hanem azt a záradékot kötöm ki magamnak, hogy a deszkát ezentúl nem árulhatják kegyelmetek Kolozsvárott, s a futároknak kiszolgáltatandják a kívánt előfogakat.”

Mit csinál a gólya?

Kisfaludy Károlynak, reformkori irodalmi életünk fiatal vezérének említett elbeszélése az általa szerkesztett *Auróra* c. évkönyv 1824-es kötetében jelent meg, *Szalay Benjámin* álnév alatt.

Írásában pompásan érzékelteti a falucsüfölkben kipécézett helységek lakóinak érzékenységét, s egyúttal szemléletesen bemutatja a kedvelt hagyomány egyik, jó fél évszázaddal előtti „alkalmazását”.

„Minap utazván, . . . faluban lovakat válték. Szép tavasi nap lévén, míg befogtak, az öregbíróval és nótáriussal a faluház tornácában állva ide s tova nézegettem . . . egy tárgy figyelmessé tón: a torony csúcsáról tudniillik egy gólya csüggött le. Kérdezőleg nézék az öregbíróra: de ez szememet kerüli és beszállt ajakkal a nótáriust könyöközi, ki engem verbe borult képpel más tárgyra vezetni akarván, a kalendáriumban előforduló időjárást emlegét; de én kíváncsi lévén nyílt szívvel kérdém: Mondják meg uraim, mit csinál ott a gólya? Erre a nótárius mély reverenciáuk után ellappang, a bíró pedig, kihez fordulék, megszorulva, pruszliját húzogatva ezen szavakkal »Komám uram, már hová megy?» a nótárius után vonul. Senki sem marad körülém, csak a kisbíró, ki is a lovak előtt állván reám bámultában észre se vette, hogy a ló hátul csipdezi, de utóbb aligha elevenére nem jutott, mert egyet rikkantva elugrott helyéből, s kérdésemre: mit csinál ott a gólya? De ő összeszidván valahány gólya van a világban, mérgeesen egyet pattant s úgy kezd vágatni, hogy szót se válthaték vele, és én annyit tudtam mint előbb.”

Az írónak végül is egy másik faluban sikerült megismernie a csüfölközés kérdés alapjául szolgáló „igaz” történetet. Eszerint a falu közadakozásból újonnan bádogoztatott, messze fénylő templomtornyára, büszkeségükre, ráköltözött egy gólya. Ezt előbb a községi tanács együttes kiáltozásával, majd az iskolás gyerekek mozgósításával igyekeztek elriasztani onnan. Miután ez nem sikerült, a falu nótáriusa lelötölte a golyát, de ez fennakadt a torony keresztjén. A madárhulla eltávolítására is hiába tettek több — persze komikus kísérletet.

„Azonban — fejezi be a szólás eredetét magyarázó elbeszélés az író — a szomszéd faluk felkapák ezen történetet s . . . lakosít gúnyolták golyájokkal, s azon kérdés: mit csinál a gólya? már sok kék foltba sötét verbe került.”

A kiemelt témával elmélyedőbben foglalkozni kívánó szakkörvezetők, gyűjtők figyelmét felhívjuk a kérdés szakirodalmának alábbi, sajnos, elég nehezen hozzáférhető munkáira. Ezek, amellet, hogy a szakszerű gyűjtőmunkában jól felhasználható további szempontokat is adnak, egyúttal a szakköri foglalkozásokon jól hasznosítható derűs olvasmányokat is kínálnak.

Kovács Ágnes: A rátótíadák típusmutatója (Magyar Népmese Katalógus Füzetei 3.) Budapest, 1966.

Duka János: Kilenc kéve hány kalangya? Kriterion, Bukarest, 1982.

Morvay Péter

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL: A Bábolna hegyére felkelőket vezető társadalmi feszültségekről — Emlékezés Szeremlei Sámuelre — Stromfeld Aurél — Emlékezés Fábry Zoltánra — Egy elfelejtett mohácsi hős: Ákosházy Sárkány Ambrus — A debreceni agrár-oktatásról — Elcserejt nevek a Balatonnál — Egyetű élet Mohácson a XIX. században — Egy váci görög kereskedő családjának kalandjai 1774-ben — Mennyibe került egy lovas nemzetőr felszerelése 1848-ban Hajdúszoboszlón? — A szigetvári öregharang — Horváth József, kolozsvári fotóművész képei — Svájci tanácskozás a szigetmagyarságról — Honismereti munka egy angyalföldi könyvtárban — Nyelvjárási gyűjtőúton a Kárpátok alján — A szeghalmi műemlék harangtorony helyreállítása — Helytörténeti múzeumokról — Könyvismertetések — Honismereti évfordulónaptár, 1988.

esetleg már megváltozott — természeti, gazdálkodási viszonyaira, lakóinak hajdani életmódjára emlékeztetnek, s nemegyszer kifejezői azoknak a feszültségeknek is, melyeknek gyökerei egyes szomszédos helységek közötti egykori közjogi, származási (kisnemesi, jobbágy- vagy telepes községek), magatartásbeli különbségeire vezethetők vissza. Az egykori lecsapolt Ecsedi-láp melléki Tyukod és Ura lakóit pl. a környéken csúfolódva *cellásoknak*, illetőleg *golyásoknak* nevezték. Arra emlékeztetett ez, hogy a *retoldali* (Ecsedi-láp vidéki) pástörök vagy a szegényebb nép (akárcsak a Győrffy István és Szűcs Sándor írásaiból ismert nagykunsági és sárréti „rétes emberek”) alkalmi csemegeként vagy ínséges időkben táplálékként fogyasztották a gyékényi ott *cellának* nevezett lisztes gumóját. Ura egykori vízjárta határában annak idején nagyon sok golya találta meg táplálékát, s így könnyen megszülethetett a csúfondáros történet, amely szerint a falu előjárósága testületileg kivonult a határba, hogy a tilos területen legeltetett juhnyáját (tulajdonképpen a messziről annak néző golyacsapatot) régi szokás szerint behajtsa és gazdájukat megbírságozza.⁵ A szorgalmas és takarékos népű, jómódú *aranyos* Matolcs és a vele szomszédos, szegényebb, de rártartibb lakosságú Tunyog közti hajdani különbséget és ellentétet is jól jellemzi a történet, amely szerint az egykori matolcsi gazda egy vasárnap megszámlolta, hogy amíg a háza kapujától a templomajtóig ért, éppen százat kondult a harang. Istentisztelet után szóvá is tette a papnak: *A fele is elég lett volna. Így hamar elkopik a harang.* Vagy hogy a matolcsiak szerint — a tunyogiak előbb jól laktak *puliszkával* (vízben főtt kukoricliszt), majd kiállnak a kapuba a fogukat piszkálni, mintha húst ettek volna.⁶ Az egyes helységneveket sorba szedő mondókák, rigmusok is tartalmazhatnak az illető községek fekvésére vagy jellemző vonásaira utaló elemeket, mint pl. a Móricz Zsigmond tiszaháti szülőfaluja környékén ismeretes, ökörtérrel tájszókkal összekapcsolt mondóka: *Csálé Cséce, prr Kóród, hü Milota, bolond Bécs.* Vagy a Veszprém környéki falvak egy csoportjáról szóló rigmus:⁷

*Litér mit ér,
Kádárta még annyit se ér.
Szentisványa kár a kenyér.
Vilonya legtöbbet ér,
Mer az útbul is kitér.*

A tréfás falucsúfoló történeteket sokszor egy-egy község lakóira ruházzák rá (pl. sok falucsúfolót Rátót lakóira fognak, s ezért az ilyen történeteket a néprajzi szakirodalomban rátótiadáknak is nevezik). Ennek meg lehetnek a történeti okai, amelyet érdemes lenne vidékenként kideríteni.

A tréfás történeteket egyes jól elbeszélők nagyon izesen-szízesen tudják elmondani. Kíváncsok ezért minél több helyen felkutatni őket, s az ez szerint megörökíteni elbeszéléseiket, melyek között még ma is akadhatnak népköltészeti alkotásnak tekinthető darabok.

VI. A falucsúfolók szépíróink figyelmét is felkeltették. Legkorábban talán *Kisfaludy Károlyét*, aki *Mit csinál a golya* című kis elbeszélésében dolgozott fel egy ilyen történetet. *Jókai* Erdély aranykora c. regényének VII. fejezetét színesíti egy, a témánkkal kapcsolatos tréfás epizóddal. Az ilyen, a népi kultúra alapos ismeretéről tanúskodó irodalmi leírások érdeklődést felkeltő, kedvcsináló eszközként jól beilleszthetők a gyűjtésre való felkészítésbe. *Jókai* említett leírása pl. azzal is megismerteti olvasóit, hogy a falucsúfolók egyik típusa egy-egy falu népének oktondisággal leplezett agyafúrtságát kívánja bemutatni. Érdemesnek tartjuk ezért idézni.

Mit kértek az oláhfalusiak Apafi fejedelemtől?

Arról van szó a fejezetben, hogy a török szultán által kedve ellenére fejedelemmé lett Apafi Mihály, Kucsuk basa hadaival Kolozsvár alá érkezve sátrában fogadja a hódolók, és kérelmezők seregét.

„Végére egy zekés, ködmenes lufó székely állott elébe. Köpcös, tömzsi legény, mint mondá, az oláhfalusi község küldöttje, ki helysége nevében hódolatát adta át a fejedelemnek s két rendbeli furfangos kérrrel járult a fejedelem elé, melyek ilyenformán hangzottak: pro primo: engedessék meg Oláhfalunak az, hogy ezentúl Kolozsvártól csak két mérföldnyire legyen (mint tudjuk, messzebb van tőle húsz mérföldnél); pro secundo: hozassék afelől törvény, hogy akinek lova nincsen, járjon gyalog.

A fejedelem nevetve hagyá helybe az agyafúrt kívánatokat s rendkívüli jó szeszélybe látszott ez által jöni . . .”

E jelenet után, betegágyából felkelve az újdonsült fejedelem sátrába érkezik az éleseszű és fejlett politikai érzékű fejedelemasszony, Bornemissza Anna. Párbeszédük témánkat érintő része:

— S vajon az a becsületes condrás székely mi jóért jött? . . . nagyon furfangosnak látszik előttem a képe; a székely, mikor legeggyűyűbb képet csinál, akkor legravaszabb . . .

— Ez az oláhfalusiak követe.

E szóra Anna sem állhatá meg, hogy el ne mosolyodjék.

— A jó oláhfalusiak, folytatá kacagva Apafi, akik lepedővel hordják a templomban a világot, s agyonverik a zsebórárt.

— Ah, sokat ráfognak szegényekre, mi nem való. Csak az eszük járása furfangos.

— De az csak igaz, hogy a lajtorját keresztbe vitték át az erdőn.

— Igen, mert a kapitány megölték nekik az erdőpusztítást, ellenben kivetette rájuk, hogy varjúfejeket szedjenek, ők tehát keresztbe vitték át az erdőn a hácsót fészket szedni, s ami fa közé esett, azt levágták előtte.

— Ezt jól kimagyaráztad, de az csak nem tagadható, hogy a hegyen nem szántják végig a földjeiket, attól tartva, hogy mire a szélére érnek, felbillenik velők a föld.

⁵Morvai Péter: Az Ecsedi-láp egykori élete a mai népnyelv tükrében. Ethnographia, 49. évf. 315. old.

⁶Luby Margit: A parasztlelet rendje. Bp., 1935. 26. old.

⁷Morvai Péter: Kádárta helynevei. Dunántúli Szemle, 1940. 1—2. sz. Veszprém vármegyei Füzetek 1. Veszprém, 1940. 53. old.

PÁLYÁZAT

A múzeumi pályázat értékelése

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum, a Nemzeti Múzeum, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa és a KISZ KB 1984-ben bocsátotta ki az 1985—1986. évekre szóló országos pályázati felhívását, s kijelölte az általa javasolt kiemelt témákat. A polgári demokratikus forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság időszaka; Az ifjúsági szervezetek és mozgalmak a két világháború között; Kulturális egyesületek és tevékenységformák 1920—1944-ig; Az életmódváltozások a felszabadulástól napjainkig; Az MKP és az SZDP helyi szervezeteinek megalakulása, a magyarországi népfrontmozgalmak története; A DISZ, illetve a KISZ, valamint a MADISZ, a SZIM és rétegszervezetek (SZIT, EPOSZ, Diákszövetség, MEFESZ) története; A mezőgazdasági termelősövetkezetek története. E kiemelt témákon kívül természetesen lehetett pályázni egyéb, szabadon választott témával is.

A pályázati rendszer — a korábbi évekhez hasonlóan — most is kétlépcsős. A pályázatok két példányát kellett elküldeni a megyei múzeumokhoz, illetve a megyei KISZ-bizottságokhoz, itt történt az első minősítés, és csak a legjobb dolgozatokat továbbították a megyék az országos döntőbe, a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumhoz.

A bírálóbizottságnak nem volt könnyű dolga, hiszen a II. fordulóban 304 dolgozatot — 116 felnőtt pályázó és 188 fiatalok pályázói írását — kellett mérlegelnie. A pályázatok egyenkénti értékelését a szaklektorok végezték el, s az ő javaslataik alapján döntött a bizottság, amikor a következő pályamunkákat díjazta.

Felnőtt egyéni kategória:

I. díj (10 000 Ft)

JUHÁSZ ISTVÁN (Karácsond): *Puky Miklós élete* című dolgozata. A szerző Heves megye méltatlanul elfelejtett nagy szülöttének állít emléket. Puky Miklós a reformkor kiváló politikusa s a szabadságharc nagy egyénisége volt. A pályázó módszeres és alapos forráskutatással írta meg az életrajzot. Jegyzetapparátusa és szakirodalmi adatfeltárása kimagasló értékű.

II. díj (6000 Ft)

SZAKÁLY GYULA (Győr): *Gondolatok a győri gazdasági elitről 1900 és 1940 között* című pályázata egy kitüntetett rétegnek, a „győri elitnek” a körében végezte, meghatározta az „elit” fogalmát, kikből állt ez — a városban legtöbbször adózó — réteg, milyen volt anyagi helyzete és anyagi helyzetük forrásai, s mennyiben befolyásolta ez a réteg környezete gazdasági-politikai formálódását. A dolgozat gazdag forrásanyagra támaszkodik, elemzései s módszerei tudományos igényűek, s bőséges szakirodalmat sorakoztat fel.

KECSKÉS ATTILÁNÉ (Győr): *Pattantyús-Ábrahám Imrének*, a kiváló műszaki felkészültségű vezetőnek életútját rajzolta meg dolgozatában. Pattantyús-Ábrahám Imre egyike volt azoknak, akik legtöbbször tettek a magyar ipar fejlesztése érdekében, s akinek oktatói tevékenysége nyomán számos kiváló szakember került a pályára. Ezért fontos, hogy élete és tevékenysége minél szélesebb körben legyen ismert, s ezen a területen úttörő munkát végzett a dolgozat írója. Az is nagy érdeme a pályázatnak, hogy eloszlatja a félreértést, mert sokan összetévesztik a szintén mérnök és tudós bátyjával, Pattantyús-Ábrahám Gézával. A szerző eddig ismeretlen dokumentumok birtokában dolgozott, s ért el kiváló eredményt. Elemzései tárgyúak, jegyzetapparátusa szakszerű és megalapozott.

BALOGH LÁSZLÓ (Tatabánya): a Piszke és Látatlan községek egyesítésével kialakult *Látatlan nagyközségről* írt több mint 200 oldalas *tanulmánya* a város csaknem 700 éves történetét fogja át. Munkája során a különböző történelmi korszakokban a társadalmi rétegek gazdasági-politikai életének változásait kíséri figyelemmel. A dolgozat legértékesebb fejezete, a városi munkásmozgalmak történetének kiegészítése, amelyet új dokumentumfeltárások alapján végez el a szerző. Helytörténeti jelentősége is számottevő: a helységnek kialakulásának pontos elemzését is megtaláljuk a dolgozatban.

III. díj (4000 Ft)

TOLNAY GÁBOR (Mezőtúr): *A Nagyatádi-fele földreform végrehajtása Jász—Nagykun—Szolnok vármegyékben* című pályázata a magyar nemzeti történelem — tendenciózusan negatívvá tett — fejezetére, a Nagyatádi-fele földreform megyei vonatkozásaira irányítja a figyelmet. A megyén belüli földbirtok-elosztást a

tárgyalt korszakon belül a megyei közigazgatási rendszer keretében vizsgálja, így éri el azt, hogy a különböző területek közötti különbségek érzékelhetőbbek. A járásokban végbemenő változások összességét az egész megyére vonatkoztatja, következtetései korrektek, és megfelelnek a jelenkori történelemszemléletnek. Statisztikai szemléletanyagja szorosan illeszkedik a tartalomhoz, kiegészíti, s a jegyzetapparátusban felsorolt adatok sok újat, eddigi ismeretlen feltárásokat tartalmaznak.

BALOGH LÁSZLÓ (Rohod): dolgozata *Szentpétery Zsigmond pályaképét* rajzolja meg, halálának 125 évfordulója emlékére. Az értékes színház történeti feldolgozás nagyon sok új ismeretanyagot hoz felszínre, így munkája nemcsak egyszerű életrajz, hanem a magyar színházi élet egyik jelentős korszakát is bemutatja. Megidéri a kor szellemét, s a dolgozathoz csatolt dokumentummelléletek némi színházi, műsorpolitikai adalékkal szolgálnak.

HÁRS JÓZSEF (Sopron): pályázatának gerince a *Fabricius Endre által, 1842—1844 között tollba mondott latin nyelvű család történet*. E latin eredetű írásból német nyelvű kivonat is készült, de magát a művet latin eredetiből fordította — Petőfi barátja — Fabricius Endre, magyar nyelvre, amelynek példánya a soproni Liszt Ferenc Múzeum gyűjteményében található. A pályázó ezt a szöveget közli forma- és szövegűben, s kiegészíti egy bevezető tanulmánnyal, jegyzetekkel, különböző mutatókkal, a családja részletezésével és jelentős mennyiségű fényképpel. A szerző tudományos felkészültsége szembeötlő. A 23 oldalas bevezetője nemcsak a család történetét vizsgálja, de olyan művelődéstörténeti ismereteket is nyújt, ami túlnő azon, amely céllal közreadta az eredeti írást. Külön érdeme a pályázónak, hogy kiemelte a múzeumi archívanyagból a kéziratot, s általa egy olyan reformkori társadalmi rétegre irányította a figyelmet, amely feltétlenül a haladást szolgálta.

Ifjúsági egyéni kategória

II. díj (6000 Ft)

NAGY ENIKŐ (Sopron): *Sopron helyzete, magatartása a Rákóczi-szabadságharcban*. A dolgozat kiemelkedik az ifjúsági pályázatok mezőnyéből. A témával kapcsolatos kutatásai széles körűek, alaposak. Stílusa nagyon jó, jól szerkeszt, s kiválóan kezeli a főként levéltári forrásanyagot. Alapos felkészültségű, megírt munka. Írójának érdemes lenne továbbiakban is kutatómunkával foglalkoznia.

III. díj (4000 Ft)

KOCSIS MÁRTA (Szeged): *1944. október 12-e emlékére* című dolgozata Csongrád megye felszabadításának krónikáját írja le. Jórészt a helyi sajtó anyagából dolgozik, de felhasznál egyéb forrásmunkákat is, ezek egy részének szövegét beleépíti a dolgozatba. Különösen a felszabadulás utáni időszak dokumentálására fekteti a hangsúlyt. Jó a forrás- és irodalomjegyzéke, ügyesen szemléleteti mellékleteiben a felszabadulást megelőző harcokat, majd magát a felszabadulást követő harcot.

TIMAR JUDIT (Hajdúszoboszló): a Hajdúszoboszló című lapban megjelent írások alapján építi fel dolgozatát (*Sajtókép és társadalmi valóság*). Gondosan kiválogatja azokat az írásokat, amelyeket használ, de mielőtt ezek elemzéséhez látta, a lap szerkesztési módszereit bírálja. A tárgyalt időszak mindössze tíz év sajtóanyaga, természetesen, hogy ez nem elegendő arra, hogy helyesen értékelje a lap munkáját. Sikerültebb része a dolgozatnak, amikor rátér az igazi mondanivalóra. „Célom annak bemutatása — írja az előszavában —, hogy hogyan tükrözi ez az újság a városi életet, gazdasági, társadalmi, politikai változásait, fejlődését.” Bőséges repertóriumanyag alapján próbálja mindezt megrajzolni, nem mindig egyforma sikerrel, mert nem ismeri elég jól azt a történelmi-politikai hátteret, amelybe illesztve lehet csak megismertetni az adott város fejlődését. Ezek ellenére a dolgozat jó, nagyon sok munka fekszik benne, vannak egészen újszerű megállapításai és a maga nemében hézagpótló írás.

NAGY ENIKŐ (Sopron): *Sopron város idegenforgalma*. Alapos forrásfeltárással, jó helyismerettel, kiváló elemzéssel, színvonalas dolgozatot készített. Írásában felmérte Sopron város idegenforgalmának fejlődését és mérlegelte további lehetőségeit. A vizsgált földrajzi terület is kedvezett a pályázónak. Sopron egyike azon városoknak, ahol a legnagyobb az idegenforgalom, s a fejlődés is itt mérhető fel a legjobban.

Az **Ifjúsági csoportos kategória** megosztott **III. díját** négy miskolci pályázat kapta: írói mindannyian a Miskolci Építőipari Szakközépiskola tanulói, második és harmadik osztályosok és a Molnár Béla Ifjúság Ház helytörténeti szakkörének tagjai. TOKAJI ZSOLT a *tiszaluci mgtsz gazdaságtörténetét* dolgozta fel, GYENGE MARGIT a *Tiszamenti Mgtsz történetével* foglalkozott, SZECHENYI ZSOLT és TÓTH ZSOLT közös dolgozata a *volt kazinycarcikai Lichtenstein-birtok gazdálkodási viszonyait* elemzi, NAGY EMESE és JÓZSA MARIANNA szerzőpáros a *miskolci kereskedők és gazdák köréről* a *Gazdakörrel* ír. A dolgozatok általános jellemzői, hogy igen sok új adatot tartalmaznak, íróik témaválasztása dicséretes, és biztos érzékeléssel összegezik megállapításaikat, amelyek csaknem minden esetben helytállóak. A dolgozatok színvonala arra enged következtetni, hogy felkészült tudományos irányítással írták a szerzők pályázataikat. A Molnár Béla Ifjúsági Ház helytörténeti szakkörétől évről évre nagyszámú pályázat érkezik. Igen sok köztük a díjnyertes. A szakmai bírálók több alkalommal dicsérték és kiemelték a helytörténeti szakkör irányítását, s nem egyszer javasolták, hogy a szakkör, a vezető és a szakkör tagjai is megérdemelnék a dicséretet, akár együttes díjazás keretében is.

Pályázati felhívás

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a Magyar Történelmi Társulat és az Országos Közművelődési Központ Szakkönyvtára **egyesülettörténeti pályázatot hirdet**. A pályázat célja, hogy hozzájáruljon a helyi társadalom múltjának, közösségi tevékenységi fórumainak feltárásához s ezen keresztül a társadalom autonóm szerveződési formáinak, hagyományainak, értékeinek jobb megismeréséhez.

Pályázni lehet *polgári kori helyi, gazdasági, társadalmi, művelődési egyesületek, egyletek történetéről készülő tanulmányokkal*. Eddig még nem publikált, vagy megjelenés alatt álló, maximum 60 gépelt oldalnyi terjedelmű munkák beérkezését várjuk. A beérkező pályaművek színvonalától függően tervezzük a pályadíjak kiadását: 1 db 10 000 Ft-os díj, 2 db 5000 Ft-os díj, 3 db 3000 Ft-os díj, továbbá különdíjak, esetenként 2500 Ft értékben.

A pályázat jelíges. A szerző nevét, foglalkozását, lakcímét tartalmazó borítékot kérjük mellékelni a 2 példányban beküldendő pályaműhöz. A pályaműveket 1988. április 30-ig kell beküldeni az Országos Közművelődési Központ Szakkönyvtára címére: 1251 Budapest, Pf. 33.

Eredményhirdetés: 1989 tavaszán. A pályázatot meghirdető intézmények elősegítik a legszínvonalasabb pályaművek megjelentetését. Részletes pályázati útmutató levélben igényelhető az Országos Közművelődési központtól (Pelsőczy Ágnesnél, a 151-348-as telefonon).

Hazafias Népfront Országos Tanácsa

Magyar Történelmi Társulat

Országos Közművelődési Központ Szakkönyvtára

A Kisteleki-alapítvány pályázati felhívása szegedi helyismereti munkára

A Kisteleki Ede emlékezetére alapított pályadíjat ötödször 1990. november 26-án, a névadó születésnapján osztjuk ki. Fölhívjuk a Szeged múltjával, jelenével, jövőjével foglalkozó kutatókat, hogy pályamunkáikat 1990. május 31-ig *ajánlva* küldjék meg.

A feltételek a következők:

1. Csak kiadatlan, a pályázat céljára, első példányban készült, legalább 4, legfeljebb 10 ív (egy ív 22 gépelt lap, 26 sorral, soronként 60 betűhellyel) terjedelmű, Szegeddel kapcsolatos mű nyújtható be. 2. A pályamű tárgyát nem szabjuk meg. A tárgyválasztást (új tárgykörök földolgozását, új források feltárását, új szempontok érvényesítését) értékeljük. 3. A bizottság egy *díjat* (15 000 Ft), két — egyenként 8000 Ft-os — és két — egyenként 5000 Ft-os — *jutalmat* ad ki. 4. A díjnyertes és jutalmazott pályaművek a Somogyi-könyvtár állományába kerülnek. 5. A pályázat jelíges; a szerző nevét a dolgozat nem tartalmazhatja. Nevét és címét zárt borítékban mellékelje. Nem vehet részt a pályázaton, aki pályaművének tárgykörében korábban már közleményt jelentetett meg. 6. A bizottság döntését titkos szavazással hozza. 7. A díjazottakat levélben értesítjük, a közvéleményt pedig a díjkiosztásról a Délmagyarország és a Csongrád Megyei Hírlap hasábjain tájékoztatjuk.

A Kisteleki-alapítvány bírálóbizottsága
Szeged, Somogyi-könyvtár 441. pf. 6/01

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL: *Pozsgay Imre:* Ki a magyar ma? — Perczel Miklós — A Soroksári út története — A falukutatás hagyományai és jelene Sárospatakon — Fejezetek a repülés pécsi eszendeiből — A sportszerű népi játékokról — Az aprófalvak mai helyzete — Kiegészítés és nemzedettudat — A Százados úti lakótelep — Szerelmi jóslások Makón és környékén — Karácsonyi köringyálás Hajdúdorogon — A határainkon kívüli magyarok néprajzi kutatása — Művelődéstörténet és falukutatás — A Sárospataki Népfőiskolások találkozója — Történelmi vetélkedők Budapesten — Honismereti szakkörvezető-képzés — Könyvespolc — Honismereti Bibliográfia — A Honismeret 1987. XV. évfolyamának tartalomjegyzéke.

Gravitáció

Tóthpál Gyula (Pozsony) felvétele

HONISMERETI ÉVFORDULÓNAPTÁR 1988

1613. A XXVII. törvénycikk, II. Mátyás dekrétuma, első ízben foglalkozik a Tisza árvizeivel és a Tisza menti megyék árvédelmi feladataival.
1688. Magister Herold Edler von Blumenfeld megnyitja a „Szent Háromság-hoz” címzett gyógyszerterázt Pesten, a mai Váci u.—Kígyó u. sarkán.
1713. Kőszegen a pestisjárvány emlékére felállítják a mai Köztársaság téri Szent Háromság szobrot.
1763. Mária Terézia megszervezte Szempcen a Collegium Oeconomicumot, az első gazdasági-műszaki szakiskolát.
1763. Az első lottójáték Budán.
1813. A pesti orvosi karon először adtak ki szülészmesterei oklevelet.
1813. *Fazola Frigyes* (Fazola Henrik fia) felépítette az újmassai nagyolvasztót, mely ma hazánk egyetlen kohászati ipari műemléke.
1838. Rákoson megkezdte működését a Miesbach-téglagyár, a mai Magnezit-ipari Művek jogelődje.
1838. Megkezdte működését a Drasche-téglagyár.
1863. A helytartótanács engedélyt adott a Pesti Közúti Vaspálya Társaságnak, hogy lövontatású vasutat építsen a Széna (ma Kálvin) tértől a Váci országúton át Újpestig.
1888. Megalakult a Magyar Turista Egyesület.
1913. Megalakult a Magyar Általános Gépgyár RT. (XIII. Váci út 143. sz.)
1938. Felépült a Fővárosi Autóbuszüzem Hamzsabégi úti garáza.
1963. Megnyílt a siófoki Beszédes József Vizgazdálkodási Múzeum.
1963. Ez évben érték el Algyőn a legjelentősebb földgázkutatósi eredményeket.
2. 1838. *Századunk* címmel önállósult a *Hírnök* melléklapja. Ismeretterjesztő, irodalmi és kritikai írásokat tettek közzé írói.
17. 1763. A helytartótanács elrendelte, hogy a megyei fizikusok (orvosok) írják össze a magyarországi gyógyvizeket és -fürdőket.
23. 1838. Brassó epicentrummal nagy földrengés volt Erdélyben, melyet mintegy 600 km-es körzetben éreztek meg az emberek.

FEBRUÁR

10. 1963. *Szolnokon* ünnepélyesen felavatták az új közúti Tisza-hidat.
- 11—14. 1913. 6000 munkás sztrájkolt a csepeli Weisz Manfréd töltenygyárban bér-emelésért és az egészségesebb munkakörülményekért.
13. 1963. Első ízben adták át a szép magyar beszéd jutalmazására a Péchy Blanka által alapított Kazinczy-díjat.
23. 1913. Polgár Izsó nyomdász elnökletével megalakult a Magyarországi Eszperantista Munkások Egyesülete.

MÁRCIUS

1763. Megkezdtek az egri liceum építését.
1888. Levonult a Tisza egyik legnagyobb árvize, melynek tetőzése a felső és a középső Tiszán több helyen 1970-ig mértékadó árvízszint volt.
1938. Megindult a Márciusi Front lapja, a *TOVÁBB*.
13. 1838. A Duna völgyét végigpusztító jeges árvíz e napon érte és öntötte el Pestet és Óbudát.
20. 1488. Augsburgban megjelent Thuróczi János *Chronica Hungarorum*. A magyarok történetét Mátyás koráig feldolgozó humanista műből Brunnben június 3-án még egy kiadás készült.
1963. Megkezdte működését Vácott a Dunai Cement- és Mészművek.

JANUÁR

1. 1538. Bécsben megjelent Pesti Gábor hatnyelvű szótára.
1863. Megjelent *A Hon* címmel Jókai Mór politikai, nemzetgazdasági és irodalmi napilapjának első száma.

MÁJUS

1838. A hónap közepén megjelent Szé-

chenyi István *Néhány szó a lóverseny körül* című műve.

11. 1888. Miniszteri rendelet jelent meg, mely szerint minden postai küldeményt bélyeggel kell bérmentesíteni.

1963. Az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletet hozott a muzeális tárgyak, emlékek védelméről.

JÚNIUS

7. 1838. Pesten megtartották az első akadályversenyt.
8. 1863. A Budapesti Hajós Egylet megrendezte az első dunai evezősversenyt.
11. 1713. A budai Várban felavatták a Szentháromság-emléket.
16. 1913. Megnyílt a városligeti Széchenyi fürdő.
28. 1763. Komárom epicentrummal földrengés volt mintegy 90 ezer km²-es területen.

JÚLIUS

1788. Megjelent a *Magyar Museum* első száma Kassán.
1888. Baross Gábor javaslatára létrejött a XXXI. sz. törvény, mely kimondta, hogy Magyarországon telefonhálózat nem lehet többé magánkézben.
1. 1863. Megkezdte tényleges működését a Magyar Földhitel Intézet.
1963. Megalakult a Csepel Vas- és Fémművek Híradástechnikai Gépgyára.
15—21. 1913. A pécsi bányászok sztrájkja, amely az egész megyére kiterjedt.
15. 1913. Megalakult a Magyar Sísövetség.
21. 1763. Létrehozták az első állami árvaházat.

AUGUSZTUS

1813. Pesten megtartották az első magyarországi szerb nyelvű színházi előadást.
3. 1913. Budapesten megalakult a Magyarországi Munkásműkedvelők Szövetsége.
4. 1863. Ganz Ábrahámot Buda díszpolgárává választották.
5. 1813. Elhelyezték a gellérthegy csillagda alapkövét.
14. 1963. Új közúti hidat avattak a Tiszán Záhony és Csap között.
20. 1963. Bekapcsolták az ország villamosenergia-hálózatába a Szabolcs-Szatmár-megyei Aporliget községet, s ezzel befejeződött a falvak villamosítása.
22. 1963. Miskolcon felavatták a 73 m magas avasi kilátótornyot.

SEPTEMBER

1. 1863. A segesvári gimnázium mellett megnyílt az ország első középiskolai tornaterme.
4. 1913. Megjelent a *Bányamunkás* (Bergarbeiter) első száma. A lap a magyar-

országi bányamunkások érdekeit képviselte.

OKTÓBER

8. 1788. Megjelent a *Magyar Mercurius* első száma.
16. 1913. Üzembe helyezték az Óbudai Gázgyárat.
21. 1888. Megalakult a Balatontavi Gőzhajózási RT.
28. 1863. A siófoki közúti híd alatti Sió-zsilipet nagy ünnepélyességgel üzembe helyezték. Innen számítható Siófok nyaralóhelyé alakulása.

NOVEMBER

14. 1963. A kormány határozatot hozott a földalatti gyorsvasút építésének folytatására.
16. 1888. A Magyar Testgyakorlók Köre (MTK) alakuló közgyűlését tartotta Budapesten.
30. 1913. A Magyar Turista Szövetség megalakult.
1963. Átadták a forgalomnak Budapest első gyalogos aluljáróját, az Astoria Szállónál.

DECEMBER

2. 1913. Bárczy István polgármester elnökletével megalakult a Budapesti Sport Egyesület (BSE).
22. 1963. Felavatták a rudabányai vasérc-törő és -osztályozó művet.
26. 1838. Alakuló közgyűlését tartotta a Pesti Hengermalom Társaság.
27. 1913. Megkezdte működését az első jelentékeny közművelődési könyvtár, a Szabó Ervin Könyvtár 2. sz. fiókja az Almássy téren.

x = született, + = meghalt

- x 1638. *Apor István* (Altörja), erdélyi nagybirtokos főúr, jelentős alapítványokat tett (+ Nagyszében, 1704. nov. 10.)
x 1638. *Friedelius János* (Sopron), tanár, természettudós, az első magyar antropológiai témájú mű írója (+ Sopron, 1719.)
x 1638. *Váradi Mátyás* (Sóvárad), pap, orvos, (+ Kézdivásárhely, 1684. után)
x 1713. *Adami János Jakab* (Lőcse), ev. lelkész, méhészt, (+ Besztercebánya, 1792. júl. 4.)
x 1738. *Kis Gergely* (Backamadaras), ref. főiskolai tanár (+ Székelyudvarhely, 1787. április 25.)
x 1813. *Ibász Dániel* (Dém), honvédtiszt (+ Collegno al Baraccone, 1881. ápr. 10.)
x 1813. *Luppi János* (?), fregatt-kapitány, a torpedó feltalálója (+ 1875.)
x 1813. *Petrás Ince János* (Forrófalva), lelkész, folklorista, nyelvész (+ Klézse, 1886. szept. 6.)
x 1813. *Poeltenberg Ernő* (Bécs), osztrák születésű honvéd tábornok, vértanú (+ Arad, 1849. okt. 6.)

- x 1813. *Vári Szabó Sámuel* (Felsőörs), ref. lelkész, növénynevelő (+ Tiszaföldvár, 1894. jan. 15.)
- x 1838. *Áldor Imre* (Pest), publicista, történelmi író (+ Újpest, 1928. dec. 31.)
- x 1838. *Ambrózy Béla* (Temesgyarmat), föld-birtokos, méhész (+ Temesvár, 1911. jan. 18.)
- x 1838. *Brandt József* (Pósfalva), orvos, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1912. jún. 12.)
- x 1838. *Dalnoki Béni* (Szabadka), operaénekes (+ Bp., 1941. jan. 29.)
- x 1838. *Láng Fülöp* (Nagykanizsa), operaénekes (+ Bp., 1900. máj. 19.)
- x 1838. *Linzbauer István* (Kassa), építész (+ Bp., 1880. nov.)
- x 1838. *Szederkényi Nándor* (Eger), újságíró, politikus, helytörténész (+ Bp., 1916. ápr. 24.)
- x 1863. *Benedek János* (Nyírbalkány), újságíró, költő (+ Bp., 1926. márc. 13.)
- x 1863. *Franek Gábor* (Trubek), karnagy, zeneszerző (+ 1930.)
- x 1863. *Silberberg Ignác* (Arad), nyomdász, a munkásmozgalom résztvevője (+ Bp., 1932. jan. 31.)
- x 1863. *Szabó Kálmán* (Érsekújvár), kertész (+ Bp., 1940.)
- x 1863. *Szalóki Elek* (?), színműíró, (+ Győr, 1921. jan. 24.)
- x 1863. *Varsányi Gyula* (Nógrádvarsány), költő, író, újságíró (+ Bp., 1908. aug. 21.)
- x 1888. *Büszke Kocsis Miklós Barabás* (?), mesemondó, énekes (+ Magyaró 1967.)
- x 1888. *Konkoly-Thege Sándor* (Szántó), gazdasz-állattenyésztő, egyetemi tanár, (+ Bp., 1969. febr. 3.)
- x 1888. *Nagy Dániel* (Arad), újságíró, író (+ Bp., 1944.)
- x 1888. *Peterdi István* (Bp.), költő, műfordító (+ Bp., 1944.)
- x 1888. *Schill Imre* (Bp.) belgyógyász, kórházi főorvos, (+ Bp., 1954. okt. 11.)
- x 1898. *Fejős Pál* (?), filmrendező (+ New York, 1963. ápr. 25.)
- x 1898. *Komor András* (Bp.), költő, író, kritikus (+ Bp., 1944. okt. 22.)
- x 1898. *Kováts Albert*, (Szentendre), nyelvész, pedagógus (+ Bp., 1972. jún. 2.)
- x 1898. *Magaziner Pál* (Bp.), gyáros, magashegymászó, turistairó (+ Günskirchen, 1945. ápr.)
- x 1898. *Rábaközi Rigó Gábor* (Bp.), karmester, zenekarvezető (+ Bp., 1968. jan. 17.)
- x 1908. *Benedek Pál* (Bp.), mérnök (+ Bp., 1942. aug. 30.)
- x 1908. *Göndör Bertalan* (?), festő, grafikus (+ Mauthausen, 1945. márc.)
- x 1908. *Varga István* (Kaposvár), költő, műfordító (+ Nagycenk, 1945. febr. 4.)
- x 1913. *Capa Róbert* (Bp.), fényképész, fotoreporter (+ Vietnam, 1954. máj. 24.)
- x 1898. *Novotny Emil Róbert* (Marosvásárhely), festő, (+ Bp., 1975. aug. 15.)
- x 1908. *Matei Aurél* (Debrecen), szobrász (+ Bp., 1959. máj. 1.)
2. x 1913. *Terényi István* (Bp.), kiadói szerkesztő, műfordító (+ Bp., 1973. nov. 2.)
3. x 1913. *Bakalár István* (Cserhátszentiván), az ellenállási mozgalom résztvevője (+ 1944.)
4. x 1863. *Apáthy István* (Pest), zoológus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Szeged, 1922. szept. 27.)
5. x 1928. *Gellért László* (Beled), pedagógus (+ Bp., 1971. febr. 8.)
7. x 1838. *Györy Vilmos* (Győr), lelkész, író, műfordító, akadémikus (+ Bp., 1885. ápr. 14.)
8. x 1898. *Klauber Józsefné Löwinger Ilona* (Bp.), újságíró (+ Bp., 1969. júl. 11.)
9. x 1813. *Kuthy Lajos* (Érmihályfalva), író, akadémikus (+ Nagyvárad, 1864. aug. 27.)
- x 1888. *Darányi Gyula* (Bp.), orvos, egyetemi tanár (+ Bp., 1958. jan. 12.)
10. x 1738. *Szabó András* (Nemesnyék), rk. püspök (+ Kassa, 1819. szept. 28.)
11. x 1838. *Horovitz Lipót* (Rozgony), festő (+ Bécs, 1917. nov. 16.)
- x 1888. *Kutor Ferenc* (Nagyatád), zeneszerző, karnagy, pedagógus (+ Pécs, 1970. nov. 1.)
12. x 1888. *Virágh Árpád* (Bp.), filmoperatőr (+ Capri, Olaszó. 1930. máj. 31.)
- x 1898. *Jeges Ernő* (Torontálvásárhely), festő, grafikus (+ Bp., 1956. nov. 16.)
15. x 1888. *Novák Ede* (Bp.), építész (+ Bp., 1951. nov. 19.)
- x 1898. *Buzna Dezső* (Nagytapolcsány), állatorvos, mikrobiológus (+ Bp., 1976. nov. 7.)
- x 1913. *Bíró László* (Bp.), belgyógyász (+ Bp., 1971. aug. 21.)
16. x 1838. *Óreg János* (Pátka), tanár, filozófiai, pedagógiai és jogi író (+ Debrecen, 1911. máj. 4.)
17. x 1838. *Németh Antal* (Beic), pedagógus (+ Győr, 1902. jan. 21.)
- x 1863. *Szentgáli Gyula* (Szeged), zeneszerző, zenepedagógus (+ Miskolc, 1919. szept. 24.)
18. x 1898. *Andrássy Klára* (Bp.), újságíró (+ Dubrovnik, 1941. ápr.)
- x 1938. *B. Szabó Edit* (Debrecen), szobrász (+ Bp., 1975. ápr. 18.)
19. x 1838. *Beke Antal* (Barót), történetíró, kánonok (+ Gyulafehérvár, 1913. máj. 9.)
21. x 1913. *Gömöri Béla* (Székesfehérvár), fül-orr-gégész szakorvos (+ Bp., 1974. jún. 18.)
22. x 1838. *Fejes István* (Legenye), egyházi író, költő, műfordító, püspök (+ Sátoraljaújhegy, 1913. nov. 30.)
- x 1908. *Szegő István* (Nyíregyháza), író, költő, műfordító (+ Bp., 1969. jún. 10.)
23. x 1813. *Turóczi Mózes* (Kézdivásárhely), rézműves, 1848-as szabadságharcos (+ uo., 1896. máj. 16.)
- x 1898. *Széchenyi Zsigmond* (Nagyvárad), vi-

Január

1. x 1888. *Papp Gyula* (Érmihályfalva), geodéta (+ Bp., 1954. márc. 4.)

- lágjáró utazó, vadász, író (+ Bp., 1967. ápr. 24.)
- x 1908. *Konecsni György* (Kiskunmajsza), festő, grafikus, (+ Bp., 1970. jan. 29.)
- x 1918. *Timár Lajos* (Zágráb), botanikus, (+ Szeged, 1956. szept. 18.)
24. x 1763. *Édes Gergely* (Madar), költő, ref. lelkész (+ Tiszatarján, 1847. okt. 20.)
25. x 1888. *Sólyom Barna Zoltán* (Tiszafüred), vegyész-mérnök (+ Bp., 1960. júl. 16.)
27. x 1898. *Szeniczai Lajos* (Bp.), gépészmérnök (+ Bp., 1960. jan. 17.)
29. x 1838. *Fölser István* (Pest), mérnök, műegyetemi tanár (+ Bp., 1907. okt. 17.)
- x 1888. *Hikádé Aladár* (Bp.), villanyszerelő, a KMP egyik alapító tagja (+ Bp., 1970. júl. 13.)
- x 1928. *Lászlóffy Kata* (Bp.), színésznő, műfordító (+ Párizs, 1962. márc. 20.)
- x 1928. *Szántó Tibor* (Pécs), író (+ Bp., 1970. febr. 26.)
30. x 1838. *Muvaközy Imre* (Kecskemét), szőlő- és gyümölcsstermelő, gazdálkodó (+ Szikra, 1909. aug. 22.)
- x 1863. *Diósy Béla* (Nagyvárad), zenekritikus (+ Bp., 1930. ápr. 19.)
- x 1908. *Gerendás Mihály* (Tápiószéle), biokémikus, egyetemi tanár, fotóművész (+ Visegrád, 1976. jún. 16.)
- Február**
1. x 1918. *Kerekgyártó Elemér* (Debrecen), filozófus (+ Párizs közelében, 1962. nov. 23.)
2. x 1888. *Varga Oszkár* (Újpest), szobrász (+ Bp., 1955. nov. 30.)
- x 1898. *Tokody László* (Bp.), mineralógus, krisztallográfus, akadémikus (+ Bp., 1964. ápr. 15.)
- x 1913. *Szabó Erzsébet* (Bp.), művészettörténész, (+ 1972.)
4. x 1898. *Tóth Aladár* (Székesfehérvár), zenetudós, az Operaház igazgatója (+ Bp., 1968. okt. 18.)
- x 1913. *Sebes György* (Szeghalom), tisztviselő, a munkásmozgalom harcosa (+ Lerida, Spanyolo., 1938. ápr. 4.)
5. x 1788. *Kisfaludy Károly* (Tét), író, költő, akadémikus (+ Pest, 1830. nov. 21.)
- x 1838. *Kalocsa Róza* (Kovácsháza), író, pedagógus (+ 1909.)
- x 1888. *Fricsay Richárd* (Bécs), karmester (+ Bp., 1961. febr. 11.)
- x 1898. *Magyar Armand* (Bp.), nyomdász, birközöbajnok (+ Bp., 1961. febr. 12.)
- x 1898. *Hurnung Andor* (Bp.), gépészmérnök (+ Bp., 1974. jún. 26.)
- x 1913. *Gál Zsuzsa* (Ipolyság), zenei író (+ Bp., 1979. nov. 2.)
7. x 1863. *Ósz János* (Királyfalva), népmesegyűjtő (+ Marosvásárhely, 1941. dec. 26.)
- x 1888. *Csepai Károly* (Szolnok), belgyógyász (+ Bp., 1972. nov. 29.)
8. x 1863. *Tomcsányiné Czukrász Róza* (Kolozsvár), pedagógus (+ ?)
- x 1888. *Korach Mór* (Miskolc), vegyész-mérnök, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1975. nov. 29.)
- x 1908. *Móra Mihály* (Dunavecse), jogász, egyetemi tanár (+ Bp., 1967. szept. 18.)
10. x 1838. *Thewrewk Emil* (Pozsony), klasszika-filológus, műfordító, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1917. febr. 23.)
- x 1908. *Kis Ferenc* (Nagygéc), költő (+ Bp., 1964. jan. 9.)
11. x 1898. *Szilárd Leó* (Bp.), fizikus, biofizikus (+ La Jolla, USA, 1964. máj. 30.)
- x 1908. *Gács András* (Bp.), optikus, szakíró (+ Bp., 1976. jún. 1.)
- x 1908. *Középpessy László* (Nagyvárad), tüdőgyógyász (+ Gyula, 1969. nov. 14.)
- x 1913. *Mikes József* (Pécs), mezőgazdász, mikrológus (+ Bp., 1977. aug. 22.)
- x 1918. *Vitányi János* (Tata), író, költő, színházi kritikus (+ Bp., 1962. jan. 12.)
12. x 1863. *Jász Géza* (Jobbágyi), filozófiai író (+ Bp., 1937. febr. 11.)
- x 1888. *Alszegehy Zsolt* (Nagyszombat), irodalomtörténész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1970. jan. 14.)
- x 1898. *Koszterszitz József* (Újpest), rk. pap, főesperes, író (+ Kalocsa, 1970. jún. 3.)
13. x 1813. *Doleschall Gábor* (Losonc), orvos, növényfiziológus (+ Miskolc, 1891. ápr. 24.)
- x 1863. *Schauschek Árpád* (Szeged), művészeti író (+ Bp., 1942. máj. 29.)
- x 1918. *Berkó Sándor* (Losonc), költő, műfordító (+ SZU, 1944.)
14. x 1888. *Bartos Erzsébet* (Szolnok), pedagógus, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1972. nov. 30.)
- x 1888. *Hefty Gyula Andor* (Pozsony), tanár, turistairó (+ Bp., 1957. dec. 3.)
15. x 1838. *Együd István* (Pócsmegyer), színész (+ Vác, 1882. dec. 5.)
- x 1863. *Bukovszky György* (Tekeháza), tanár, orvos, a fertőzés megelőzésének szakértője (+ Bp., 1930. jún. 23.)
16. x 1863. *Breuer Szilárd József* (Gölnicbánya), építész-mérnök, tisztelő-szakember (+ Bp., 1931. nov. 2.)
- x 1863. *Jablonski József* (Szepesolaszi), rovarvartani kutató (+ Bp., 1943. júl. 6.)
- x 1863. *Justh Zsigmond* (Pusztaszentetornya), író (+ Cannes, Franciaó., 1894. okt. 9.)
- x 1898. *György Endre* (Nyíregyháza), író, újságíró (+ Bp., 1976. dec. 1.)
- x 1908. *Ugray György* (Dicsőszentmárton), szobrász (+ Bp., 1971. nov. 11.)
17. x 1788. *Ungvárnémeti Tóth László* (Kistokaj), költő, (+ Bécs, 1820. aug. 31.)
- x 1863. *Kmetty Károly* (Hódmezővásárhely), jogász, egyetemi tanár (+ Bp., 1929. jan. 5.)
- x 1913. *Dubovitz Dénes* (Bp.), orvos, egészségügyi szervező (+ Bp., 1973. máj. 12.)
18. x 1888. *Zsilinszky Gábor* (Békéscsaba), vegyész-mérnök (+ São Paulo, Brazília, 1953. ápr.)
- x 1898. *Sztodolnik László* (Máramarossziget), bíró (+ Bp., 1967. okt. 27.)
- x 1908. *Benedek Jenő* (Fiume), jogász (+ Pozsony, 1966. nov. 24.)

19. x 1863. *Karácson Imre* (Apácatorna), történész, orientalista, rk. pap (+ Konstantinápoly, 1911. máj. 2.)
- x 1863. *Moór Emánuel* (Kecskemét), zongoraművész, zeneszerző (+ Mont Pélerin sur Vevey, Svájc, 1931. okt. 20.)
20. x 1813. *Ormós Zsigmond* (Pécska), művészet-történeti író, akadémikus (+ Bp., 1894. nov. 16.)
22. x 1838. *Matthiász János* (Ádámföldre), szőlőnevesítő (+ Kecskemét, 1921. dec. 3.)
- x 1838. *Rieger György* (Lippa), malomigazgató (+ Bp., 1913. júl. 15.)
- x 1888. *Schwanner Jenő* (Székesfehérvár), állatorvos, egyetemi tanár (+ Bp., 1964. okt. 3.)
23. x 1918. *Balázs Béla* (Bp.), történetíró (+ Bp., 1959. júl. 15.)
- x 1928. *Szántó Pálné* (Sepsiszentgyörgy), pedagógus, újságíró (Bp., 1974. márc.)
24. x 1838. *Reich Koppel* (Verbó), főrabbi (+ Bp., 1929. szept. 22.)
25. x 1863. *Kaposi József* (Zalaapáti), irodalomtörténész (+ Bp., 1922. nov. 7.)
- x 1888. *Tavaszy Sándor* (Póka), filozófiai író, ref. teológiai akadémiai igazgató (+ Kolozsvár, 1951. dec. 8.)
26. x 1863. *Csebrenyák József* (Sátoraljaújhely), nyomdász, a magyar szocialista mozgalom résztvevője, (+ Rosenhof, Ausztria, 1947. jan. 27.)
- x 1863. *Peres Sándor* (Csengerújfalu), tanár, pedagógiai író (+ Bp., 1907. dec. 27.)
- x 1913. *Szöke Béla* (Malacka), régész (+ Győr, 1961. nov. 29.)
27. x 1913. *Kovács Vendél* (Ásvány), tanár (+ Eger, 1970. nov. 27.)
28. x 1888. *Korponay Gyula* (Keszeg), kertész-mérnök, pomológus (+ Bp., 1975. márc. 28.)
- x 1928. *Vágó Eszter* (Debrecen), régész (+ Dunaujváros, 1970. jún. 18.)
- Március**
1. x 1813. *Reitter Ferenc* (Temesvár), mérnök, akadémikus (+ Bp., 1874. dec. 9.)
- x 1888. *Herczeg Géza* (Bp.), újságíró (+ Hollywood, 1954. febr. 6.)
- x 1908. *Hegedűs Lajos* (Bp.), tanár, nyelvész (+ Bp., 1958. júl. 23.)
3. x 1898. *Óry Károly* (Újnéppuszt), famunkás, a kommunista mozgalom harcosa (+ SZU, 1941.)
4. x 1928. *Elek László* (Kemenesmihályfa), kertész-mérnök (+ Bp., 1965. dec. 14.)
5. x 1888. *Vigyázó János* (Bp.), jogász, a hazai turizmusmozgalom úttörője (+ Bp., 1962. okt. 13.)
- x 1898. *Tökés Anna* (Marosvásárhely), színész (+ Bp., 1966. dec. 25.)
- x 1908. *Bertalan Imre* (Dévaványa), újságíró (+ Bp., 1972. aug. 20.)
6. x 1888. *Banner János* (Székudvar), ősrégész, egyetemi tanár, bibliográfus (+ Bp., 1971. jún. 29.)
7. x 1888. *Kelen Hugó* (Bp.), zeneszerző (+ Bp., 1956. júl. 14.)
8. x 1888. *Mónus Illés* (Balta, Oroszo.), újságíró, szocialdemokrata vezető (+ Bp., 1944. nov. 2.)
- x 1913. *Szilás Elemér* (Szeged), iparművész, építész-mérnök, (+ Bp., 1972. júl. 20.)
9. x 1863. *Fülöp Árpád* (Nyárádszentbenedek), író (+ Ungvár, 1953. jan. 29.)
10. x 1908. *Győry János* (Bp.), irodalomtörténész, egyetemi tanár (+ Letenye, 1973. szept. 8.)
- x 1908. *Murányi-Kovács Endre* (Bp.), író, költő, műfordító (+ Bp., 1968. márc. 21.)
- x 1908. *Haller Alfréd* (Nyíregyháza), költő, vadászati szakíró (+ Bp., 1944. nov.-dec.)
11. x 1898. *Holler Mihály* (Foktő), kubikos, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1966. okt. 21.)
- x 1908. *Romhányi József* (Szár), orvos, gyermekgyógyász (+ Bp., 1976. máj. 5.)
12. x 1863. *Antbes György* (Homburg von der Höhe), operaénekes, énekpedagógus (+ Bp., 1922. febr. 23.)
- x 1908. *Pálffy Endre* (Maroshévíz), irodalomtörténész, egyetemi tanár (+ Bp., 1975. nov. 16.)
13. x 1898. *Kálló Antal* (Szeged), egyetemi magántanár (+ Bp., 1977. jan. 23.)
14. x 1838. *Kern Hermann Armin* (Liptóújvár), festő (+ Maria-Enzersdorf, 1912. jan. 16.)
- x 1913. *Lázár Dezső* (Pesterzsébet), matematikus, tanár (+ 1943.)
15. x 1763. *Uza Pál* (Mád), a királyi kúria ügyvédje, a jakobinus mozgalom résztvevője (+ 1824 után)
- x 1888. *Dalmady Zoltán* (+ Bp.), balneológus, a magyar sportorvosi mozgalom úttörője (+ Bp., 1934. nov.)
17. x 1863. *Sándor Emma* (Baja), zeneszerző, műfordító, Kodály Zoltán felesége (+ Bp., 1958. nov. 22.)
- x 1888. *Újhelyi Nándor* (Bp.), író (+ London, 1933. júl. 20.)
18. x 1863. *Szalkai Lajos* (Mátészalka), színész, színigazgató (+ Bp., 1930. jún. 21.)
- x 1888. *Csáky József* (Szeged), szobrász, (+ Párizs, 1971. máj. 1.)
- x 1908. *M. Rásky Klára* (Szombathely), paleobotanikus (+ Bp., 1971. szept. 14.)
- x 1918. *Itánus Kovács János* (Rezi), napszámos, az antifasiszta harc vértanúja (+ Észak-Erdély, 1944. szept.)
19. x 1813. *Vass József* (Zalaegerszeg), klasszika-filológus, kegyesrendi tanár, akadémikus (+ Buda, 1873. jan. 13.)
- x 1898. *Vándor Kálmán* (Szombathely), író, újságíró (+ Bp., 1949. dec. 8.)
20. x 1898. *Krammer Sándor* (Esztár), nyomdász, a kommunista ifjűmunkás-mozgalom mártírja (+ Bp., 1920. máj. 19.)
- x 1908. *Pálóczi-Horváth György* (Bp.), publicista, író (+ London, 1973. jan. 4.)
21. x 1738. *Szikszai György* (Békés), ref. pap, teológiai író, nyelvész (+ Debrecen, 1803. jún. 30.)

- x 1898. *Derkovits Gyuláné Dombai Viktória* (Bp.), író (+ Bp., 1976. aug. 23.)
- x 1908. *Lovász József* (Pásztó), gyári munkás, a munkásmozgalom részvevője (+ Moszkva, 1932.)
- x 1918. *Magyar Károly* (Feldbach, Ausztria), vegyészmérnök (+ Bp., 1969. jún. 1.)
22. x 1838. *Schultz Ferenc* (Pécs), építész, műegyetemi tanár (+ Pest, 1870. okt. 21.)
- x 1913. *Goiten (Zsigmond) Frigyes* (Bp.), hegedűművész (+ Bp., 1978. febr. 14.)
- x 1928. *Hamar Matild* (Tordas), orvos (+ Bp., 1976. febr. 6.)
- + 1963. *Székelly Mihály* (Bp.), énekművész (x Jászberény, 1901. május 8.)
- + 1978. *Ortutay Gyula* (Bp.), művelődéspolitikus, miniszter, néprajztudós (x Szabadka, 1910. márc. 24.)
23. x 1888. *Hacker Ervin* (Pozsony), jogász, egyetemi tanár (+ Miskolc, 1945. dec. 27.)
- x 1913. *Lotz János* (Milwaukee, USA), nyelvtudós, egyetemi tanár, akadémikus (+ Chevy Chase, USA, 1973. aug. 25.)
24. x 1788. *Frank Ignác* (Nagykároly), jogász, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bécs, 1850. márc. 4.)
25. x 1888. *Farkas Sándor* (Keselymező), operaénekes (+ Bp., 1970. jún. 17.)
26. x 1888. *Bánóczy Dezső* (Veszprém), színész, rendező (+ Bp., 1958. okt. 13.)
- x 1908. *Lutter Béla* (Bp.), vegyészmérnök (+ Debrecen, 1967. febr. 3.)
- x 1908. *Ráthonyi Akos* (Bp.), filmrendező (+ München, 1969.)
- x 1913. *Benkő György* (Derecske), orvos, radiológus, egyetemi tanár (+ Pécs, 1972. okt. 15.)
- x 1918. *Joviczky József* (Újpest), operaénekes (+ Bp., 1986. aug. 28.)
27. x 1898. *Zorkóczy Béla* (Moson), gépészmérnök, egyetemi tanár, (+ Bp., 1975. nov. 18.)
28. x 1888. *Schrodt István* (Bp.), gépészmérnök (+ Bp., 1962. nov. 21.)
- x 1913. *Gergely Márta* (Barcs), ifjúsági író, szerkesztő (+ Bp., 1973. máj. 22.)
- x 1913. *Hahn István* (Bp.), történész, akadémikus, egyetemi tanár (+ Bp., 1984. júl. 26.)
30. x 1763. *Pethe Ferenc* (Szentmihály), mezőgazda, szakíró (+ Szilágysomlyó, 1832. febr. 22.)
- x 1788. *Mericzay Antal* (Vác), kanonok, címzetes prépost (+ Vác, 1854. szept. 26.)
31. x 1813. *Guyon Richárd* (Bath, Anglia), honvéd tábornok (+ Konstantinápoly, 1856. okt. 12.)
- x 1888. *Fitz József* (Oravicabánya), könyvtáros, nyomdásztörténész (+ Bp., 1964. szept. 12.)
- x 1888. *Göröntsér Lajos* (Bp.), szobrász, éremművész, ötvös (+ 1976.)
4. x 1888. *Sántha György* (Kecskemét), költő (+ Kecskemét, 1974. febr. 18.)
- x 1898. *Gombás Tibor* (Nagykend), gépészmérnök (+ Bp., 1968. aug. 30.)
- x 1908. *Láng György* (Bp.), író, zeneszerző (+ Bp., 1976. ápr. 3.)
5. x 1863. *Ney Bernát* (Pápa), operaénekes (+ Bp., 1938. ápr. 11.)
- x 1928. *Demény Ottó* (Bp.), költő (+ Bp., 1975. dec. 13.)
6. x 1863. *Bruck Miksa* (Pest), festő (+ Bp., 1920. máj. 29.)
- x 1918. *Asztalos János* (Pozsony), ezredes, az ellenforradalom áldozata (+ Bp., 1956. okt. 30.)
- x 1918. *Lomniczy Dezső* (Balf), fémkohómérnök (+ Bp., 1972. nov. 25.)
7. x 1898. *Lakatos Péter Pál* (Kövágóörs), publicista, költő (+ Tapolca, 1959. aug. 26.)
8. x 1788. *Bémer László* (Kisbáka), rk. püspök (+ Ungvár, 1862. nov. 4.)
- x 1838. *Benka Gyula* (Békéscsaba), tanár, pedagógiai író, költő, újságíró, szerkesztő (+ Szarvas, 1923. ápr. 30.)
- + 1913. *König Gyula* (Bp.), matematikus, műegyetemi tanár, akadémikus (x Győr, 1849. dec. 16.)
9. x 1863. *Rätz László* (Sopron), matematikus, tanár (+ Bp., 1930. szept. 30.)
- x 1898. *Beóthy Konrád* (Gyapoly), igazságügyi orvostani kutató, egyetemi tanár (+ Pécs, 1958. júl. 5.)
- x 1898. *Görgényi Dániel* (Szászrégen), gépészmérnök, honvéd ezredes (+ Bp., 1978. febr. 18.)
10. + 1978. *Sik Endre* (Bp.), diplomata, külügyminiszter, jogász, író, történész (x Bp., 1891. ápr. 2.)
11. x 1838. *Mayer Emil* (Vihnye), malomigazgató (+ Debrecen, 1903. febr. 10.)
- x 1908. *Székelly Tibor* (Bp.), író, újságíró (+ Ágfalva, 1945. jan. 22.)
12. x 1838. *Tóvölgyi Titusz* (Eger), író, újságíró (+ Bp., 1918. febr. 15.)
- x 1898. *Kaszab Anna* (Jászárokszállás), színész (+ 1975.)
13. x 1888. *György Ernő* (Nagyvárad), jogász, szakíró (+ Bp., 1977. okt. 14.)
- + 1838. *Karacs Ferenc* (Pest), térkép- és rézmetsző (x Püspökladány, 1770. márc. 16.)
14. x 1908. *Laborcz Ferenc* (Bp.), szobrász (+ Bp., 1971. nov. 30.)
15. x 1888. *Kertész Jenő* (Mencshely), fogorvos (+ Bp., 1969. aug. 5.)
16. x 1838. *Wagner Sándor* (Pest), festő (+ München, 1919. jan. 19.)
17. x 1813. *Forró Elek* (Sepsiangyalos), honvéd ezredes (+ Abony, 1893. jan. 25.)
- x 1863. *Töry Emil* (Pest), építész (+ Bp., 1928. máj. 31.)
18. x 1813. *Szalay László* (Buda), történetíró, reformpolitikus, akadémikus, (+ Salzburg, 1864. júl. 17.)
19. x 1908. *Harangozó Gyula* (Bp.) magántáncos,

Április

1. x 1913. *Keresztes György* (Kiskunhalas), tanár (+ Bp., 1977. júl. 15.)
3. x 1888. *Horváth Henrik* (Szászhermány), művészettörténész, akadémikus (+ Bp., 1941. jan. 15.)

- x 1863. *Szendy Árpád* (Szarvas), zongoraművész, pedagógus, zeneszerző (+ Bp., 1922. szept. 10.)
- x 1888. *Emőd Tamás* (Berekböszörmény), újságíró, költő (+ Nagyvárad, 1938. szept. 22.)
- x 1888. *Moór Gyula* (Brassó), jogfilozófus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1950. febr. 3.)
- x 1898. *Czumpf Imre* (Bp.), festő, restaurátor (+ Bp., 1973. jan. 20.)
12. x 1888. *Köszegi Dénes* (Nagyalak), analitikai vegyész, gyógyszerkémikus, egyetemi tanár (+ Szeged, 1970. szept. 14.)
- x 1898. *Poll Sándor* (Bp.), könyvkereskedősegéd, a munkásmozgalom harcosa (+ Moszkva, 1937. aug. 6.)
- x 1908. *Keszthelyi Nándor* (Bp.), ügyvéd (+ Bp., 1976. okt. 3.)
- x 1913. *Sárkány Tibor* (Bp.), sztomatológus, orvos-alezredes (+ Bp., 1970. nov. 14.)
- x 1928. *Jubász Ferencné Szeverényi Erzsébet* (Medgyesegyháza), irodalomtörténész (+ Bp., 1972. dec. 14.)
14. x 1898. *Raffy Ádám* (Vértes), orvos, író (+ Bp., 1961. nov. 30.)
- x 1913. *Gáti Odön* (Sátoraljaújhely), a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1978. ápr. 5.)
- + 1978. *Féja Géza* (Bp.), író publicista, szociográfus, kritikus (x Szentjánospuszta, 1900. dec. 19.)
15. x 1763. *Kocsi Patkó János* (Derecske), színész, rendező (+ Kolozsvár, 1842. febr. 14.)
- x 1813. *Majer István* (Mocsonok), egyházi, pedagógiai népszerűsítő író, grafikus (+ Esztergom, 1893. nov. 21.)
- x 1913. *Villányi András* (Bp.), rendőr ezredes (+ Bp., 1950. máj. 5.)
17. x 1918. *Radocsay Dénes* (Liptószentmiklós), művészettörténész (+ Bp., 1974. dec. 5.)
18. x 1863. *Basch Viktor* (Pest), francia irodalomtörténész (+ St. Clair, 1944. jan. 10.)
- x 1888. *Weber Artúr* (Késmárk), irodalomtörténész (+ Berlin, 1928. aug. 19.)
- x 1898. *Solymosi Ignác* (Jászárokszállás), a munkásmozgalom harcosa (+ Moszkva, 1938. jan. 19.)
- x 1898. *Ragó Antal* (Szolnok), földmunkás, a munkásmozgalom harcosa (+ uo., 1974. dec. 29.)
19. x 1913. *Mándy György* (Bp.), agrobotanikus, ökológus, egyetemi tanár (+ Debrecen, 1976. máj. 30.)
- x 1928. *Konok István* (Békéscsaba), zoológus (+ Palermo, Olaszó., 1964. jún. 10.)
20. x 1663. *Pálffy János* (Vöröskő), császári tábornagy, Magyarország nádora, Pozsony kapitánya (+ Pozsony, 1751. márc. 24.)
- x 1908. *Jánossy Andor* (Szombathely), agrár-mérnök, növénynevelő, akadémikus (+ Bp., 1975. máj. 4.)
- x 1908. *Mód Aladár* (Karakó), történész, egyetemi tanár, író (+ Bp., 1973. nov. 21.)
21. x 1863. *Neményi Imre* (Rákospalota), pedagógus, művelődéspolitikus (+ Bp., 1942. máj. 12.)
- x 1913. *Pintér József* (Pécs), szerkesztő, újságíró (+ Bp., 1974. jan. 15.)
22. x 1913. *Vándor Ferenc* (Bp.), radiológus (+ Bp., 1978. ápr. 21.)
- x 1918. *Futó József* (Csökmő), geográfus, főiskolai tanár (+ Bp., 1977. márc. 1.)
- + 1888. *Trefort Ágoston* (Bp.), művelődéspolitikus, reformer, publicista, miniszter, akadémikus (x Homonna, 1817. febr. 6.)
23. x 1813. *Simor János* (Székesfehérvár), esztergomi érsek, bíboros, hercegprímás, akadémikus (+ Esztergom, 1891. jan. 23.)
24. x 1888. *Payr Hugó* (Bp.), újságíró, birkózó (+ Bp., 1976. máj. 18.)
- x 1908. *Szilágyi Loránd* (Hajdúnánás), történész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1974. máj. 28.)
- + 1838. *Kölcsey Ferenc* (Cseke), költő, kritikus, politikus, akadémikus (x Szödemeter, 1790. aug. 8.)
26. x 1908. *Gondár Jenő* (Komját), gépészmérnök, egyetemi tanár (+ Bp., 1973. aug. 3.)
- x 1918. *Almássy László* (Rábapatonna), pedagógus (+ Fót-Gyermekváros, 1976. szept. 10.)
28. x 1663. *Kerman Dániel* (Missén), ev. szuperintendens (+ Pozsony, 1740. szept. 17.)
- x 1863. *Lenhossék Mihály* (Pest), anatómus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1937. jan. 26.)
- x 1888. *Velinszky László* (Előszállás), tanító, a munkásmozgalom mártírja (+ Siófok, 1919. szept. 23.)
- x 1908. *Balla István* (Kaposvár), mezőgazdász (+ Mosonmagyaróvár, 1972. máj. 15.)
- x 1918. *Kiss Árpád* (Cinkota), mérnök, miniszter (+ Kragujevac közelében, Jugoszlávia, 1970. júl. 11.)
29. x 1908. *Granasztói Pál* (Bp.), építész, író (+ Bp., 1985. júl. 3.)
- + 1938. *Karinthy Frigyes* (Siófok), író, költő, műfordító, (x Bp., 1887. jún. 25.)
30. x 1908. *Varró Ferenc* (Szapárfalva), a munkásmozgalom harcosa, volt spanyolországi önkéntes (+ Bp., 1963. jún. 23.)

Szeptember

- x 1838. *Tóth Mike Mihály* (?), jezsuita pap-tanár, író (+ Kalocsa, 1932. okt. 3.)
- x 1898. *Varga István* (Bácztopolya), asztalos, a spanyol polgárháború résztvevője (+ Teruel, Spanyolország, 1936. dec.)
1. x 1838. *Hajnal Antal* (Makó), mérnök, a fiúmei kikötő tervezője és építője (+ Fiume, 1907. jan. 17.)
- x 1918. *Majos József* (Pilisszentiván), partizán (+ Loknica, SZU, 1943. júl. 9.)
2. x 1863. *Mihályfi Ákos* (Szepetnek), egyházi író, egyetemi tanár, c. prépost (+ Bp., 1937. máj. 27.)
- x 1888. *Haltenberger Mihály* (Kassa), geográfus, egyetemi tanár (+ Bp., 1972. febr. 4.)
- x 1898. *Borsi Darázs József* (Vörs), költő (+ Bp., 1968. júl. 13.)

3. x 1813. *Eötvös József* (Buda), író, költő, reformpolitikus, akadémikus (+ Pest, 1871. febr. 2.)
- x 1863. *Török Lajos* (Pest), bőrgyógyász (+ Bp., 1945. jan. 25.)
- x 1898. *Mihályfi Ernő* (Bér), újságíró, lapszerkesztő, politikus (+ Bp., 1972. szept. 3.)
4. x 1918. *Urbán Ernő* (Sárvár), író, újságíró (+ Bp., 1974. szept. 19.)
5. x 1888. *Rubin László* (Szeged), ügyvéd, író (+ Bp., 1942. ápr. 3.)
6. x 1863. *Schiff Ernő* (Gáborján), orvos, gyermekgyógyász (+ ?)
- x 1913. *Rombányi János* (Kiskunfélegyháza), újpesti cipómunkás, a munkásmozgalom mártírja (+ Dachau, 1944.)
- x 1913. *Jordáky Lajos* (Kolozsvár), újságíró, történész, szociológus, egyetemi tanár (+ uo., 1974. nov. 29.)
7. x 1888. *Karácsony Benő* (Gyulafehérvár), író (+ koncentrációs táborban, 1944.)
- x 1938. *Králík Géza* (Bp.), állatorvos (+ Bp., 1976. aug. 15.)
8. x 1918. *Széchenyi Pál* (Bp.), az antifasiszta ellenállás mártírja (+ Bp., 1944. nov. 23.)
9. x 1863. *Bónis Lajos* (Érsekújvár), színész (+ Bp., 1935. szept. 19.)
- x 1898. *Kutassy Endre* (Hajdúböszörmény), paleozoológus (+ Bp., 1938. máj. 24.)
- x 1908. *Pogány Frigyes* (Bp.), építész, művészet-történész (+ Bp., 1976. dec. 15.)
11. x 1888. *Balassa Emil* (Bp.), újságíró, író (+ Ercsi, 1948. máj. 19.)
- x 1908. *Párducz Mihály* (Fehértemplom), régész, egyetemi tanár (+ Bp., 1974. ápr. 21.)
12. x 1813. *Munkácsy Pál* (Munkács), színész (+ Pest, 1846. máj. 10.)
- x 1888. *Tersánszky Józsi Jenő* (Nagybánya), író (+ Bp., 1969. jún. 12.)
- x 1898. *Oravetz István* (Balassagyarmat), könyvkiadó (+ Bp., 1949. okt. 17.)
13. x 1863. *Gerő Odön* (Pécs), író, újságíró, esztéta (+ Bp., 1939. nov. 9.)
- x 1888. *Chitz Klára* (Budweis), zenepedagógus (+ Bp., 1965. júl. 22.)
- x 1898. *Páris László* (Világos), jogász, közgazdász (+ Bp., 1964. márc. 14.)
- x 1908. *Prehoda József* (Kakucs), borász (+ Bp., 1968. jún. 7.)
- x 1928. *Kemény György* (Bp.), dramaturg, színházi kritikus, újságíró (+ Bp., 1972. júl. 10.)
15. + 1913. *Vámbéry Armin* (Bp.), közép-ázsiai utazó, orientalista, egyetemi tanár, török filológus, akadémikus (x Dunaszérdahely, 1832. márc. 19.)
16. x 1908. *Keszler Gyula* (Tapolca), mérnök-közgazdász, egyetemi tanár (+ Bp., 1976. nov. 6.)
17. x 1908. *Baksa-Sóos György* (Bp.), szobrász (+ Bp., 1978. márc. 17.)
- x 1913. *Sasvári György* (Bp.), vegyészmérnök (+ Bp., 1971. jún. 23.)
19. x 1888. *Papp Mihály* (Magosliget), napszámos; MórícZ Zsigmond: *A boldog ember* c. regényének főhőse (+ Magosliget, 1969. máj. 24.)
- x 1898. *Berencs Ádám* (Apatin), rk. pap, lapszerkesztő (+ Kalocsa, 1968. okt. 21.)
- x 1908. *Szeibert János* (Orkény), bőrmunkás, a munkásmozgalom mártírja (+ Németország, 1944.)
20. x 1888. *Beczássy Judit* (Szeged), író (+ Bp., 1961. febr. 20.)
- x 1908. *Házi Árpád* (Komádi), szabósegéd, miniszter, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1970. nov. 13.)
- x 1913. *Böröcz István* (Kassa), gépészmérnök, épületgépész (+ Bp., 1978. febr. 18.)
21. x 1888. *Vitéz Miklós* (Kecskemét), író, forgatókönyvíró (+ Bp., 1956. jan. 23.)
22. x 1863. *Herczeg Ferenc* (Versec), író, újságíró, akadémikus (+ Bp., 1954. febr. 24.)
- x 1913. *Abay Nemes Oszkár* (Magyardiószeg), úszóbajnok, ügyvéd (+ Pécs, 1959. jan. 30.)
23. x 1888. *Galla Ferenc* (Udvard), rk. pap, egyháztörténész, egyetemi tanár, pápai prelátus (+ Székesfehérvár, 1977. ápr. 19.)
24. x 1888. *Vladár Endre* (Bia), gépészmérnök (+ Keszthely, 1967. febr. 22.)
25. x 1863. *Ruttkay György* (Vác), újságíró, író (+ Bp., 1913. júl. 19.)
26. x 1898. *Karmacs Bertalan* (Nagyar), kertész, főiskolai tanár (+ Bp., 1977. aug. 15.)
27. x 1788. *Helmezy Mihály* (Királyhelmezy), nyelvújító, író, műfordító, szerkesztő (+ Pest, 1852. dec. 1.)
- x 1813. *Dosnyai Károly* (Debrecen), arcképfestő, szobrász (+ London, 1850 körül)
- x 1888. *Barát Béla* (Temesvár), építész, művészeti író (+ Bp., 1945. jan. 20.)
- x 1913. *Bencz Mihály* (Bácsföldvár), író, költő, műfordító, újságíró (+ uo., 1970. máj. 14.)
28. x 1898. *Scholtz Albin* (Krasznokvajda), mezőgazdasági mérnök, borász (+ Bp., 1971. febr. 14.)
- + 1963. *Sik Sándor* (Bp.), költő, műfordító, irodalomtörténeti, egyházi író, egyetemi tanár, akadémikus (x Bp., 1889. jan. 20.)
29. x 1563. *Forgács Mihály* (Brassó), politikus (+ uo., 1633. jan. 16.)
- x 1888. *Bársony Dóra* (Bp.), operaénekesnő (+ Bp., 1972. szept. 6.)
30. x 1863. *Hübner Jenő* (Székesfehérvár), építész (+ Bp., 1929. aug. 10.)
- x 1888. *Dezso Alajos* (Baja), karikaturista (+ New York, 1964. dec. 22.)
- + 1918. *Szabó Ervin* (Bp.), szociológus, könyvtárigazgató, a magyar munkásmozgalom kimagasló alakja (x Szlanica, 1877. aug. 22.)

Október

1. x 1713. *Ráday Gedeon* (Ludány), író, irodalom-szervező, földbirtokos (+ Pécel, 1792. aug. 6.)

- x 1888. *Turóczi-Trostler József* (Moskóc), irodalomtörténész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1962. ápr. 6.)
- x 1898. *Kerekjártó Béla* (Bp.), akadémikus, matematikus, egyetemi tanár (+ Gyöngyös, 1946. máj. 26.)
- x 1913. *Pelikán József* (Bp.), építész, mérnök, egyetemi tanár (+ Bp., 1969. máj. 16.)
2. x 1813. *Kászonyi Dániel* (Bécs), honvéd százados, újságíró (+ Bp., 1886. máj. 11.)
- x 1888. *Somogyi Zsigmond* (Paks), belgyógyász, venerológus (+ Bp., 1970. dec. 14.)
- x 1898. *Reiszmán Sándor* (Kecskemét), lakatosmester, a fehérterror áldozata (+ 1919. nov. 20.)
- x 1898. *Szilágyi László* (Bp.), újságíró, operett-szövegkönyvíró (+ Bp., 1942. szept. 6.)
- x 1918. *Pásztai Gábor* (Eger), vegyész, mérnök (+ Bp., 1968. szept. 24.)
4. x 1913. *Tóke László* (Kispest), faszobrász, a spanyol polgárháború résztvevője (+ Lerida, Spanyolország, 1938. ápr.)
- x 1918. *Sipos László* (Szeged), filmrendező, forgatókönyvíró (+ Bp., 1944. dec. 27.)
5. x 1888. *Enyedy Andor* (Szirénfalva), ref. püspök, egyházi író (+ Bp., 1966. júl. 11.)
- x 1898. *Sinkó Ervin* (Apatin), író, költő, egyetemi tanár (+ Zágráb, 1967. márc. 26.)
6. x 1788. *Ecker János* (Győr), kereskedő, városi tisztviselő (+ uo., 1852. okt. 4.)
- x 1813. *Wagner János* (Székesfehérvár), építész (+ Bp., 1904. ápr. 12.)
- x 1863. *Ivánfi Jenő* (Szeghalom), színész, rendező (+ Bp., 1922. szept. 26.)
- x 1888. *Valentiny Ágoston* (Kalocsa), ügyvéd, igazságügyminiszter, szociáldemokrata vezető (+ Bp., 1958. aug. 21.)
- x 1898. *Kukán Ferenc* (Érsekújvár), szemész, egyetemi tanár (+ Szeged, 1971. márc. 13.)
8. x 1888. *Lengyel Gyula* (Szatmárnémeti), közgazdász, a tanácsköztársaság pénzügyi népbiztosa, a munkásmozgalom harcosa (+ SZU, 1941.)
- x 1913. *Rónay György* (Bp.), költő, író, műfordító, irodalomtörténész (+ Bp., 1978. ápr. 8.)
9. x 1788. *Kossits József* (Bagonya), néprajzi író (+ Felsőözlönk, 1867. dec. 26.)
- x 1813. *Sombegyi Ferenc* (Bánd), történész, egyetemi tanár, piarista rendfőnök, akadémikus (+ Bp., 1879. júl. 1.)
10. x 1888. *Elischer Ernő* (Bécs), sebész, kórházigazgató (+ Bp., 1944. dec. 25.)
- x 1898. *Bödy László* (Várpalánka), színész (+ Bp., 1968. dec. 25.)
- x 1928. *Gyulai György* (Zalaborsfa), testnevelő tanár, ejtőernyős világbajnok (+ Budaörs, 1961. okt. 17.)
12. x 1898. *Liszka Jenő* (Kecskemét), kertész, szakíró (+ Bp., 1944. dec. 26.)
- x 1898. *Révai József* (Bp.), író, publicista, politikus, a kommunista mozgalom harcosa, akadémikus (+ Bp., 1959. aug. 4.)
- x 1908. *Földes István* (Bp.), csillagász (+ Vác, 1977. máj. 26.)
- x 1908. *Irsai Vera* (Bp.), zenepedagógus (+ Bp., 1971. dec. 7.)
13. x 1813. *Henszlmann Imre* (Kassa), építész, művészettörténeti író, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1888. dec. 5.)
- x 1813. *Kommenovich Sándor* (Körmöcbánya), mérnök, műegyetemi tanár (+ Pest, 1869. ápr. 22.)
- x 1863. *Buday Kálmán* (Pécs), patológus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1937. nov. 17.)
- x 1908. *Almási Gyula* (Makó), festő, grafikus (+ Hódmezővásárhely, 1976. aug. 2.)
14. x 1813. *Török József* (Alsóvárad), orvos, természetudós, tanár, akadémikus (+ Debrecen, 1894. márc. 14.)
- x 1888. *Bánáss László* (Pozsony), veszprémi rk. püspök (+ Bp., 1949. ápr. 20.)
- x 1898. *Kis Zsigmond* (Újpest), tisztviselő, a kommunista mozgalom mártírja (+ Dachau, 1945. jan. 30.)
- x 1908. *Bak Róbert* (Bp.), ideg- és elmeorvos, pszichoanalitikus (+ Washington, 1974. szept. 15.)
15. x 1838. *Kálmán Farkas* (Városhidvég), ref. lelkész, zenetörténész, zeneszerző (+ Gyoma, 1906. okt. 2.)
- x 1863. *Springer Ferenc* (Pest), ügyvéd, a magyar labdarúgás szervezője (+ Bp., 1920. okt. 29.)
- x 1888. *Germán Tibor* (Bp.), fül-orr-gégész, egyetemi tanár (+ Bp., 1951. febr. 12.)
16. x 1863. *Fischer-Colbrie Ágost* (Zselic), rk. püspök (+ Kassa, 1925. máj. 17.)
18. x 1888. *Vasvári Odön* (Szeged), ref. lelkész, az amerikai magyarság történelmi emlékeinek gyűjtője és kutatója (+ Washington, 1977. júl. 12.)
19. x 1863. *Virág Béla* (Felsőmotic), újságíró, szerkesztő (+ Bp., 1936. jún. 9.)
22. x 1913. *Farkas Lujza* (Mezőkaszony), újságíró, irodalomtörténész (+ Bp., 1973. máj. 23.)
- x 1913. *Botond Bolics György* (Arad), író, mérnök (+ Bp., 1975. jan. 8.)
24. x 1898. *Somogyi József* (Vác), filozófiai és pedagógiai író (+ Szeged, 1948. jan. 24.)
25. x 1863. *Kosinszky Viktor* (Mezőberény), szőlész (+ Bp., 1935. márc. 29.)
- x 1888. *Kazimir Károly* (Debrecen), költő, drámaíró, újságíró (+ Kassa, 1943.)
26. x 1898. *Rózsa László* (Ozora), újságíró, fotóriporter (+ Bp., 1969. dec. 31.)
28. x 1788. *Rudnyánszky József* (Nagyszombat), rk. püspök (+ Pozsony, 1859. nov. 24.)
- x 1838. *Zilahy-Kiss Károly* (Zilah), újságíró, kritikus (+ Buda, 1864. máj. 15.)
- x 1888. *Molnár Imre* (Péterréve), zenetudós, fonetikai kutató, főiskolai tanár (+ Bp., 1977. nov. 25.)
29. x 1863. *Korösfői Kriesch Aladár* (Buda), festő, iparművész (+ Bp., 1920. jún. 16.)
- x 1898. *Teichmann Vilmos* (Usti, Csehország), burgonyanemesítő (+ Debrecen, 1967. júl. 20.)

30. x 1813. *Hóry Farkas* (Kótaj), költő (+ Magyarverőmonostor, 1872. okt. 25.)
 x 1863. *Dreiszigler Ferenc* (Baja), tanár, pedagógiai író (+ Kalocsa, 1915. jún. 3.)
 x 1863. *Szemere György* (Szabolcs), író (+ Bp., 1930. szept. 6.)
 x 1928. *Lakis Pál* (Magyaróvár), irodalomtörténész, műfordító (+ Bp., 1968. ápr. 16.)
31. x 1838. *Balogh Tihamér* (Pest), orvos, író (+ Bp., 1907. jún. 19.)
 x 1888. *Tichy Kálmán* (Rozsnyó), festő, grafikus, író (+ Bp., 1968. okt. 22.)
- November**
1. x 1788. *Waltherr László Imre* (Tarczal), történész, nyelvész, akadémikus (+ uo., 1863. okt. 23.)
 x 1838. *Kirschner András* (Kalocsa), kertész (+ uo. 1922., nov. 30.)
 x 1863. *Edelsheim-Gyulai Lipót* (Salzburg), festő, főrendiházi tag (+ Bp., 1928. aug. 1.)
 x 1913. *Bényei Géza* (Irsa), újságíró (+ Bp., 1976. júl. 29.)
2. x 1838. *Huszár Imre* (Tata), újságíró, fordító (+ Bécs, 1916. febr. 10.)
3. x 1913. *Sárközi György* (Bp.), mérnök (+ Bp., 1971. okt. 11.)
4. x 1888. *Imre Lajos* (Hódmezővásárhely), ref. lelkész, teológiai tanár (+ Kolozsvár, 1974. márc. 8.)
 x 1888. *Tuli Géza Titusz* (Bp.), tornász (+ Bp., 1966. jan. 30.)
 x 1908. *Schiller Pál* (Bp.), pszichológus (+ USA, 1949.)
 x 1913. *Ságvári Endre* (Bp.), jogász, a munkásmozgalom harcosa és vértanúja (+ Bp., 1944. júl. 27.)
 x 1913. *Venczel József* (Csikszereda), szociológus, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1972. márc. 16.)
 x 1918. *Vető Miklós* (Bp.), költő (+ Harka, Ukrajna, 1945. febr. 13.)
6. x 1898. *Fisch Emil* (Kiskunfélegyháza), vegyész-mérnök, a munkásmozgalom mártírja (+ Sopronkőhida, 1945. jan. 9.)
 x 1908. *Szakkay Antal* (Szatmárnémeti), bel- és tüdőgyógyász (+ Bp., 1976. dec. 27.)
7. + 1928. *Tóth Árpád* (Bp.), költő, műfordító, újságíró (x Arad, 1886. ápr. 14.)
 + 1968. *Hamvas Béla* (Bp.), filozófus, író (x Eperjes, 1897. márc. 24.)
9. x 1838. *Emericzy Géza* (Leibic), tanár, pedagógiai író (+ Igló, 1887. nov. 5.)
 x 1898. *Pósa Jenő* (Bp.), gépészmérnök (+ Bp., 1965. máj. 6.)
 x 1898. *Szilvássy Margit* (Sajókaza), festő (+ Bp., 1977. aug. 29.)
10. x 1863. *Kálnoki Izidor* (Sümeg), író, újságíró (+ Bp., 1930. nov. 28.)
 x 1888. *Kovács Ferenc* (Karád), kertészmérnök (+ Kecskemét, 1974. aug. 10.)
 x 1898. *Forbáth Imre* (Böhönye), költő, orvos (+ Teplice, Csehszlovákia, 1967. máj. 16.)
 x 1908. *Berend Miklós* (Bp.), belgyógyász (+ 1944. nov. 30.)
11. x 1898. *H. Kovács János* (Monor), kőműves, a munkásmozgalom mártírja (+ 1944.)
 x 1898. *Zatykó Ferenc* (Orosháza), kertészeti szakember (Bp. 1960. júl. 2.)
12. x 1838. *Beöthy Akos* (Magymarja), politikus, publicista, akadémikus (+ Bp., 1904. dec. 1.)
14. x 1763. *Wilckens Henrik Dávid* (Wolfenbüttel, Braunschweig), erdész, természettudós, a magyar erdészeti szakoktatás megalapítója (+ Selmecbánya, 1832. máj. 25.)
 x 1913. *Faragó György* (Bp.), zongoraművész (+ Bp., 1944. dec. 3.)
 x 1913. *Tömpe András* (Bp.), gépészmérnök, diplomata, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1971. dec. 15.)
16. x 1813. *Erkel József* (Gyula), énekes (+ uo. 1859. dec. 17.)
 x 1898. *Wachtel Andor* (Bp.), a spanyol polgárháború résztvevője (+ Spanyolország, 1938.)
 x 1898. *Szögi Endre* (Szeged), zeneszerző, zene-pedagógus, népzenekutató (+ Szeged, 1972. jún. 19.)
 x 1908. *Birkás Imre* (Orosháza), építőmunkás, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1964. okt. 3.)
17. x 1898. *Peti Sándor* (Kiskunhalas), színész (+ Bp., 1973. ápr. 6.)
18. x 1663. *Köleséri Sámuel* (Szendrő) orvos, természettudós (+ Nagyszében, 1732. dec. 24.)
 x 1863. *Bódiss Jusztián János* (Türje), irodalomtörténész, egyházi író, akadémikus (+ Komárom, 1921. júl. 31.)
 x 1863. *Meszlényi Antal* (Arad), bíró, jogi író (+ Szeged, 1929. febr. 7.)
19. x 1898. *Vigh István* (Bp.), vasmunkás, a spanyol szabadságharc résztvevője (+ Spanyolország, 1938. szept. 23.)
 x 1928. *Pernye András* (Újpest), zenetörténész, zenekritikus (+ Bp., 1980. ápr. 4.)
20. x 1863. *Istvánffy Gyula* (Miskolc), etnográfus, népmese gyűjtő (+ uo. 1921. febr. 12.)
21. x 1908. *Regöly-Mérei Gyula* (Bp.), orvostörténész, kórboncnok, egyetemi tanár (+ Bp., 1974. aug. 18.)
 x 1928. *Stefanik Irén* (Békéscsaba), színész, (+ Bp., 1976. szept. 15.)
 + 1948. *Dálnoki Miklós Béla* (Bp.), vezérezredes, miniszterelnök (x Bp., 1890. jún. 11.)
24. x 1863. *Petz Gedeon* (Harka), filológus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1943. dec. 21.)
 x 1888. *Nagy Adorján* (Bp.), színész, rendező, pedagógus (+ Bp., 1956. aug. 2.)
25. x 1888. *Pósta Sándor* (Pánd), vivó, fogorvos (+ Bp., 1952. nov. 4.)
 x 1888. *Putnok László* (Felsőházmárc), vegyész-mérnök, műgyógyászati tanár (+ Bp., 1948. szept. 9.)
 x 1908. *Tóth Dénes* (Bp.), zeneszerző (+ Debrecen, 1955. ápr. 30.)
26. x 1863. *Schilberszky Károly* (Buda), botanikus, növénypatológus, egyetemi tanár (+ Bp., 1935. szept. 10.)

- koreográfus, balett-igazgató (+ Bp., 1974. okt. 30.)
- x 1908. *Trautwein László* (Romhány), gépészmérnök, műegyetemi tanár (+ São Paulo, Portugália, 1977. dec. 8.)
- x 1913. *Szigeti Kilián* (Szombathely), zenetörténész, bencés szerzetes (+ Győr, 1981. dec. 26.)
20. x 1863. *Kovács Rezső* (Vác), tornatanár, pedagógiai író (+ ?)
- x 1888. *Pálffy József* (Debrecen), újságíró, szerkesztő (+ u. o. 1976. jan. 9.)
- x 1908. *Kovács Béla* (Mecsekalja-Patacs), kisgazdapárti politikus, miniszter (+ Pécs, 1959. jún. 21.)
21. x 1888. *(Bp.)*, zoológus (+ Bp., 1945. jan. 22.)
- x 1913. *Órley István* (Berettyóújfalú), író, kritikus (+ Bp., 1945. jan.)
22. x 1898. *Fodor József* (Nagyilonda), költő (+, 1973. okt. 7.)
- x 1898. *Jánosi József* (Zólyom), jezsuita szerzetes, filozófus, egyetemi tanár (+ Freiburg közeleiben, 1965. máj. 6.)
- x 1908. *Aszlányi Károly* (Orsova), író (+ Dorog, 1938. dec. 8.)
- x 1918. *Mester György* (Elek), tanár, néprajzkutató (+ u. o. 1977. aug. 16.)
23. x 1888. *Tar Imre* (Balmazújváros), pedagógus (+ Debrecen, 1970. jan. 5.)
- x 1898. *Rév István* (Bp.), iparművész, tanár, a művészi bábjáték magyarországi meghonosítója (+ Bp., 1977. júl. 28.)
- x 1908. *Szalmás Béla* (Kassa), festő, grafikus (+ Bp., 1961. ápr. 16.)
24. x 1898. *Justus György* (Bp.), zeneszerző, zeneesztéta, kórusvezető (+ Bp., 1945. jan.)
25. x 1863. *Bünker János Rajmund* (Seebach), etnográfus (+ Sopron, 1914. nov. 13.)
26. x 1813. *Gyurmán Adolf* (Szászváros), újságíró (+ Pest, 1869. szept. 15.)
- x 1918. *Ihász Miklós* (Kassa), géplakatos, partizán (+ 1946. aug. 13.)
27. x 1888. *Zentai Dezső* (Zenta), statisztikus, közíró (+ Bp., 1945. dec. 2.)
- x 1908. *Kenedi István* (Bp.), belgyógyász, orvos-ezredes (+ Bp., 1977. szept. 4.)
28. x 1838. *Hunyady Jenő* (Pest), matematikus, műegyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1889. dec. 26.)
29. x 1813. *Simon Jukundián* (Csikszentkirály), Ferenc-rendi paptanár, zenei író (+ Nagyszében, 1894. ápr. 22.)
- x 1863. *Kollányi Ferenc* (Szentpéter), történész, akadémikus, jáki apát (+ Bp., 1933. máj. 1.)
- x 1908. *Aradi Zsolt* (Zombor), publicista, író, a Vigilia egyik megalapítója (+ New York City, 1963. ápr. 2.)
- történész akadémikus (+ Bp., 1925. okt. 6.)
2. x 1913. *Nagy Tibor* (Seprős), újságíró (+ Bp., 1978. aug. 12.)
- x 1928. *Mészáros István* (Bp.), újságíró (+ Bp., 1978. jún. 16.)
3. x 1863. *Szenes Fülöp* (Töröksemetmiklós), festő (+ Bp., 1944. nov.)
- x 1888. *Tisza Karola* (Pécs), színész (+ Bp., 1971. ápr. 23.)
- x 1898. *Schlamadinger József* (Székesfehérvár), belgyógyász (+ Szolnok, 1975. jan. 3.)
4. x 1913. *Treiber János* (Debrecen), geológus (+ Kolozsvár, 1975. nov. 7.)
6. x 1898. *Jáki Gyula* (Győr), sebész, urológus, egyetemi tanár (+ Szentcs, 1958. márc. 18.)
- x 1913. *Dávid Gyula* (Kecskemét), zeneszerző, főiskolai tanár (+ Bp., 1977. márc. 14.)
7. x 1898. *Vasvári Miklós* (Szeged), ornitológus (+ Bal, 1945. febr. 27.)
- x 1908. *Boross Géza* (Rákospalota), festő (+ Bp., 1971. jún. 17.)
- + 1963. *Baktay Ervin* (Bp.), orientalista (x Dunaharaszti, 1890. jún. 24.)
8. x 1888. *Földessy János* (Bp.), ügyvéd, sportújságíró (+ Bp., 1965. máj. 16.)
- x 1908. *Tábori Pál* (Bp.), író (+ London, 1974. nov. 9.)
9. x 1763. *Batsányi János* (Tapolca), költő, akadémikus (+ Linz, 1845. máj. 12.)
- x 1863. *Boda Dezső* (Vönöck), 1906-tól 1917-ig Budapest rendőrfőkapitánya (+ Mária-besnyő, 1918. jún. 22.)
- x 1888. *Naményi Ernő* (Nagykanizsa), közgazdász, művészettörténész (+ Párizs, 1957. nov. 21.)
- x 1908. *Mindszenti Odón* (Mindszent), operanékes (+ Bp., 1955. szept. 9.)
10. x 1888. *Batthyány Gyula* (Bp.), festő, grafikus (+ Bp., 1959. jan. 20.)
11. x 1898. *Lampich Árpád* (Bp.), gépészmérnök, repülőgépszerkesztő, a magyar repülőmodellézés úttörője (+ Esztergom, 1956. ápr. 30.)
13. x 1688. *Mulartz János Henrik* (Düren), orvos, az első győri kórház megalapítója (+ Győr, 1777. okt. 8.)
- x 1863. *Váraday Sándor* (Pusztasóreg), operanékes (+ Budafok, 1913. jan. 1.)
- x 1898. *Jendrassik György* (Bp.), gépészmérnök, feltaláló, akadémikus (+ London, 1954. febr. 8.)
14. x 1838. *Myskovszky Viktor* (Bártfa), építész, műtörténész, akadémikus (+ Kassa, 1909. nov. 2.)
- x 1898. *Kádár Karr Erzsébet* (Bp.), író (+ Bp., 1960. szept. 20.)
15. x 1713. *Hell József Károly* (Széklakna), bányafőgépemester, a bányagépezítés úttörője (+ Selmecbánya, 1789. márc. 11.)
- x 1813. *Heller István* (Pest), zongoraművész, zeneszerző (+ Párizs, 1888. jan. 15.)
- x 1888. *Reinel János* (Szatmárnémeti), újságíró, szerkesztő (+ Pozsony, 1973. dec. 26.)

Május

- x 1813. *Beniczky Lajos* (Micsinye), ezredes, a szabadságharc idején a felvidéki bányavárosok kormánybiztosa (+ Pest, 1868. júl. 16. v. 17.)
1. x 1838. *Zsilinszky Mihály* (Békéscsaba), tanár,

17. x 1788. *Somssich Pongrác* (Sárd), főispán, államtanácsos, akadémikus (+ Mike, 1849. aug. 26.)
- x 1863. *Kubik Gyula* (Eger), vasútépítő mérnök (+ Bp., 1928. ápr. 13.)
- x 1888. *K. Nagy Dezső* (Kraszna), mérnök, több balatoni kikötő építésének vezetője (+ Siófok, 1940. márc. 22.)
- x 1898. *Geleji Sándor* (Nagykikinda), kohómérnök, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1967. nov. 3.)
18. x 1908. *Kuti Sándor* (Bp.), zeneszerző, karnagy (+ Németország, 1945. ápr.)
- x 1913. *Szentpéteri László* (Ercsi), gépészmérnök (+ Bp., 1975. febr. 14.)
19. x 1863. *Plósz Béla* (Pest), állatorvos (+ 1945.)
- x 1888. *Lugosi Dóme* (Bp.), színháztörténész (+ Szeged, 1945. nov. 18.)
- x 1898. *Tomcsik József* (Aranyosgyéres), orvos, mikrobiológus és szerológus, egyetemi tanár (+ Bazel, 1964. dec. 30.)
- x 1913. *Zöld Sándor* (Nagyvárad), orvos, belgyógyász, a kommunista mozgalom harcosa (+ Bp., 1951. ápr. 20.)
- x 1913. *Nyáry László* (Újpest), jogász (+ Bp., 1970. ápr. 2.)
21. x 1863. *Winkler Lajos* (Arad), vegyész, gyógyszerész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1939. ápr. 14.)
- x 1898. *Titkos Ilona* (Kolozsvár), színész (+ Bp., 1963. máj. 21.)
22. x 1838. *Szél Kálmán* (Báránd), ref. esperes, Arany János veje (+ Debrecen, 1928. ápr. 1.)
23. x 1898. *Somogyi János* (Bp.), tanító (+ Bp., 1969. júl. 30.)
24. x 1813. *Kmetty György* (Felsőpokorágy), honvéd tábornok (+ London, 1863. ápr. 25.)
- x 1898. *Agárdi Ferenc* (Bp.), orvos, újságíró, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1969. febr. 12.)
25. x 1838. *Szász Domokos* (Nagyenyed), erdélyi ref. püspök, egyházi szónok (+ Kolozsvár, 1899. jan. 8.)
- x 1898. *Szakasits Antalné Boros Izabella* (Bp.), a munkásmozgalom résztvevője (+ Bp., 1946.)
- x 1908. *Horváth Béla* (Bp.), költő, műfordító, szerkesztő (+ Bp., 1975. nov. 28.)
- x 1938. *Köháti Attila* (Bp.), geológus, a Magyar Televízió szerkesztője (+ Bp., 1977. okt. 3.)
26. x 1888. *Bor Dezső* (Bp.), karnagy, zenekarvezető (+ Bp., 1974. máj. 29.)
- x 1913. *Strausz Sándor* (Jászberény), vegyészmérnök, spanyolországi önkéntes, a belgiumi magyar ellenállás hősi halottja (+ 1944. aug.)
- x 1918. *Dékány István János* (Szeged), gépészmérnök (+ Bp., 1969. febr. 26.)
29. x 1888. *Gyenes Lajos* (Bp.), grafikus, építész (+ Bp., 1944.)
- x 1913. *Garai János* (Gyöngyös), költő, író, újságíró (+ 1944.)
30. x 1813. *Szentiváni Mihály* (Nyáradgálfalva), költő, író, publicista (+ Kolozsvár, 1842. dec. 10.)
- x 1898. *Bokor Rezső* (Sopron), erdőmérnök (+ uo., 1959. márc. 17.)
31. x 1928. *Szűcs Jenő* (Ócsa), sebész, orvos-alezredes (+ Bp., 1978. okt. 13.)

Június

1. x 1763. *Leibitzer János* (Lőcse), kertész, pomológus (+ uo., 1817. júl. 5.)
2. x 1838. *Markovits Iván* (Körmöcbánya), gyorsíró (+ Bp., 1893. ápr. 5.)
- x 1863. *Bély Mihály* (Pest), testnevelő tanár, sportvezető (+ Bp., 1920. dec. 25.)
- x 1863. *Ráth Zoltán* (Győr), közgazdasági író, statisztikus, jogakadémiai tanár, akadémikus (+ Csanak, 1902., aug. 6.)
- x 1888. *Polgár István* (Füzesgyarmat), szülész-nőgyógyász, egyetemi tanár (+ Szeged, 1954. ápr. 5.)
- x 1908. *Brachfeld Olivér* (Bp.), író, műfordító, irodalomtörténész (+ Bogota, 1975. dec. 16.)
3. x 1788. *Péterfi László* (Sóvárad), pedagógus (+ Borosbocárd, 1848. okt.)
- x 1838. *Csávolszky Lajos* (Buják), újságíró (+ Bp., 1909. márc. 13.)
- x 1913. *Terestyéni Ferenc* (Ivánegerszeg), nyelvész (+ Bp., 1971. nov. 26.)
4. x 1888. *Szegedi Tasziló Antal* (Nagykároly), tanár, egyháztörténész (+ Pannonhalma, 1960. máj. 18.)
8. x 1863. *Schreimer Márton* (Nagyvárad), rabbi, orientalista, vallásfilozófus (+ Lankwitz, Németo., 1926. okt. 9.)
9. x 1863. *Pettkö Béla* (Lugos), történész, levéltáros (+ Bp., 1942. febr. 23.)
10. x 1888. *Magyary Zoltán* (Tata), jogász, egyetemi tanár (+ Héreg, 1945. márc. 24.)
- x 1898. *Körmendi Zoltán* (Bp.), író, költő, műfordító (+ Günskirchen, Ausztria, 1944.)
11. x 1888. *Bánhidý József* (Arad), színész (+ Miskolc, 1973. jún. 12.)
13. x 1898. *Duchon Béla* (Zombor), mérnök, geodéta (+ Bp., 1961. okt. 30.)
- x 1908. *Román József* (Szamosújvár), orvos, egészségügyi miniszter (+ Bp., 1970. júl. 17.)
14. x 1888. *Lamotte Károly* (Bp.), jogász, alpolgármester (+ Bp., 1968. márc. 27.)
- x 1908. *Kovács Lajos* (Csákvár), geológus, egyetemi tanár (+ Miskolc, 1978. jún. 24.)
15. x 1763. *Berzeviczy Gergely* (Nagylomnic), haladó szellemű közgazdasági író, (+ Kakaslomnic, 1822. febr. 23.)
- x 1813. *Seltenreich Károly* (Gölnicbánya), pedagógus (+ Pest, 1855. szept. 8.)
- x 1888. *Avedik Félix* (Erzsébetváros), jogász, a magyarországi örmények történetének kutatója (+ Bp., 1949. dec. 22.)
- x 1888. *Pilch Dezső* (Pécs), festő (+ Bp., 1949. jún. 16.)
16. x 1888. *Mátyás Ernő* (Kristyór), ref. teológiai

- tanár, egyházi író (+ Sárospatak, 1950. máj. 29.)
- x 1908. *Trancsényi-Waldapfel Imre* (Bp.), klasszika-filológus, irodalom- és vallástörténész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1970. jún. 3.)
17. x 1888. *Butz Károly* (Bp.), fuvolaművész (+ Bp., 1976. ápr. 2.)
- x 1908. *Knézy Pál* (Hódcság), mérnök (+ Baja, 1978. jan. 12.)
- x 1908. *Zsigmondi Boris* (Nemeskürt), filmrendező (+ Bp., 1978. márc. 2.)
- x 1918. *Maros László* (Bp.), újságíró (+ Halle, 1977. jún. 6.)
19. x 1898. *Eisemann Mihály* (Páripás), zeneszerző (+ Bp., 1966. febr. 25.)
- x 1898. *Kerecsényi Dezső* (Szentgotthárd), irodalomtörténész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Péterhegy, 1945. márc. 24.)
- x 1913. *Gyurkovics Mária* (Bp.), opera- és hangversenyénekes (+ Bp., 1973. okt. 28.)
21. x 1838. *Luppa Péter* (Pomáz), mérnök, politikus; róla nevezték el a Lupa-szigetet (+ uo., 1904. dec. 28.)
- x 1888. *Székely István* (Gyula), jogász, egyetemi tanár (+ Bp., 1954. okt. 12.)
- x 1913. *Csömöri József* (Bp.), író, újságíró (+ Miskolc, 1944.)
- x 1918. *Szele Tibor* (Debrecen), matematikus, egyetemi tanár (+ Szeged, 1955. ápr. 5.)
22. x 1788. *Bodor Péter* (Erdőszentgyörgy), mechanikus, székely ezermester (+ Kolozsvár, 1849. aug. 17.)
- x 1888. *Kováts István* (Kálló), szülész-nőgyógyász, egyetemi tanár (+ Bp., 1969. szept. 20.)
- x 1913. *Piskolti Gábor* (Dés), festőművész (+ Marosvásárhely, 1970. okt. 18.)
23. x 1888. *Geyer Stefi* (Bp.), hegedűművész (+ Zürich, 1956. dec. 12.)
24. x 1813. *Kossuth János* (Kövi), keramikus, gyáros, kereskedő (+ Pest, 1868. aug. 27.)
- x 1838. *Földváry László* (Kunszentmiklós), ref. lelkész, történetíró (+ Váchartyán, 1921. dec. 30.)
25. x 1863. *Firbás Nándor* (Murány), tanár, zoológus (+ Szeged, 1932. máj. 15.)
- x 1863. *Gerlőczy Zsigmond* (Pest), orvos, belgyógyász, higiénikus (+ Bp., 1937. szept. 9.)
- x 1908. *Antos István* (Nagyszombat), közigazdász, egyetemi tanár, miniszter (+ Bp., 1960. jan. 5.)
- x 1908. *Keresztessy Mária* (Miskolc), színész (+ Bp., 1977. máj. 29.)
26. x 1863. *Lenkei Henrik* (Pécs), író, újságíró, tanár (+ Bp., 1943. júl. 15.)
- x 1898. *Kopácsi József* (Miskolc), vasmunkás, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1963. márc. 24.)
- x 1938. *Berta Erzsébet* (Szeged), színész (+ Bp., 1976. aug. 8.)
27. x 1838. *Tóth Sámuel* (Tiszalök), egyháztörténeti író (+ Debrecen, 1899. ápr. 18.)
- x 1898. *Harsányi Tibor* (Magyarkanizsa), zeneszerző, zongoraművész (+ Párizs, 1954. szept. 19.)
- x 1913. *Vándor Lajos* (Bp.), költő, folyóirat-szerkesztő (+ Wels, Ausztria, 1945. máj. 5.)
29. x 1838. *Szily Kálmán*, id. (Izsák), nyelvész, természettudós, műgyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1924. júl. 24.)
- x 1863. *Giergl Kálmán* (Pest), építész (+ Nögárdverőce, 1954. szept. 9.)
30. x 1838. *Bertalan Lajos* (Beremend), mérnök, a Tisza-szabályozás befejezésének irányítója (+ Bp., 1901. júl. 30.)
- x 1898. *Szabó István* (Debrecen), agrártörténész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1969. febr. 19.)

Július

1. x 1863. *Leszkay András* (Sámson), színiigazgató (+ Bp., 1928. aug. 2.)
- x 1928. *Kálmán Árpád* (Sajószentpéter), bányamérnök, diplomata (+ Bp., 1974. febr. 15.)
2. x 1898. *Dénes György* (Bp.), színész (+ Bp., 1962. ápr. 14.)
- x 1898. *Fári László* (Hódmezővásárhely), vegyész-mérnök (+ Vác, 1953. júl. 11.)
- x 1938. *Szülágyi Domokos* (Nagysomkút), költő, irodalomtörténész (+ Kolozsvár, 1976. nov. 2.)
3. x 1888. *Csillag Miklós* (Pápa), birkózó, újságíró (+ Bp., 1955. jan. 28.)
- x 1888. *Strelitzky Dénes* (Baja), politikus, ügyvéd (+ Szabadka, 1953. jan. 21.)
- x 1913. *Földi Lőrinc* (Kiskunfélegyháza), tanár, igazgató (+ Sopron, 1970. jún. 21.)
4. x 1898. *Kányó Béla* (Szeged), orvos, egyetemi tanár (+ uo., 1964. júl. 21.)
- x 1898. *Csóka Béla* (Bp.), operanékes, énektanár (+ Bp., 1972. júl. 2.)
- x 1898. *Kováts Alajos* (Székesfehérvár), mérnök (+ Bp., 1967. júl. 14.)
- x 1908. *Juhász József* (Kecemce), színész (+ Toronto, Kanada, 1974. jún. 24.)
5. x 1863. *Földváry Tibor* (Óttenyén), korcsolyaversenyző, a magyar korcsolyázás úttörője (+ Bp., 1912. márc. 27.)
- x 1888. *Lendvai István* (Bp.), újságíró, költő (+ Szombathely, 1945. márc.)
6. x 1838. *Ráth Károly* (Szeged), iparszervező, a Kereskedelmi Múzeum igazgatója (+ Bp., 1902. máj. 1.)
- x 1888. *Kende Zsigmond* (Bp.), orvos, élelmiszer-bakteriológus, politikus (+ Bp., 1971. dec. 16.)
- x 1908. *Kerezi Endre* (Debrecen), szakíró, a Magyar Testnevelési Főiskola igazgatója (+ Bp., 1971. ápr. 25.)
- x 1913. *Simor Erzsébet* (Bp.), színész (+ Bp., 1977. febr. 2.)
8. x 1863. *Trautmann Henrik* (Stájerlak), közigazdász, egyetemi tanár (+ Bp., 1932. dec. 16.)
- x 1888. *Wehner Géza* (Bp.), orgonaművész (+ Bp., 1947. ápr. 6.)

10. x 1888. *Dzurányi László* (Debrecen), újságíró (+ Pelejte, 1955.)
- x 1898. *Tirai Richárd* (Késmárk), gépészmérnök (+ Bp., 1974. márc. 12.)
11. x 1863. *Arany Dániel* (Pest), matematikatanár (+ Bp., 1945. jan.)
- x 1863. *Petri Mór* (Tasnádszarvad), költő, tanár, Szilágy vármegye monográfusa, Ady tanára (+ Bp., 1945. márc. 2.)
- x 1913. *Szécsi Ferenc* (Herkulesfürdő), színész, rendező (+ Bp., 1974. márc. 1.)
12. x 1838. *Werner Rezső Rudolf* (Kalocsa), jogász, egyetemi tanár (+ Bp., 1907. ápr. 15.)
13. x 1813. *Czelkuti Rudolf* (Gyulaféhevár), szobrász (+ Kairó, 1890. jan. 13.)
- x 1888. *Téri Tihamér* (Bp.), vegyész mérnök (+ Bp., 1964. dec. 9.)
- x 1913. *Kutasi György* (Bp.), tanító, árvaházi gyermek- és nevelőotthoni igazgató. (+ Bp., 1971. márc. 11.)
14. x 1813. *Simon Vince* (Keszthely), tanár, mezőgazdasági szakíró, premontrei kanonok (+ Csorna, 1884. ápr. 15.)
- x 1888. *Lángos Lajos* (Káposztafalva), erdőmérnök (+ Miskolc, 1959. nov. 23.)
- x 1898. *Dormándi László* (Dormánd), író, szerkesztő, műfordító (+ Párizs, 1967. nov. 26.)
- x 1908. *Glancz Sándor* (Bp.), asztaliteniszvilág bajnok (+ New York, 1974. jan. 17.)
15. x 1763. *Kövy Sándor* (Nádudvar), jogakadémiai tanár (+ Sárospatak, 1829. júl. 24.)
- x 1908. *Kovács Pál* (Nagyasszonyfalva), szabó, a munkásmozgalom harcosa, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese (+ Bp., 1974. jan. 15.)
- x 1913. *Schlanger Elza* (Tiszakarád), a munkásmozgalom mártírja (+ Auschwitz, 1944. máj.)
16. x 1738. *Taucher Ferenc* (Kolozsvár), csillagász, jezsuita szerzetes (+ Buda, 1820. okt. 20.)
- x 1813. *Rózsa Sándor* (Szeged), alföldi betyárvezér (+ Szamosújvár, 1878. nov. 22.)
- x 1888. *Török Gyula* (Simánd), író, újságíró (+ Bp., 1918. okt. 20.)
17. x 1888. *Füst Milán* (Bp.), író, költő (+ Bp., 1967. júl. 26.)
- x 1913. *Földi László* (Újpest), a munkásmozgalom harcosa, közigazdász, államtitkár (+ Bp., 1978. aug. 14.)
19. x 1863. *Noseda Károly* (Pest), karmester, zeneszerző (+ Bp., 1944. nov. 6.)
- x 1908. *Borics Pál* (Sirok), szobrász (+ Bp., 1969. nov. 4.)
20. x 1888. *Kardoss Géza* (Tiszacsege), színész, színigazgató (+ South Bend, USA, 195?)
- x 1908. *Simon Magda* (Szatmár), író, újságíró (+ Kolozsvár, 1969. márc. 7.)
- x 1913. *Szönyi István* (Bánlak), festő (+ Bukarest, 1967. dec.)
22. x 1898. *Orvös János* (Debrecen), újságíró, kiadói szerkesztő (+ Bp., 1972. márc. 29.)
- x 1898. *Haller Frigyes Gusztáv* (Vönöck), fotóművész, szakíró (+ Bp., 1954. nov. 7.)
23. x 1863. *Bródy Sándor* (Eger), író, drámaíró, publicista (+ Bp., 1924. aug. 12.)
- + 1968. *Vörös János* (Balatonfüred), vezér ezredes, honvédelmi miniszter (x Csabrendek, 1891. márc. 25.)
24. x 1888. *Pór Ernő* (Zólyom), magántisztviselő, a munkásmozgalom harcosa (+ SZU, 1939.)
26. x 1763. *Fodor Gerzson* (Derecske), ref. lelkész, tanár (+ Nagykőrös, 1835. febr. 6.)
27. x 1908. *Schaár Erzsébet* (Budafok), szobrász (+ Bp., 1975. aug. 29.)
28. x 1913. *Szöllősy Klára* (Bp.), író, műfordító (+ Bp., 1970. nov. 15.)
30. x 1898. *Gerencsér Sebestyén* (Siklós), fazekas népművész (+ u. o. 1955. márc. 12.)
31. x 1918. *Kaplonyi Károly* (Bp.), agrármérnök, író, kiadói szerkesztő (+ Bp., 1971. jan. 22.)

Augusztus

2. x 1898. *Nagy Ernő* (Facsád), kardvívó olimpiai bajnok (+ Bp., 1977. dec. 8.)
- x 1908. *Kardos Tibor* (Bp.), irodalomtörténész, műfordító, filológus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1973. dec. 20.)
- + 1813. *Diószegi Sámuel* (Debrecen), botanikus, ref. lelkész (x Debrecen, 1760. dec. 29.)
3. x 1888. *Várkonyi Hildebrand Dezső* (Kéménd), filozófus, pszichológus, pedagógus, egyetemi tanár (+ Bp., 1971. máj. 20.)
- x 1898. *Gedeon Tihamér* (Rimaszombat), vegyész mérnök, bauxitkémikus (+ Bp., 1967. dec. 24.)
5. x 1898. *Schönstein Sándor* (Sátoraljaújhely), orvos, a munkásmozgalom harcosa (+ Bergen-Belsen, 1945. jan.)
- x 1913. *Birkás Endre* (Bp.), könyvtáros, író (+ Bp., 1975. nov. 29.)
6. x 1908. *Vajda Lajos* (Zalaegerszeg), festő (+ Budakeszi, 1941. szept. 7.)
7. x 1898. *Szalmás Piroska* (Bp.), kórusvezető, zeneszerző, pedagógus, a munkásmozgalom kiemelkedő alakja (+ Bp., 1941. aug. 13.)
- x 1908. *Pásztor Béla* (Bp.), költő (+ Ukrajna, 1943.)
8. x 1838. *Kovács Albert* (Mezőbánd), egyházjogász (+ Bp., 1904. febr. 4.)
- x 1913. *Suha B. József* (Eger), cigányprímás, hegedűművész, zeneszerző (+ Bp., 1974. máj. 4.)
9. x 1888. *Szukováthy Imre* (Bp.), testnevelési főiskolai igazgató, orvos (+ Bp., 1978. márc. 31.)
- x 1913. *Bély Miklós* (Bp.), nemzetközi sakk-mester, orvos (+ Győr, 1970. szept. 27.)
- + 1913. *Szinnyei József* (Bp.), bibliográfus, akadémikus (x Komárom, 1830. márc. 18.)
11. x 1838. *Eisele József* (Pest), kazányáros (+ Bp., 1901. máj. 3.)

- + 1948. *Kozma Lajos* (Bp.), építész, iparművész, grafikus, műegyetemi tanár (x Kiskor-pád, 1884. jún. 3.)
27. x 1913. *Korcsmáros Iván* (Kisszeben), főiskolai tanár (+ Pécs, 1977.)
- x 1913. *Vámos Rezső* (Barcs), mikrobiológus (+ Szeged, 1977. szept. 30.)
- x 1918. *Balázs György* (Bp.), újságíró, műfordító (+ Bp., 1968. nov. 15.)
- x 1928. *Kamondy László* (Balatonmagyaród), író, drámaíró (+ Bp., 1972. okt. 23.)
28. x 1763. *Ungvár János* (Losonc), mérnök, színházi szakember (+ Erőd, 1807. okt. 10.)
- x 1918. *Kispesta István* (Ungvár), újságíró, tanár (+ Bp., 1976. jún. 11.)
29. x 1898. *Babay József* (Nagyatád), író, újságíró (+ Bp., 1956. júl. 20.)
30. x 1888. *Schneider József* (Alsószéleste), kertész (+ Bp., 1963. szept. 3.)
- x 1913. *Mészáros Lajos* (Csicsó), mezőgazdasági mérnök (+ Gödöllő, 1969. jan. 24.)
- + 1948. *Biró Mihály* (Bp.), festő, grafikus, szobrász (x Bp., 1886. nov. 30.)
- + 1963. *Komjáthy Aladár* (Bp.), költő, természettudós (x Újpest, 1894. máj. 24.)
- December**
1. x 1738. *Gerstenmajer Cecil* (Wallerstadt, Bajorország), ferences rendi szerzetes, organista (+ Sümeg, 1806. jan. 28.)
- x 1898. *Halász Jemmy* (Bp.), pedagógus, pedagógiai író (+ Bp., 1963. febr. 10.)
- x 1898. *Kniezsa István* (Trsztena), nyelvész, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1965. márc. 15.)
- x 1908. *Virágh Sándor* (Pécs), ref. esperes, külmisztionárius (+ Walzenhausen, Svájc, 1964. aug. 12.)
- + 1918. *Kaffka Margit* (Bp.), író, költő (x Nagykároly, 1880. jún. 10.)
2. x 1898. *Pless Ferenc* (Bp.), filmproducer (+ Bp., 1957. nov. 8.)
3. x 1863. *Vizaknai Antal* (Némettúrög), statisztikus, akadémikus (+ Rácváros, 1911. nov. 29.)
- x 1918. *Wehner Tibor* (Bp.), zongoraművész (+ Bp., 1977. ápr. 11.)
4. x 1888. *Simonyi Mária* (Szenic), színész (+ Bp., 1959. jún. 21.)
- x 1898. *Józsa Béla* (Hodgya), székely építőmunkás, faszobrász, költő, a munkásmozgalom vértanúja (+ Szamosfalva, 1943. nov. 29.)
5. x 1888. *Kiss Lajos* (Gyoma), író (+ SZU, 1943.)
- x 1918. *Kovács Endre* (Győr), tanár, irodalomtörténész (+ Bp., 1976. okt. 3.)
- x 1928. *Erdélyi Miklós* (Bábolna), mezőgazdasági gépész (+ Bábolna, 1977. aug. 7.)
6. x 1888. *Szakatis Árpád* (Bp.), politikus, újságíró, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1965. máj. 3.)
- x 1908. *Barbay Ferenc* (Nagybecskerek), az ellenállási mozgalom résztvevője (+ Miskolc, 1944. dec. 3.)
- x 1913. *Barátos Endre* (Mezőhegyes), költő (+ Voronyezs, 1943. jan.)
- + 1888. *Hunfalvy János* (Bp.), földrajztudós, egyetemi tanár, akadémikus (x Nagyszalók, 1820. jún. 9.)
7. x 1838. *Schvarcz Gyula* (Székesfehérvár), történész, művelődéspolitikus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1900. jan. 31.)
- x 1888. *Hoffmann Edith* (Brassó), művészettörténész (+ Bp., 1945. márc. 10.)
- x 1898. *Kabos Ilonka* (Bp.), zongoraművész (+ London, 1973. máj. 27.)
8. x 1538. *Istvánffy Miklós* (Kisasszonyfa), humanista történetirő, alnádor (+ Vinica, 1615. ápr. 1.)
- x 1838. *Ormosy Vilmos* (Miskolc), közgazdasági író (+ Bp., 1932. dec. 7.)
- x 1838. *Pekár Imre* (Rozsnyó), mező- és közgazdász, akadémikus (+ Bp., 1923. júl. 12.)
- x 1898. *Rédey István* (Újpest), mérnök, egyetemi tanár (+ Bp., 1968. okt. 7.)
- x 1898. *Székelly Imre* (Soltvadkert), fogorvos (+ London, 1972.)
- x 1918. *Szőnyi Márton* (Győr), repülő zászlós, partizán (+ Kissikátor, 1944. szept. 6.)
9. x 1888. *Lazarovits Lajos* (Tokaj), orvos (+ Bp., 1967. máj. 17.)
- x 1888. *Tóth Zoltán* (Bp.), történész, akadémikus (+ Bp., 1958. jún. 12.)
10. x 1888. *Petz Aladár* (Győr), sebész, kórházi igazgató főorvos (+ uo., 1956. febr. 27.)
11. x 1763. *Danzer János* (Freising), tüzér százados, gyorsíró, az első magyarországi gyorsírási tankönyv szerzője (+ Asperni csatutér, 1809. máj. 21.)
- x 1898. *Hubay Cebrián Andor* (Bp.), festő, szobrász (+ Estoril, Portugália, 1971. febr. 19.)
- x 1908. *Erések Mária* (Kudzsir), zongoraművész, zenepedagógus (+ Bp., 1976. okt. 4.)
12. x 1888. *Baranyai Zoltán* (Nagyszöllös), irodalomtörténész, diplomata, jogi író (+ Notre-Dame, USA, 1948.)
- x 1898. *Szabadi Béla* (Bp.), tanár, nyelvész, szerkesztő (+ Bp., 1968. márc. 19.)
- x 1913. *Csik Ferenc* (Kaposvár), úszó, orvos (+ Sopron, 1945. márc. 29.)
13. x 1863. *Kolbányi Géza* (Bp.), mérnök, repülőgép-szerkesztő (+ Bp., 1936. ápr. 13.)
- x 1888. *Öbermayer Ernő* (Nagyszöllös), vegyész-mérnök, mezőgazdász, akadémikus (+ Szeged, 1969. máj. 27.)
- x 1898. *Szabó Erzsébet* (Dunaszentgyörgy), óvónő, a tanácsköztársaság mártírja (+ Bp., 1921. aug. 24.)
- x 1908. *Szlávik István* (Bp.), orvos, röntgenológus (+ Bp., 1959. máj. 5.)
- x 1908. *Gárdonyi László* (Perbete), színész (+ Győr, 1971. dec. 18.)
14. x 1863. *Gyárfás István Tihámér* (Léva), művészettörténész (+ Besztercebánya, 1916. dec. 13.)
- x 1888. *Patay Pál* (Báta), ref. lelkész (+ Bp., 1971. máj. 27.)
- x 1898. *Vas Imre* (Miskolc), tudógyógyász (+ Bp., 1966. júl. 19.)

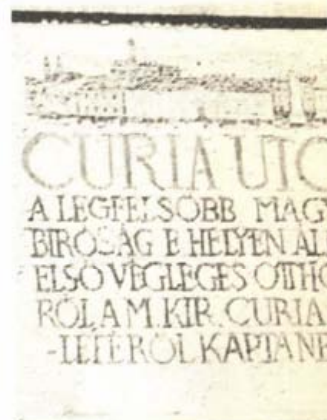
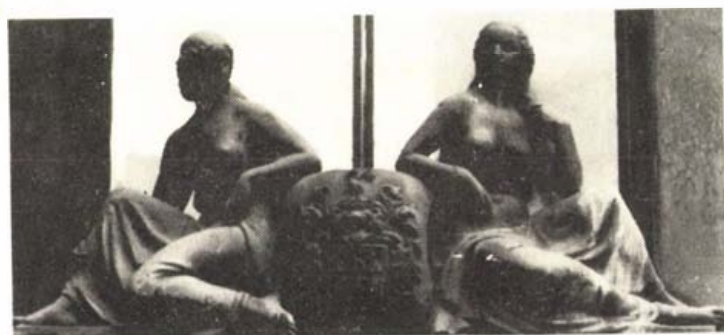
- x 1908. *Kerényi Jenő* (Bp.), szobrász (+ Bp., 1975. júl. 10.)
- x 1908. *Szalay József* (Újpest), ügyész, bíró (+ Bp., 1969. dec. 24.)
15. x 1738. *Schönwisner István* (Eperjes), régész, egyetemi tanár, nagyvárad kanonok (+ Nagyvárad, 1818. szept. 26.)
- x 1813. *Höke Lajos* (Endréd), történész, megyei tisztviselő (+ Csurgo, 1891. nov. 20.)
17. x 1663. *Esterházy Imre* (?), esztergomi érsek, primás (+ Pozsony, 1745. dec. 6.)
- x 1838. *Halács János* (Wessely), zeneszerző (+ 1911 után)
- x 1898. *Incze Gábor* (Nagybánya), ref. lelkész (+ Bp., 1966. szept. 23.)
- x 1908. *Sólyom László* (Muraszombat), altábornagy, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1950. aug. 19.)
- x 1913. *Szabó Lajos* (Miskolc), honvéd alezredes (+ Bp., 1956. okt. 30.)
18. x 1813. *Gillemot György Lajos* (Hessen-Cassel), kertész (+ Vámosgyörk, 1892. márc. 27.)
- x 1863. *Bogdánfy Ödön* (Torda), vízépítő mérnök, hidrológus (+ Bp., 1944. márc. 13.)
- x 1888. *Pogány Ferenc* (Máramarossziget), operaénekes (+ Buenos Aires, Argentína, 1946.)
- x 1913. *Gyóni Mátyás* (Bp.), történetíró, bizantinológus, egyetemi tanár, akadémikus (+ Bp., 1955. szept. 28.)
19. x 1888. *Reiner Frigyes* (Bp.), karmester (+ New York, 1963. nov. 15.)
- x 1888. *Sveha Gyula* (Ipolyberzence), kémikus (+ Bp., 1968. júl. 30.)
- x 1908. *Fonó Renée* (Vukovár), gyermekgyógyász, röntgenológus (+ Bp., 1975. okt. 18.)
20. x 1908. *Szörényi Andor* (Kula), rk. pap, egyetemi tanár (+ Bp., 1969. márc. 8.)
21. x 1738. *Teleki József* (Huszt), főispán, koronaőr (+ Szirák, 1796. szept. 1.)
23. x 1713. *Molnár Adám* (Jákfalva), orvos, természettudós (+ Brassó, 1780. nov. 8.)
- x 1863. *Szárnovszky Ferenc* (Pest), szobrász, éremművész (+ Bp., 1903. ápr. 29.)
- x 1888. *Osztrovszky Antal* (Bp.), vegyész-mérnök, egyetemi tanár (+ Bp., 1944. jan. 27.)
24. x 1888. *Jászay Horváth Elemér* (Orosháza), költő (+ Bp., 1933. ápr. 10.)
- x 1888. *Kertész Mihály* (Bp.), filmrendező (+ Hollywood, USA, 1962. márc. 10.)
25. x 1888. *Elek Károly* (Bátaszék), gyorsíró (+ Buchenwald, 1945. dec. 27.)
- x 1898. *Gyulai Ida* (Bp.), diplomata, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1971. ápr. 18.)
- x 1898. *Gyulai Márta* (Bp.), író (+ Bp., 1972. jan. 2.)
26. x 1788. *Rómer István* (Nagysáros), gyógyszerész, gyáros (+ Bécs, 1842. júl. 30.)
- x 1913. *Gát József* (Székesfehérvár), zongoracsembalóművész, főiskolai tanár (+ Bp., 1967. júl. 2.)
27. x 1888. *Radvány Ödön* (Bp.), birkózó, mérnök (+ Bp., 1959. márc. 11.)
- x 1898. *Gombaszögi Ella* (Bp.), színész (+ Bp., 1951. okt. 12.)
28. x 1838. *Káldy Gyula* (Pest), karmester, zene-történész (+ Bp., 1901. márc. 6.)
- x 1838. *Kuun Géza* (Nagyszében), orientalista, akadémikus (+ Bp., 1905. ápr. 9.)
29. x 1813. *Edvi Illés László* (Réti), orvos (+ Jászberény, 1877. jún. 1.)
- x 1863. *Morvay Győző* (Pest), irodalomtörténész (+ Bp., 1938. nov. 20.)
30. + 1938. *Martos Flóra* (Prága), vegyész, az illegális KMP kiemelkedő harcosa (x Bp., 1897. szept. 28.)
31. x 1898. *Nagy Jenő* (Németújvár), vezérkari ezredes, az ellenállási mozgalom vértanúja (+ Bp., 1944. dec. 8.)
- x 1898. *Dobi István* (Szöny), földmunkás, miniszter (+ Bp., 1968. nov. 24.)
- x 1913. *Horváth Károly* (Bp.), nyelvész (+ Bp., 1952. szept. 5.)

Összeállította:
Budai Horváth Gábor

Képek a fővárosból

(Kirschner Péter felvételei)

Ára: 8 Ft

Képek a nemrég lebontott Százados úti lakótelepről
(Márkus András felvételei)

